

Companion to
The Secret of the Veda

VOLUME II

COMPILED BY

Mukund Ainapure

Companion to

The Secret of the Veda

Volume II

Compiled by

Mukund Ainapure

- **Original Sanskrit Verses from the Rig Veda** cited in *The Complete Works of Sri Aurobindo* Volume 15, *The Secret of the Veda* (Part Two – Four)
- ***Padpātha*** Sanskrit Verses after resolving euphonic combinations (*sandhi*) and the compound words (*samās*) into separate words
- **Sri Aurobindo's English Translation** matched word-by-word with *Padpātha*

Companion to *The Secret of the Veda* – Vol. II

By Mukund Ainapure

© Author

July 2019

Price: Complimentary for personal use / study

Not for commercial distribution

॥ श्री अरविन्दचरणारविन्दौ ॥

At the Lotus Feet

of

Sri Aurobindo

Prologue

Companion to The Secret of the Veda is meant as an aid to the systematic study of *The Secret of the Veda* (Volume 15 – The Complete Works of Sri Aurobindo, Sri Aurobindo Ashram Publication Department, Pondicherry, 2013) for those interested in Sri Aurobindo’s mystical interpretation of the Veda.

It provides the original Sanskrit verses (*Riks*) from the Rig Veda, in Devanagari (without accents), translated and cited by Sri Aurobindo in *The Secret of the Veda*. The compiler has provided the *Padpātha* under each verse in which all euphonic combinations (*sandhi*) are resolved into the original and separate words and even the components of compound words (*samās*) indicated; and matched each Sanskrit word in the verse with the corresponding English word in the Translation using superscripts.

Volume I (uploaded on June 22, 2019 on www.auro-ebooks) covered the verses from the Rig-veda translated and cited by Sri Aurobindo in Part I (Chapter VI-XXII) of *The Secret of the Veda*.

The present Volume II covers the remaining verses translated by Sri Aurobindo in Part II-IV of *The Secret of the Veda*.

In the Foreword to the first edition of *Hymns to the Mystic Fire*, (1946) Sri Aurobindo stated that “....to establish on a scholastic basis the conclusions of the hypothesis (mystical interpretation) it would have been necessary to prepare an edition of the Rig-veda or of a large part of it with a word by word construing in Sanskrit and English.....”

This compilation series is a humble attempt in providing such ‘word by word construing in Sanskrit and English’ of selected verses of the Rig Veda.

The compiler has relied on Volume 16 *Hymns to the Mystic Fire* (HMF) and Volume 14 *Vedic and Philological Studies* (VPS) of the Complete Works of Sri Aurobindo (Sri Aurobindo Ashram Publication Department, Pondicherry, 2013) for enlightenment at every step.

The compiler is grateful for the elucidation provided by authoritative published works on *The Secret of the Veda* by Acharya Abhaydev Vidyalankar, Jagannath Vedalankar and Dharmaveer Vedalankar (*Ved Rahasya - Hindi – Sri Aurobindo Ashram*, 2014) and the *Rig Veda* by A.B. Purani (*Vedic Glossary*, Sri Aurobindo Asram, 1962) and T.V. Kapali Sastry (*Collected Works of T.V. Kapali Sastry*, Dipti Publications, 1981).

Suggestions for improvement (through the Comments section on the website) are most welcome.

CONTENTS

PART TWO

SELECTED HYMNS

I. The Colloquy of Indra and Agastya (I.170)	2
II. Indra, Giver of Light (I.4)	4
III. Indra and the Thought-Forces (I.171)	7
IV. Agni, the Illumined Will (I.77)	9
V. Surya Savitri, Creator and Increaser (V.81).....	11
VI. The Divine Dawn (III.61).....	13
VII. To Bhaga Savitri, the Enjoyer (V.82)	16
VIII. Vayu, the Master of the Life Energies (IV.48)	19
IX. Brihaspati, Power of the Soul (IV.50)	21
X. The Ashwins, Lords of Bliss (IV.45)	25
XI. The Ribhus, Artisans of Immortality (I.20)	28
XII. Vishnu, the All-Pervading Godhead (I.154)	31
XIII. Soma, Lord of Delight and Immortality (IX.83)	33

PART THREE

HYMNS OF THE ATRIS

Hymns to Agni (V.1 - 28).....	36
-------------------------------	----

Hymns to the Lords of Light

Hymns to Mitra Varuna (V.62 - 72)	111
Hymn to Varuna (V.85)	135
Hymns to the Dawn (V.79, 80)	139
A Hymn to Savitri (V.81)	145

PART FOUR

OTHER HYMNS

A Vedic Hymn (VII.60).....	148
A Hymn of the Thought-Gods (V.52 - 61)	152
The God of the Mystic Wine (IX.75, 42).....	161
The Vedic Fire (I.59)	165
A Vedic Hymn to the Fire (I.59)	173
Parashara's Hymns to the Lord of the Flame (I.65 - 73)	175

Part Two

Selected Hymns

I

The Colloquy of Indra and Agastya

Rig Veda I.170

(15/253-6)

न नूनमस्ति नो श्वः कस्तद्वेद यदद्भुतं ।

अन्यस्य चित्तमभि संचरेण्यमुताधीतं वि नश्यति ॥१॥

न¹ नूनम्² अस्ति³ नो⁴ श्वः⁵ कः⁶ तत्⁷ वेद⁸ यत्⁹ अद्भुतम्¹⁰ ।

अन्यस्य¹¹ चित्तम्¹² अभि¹³ सम्चरेण्यम्¹⁴ उत¹⁵ आधीतम्¹⁶ वि¹⁷ नश्यति¹⁸ ॥

Indra

1. ³It is ¹not ²now, ⁴nor ⁵is It tomorrow; ⁶who ⁸knoweth ⁷that ⁹which is ¹⁰Supreme and Wonderful? ¹⁴It has motion and action ¹³in ¹²the consciousness ¹¹of another, ¹⁵but ¹⁶when It is approached by the thought, ^{17,18}It vanishes.

किं न इन्द्र जिघांससि भ्रातरो मरुतस्तव ।

तेभिः कल्पस्व साधुया मा नः समरणे वधीः ॥२॥

किम्¹ नः² इन्द्र³ जिघांससि⁴ भ्रातरः⁵ मरुतः⁶ तव⁷ ।

तेभिः⁸ कल्पस्व⁹ साधुया¹⁰ मा¹¹ नः¹² सम्अरणे¹³ वधीः¹⁴ ॥

Agastya

2. ¹Why ⁴dost thou seek to smite ²us, ³O Indra? ⁶The Maruts are ⁷thy ⁵brothers. ⁸By them ⁹accomplish ¹⁰perfection; ¹⁴slay ¹²us ¹¹not ¹³in our struggle.

किं नो भ्रातरगस्त्य सखा सन्नति मन्यसे ।

विद्वा हि ते यथा मनोऽस्मभ्यमिन्न दित्ससि ॥३॥

किम्¹ नः² भ्रातः³ अगस्त्य⁴ सखा⁵ सन्⁶ अति⁷ मन्यसे⁸ ।

विद्वा⁹ हि¹⁰ ते¹¹ यथा¹² मनः¹³ अस्मभ्यम्¹⁴ इत्¹⁵ न¹⁶ दित्ससि¹⁷ ॥

अरं कृण्वंतु वेदिं समग्निमिधतां पुरः ।

तत्रामृतस्य चेतनं यज्ञं ते तनवावहै ॥ ४ ॥

अरम्¹ कृण्वन्तु² वेदिम्³ सम्⁴ अग्निम्⁵ इन्धताम्⁶ पुरः⁷ ।

तत्र⁸ अमृतस्य⁹ चेतनम्¹⁰ यज्ञम्¹¹ ते¹² तनवावहै¹³ ॥

Indra

3. ¹Why, ³O my brother ⁴Agastya, ⁶art thou my ⁵friend, ⁶yet ⁸settest thy thought ⁷beyond me? For ¹⁰well ⁹do I know ¹²how ¹⁴to us thou (¹⁵indeed) ^{17a}willest ¹⁶not ^{17b}to give ¹¹thy ¹³mind.
4. ²Let them make ¹ready ³the altar, ^{6a}let them set ⁵Agni ^{4,6b}in blaze ⁷in front. ⁸It is there, ¹⁰the awakening of the consciousness ⁹to Immortality. ¹³Let us two extend ¹²for thee thy ¹¹effective sacrifice.

त्वमीशिषे वसुपते वसूनां त्वं मित्राणां मित्रपते धेष्ठः ।

इंद्र त्वं मरुद्भिः सं वदस्वाध प्राशान ऋतुथा हवींषि ॥ ५ ॥

त्वम्¹ ईशिषे² वसुपते³ वसूनाम्⁴ त्वम्⁵ मित्राणाम्⁶ मित्रपते⁷ धेष्ठः⁸ ।

इन्द्र⁹ त्वम्¹⁰ मरुत्भिः¹¹ सम्¹² वदस्व¹³ अध¹⁴ प्र¹⁵ अशान¹⁶ ऋतुथा¹⁷ हवींषि¹⁸ ॥

Agastya

5. ³O Lord of substance ⁴over all substances of being, ¹thou ²art the master in force!
⁷O Lord of Love ⁶over the powers of love, ⁵thou ⁸art the strongest to hold in status! Do ¹⁰thou, ⁹O Indra, ^{12,13}agree ¹¹with the Maruts, ¹⁴then ^{15,16}enjoy ¹⁸the offerings ¹⁷in the ordered method of the Truth.

II

Indra, Giver of Light

Rig Veda I.4

(15/257-65)

सुरूपकृत्नुमूतये सुदुधामिव गोदुहे ।

जुहूमसि द्यविद्यवि ॥१॥

सुरूपकृत्नुम्¹ ऊतये² सुदुधाम्³ इव⁴ गोदुहे⁴ ।

जुहूमसि⁵ द्यविद्यवि⁶ ॥

1. ¹The fashioner of perfect forms, ³like a good yielder ⁴for the milker of the Herds, ⁵we call ²for increase ⁶from day to day.

उप नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब ।

गोदा इद्रेवतो मदः ॥२॥

उप¹ नः² सवना³ आ⁴ गहि⁵ सोमस्य⁶ सोमपाः⁷ पिब⁸ ।

गोदाः⁹ इत्¹⁰ रेवतः¹¹ मदः¹² ॥

2. ^{1,4,5}Come to ²our ³Soma-offerings. ⁷O Soma-drinker, ⁸drink ⁶of the Soma-wine; ¹²the intoxication ¹¹of thy rapture ^{9a}gives ¹⁰indeed ^{9b}the Light.

अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनां ।

मा नो अति ख्य आ गहि ॥३॥

अथ¹ ते² अन्तमानाम्³ विद्याम⁴ सुमतीनाम्⁵ ।

मा⁶ नः⁷ अति⁸ ख्यः⁹ आ¹⁰ गहि¹¹ ॥

3. ¹Then ⁴may we know ³somewhat ²of thy ⁵uttermost right thinkings. ⁹Show ⁶not ⁸beyond ⁷us, ^{10,11}come.

परेहि विग्रमस्तृतमिंद्रं पृच्छा विपश्चितं ।

यस्ते सखिभ्य आ वरं ॥ ४ ॥

परा¹ इहि² विग्रम्³ अस्तृतम्⁴ इन्द्रम्⁵ पृच्छ⁶ विपः⁷ उचितम्⁷ ।

यः⁸ ते⁹ सखिभ्यः¹⁰ आ¹¹ वरम्¹² ॥

4. ²Come ¹over, ⁶question ⁵Indra ⁷of the clear-seeing mind, ³the vigorous, ⁴the unoverthrown, ⁸who ⁹to thy ¹⁰comrades ¹¹has brought ¹²the highest good.

उत ब्रुवंतु नो निदो निरन्यतश्चिदारत ।

दधाना इंद्र इदुवः ॥ ५ ॥

उत¹ ब्रुवन्तु² नः³ निदः⁴ निः⁵ अन्यतः⁶ चित्⁷ आरत⁸ ।

दधानाः⁹ इन्द्रे¹⁰ इत्¹¹ दुवः¹² ॥

5. ¹And ^{2a}may ⁴the Restrainers (or Censurers) ^{2b}say ³to us, “^{5,8}Nay, forth and strive on ⁷even ⁶in other fields, ⁹reposing (¹¹indeed) ¹⁰on Indra ¹²your activity.”

उत नः सुभगाँ अरिर्वोचेयुर्दस्म कृष्टयः ।

स्यामेदिंद्रस्य शर्मणि ॥ ६ ॥

उत¹ नः² सुभगान्³ अरिः⁴ वोचेयुः⁵ दस्म⁶ कृष्टयः⁷ ।

स्याम⁸ इत्⁹ इन्द्रस्य¹⁰ शर्मणि¹¹ ॥

6. ¹And ^{5a}may ⁴the fighters, ⁷doers of the work (or, the ⁴Aryan ⁷people or the ⁴warlike ⁷nation), ^{5b}declare ²us ³entirely blessed, ⁶O achiever; (⁹indeed,) ⁸may we abide ^{11a}in ¹⁰Indra's ^{11b}peace.

एमाशुमाशवे भर यज्ञश्रियं नृमादनं ।

पतयन्मंदयत्सखं ॥ ७ ॥

आ¹ ईम्² आशुम्³ आशवे⁴ भर⁵ यज्ञश्रियम्⁶ नृमादनम्⁷ ।

पतयत्⁸ मन्दयत्⁹ सखम्⁹ ॥

7. ³Intense ⁴for the intense ^{1,5}bring thou this ⁶glory of the sacrifice ²that ⁷intoxicates the Man, ⁸carrying forward on the way Indra ⁹who gives joy to his friend.

अस्य पीत्वा शतक्रतो घनो वृत्राणामभवः ।

प्रावो वाजेषु वाजिनं ॥ ८ ॥

अस्य¹ पीत्वा² शतऽक्रतो³ घनः⁴ वृत्राणाम्⁵ अभवः⁶ ।

प्र⁷ आवः⁸ वाजेषु⁹ वाजिनम्¹⁰ ॥

8. ²When thou hadst drunk ¹of this, ³O thou of the hundred activities, ⁶thou becamest ⁴a slayer ⁵of the Coverers and ^{7,8}protectedst ¹⁰the rich mind ⁹in its riches.

तं त्वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शतक्रतो ।

धनानामिन्द्र सातये ॥९॥

तम्¹ त्वा² वाजेषु³ वाजिनम्⁴ वाजयामः⁵ शतऽक्रतो⁶ ।

धनानाम्⁷ इन्द्र⁸ सातये⁹ ॥

9. ²Thee ¹thus ⁴rich ³in thy riches ⁵we enrich again, ⁸O Indra, ⁶O thou of the hundred activities, ⁹for the safe enjoyment ⁷of our havings.

यो रायोऽवनिर्महान्तसुपारः सुन्वतः सखा ।

तस्मा इन्द्राय गायत ॥१०॥

यः¹ रायः² अवनिः³ महान्⁴ सुऽपारः⁵ सुन्वतः⁶ सखा⁷ ।

तस्मै⁸ इन्द्राय⁹ गायत¹⁰ ॥

10. ¹He who in his ⁴vastness is ³a continent ²of bliss, — ⁷the friend ⁶of the Soma-giver and ⁵he carries him safely through, — ⁸to that ⁹Indra ¹⁰raise the chant.

III

Indra and the Thought-Forces

Rig Veda I.171

(15/266-75)

प्रति व एना नसमाहमेमि सूक्तेन भिक्षे सुमतिं तुराणाम् ।

रराणता मरुतो वेद्याभिर्नि हेळो धत्त वि मुचध्वमश्वान् ॥१॥

प्रति¹ वः² एना³ नमसा⁴ अहम्⁵ एमि⁶ सुउक्तेन⁷ भिक्षे⁸ सुउमतिम्⁹ तुराणाम्¹⁰ ।

रराणता¹¹ मरुतः¹² वेद्याभिः¹³ नि¹⁴ हेळः¹⁵ धत्त¹⁶ वि¹⁷ मुचध्वम्¹⁸ अश्वान्¹⁹ ॥

1. ¹To ²you ⁵I ⁶come ³with this ⁴obeisance, ⁷by the perfect Word ⁸I seek ⁹right mentality ¹⁰from the swift in the passage. ¹¹Take delight, ¹²O Maruts, ¹³in the things of knowledge, ¹⁶lay ¹⁴aside ¹⁵your wrath, ^{17,18}unyoke ¹⁹your steeds.

एष वः स्तोमो मरुतो नमस्वान् हृदा तष्टो मनसा धायि देवाः ।

उपेमा यात मनसा जुषाणा यूयं हि ष्ठा नमस इद् वृधासः ॥२॥

एषः¹ वः² स्तोमः³ मरुतः⁴ नमस्वान्⁵ हृदा⁶ तष्टः⁷ मनसा⁸ धायि⁹ देवाः¹⁰ ।

उप¹¹ ईम्¹² आ¹³ यात¹⁴ मनसा¹⁵ जुषाणाः¹⁶ यूयम्¹⁷ हि¹⁸ स्थ¹⁹ नमसः²⁰ इत्²¹ वृधासः²² ॥

2. Lo, ^{3a}the hymn ²of your ^{3b}affirmation, ⁴O Maruts; ⁵it is fraught with my obeisance, ⁷it was framed ⁶by the heart, ⁹it was established ⁸by the mind, ¹⁰O ye gods. ^{11,13,14}Approach ¹²these my words and ¹⁶embrace them ¹⁵with the mind; for ²⁰of submission ¹⁹are ^{17,18}you (²¹indeed) ²²the increasers.

स्तुतासो नो मरुतो मृळयन्तूत स्तुतो मघवा शम्भविष्टः ।

ऊर्ध्वा नः संतु कोम्या वनान्यहानि विश्वा मरुतो जिगीषा ॥३॥

स्तुतासः¹ नः² मरुतः³ मृळयन्तु⁴ उत⁵ स्तुतः⁶ मघवा⁷ शम्भविष्टः⁸ ।

ऊर्ध्वा⁹ नः¹⁰ सन्तु¹¹ कोम्या¹² वनानि¹³ अहानि¹⁴ विश्वा¹⁵ मरुतः¹⁶ जिगीषा¹⁷ ॥

3. ¹Affirmed ^{4a}let ³the Maruts ^{4b}be benign ²to us, ⁶affirmed ⁷the lord of plenitude ⁸has become wholly creative of felicity. ⁹Upward ^{11a}may ¹⁰our ¹²desirable ¹³delights ^{11b}be uplifted, ¹⁶O Maruts, ⁹upward ¹⁵all ¹⁰our ¹⁴days ¹⁷by the will towards victory.

अस्मादहं तविषादीषमाण इन्द्राद् भिया मरुतो रेजमानः ।

युष्मभ्यं हव्या निशितान्यासन् तान्यारे चकृमा मृळता नः ॥४॥

अस्मात्¹ अहम्² तविषात्³ ईषमाणः⁴ इन्द्रात्⁵ भिया⁶ मरुतः⁷ रेजमानः⁸ ।

युष्मभ्यम्⁹ हव्या¹⁰ निशितानि¹¹ आसन्¹² तानि¹³ आरे¹⁴ चकृम¹⁵ मृळत¹⁶ नः¹⁷ ॥

4. ²I, ⁴mastered ¹by this ³mighty one, ⁸trembling ⁶with the fear ⁵of Indra, ⁷O Maruts, ^{14,15}put far away ¹⁰the offerings ¹³that ⁹for you ¹²had been ¹¹made intense. ¹⁶Let your grace be ¹⁷upon us.

येन मानासश्चितयन्त उस्त्रा व्युष्टिषु शवसा शश्वतीनाम् ।

स नो मरुद्भिर्वृषभ श्रवो धा उग्र उग्रेभिः स्थविरः सहोदाः ॥५॥

येन¹ मानासः² चितयन्ते³ उस्त्राः⁴ विउष्टिषु⁵ शवसा⁶ शश्वतीनाम्⁷ ।

सः⁸ नः⁹ मरुत्भिः¹⁰ वृषभ¹¹ श्रवः¹² धाः¹³ उग्रः¹⁴ उग्रेभिः¹⁵ स्थविरः¹⁶ सहः¹⁷ उदाः¹⁷ ॥

5. ¹Thou by whom ²the movements of the mind ³grow conscient and ⁴brilliant ⁵in our mornings ⁶through the bright power ⁷of the continuous Dawns, ¹¹O Bull of the herd, ¹³establish ¹⁰by the Maruts ¹²inspired knowledge ⁹in us — ¹⁵by them in their energy ¹⁴thou energetic, ¹⁶steadfast, ¹⁷a giver of might.

त्वं पाहीन्द्र सहीयसो नृन् भवा मरुद्भिरवयातहेळाः ।

सुप्रकेतेभिः सासहिर्दधानो विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम् ॥६॥

त्वम्¹ पाहि² इन्द्र³ सहीयसः⁴ नृन्⁵ भव⁶ मरुत्भिः⁷ अवयातहेळाः⁸ ।

सुप्रकेतेभिः⁹ ससहिः¹⁰ दधानः¹¹ विद्याम¹² इषम्¹³ वृजनम्¹⁴ जीरदानुम्¹⁵ ॥

6. Do ¹thou, ³O Indra, ²protect ⁵the Powers ⁴in their increased might; ^{6,8}put away thy wrath ⁷against the Maruts, ^{9a}by them ¹⁰in thy forcefulness ¹¹upheld, ^{9b}who have right perceptions. ¹²May we find ¹⁴the strong ¹³impulsion ¹⁵that shall break swiftly through.

IV

Agni, the Illumined Will

Rig Veda I.77

(15/276-84)

कथा दाशेमाग्नये कास्मै देवजुष्टोच्यते भामिने गीः ।

यो मर्त्येष्वमृत ऋतावा होता यजिष्ठ इत् कृणोति देवान् ॥१॥

कथा¹ दाशेमा² अग्नये³ का⁴ अस्मै⁵ देवजुष्टा⁵ उच्यते⁶ भामिने⁷ गीः⁸ ।

यः⁹ मर्त्येषु¹⁰ अमृतः¹¹ ऋतवा¹² होता¹³ यजिष्ठः¹⁴ इत्¹⁵ कृणोति¹⁶ देवान्¹⁷ ॥

1. ¹How ²shall we give ³to Agni? ⁵For him ⁴what ⁸Word ⁵accepted by the Gods ⁵is spoken, ⁷for the lord of the brilliant flame? ⁵For him ⁹who [¹⁵indeed] ¹⁰in mortals, ¹¹immortal, ¹²possessed of the Truth, ¹³priest of the oblation ¹⁴strongest for sacrifice, ¹⁶creates ¹⁷the gods?

यो अध्वरेषु शंतम ऋतावा होता तमू नमोभिरा कृणुध्वम् ।

अग्निर्यद् वेर्मर्ताय देवान्त्स चा बोधाति मनसा यजाति ॥२॥

यः¹ अध्वरेषु² शमत्तमः³ ऋतवा⁴ होता⁵ तम्⁶ ऊं⁷ नमः⁸ आ⁹ कृणुध्वम्¹⁰ ।

अग्निः¹¹ यत्¹² वेः¹³ मर्ताय¹⁴ देवान्¹⁵ सः¹⁶ च¹⁷ बोधाति¹⁸ मनसा¹⁹ यजाति²⁰ ॥

2. ¹He who ²in the sacrifices is ⁵the priest of the offering, ³full of peace, ⁴full of the Truth, ⁶him ⁷verily ^{9,10}form in you ⁸by your surrenderings; ¹²when ¹¹Agni ¹³manifests (or, ¹³enters ¹⁵into the gods) ¹⁴for the mortals ¹⁵the gods, ¹⁶he ¹⁷also ¹⁸has perception of them and ¹⁹by the mind ²⁰offers to them the sacrifice.

स हि क्रतुः स मर्यः स साधुर्मित्रो न भूद्भुतस्य रथीः ।

तं मेधेषु प्रथमं देवयन्तीर्विश उप ब्रुवते दस्ममारीः ॥३॥

सः¹ हि² क्रतुः³ सः⁴ मर्यः⁵ सः⁶ साधुः⁷ मित्रः⁸ न⁹ भूत्¹⁰ अद्भुतस्य¹¹ रथीः¹² ।

तम्¹³ मेधेषु¹⁴ प्रथमम्¹⁵ देवयन्तीः¹⁶ विशः¹⁷ उप¹⁸ ब्रुवते¹⁹ दस्मम्²⁰ आरीः²¹ ॥

3. ²For ¹he is ³the will, ⁴he is ⁵the Strength, ⁶he is ⁷the effecter of perfection, even ⁹as ⁸Mitra ¹⁰he becomes ¹²the charioteer ¹¹of the Supreme. ¹³To him, ¹⁵the first, ¹⁴in the rich-offerings ¹⁷the people ¹⁶seeking the godhead ^{18,19}utter the word, ²¹the Aryan people ²⁰to the fulfiller.

स नो नृणां नृतमो रिशादा अग्निर्गिरोऽवसा वेतु धीतिम् ।

तना च ये मघवानः शविष्ठा वाजप्रसूता इषयन्त मन्म ॥४॥

सः¹ नः² नृणाम्³ नृतमः⁴ रिशादाः⁵ अग्निः⁶ गिरः⁷ अवसा⁸ वेतु⁹ धीतिम्¹⁰ ।

तना¹¹ च¹² ये¹³ मघवानः¹⁴ शविष्ठाः¹⁵ वाजप्रसूताः¹⁶ इषयन्त¹⁷ मन्म¹⁸ ॥

4. ^{9a}May (⁶Agni,) ¹this ⁴strongest ³of the Powers and ⁵devourer of the destroyers ^{9b}manifest ⁸by his presence the ⁷Words and ¹⁰their understanding (or ^{9-b}enter ⁷into the words and ¹⁰the thinking), ¹²and ^{17a}may ¹³they who ¹¹in their extension ¹⁴are lords of plenitude ¹⁵brightest in energy ¹⁶pour forth their plenty [become pourers of plenty] and ^{17b}give their impulsion ¹⁸to the thought.

एवाग्निर्गोतमेभिर्ऋतावा विप्रेभिरस्तोष्ट जातवेदाः ।

स एषु द्युम्नं पीपयत्स वाजं स पुष्टिं याति जोषमा चिकित्वान् ॥५॥

एव¹ अग्निः² गोतमेभिः³ ऋतवा⁴ विप्रेभिः⁵ अस्तोष्ट⁶ जातवेदाः⁷ ।

सः⁸ एषु⁹ द्युम्नम्¹⁰ पीपयत्¹¹ सः¹² वाजम्¹³ सः¹⁴ पुष्टिम्¹⁵ याति¹⁶ जोषम्¹⁷ आ¹⁸ चिकित्वान्¹⁹ ॥

5. ¹Thus ^{6a}has ²Agni ⁴possessed of the Truth ^{6b}been affirmed ³by the masters of light, ⁷the knower of the worlds ⁵by clarified minds. ⁸He ¹¹shall foster ⁹in them ¹⁰the force of illumination, ¹²he too ¹³the plenty; ¹⁴he ^{18,16}shall attain ¹⁵to increase and ¹⁷to harmony ¹⁹by his perceptions.

V

Surya Savitri, Creator and Increaser

Rig Veda V.81

(15/285-92)

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।

वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः ॥१॥

युञ्जते¹ मनः² उत³ युञ्जते⁴ धियः⁵ विप्राः⁶ विप्रस्य⁷ बृहतः⁸ विपः⁹चितः⁹ ।

वि¹⁰ होत्राः¹¹ दधे¹² वयुन¹³वित्¹³ एकः¹⁴ इत्¹⁵ मही¹⁶ देवस्य¹⁷ सवितुः¹⁸ परि¹⁹स्तुतिः¹⁹ ॥

1. ⁶Men illumined ¹yoke ²their mind ³and ⁴they yoke ⁵their thoughts ⁷to him who is illumination and ⁸largeness and ⁹clear perceiving. ¹³Knowing all phenomena ^{10,12}he orders, ¹⁴sole [¹⁵indeed], ¹¹the Energies of the sacrifice. ¹⁶Vast ¹⁹is the affirmation in all things ^{17,18}of Savitri, the divine Creator.

विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते कविः प्रासावीद् भद्रं द्विपदे चतुष्पदे ।

वि नाकमख्यत् सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो वि राजति ॥२॥

विश्वा¹ रूपाणि² प्रति³ मुञ्चते⁴ कविः⁵ प्र⁶ असावीत्⁷ भद्रम्⁸ द्वि⁹पदे⁹ चतुः¹⁰पदे¹⁰ ।

वि¹¹ नाकम्¹² अख्यत्¹³ सविता¹⁴ वरेण्यः¹⁵ अनु¹⁶ प्र¹⁷यानम्¹⁷ उषसः¹⁸ वि¹⁹ राजति²⁰ ॥

2. ¹All ²forms ^{3,4}he takes unto himself, ⁵the Seer, and ^{6,7}he creates from them ⁸good ⁹for the twofold existence and ¹⁰the fourfold. ¹⁴The Creator, ¹⁵the supreme Good, ¹³manifests ¹²Heaven ¹¹wholly and ^{19,20}his light pervades all ¹⁶as he follows ¹⁷the march ¹⁸of the Dawn.

यस्य प्रयाणमन्वन्य इद् ययुर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ।

यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महित्वना ॥३॥

यस्य¹ प्र²यानम्² अनु³ अन्ये⁴ इत्⁵ ययुः⁶ देवाः⁷ देवस्य⁸ महिमानम्⁹ ओजसा¹⁰ ।

यः¹¹ पार्थिवानि¹² वि¹³ममे¹³ सः¹⁴ एतशः¹⁵ रजांसि¹⁶ देवः¹⁷ सविता¹⁸ महि¹⁹त्वना¹⁹ ॥

3. ³In the wake of ¹his [whose] ²march ⁴the other ⁷gods ⁵also ⁶reach ¹⁰by his force ⁹to the greatness ⁸of the Divinity. ¹⁴He ¹³has mapped out ¹²the realms of earthly ¹⁶light ¹⁹by his mightiness, — ¹⁵the brilliant one, ¹⁷the divine ¹⁸Creator.

उत यासि सवितस्त्रीणि रोचनोत सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्यसि ।

उत रात्रीमुभयतः परीयस उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः ॥४॥

उत¹ यासि² सवितः³ त्रीणि⁴ रोचना⁵ उत⁶ सूर्यस्य⁷ रश्मिभिः⁸ सम्⁹ उच्यसि¹⁰ ।

उत¹¹ रात्रीम्¹² उभयतः¹³ परि¹⁴ ईयसे¹⁵ उत¹⁶ मित्रः¹⁷ भवसि¹⁸ देव¹⁹ धर्मभिः²⁰ ॥

4. ¹And ²thou reachest, ³O Savitri, ⁴to the three ⁵luminous heavens; ⁶and ^{10a}thou art ⁹utterly ^{10b}expressed ⁸by the rays ⁷of the Sun; ¹¹and ^{14,15}thou encompassest ¹²the Night ¹³upon either side; ¹⁶and ¹⁸thou becomest ²⁰by the law of thy actions ¹⁷the lord of Love [Mitra], ¹⁹O God.

उतेशिषे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पूषा भवसि देव यामभिः ।

उतेदं विश्वं भुवनं वि राजसि श्यावाश्वस्ते सवितः स्तोममानशे ॥५॥

उत¹ ईशिषे² प्रसवस्य³ त्वम्⁴ एकः⁵ इत्⁶ उत⁷ पूषा⁸ भवसि⁹ देव¹⁰ यामभिः¹¹ ।

उत¹² इदम्¹³ विश्वम्¹⁴ भुवनम्¹⁵ वि¹⁶ राजसि¹⁷ श्यावऽश्वः¹⁸ ते¹⁹ सवितः²⁰ स्तोमम्²¹ आनशे²² ॥

5. ¹And ⁴thou ²art powerful ³for every creation; ⁷and ⁴thou [⁵alone ⁶indeed] ⁹becomest ⁸the Increaser [Pushan], ¹⁰O God, ¹¹by thy movings; ¹²and ¹⁷thou illuminest ¹⁶utterly ¹⁴all ¹³this ¹⁵world of becomings. ¹⁸Shyavashwa ²¹has attained ²¹to the affirmation ¹⁹of thee, ²⁰O Savitri.

VI

The Divine Dawn

Rig Veda III.61

(15/293-98)

उषो वाजेन वाजिनि प्रचेताः स्तोमं जुषस्व गृणतो मघोनि ।
पुराणी देवि युवतिः पुरंधिरनु व्रतं चरसि विश्ववारे ॥१॥
उषः¹ वाजेन² वाजिनि³ प्रचेताः⁴ स्तोमम्⁵ जुषस्व⁶ गृणतः⁷ मघोनि⁸ ।
पुराणी⁹ देवि¹⁰ युवतिः¹¹ पुरम्¹² अधिः¹³ अनु¹⁴ व्रतम्¹⁵ चरसि¹⁶ विश्ववारे ॥

1. ¹Dawn, ³richly stored ²with substance, ⁴conscious ⁶cleave ⁵to the affirmation ⁷of him who expresses thee, ⁸O thou of the plenitudes. ¹⁰Goddess, ⁹ancient, ¹¹yet ever young ¹⁵thou movest ¹²many-thoughted ¹³following ¹⁴the law of thy activities, ¹⁶O bearer of every boon.

उषो देव्यमर्त्या वि भाहि चन्द्ररथा सूनृता ईरयन्ती ।
आ त्वा वहन्तु सुयमासो अश्वा हिरण्यवर्णा पृथुपाजसो ये ॥२॥
उषः¹ देवि² अमर्त्या³ वि⁴ भाहि⁵ चन्द्ररथा⁶ सूनृताः⁷ ईरयन्ती⁸ ।
आ⁹ त्वा¹⁰ वहन्तु¹¹ सुयमासः¹² अश्वाः¹³ हिरण्यवर्णाम्¹⁴ पृथुपाजसः¹⁵ ये¹⁶ ॥

2. ¹Dawn ²divine, ⁵shine ⁴out ³immortal ⁶in thy car of happy light ⁸sending forth ⁷the pleasant voices of the Truth. ^{11a}May ¹³steeds ¹²well-guided ^{11b}bear ¹⁰thee ⁹here ¹⁶who are ¹⁴golden brilliant of hue and ¹⁵wide their might.

उषः प्रतीची भुवनानि विश्वोर्ध्वा तिष्ठस्यमृतस्य केतुः ।
समानमर्थं चरणीयमाना चक्रमिव नव्यस्या ववृत्स्व ॥३॥
उषः¹ प्रतीची² भुवनानि³ विश्वा⁴ ऊर्ध्वा⁵ तिष्ठसि⁶ अमृतस्य⁷ केतुः⁸ ।
समानम्⁹ अर्थम्¹⁰ चरणीयमाना¹¹ चक्रम्¹² उड्व¹³ नव्यसि¹⁴ आ¹⁵ ववृत्स्व¹⁶ ॥

3. ¹Dawn, ²confronting ⁴all ³the worlds ⁶thou standest ⁵high-uplifted and ⁸art their perception ⁷of Immortality; ¹⁵do thou move ¹⁴over them ¹²like a wheel, ¹³O new Day, ¹¹travelling ¹⁴over ⁹an equal ¹⁰field.

अव स्यूमेव चिन्वती मघोन्युषा याति स्वसरस्य पत्नी ।

स्वर्जनन्ती सुभगा सुदंसा आन्तादिवः पप्रथ आ पृथिव्याः ॥४॥

अव¹ स्यूम² इव³ चिन्वती⁴ मघोनी⁵ उषाः⁶ याति⁷ स्वसरस्य⁸ पत्नी⁹ ।

स्वः¹⁰ जनन्ती¹¹ सुभगा¹² सुदंसाः¹³ आ¹⁴ अन्तात्¹⁵ दिवः¹⁶ पप्रथे¹⁷ आ¹⁸ पृथिव्याः¹⁹ ॥

4. ⁶Dawn ⁵in her plenitude ³like ^{1,4}one that lets fall from her ²a sewn robe ⁷moves, ⁹the bride ⁸of the Bliss; ¹¹creating ¹⁰Swar, ¹³perfect in her working, ¹²perfect in her enjoying, ¹⁷she widens ¹⁴from ¹⁵the extremity ¹⁶of Heaven ¹⁸over ¹⁹the earth.

अच्छा वो देवीमृषसं विभार्तीं प्र वो भरध्वं नमसा सुवृक्तिम् ।

ऊर्ध्वं मधुधा दिवि पाजो अश्रेत् प्र रोचना रुरुचे रण्वसन्दृक् ॥५॥

अच्छ¹ वः² देवीम्³ उषसम्⁴ विभार्तीम्⁵ प्र⁶ वः⁷ भरध्वम्⁸ नमसा⁹ सुवृक्तिम्¹⁰ ।

ऊर्ध्वम्¹¹ मधुधा¹² दिवि¹³ पाजः¹⁴ अश्रेत्¹⁵ प्र¹⁶ रोचना¹⁷ रुरुचे¹⁸ रण्वसन्दृक्¹⁹ ॥

5. Meet ye ⁴the Dawn ⁵as she shines wide ¹towards ²you and ⁹with surrender ⁸bring ⁶forward ⁷your ¹⁰complete energy. ¹¹Exalted ¹³in heaven is ¹⁴the force to which ¹⁵she rises ¹²establishing the sweetness; she ^{18a}makes ¹⁷the luminous worlds ^{18b}to shine ¹⁶forth and is ¹⁹a vision of felicity.

ऋतावरी दिवो अर्केरबोध्या रेवती रोदसी चित्रमस्थात् ।

आयतीमग्न उषसं विभार्तीं वाममेषि द्रविणं भिक्षमाणः ॥६॥

ऋतवरी¹ दिवः² अर्केः³ अबोधि⁴ आ⁵ रेवती⁶ रोदसी⁷ चित्रम्⁸ अस्थात्⁹ ।

आयतीम्¹⁰ अग्ने¹¹ उषसम्¹² विभार्तीम्¹³ वामम्¹⁴ एषि¹⁵ द्रविणम्¹⁶ भिक्षमाणः¹⁷ ॥

6. ²By heaven's ³illuminings ⁴one perceives her ¹a bearer of the Truth and ⁶rapturous ⁹she comes ⁸with its varied light ⁵into ⁷the two firmaments. ¹²From Dawn ¹⁰as she approaches ¹³shining out ¹¹on thee, O Agni, ¹⁷thou seekest and ¹⁵attainest ¹⁶to the substance ¹⁴of delight.

ऋतस्य बुध्न उषसामिषण्यन् वृषा मही रोदसी आ विवेश ।

मही मित्रस्य वरुणस्य माया चन्द्रेव भानुं वि दधे पुरुत्रा ॥७॥

ऋतस्य¹ बुध्ने² उषसाम्³ इषण्यन्⁴ वृषा⁵ मही⁶ रोदसी⁷ आ⁸ विवेश⁹ ।

मही¹⁰ मित्रस्य¹¹ वरुणस्य¹² माया¹³ चन्द्राऽइव¹⁴ भानुम्¹⁵ वि¹⁶ दधे¹⁷ पुरुऽत्रा¹⁸ ॥

7. ⁴Putting forth his impulses ²in the foundation ¹of the Truth, ²in the foundation ³of the Dawns, ⁵their Lord ^{8,9}enters ⁶the Vastness ⁷of the firmaments. ¹⁰Vast ¹³the wisdom ¹²of Varuna, ¹¹of Mitra, ¹⁴as in a happy brightness, ^{16,17}orders ¹⁸multitudinously ¹⁵the Light.

VII

To Bhaga Savitri, the Enjoyer

Rig Veda V.82

(15/299-305)

तत्सवितुर्वृणीमहे वयं देवस्य भोजनम् ।
श्रेष्ठं सर्वधातमं तुरं भगस्य धीमहि ॥१॥
तत्¹ सवितुः² वृणीमहे³ वयम्⁴ देवस्य⁵ भोजनम्⁶ ।
श्रेष्ठम्⁷ सर्वधातमम्⁸ तुरम्⁹ भगस्य¹⁰ धीमहि¹¹ ॥

1. ²Of Savitri ⁵divine ⁴we ³embrace ¹that ⁶enjoying, ⁷that which is the best, ⁸rightly disposes all, ⁹reaches the goal, ¹⁰even Bhaga's, ¹¹we hold by the thought.

अस्य हि स्वयशस्तरं सवितुः कच्चन प्रियं ।
न मिनन्ति स्वराज्यम् ॥२॥
अस्य¹ हि² स्वयशः³उतरम्³ सवितुः⁴ कत्⁵ चन⁶ प्रियम्⁷ ।
न⁸ मिनन्ति⁹ स्वराज्यम्¹⁰ ॥

2. ²For ¹of him (⁴of Savitri) ⁸no ⁷pleasure ^{5,6}in things ⁹can they diminish, ³for too self-victorious is it, ⁸nor [⁹diminish] ¹⁰the self-empire of this Enjoyer.

स हि रत्नानि दाशुषे सुवाति सविता भगः ।
तं भागं चित्रमीमहे ॥३॥
सः¹ हि² रत्नानि³ दाशुषे⁴ सुवाति⁵ सविता⁶ भगः⁷ ।
तम्⁸ भागम्⁹ चित्रम्¹⁰ ईमहे¹¹ ॥

3. ²'Tis ¹he [⁷Bhaga] ⁵that sends forth ³the delights ⁴on the giver, ⁶the god who is the bringer forth of things (Savita); ⁸that ¹⁰varied richness ⁹of his enjoyment ¹¹we seek.

अद्या नो देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम् ।

परा दुःष्वप्यं सुव ॥४॥

अद्य¹ नः² देव³ सवितः⁴ प्रजावत्⁵ सावीः⁶ सौभगम्⁷ ।

परा⁸ दुःष्वप्यम्⁹ सुव¹⁰ ॥

4. ¹Today, ³O divine ⁴Producer, ⁶send forth ²on us ⁵fruitful ⁷felicity, ^{8,10}dismiss ⁹what belongs to the evil dream.

विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुव ।

यद् भद्रं तन्न आ सुव ॥५॥

विश्वानि¹ देव² सवितः³ दुःष्वप्यं⁴ परा⁵ सुव⁶ ।

यत्⁷ भद्रम्⁸ तत्⁹ नः¹⁰ आ¹¹ सुव¹² ॥

5. ¹All ⁴evils, ²O divine ³Producer, ^{5,6}dismiss; ⁷what is ⁸good, ⁹that ^{11,12}send forth ¹⁰on us.

अनागसो अदितये देवस्य सवितुः सवे ।

विश्वा वामानि धीमहि ॥६॥

अनागसः¹ अदितये² देवस्य³ सवितुः⁴ सवे⁵ ।

विश्वा⁶ वामानि⁷ धीमहि⁸ ॥

6. ¹Blameless ²for infinite being ⁵in the outpouring ³of the divine ⁴Producer, ⁸we hold by the thought ⁶all ⁷things of delight.

आ विश्वदेवं सत्पतिं सूक्तैरद्या वृणीमहे ।

सत्यसवं सवितारम् ॥७॥

आ¹ विश्वदेवम्² सत्पतिम्³ सुउक्तैः⁴ अद्य⁵ वृणीमहे⁶ ।

सत्यसवम्⁷ सवितारम्⁸ ॥

7. ²The universal godhead and ³master of being ^{1,6}we accept into ourselves ⁴by perfect words ⁵today, ⁸the Producer ⁷whose production is of the truth —

य इमे उभे अहनी पुर एत्यप्रयुच्छन् ।

स्वाधीर्देवः सविता ॥८॥

यः¹ इमे² उभे³ अहनी⁴ पुरः⁵ एति⁶ अप्रयुच्छन्⁷ ।

सुआधीः⁸ देवः⁹ सविता¹⁰ ॥

8. ¹He who ⁶goes ⁵in front ³of both ²this ⁴day and night ⁷never faltering, ⁸placing rightly his thought, ⁹the divine ¹⁰Producer —

य इमा विश्वा जातान्याश्रावयति श्लोकेन ।

प्र च सुवाति सविता ॥९॥

यः¹ इमा² विश्वा³ जातानि⁴ आऽश्रावयति⁵ श्लोकेन⁶ ।

प्र⁷ च⁸ सुवाति⁹ सविता¹⁰ ॥

9. ¹He who ⁶by the rhythm ⁵makes heard of the knowledge ³all (²these) ⁴births ⁹and ^{7,9}produces them, ¹⁰the divine Producer.

VIII

Vayu, the Master of the Life Energies

Rig Veda IV.48

(15/306-14)

विहि होत्रा अवीता विपो न रायो अर्यः ।

वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥१॥

विहि¹ होत्रा² अवीताः³ विपः⁴ न⁵ रायः⁶ अर्यः⁷ ।

वायो⁸ आ⁹ चन्द्रेण¹⁰ रथेन¹¹ याहि¹² सुतस्य¹³ पीतये¹⁴ ॥

1. ¹Do thou manifest ²the sacrificial energies ³that are unmanifested, ⁵even as ⁴a revealer ⁶of felicity and ⁷doer of the work; ⁸O Vayu, ^{9,12}come ¹¹in thy car ¹⁰of happy light ¹⁴to the drinking ¹³of the Soma wine.

निर्युवाणो अशस्तीर्नियुत्वाँ इन्द्रसारथिः ।

वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥२॥

निःऽयुवानः¹ अशस्तीः² नियुत्वान्³ इन्द्रऽसारथिः⁴ ।

वायो⁵ आ⁶ चन्द्रेण⁷ रथेन⁸ याहि⁹ सुतस्य¹⁰ पीतये¹¹ ॥

2. ¹Put[ting] away from thee ²all denials of expression and ³with thy steeds of the yoking, ⁴with Indra for thy charioteer ^{6,9}come, ⁵O Vayu, ⁸in thy car ⁷of happy light ¹¹to the drinking ¹⁰of the Soma wine.

अनु कृष्णे वसुधिती येमाते विश्वपेशसा ।

वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥३॥

अनु¹ कृष्णे² वसुधिती³ येमाते⁴ विश्वपेशसा⁵ ।

वायो⁶ आ⁷ चन्द्रेण⁸ रथेन⁹ याहि¹⁰ सुतस्य¹¹ पीतये¹² ॥

3. ²The two that, dark, ³yet hold all substances, ^{1,4}shall observe thee in their labour, ⁵they in whom are all forms. ⁶O Vayu, ^{7,10}come ⁹in thy car ⁸of happy light ¹²to the drinking ¹¹of the Soma wine.

वहन्तु त्वा मनोयुजो युक्तासो नवतिर्नव ।

वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥४॥

वहन्तु¹ त्वा² मनः³युजः³ युक्तासः⁴ नवतिः⁵ नव⁶ ।

वायो⁷ आ⁸ चन्द्रेण⁹ रथेन¹⁰ याहि¹¹ सुतस्य¹² पीतये¹³ ॥

4. ⁴Yoked ^{1a}let ⁵the ninety and ⁶nine ^{1b}bear ²thee, ³they who are yoked by the mind. ⁷O Vayu, ^{8,11}come ¹⁰in thy car ⁹of happy light ¹³to the drinking ¹²of the Soma wine.

वायो शतं हरीणां युवस्व पोष्याणाम् ।

उत वा ते सहस्रिणो रथ आ यातु पाजसा ॥५॥

वायो¹ शतम्² हरीणाम्³ युवस्व⁴ पोष्याणाम्⁵ ।

उत⁶ वा⁷ ते⁸ सहस्रिणः⁹ रथः¹⁰ आ¹¹ यातु¹² पाजसा¹³ ॥

5. ⁴Yoke, ¹O Vayu, thy ²hundred ³brilliant steeds ⁵that shall increase, ^{6,7}or else ⁸with thy ⁹thousand ^{12a}let ⁸thy ¹⁰chariot ^{11,12b}arrive ¹³in the mass of its force.

IX

Brihaspati, Power of the Soul

Rig Veda IV.50

(15/315-25)

यस्तस्तम्भ सहसा वि ज्मो अन्तान् बृहस्पतिस्त्रिषधस्थो रवेण ।

तं प्रत्नास ऋषयो दीध्यानाः पुरो विप्रा दधिरे मन्द्रजिह्वम् ॥१॥

यः¹ तस्तम्भ² सहसा³ वि⁴ ज्मः⁵ अन्तान्⁶ बृहस्पतिः⁷ त्रिषधस्थः⁸ रवेण⁹ ।

तम्¹⁰ प्रत्नासः¹¹ ऋषयः¹² दीध्यानाः¹³ पुरः¹⁴ विप्राः¹⁵ दधिरे¹⁶ मन्द्रजिह्वम्¹⁷ ॥

1. ¹He ^{4,2}who established ³in his might ⁶the extremities ⁵of the earth, ⁷Brihaspati, ⁸in the triple world of our fulfilment, ⁹by his cry, ¹⁰on him ¹¹the pristine (ancient) ¹²sages ¹³meditated and, ¹⁵illumined, ¹⁶set him ¹⁴in their front ¹⁷with his tongue of ecstasy.

धुनेतयः सुप्रकेतं मदन्तो बृहस्पते अभि ये नस्ततस्त्रे ।

पृषन्तं सुप्रमदब्धमूर्व बृहस्पते रक्षतादस्य योनिम् ॥२॥

धुनऽइतयः¹ सुप्रकेतम्² मदन्तः³ बृहस्पते⁴ अभि⁵ ये⁶ नः⁷ ततस्त्रे⁸ ।

पृषन्तम्⁹ सुप्रम्¹⁰ अदब्धम्¹¹ ऊर्वम्¹² बृहस्पते¹³ रक्षतात्¹⁴ अस्य¹⁵ योनिम्¹⁶ ॥

2. ⁶They, ⁴O Brihaspati, ¹vibrating with the impulse of their movement, ³rejoicing ²in perfected consciousness ^{5,8}wove ⁷for us ⁹abundant, ¹⁰rapid, ¹¹invincible, ¹²wide, ¹⁶the world from which this being was born. ¹⁵That ¹⁴do thou protect, ¹³O Brihaspati.

बृहस्पते या परमा परावदत आ त ऋतस्पृशो नि षेदुः ।

तुभ्यं खाता अवता अद्रिदुग्धा मध्वः श्चोतन्त्यभितो विरप्शाम् ॥३॥

बृहस्पते¹ या² परमा³ परावत्⁴ अतः⁵ आ⁶ ते⁷ ऋतस्पृशः⁸ नि⁹ सेदुः¹⁰ ।

तुभ्यम्¹¹ खाताः¹² अवताः¹³ अद्रिदुग्धाः¹⁴ मध्वः¹⁵ श्चोतन्ति¹⁶ अभितः¹⁷ विरप्शाम्¹⁸ ॥

3. ¹O Brihaspati, ²that which is ³the highest ⁴supreme of existence, thither ⁵from this world ^{6,7}they attain and ^{9,10}take their seat ⁸who touch the Truth. ¹¹For thee ¹²are dug ¹³the wells of honey ¹⁴which drain this hill and ¹⁵their sweetnesses ¹⁶stream out ¹⁷on every side and ¹⁸break into overflowing.

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।

सप्तास्यस्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत् तमांसि ॥४॥

बृहस्पतिः¹ प्रथमम्² जायमानः³ महः⁴ ज्योतिषः⁵ परमे⁶ विडओमन्⁷ ।

सप्तडआस्यः⁸ तुविडजातः⁹ रवेण¹⁰ वि¹¹ सप्तरश्मिः¹² अधमत्¹³ तमांसि¹⁴ ॥

4. ¹Brihaspati ²first ³in his birth ⁴from the vast ⁵light, ⁶in the highest ⁷heavenly space, ⁸with his seven fronts, ¹²with his seven rays, ⁹with his many births, ^{11,13}drives utterly away ¹⁴the darknesses that encompass us ¹⁰with his cry.

स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं रुरोज फलिगं रवेण ।

बृहस्पतिरुस्त्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद् वावशतीरुदाजत् ॥५॥

सः¹ सुडस्तुभा² सः³ ऋक्वता⁴ गणेन⁵ वलम्⁶ रुरोज⁷ फलिडगम्⁸ रवेण⁹ ।

बृहस्पतिः¹⁰ उस्त्रियाः¹¹ हव्यडसूदः¹² कनिक्रदत्¹³ वावशतीः¹⁴ उत्¹⁵ आजत्¹⁶ ॥

5. ¹He ⁵with his cohort ²of the rhythm that affirms, ⁴of the chant that illumines ^{7a}has broken ⁶Vala ^{7b}into pieces ⁹with his cry. ¹⁰Brihaspati ¹⁶drives ¹⁵upward ¹¹the Bright Ones [cows] ¹²who speed our offerings; ¹³he shouts aloud as he leads them, ¹⁴lowing they reply.

एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।

बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥६॥

एव¹ पित्रे² विश्वडदेवाय³ वृष्णे⁴ यज्ञैः⁵ विधेम⁶ नमसा⁷ हविःडभिः⁸ ।

बृहस्पते⁹ सुडप्रजाः¹⁰ वीरडवन्तः¹¹ वयम्¹² स्याम¹³ पतयः¹⁴ रयीणाम्¹⁵ ॥

6. ¹Thus ²to the Father, ³the universal Godhead, ⁴the Bull of the herds, ⁶may we dispose [may we worship with] ⁵our sacrifices and ⁷submission and ⁸oblations; ⁹O Brihaspati, ¹¹full of energy and ¹⁰rich in offspring ^{13a}may ¹²we ^{13b}become ¹⁴masters ¹⁵of the felicities.

स इद् राजा प्रतिजन्यानि विश्वा शुष्मेण तस्थावभि वीर्येण ।

बृहस्पतिं यः सुभृतं बिभर्ति वल्गूयति वन्दते पूर्वभाजम् ॥७॥

सः¹ इत्² राजा³ प्रतिऽजन्यानि⁴ विश्वा⁵ शुष्मेण⁶ तस्थौ⁷ अभि⁸ वीर्येण⁹ ।
 बृहस्पतिम्¹⁰ यः¹¹ सुऽभृतम्¹² बिभर्ति¹³ वल्गुऽयति¹⁴ वन्दते¹⁵ पूर्वऽभाजम्¹⁶ ॥

7. ²Verily is ¹he ³King and ^{8,7}conquers ⁶by his energy, ⁹by his heroic force ⁵all that is ⁴in the worlds that confront him, ¹¹who ¹³bears ¹⁰Brihaspati in him ¹²well-contained and ¹⁴has the exultant dance and ¹⁵adores and ¹⁶gives him the first fruits of his enjoyment.

स इत् क्षेति सुधित ओकसि स्वे तस्मा इळा पिन्वते विश्वदानीम् ।
 तस्मै विशः स्वयमेवा नमन्ते यस्मिन् ब्रह्मा राजनि पूर्व एति ॥८॥
 सः¹ इत्² क्षेति³ सुऽधितः⁴ ओकसि⁵ स्वे⁶ तस्मै⁷ इळा⁸ पिन्वते⁹ विश्वऽदानीम्¹⁰ ।
 तस्मै¹¹ विशः¹² स्वयम्¹³ एव¹⁴ नमन्ते¹⁵ यस्मिन्¹⁶ ब्रह्मा¹⁷ राजनि¹⁸ पूर्वः¹⁹ एति²⁰ ॥

8. ²Yea, ¹he ³dwells ⁴firmly seated ⁶in his ⁵proper home and ⁷for him ⁸Ila ¹⁰at all times ⁹grows in richness. ¹¹To him ¹²all creatures ^{13,14}of themselves ¹⁵submit, ¹⁸the King, ¹⁶he in whom ¹⁷the Soul-Power ²⁰goes ¹⁹in front.

अप्रतीतो जयति सं धनानि प्रतिजन्यान्युत या सजन्या ।
 अवस्यवे यो वरिवः कृणोति ब्रह्मणे राजा तमवन्ति देवाः ॥९॥
 अप्रतिऽइतः¹ जयति² सम्³ धनानि⁴ प्रतिऽजन्यानि⁵ उत⁶ या⁷ सऽजन्या⁸ ।
 अवस्यवे⁹ यः¹⁰ वरिवः¹¹ कृणोति¹² ब्रह्मणे¹³ राजा¹⁴ तम्¹⁵ अवन्ति¹⁶ देवाः¹⁷ ॥

9. ¹None can assail him, ²he conquers ³utterly ⁴all the riches ⁵of the worlds which confront him ⁶and ⁸the world in which he dwells; ¹⁰he who ¹³for the Soul-Power ⁹that seeks its manifestation ¹²creates in himself ¹¹that highest good, ¹⁶is cherished ¹⁷by the gods.

इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेऽस्मिन् यज्ञे मन्दसाना वृषण्वसू ।
 आ वां विशन्तिवन्दवः स्वाभुवोऽस्मे रयिं सर्ववीरं नि यच्छतम् ॥१०॥
 इन्द्रः¹ च² सोमम्³ पिबतम्⁴ बृहस्पते⁵ अस्मिन्⁶ यज्ञे⁷ मन्दसाना⁸ वृषण्ऽवसू⁹ ।
 आ¹⁰ वाम्¹¹ विशन्तु¹² इन्द्रवः¹³ सुऽआभुवः¹⁴ अस्मे¹⁵ रयिम्¹⁶ सर्वऽवीरम्¹⁷ नि¹⁸ यच्छतम्¹⁹ ॥

10. Thou, ⁵O Brihaspati, ²and ¹Indra, ⁴drink ³the Soma-wine ⁸rejoicing ⁶in this ⁷sacrifice, ⁹lavishing substance. ^{12a}Let ¹³the powers of its delight ^{10,12b}enter ¹¹into you and ¹⁴take perfect form, ^{18,19}control ¹⁵in us ¹⁶a felicity ¹⁷full of every energy.

बृहस्पत इन्द्र वर्धतं नः सचा सा वां सुमतिर्भूत्वस्मे ।

अविष्टं धियो जिगृतं पुरन्धीर्जजस्तमर्यो वनुषामरातीः ॥११॥

बृहस्पते¹ इन्द्र² वर्धतम्³ नः⁴ सचा⁵ सा⁶ वाम्⁷ सुमतिः⁸ भूतु⁹ अस्मे¹⁰ ।

अविष्टम्¹¹ धियः¹² जिगृतम्¹³ पुरम्¹⁴ उधीः¹⁴ जजस्तम्¹⁵ अर्यः¹⁶ वनुषाम्¹⁷ अरातीः¹⁸ ॥

11. ¹O Brihaspati, ²O Indra, ³increase ⁴in us ⁵together and ^{9a}may ⁶that ⁷your
⁸perfection of mind ^{9b}be created ¹⁰in us; ¹¹foster ¹²the thoughts, ¹³bring out ¹⁴the
mind's multiple powers; ¹⁵destroy ¹⁸all poverties ¹⁷that they bring who seek to
conquer ¹⁵the Aryan.

X

The Ashwins, Lords of Bliss

Rig Veda IV.45

(15/326-35)

एष स्य भानुरुदियर्ति युज्यते रथः परिज्मा दिवो अस्य सानवि ।

पृक्षासो अस्मिन्मिथुना अधि त्रयो दृतिस्तुरीयो मधुनो वि रप्शते ॥१॥

एषः¹ स्यः² भानुः³ उत्⁴ इयर्ति⁵ युज्यते⁶ रथः⁷ परिज्मा⁸ दिवः⁹ अस्य¹⁰ सानवि¹¹ ।

पृक्षासः¹² अस्मिन्¹³ मिथुनाः¹⁴ अधि¹⁵ त्रयः¹⁶ दृतिः¹⁷ तुरीयः¹⁸ मधुनः¹⁹ वि²⁰ रप्शते²¹ ॥

1. Lo, ¹that ³Light ²is ⁵rising ⁴up and ⁸the all-pervading ⁷car ⁶is being yoked ¹¹on the high level ¹⁰of this ⁹Heaven; there are placed ¹²satisfying delights ¹⁵in ¹³their ¹⁶triple ¹⁴pairs and ¹⁸the fourth ¹⁷skin [leather bag] ¹⁹of honey ^{20,21}overflows.

उद् वां पृक्षासो मधुमन्त ईरते रथा अश्वास उषसो व्युष्टिषु ।

अपोर्णुवन्तस्तम आ परीवृतं स्वर्ण शुक्रं तन्वन्त आ रजः ॥२॥

उत्¹ वाम्² पृक्षासः³ मधुमन्तः⁴ ईरते⁵ रथाः⁶ अश्वासः⁷ उषसः⁸ विउष्टिषु⁹ ।

अपउर्णुवन्तः¹⁰ तमः¹¹ आ¹² परीवृतम्¹³ स्वः¹⁴ न¹⁵ शुक्रम्¹⁶ तन्वन्तः¹⁷ आ¹⁸ रजः¹⁹ ॥

2. ⁴Full of honey ¹upward ⁵rise ³the delights; ¹upward ⁷horses and ⁶cars ⁹in the wide-shinings ⁸of the Dawn and ¹⁰they roll aside ¹¹the veil of darkness ^{12,13}that encompassed on every side and ^{18,17}they extend ¹⁹the lower world into ¹⁶a shining form ¹⁵like ¹⁴that of the luminous heaven.

मध्वः पिबतं मधुपेभिरासभिरुत प्रियं मधुने युज्जाथां रथम् ।

आ वर्तनिं मधुना जिन्वथस्पथो दृतिं वहेथे मधुमन्तमश्विना ॥३॥

मध्वः¹ पिबतम्² मधुपेभिः³ आसभिः⁴ उत⁵ प्रियम्⁶ मधुने⁷ युज्जाथाम्⁸ रथम्⁹ ।

आ¹⁰ वर्तनिम्¹¹ मधुना¹² जिन्वथः¹³ पथः¹⁴ दृतिम्¹⁵ वहेथे¹⁶ मधुमन्तम्¹⁷ अश्विना¹⁸ ॥

3. ²Drink ¹of the honey ³with your honey-drinking ⁴mouths, (⁵and) ⁷for the honey ⁸yoke ⁹your car ⁶beloved. ¹²With the honey ^{10,13}you gladden ¹¹the movement and ¹⁴its paths; ¹⁷full of honey, ¹⁸O Ashwins, is ¹⁵the skin [leather bag] ¹⁶that you bear.

हंसासो ये वां मधुमन्तो अस्त्रिधो हिरण्यपर्णा उहुव उषर्बुधः ।

उदप्रुतो मन्दिनो मन्दिनिस्पृशो मध्वो न मक्षः सवनानि गच्छथः ॥४॥

हंसासः¹ ये² वाम्³ मधुमन्तः⁴ अस्त्रिधः⁵ हिरण्यपर्णाः⁶ उहुवः⁷ उषः⁸ उषुधः⁸ ।

उदप्रुतः⁹ मन्दिनः¹⁰ मन्दिनिस्पृशः¹¹ मध्वः¹² न¹³ मक्षः¹⁴ सवनानि¹⁵ गच्छथः¹⁶ ॥

4. ⁴Full of the honey are ¹the swans ²that ⁷bear ³you, ⁶golden-winged, ⁸waking with the Dawn, and ⁵they come not to hurt; ⁹they rain forth the waters, ¹⁰they are full of rapture and ¹¹touch that which holds the Rapture. ¹³Like ¹⁴bees ¹⁵to pourings ¹²of honey ¹⁶you come [go] ¹⁵to the Soma-offerings.

स्वध्वरासो मधुमन्तो अग्नय उस्त्रा जरन्ते प्रति वस्तोरश्विना ।

यन्निक्तहस्तस्तरणिर्विचक्षणः सोमं सुषाव मधुमन्तमद्रिभिः ॥५॥

सुअध्वरासः¹ मधुमन्तः² अग्नयः³ उस्त्रा⁴ जरन्ते⁵ प्रति⁶ वस्तोः⁷ अश्विना⁸ ।

यत्⁹ निक्तहस्तः¹⁰ तरणिः¹¹ विचक्षणः¹² सोमम्¹³ सुषाव¹⁴ मधुमन्तम्¹⁵ अद्रिभिः¹⁶ ॥

5. ²Full of the honey ³the fires ¹lead well the sacrifice and ⁵they woo ⁴your brightness, ⁸O Ashwins, ^{6,7}day by day, ⁹when ¹⁰one with purified hands, ¹²with a perfect vision, ¹¹with power to go through to the goal ¹⁴has pressed out ¹⁶with the pressing-stones ¹⁵the honeyed ¹³Soma-wine.

आकेनिपासो अहभिर्दविध्वतः स्वर्णं शुक्रं तन्वन्त आ रजः ।

सूरश्चिदश्वान् युयुजानः ईयते विश्वाँ अनु स्वधया चेतथस्पथः ॥६॥

आकेनिपासः¹ अहभिः² दविध्वतः³ स्वः⁴ न⁵ शुक्रम्⁶ तन्वन्तः⁷ आ⁸ रजः⁹ ।

सूरः¹⁰ चित्¹¹ अश्वान्¹² युयुजानः¹³ ईयते¹⁴ विश्वान्¹⁵ अनु¹⁶ स्वधया¹⁷ चेतथः¹⁸ पथः¹⁹ ॥

6. ¹Drinking the wine near them (²through the days – X.7.4), the fires ³ride and run and ⁷extend ⁹the lower world ⁸into ⁶a shining form ⁵like ⁴that of the luminous heaven. ¹⁰The Sun ¹¹too ¹⁴goes ¹³yoking ¹²his steeds; ¹⁷by force of Nature's self-arranging ^{16,18} you move consciously along ¹⁵all ¹⁹paths.

प्र वामवोचमश्विना धियंधा रथः स्वश्वो अजरो यो अस्ति ।

येन सद्यः परि रजांसि याथो हविष्मन्तं तरणिं भोजमच्छ ॥७॥

प्र¹ वाम्² अवोचम्³ अश्विना⁴ धियम्⁵ उधाः⁵ रथः⁶ सु⁶ उअश्वः⁷ अजरः⁸ यः⁹ अस्ति¹⁰ ।

येन¹¹ सद्यः¹² परि¹³ रजांसि¹⁴ याथः¹⁵ हविष्मन्तम्¹⁶ तरणिम्¹⁷ भोजम्¹⁸ अच्छ¹⁹ ॥

7. ^{1,3}I have declared, ⁴O Ashwins, ⁵holding the Thought in me, ²your ⁶car ⁹that ¹⁰is ⁸undecaying and ⁷drawn by perfect steeds, — ²your ⁶car ¹¹by which ¹⁵you move ¹²at once ¹³over ¹⁴all the worlds ¹⁹towards ¹⁸the enjoyment ¹⁶rich in offerings ¹⁷that makes through to the goal.

XI

The Ribhus, Artisans of Immortality

Rig Veda I.20

(15/336-42)

अयं देवाय जन्मने स्तोमो विप्रेभिरासया ।

अकारि रत्नधातमः ॥१॥

अयम्¹ देवाय² जन्मने³ स्तोमः⁴ विप्रेभिः⁵ आसया⁶ ।

अकारि⁷ रत्नधातमः⁸ ॥

1. Lo, the [¹this] ⁴affirmation ⁷made ²for the divine ³Birth ⁶with the breath of the mouth ⁵by illumined minds, ⁸that gives perfectly the bliss.

य इन्द्राय वचोयुजा ततक्षुर्मनसा हरी ।

शमीभिर्यज्ञमाशत ॥२॥

ये¹ इन्द्राय² वचः³युजा³ ततक्षुः⁴ मनसा⁵ हरी⁶ ।

शमीभिः⁷ यज्ञम्⁸ आशत⁹ ॥

2. Even ¹they who ⁴fashioned ⁵by the mind ²for Indra ⁶his two bright steeds ³that are yoked by Speech, and ⁹they enjoy ⁸the sacrifice ⁷by their accomplishings of the work.

तक्षन्नासत्याभ्यां परिज्मानं सुखं रथम् ।

तक्षन्धेनुं सबर्दुघाम् ॥३॥

तक्षन्¹ नासत्याभ्याम्² परिज्मानम्³ सुखम्⁴ रथम्⁵ ।

तक्षन्⁶ धेनुम्⁷ सबः⁸दुघाम्⁸ ॥

3. ¹They fashioned ²for the twin lords of the voyage [Ashwins] ⁴their happy ⁵car ³of the all-pervading movement, ⁶they fashioned ⁷the fostering cow ⁸that yields the sweet milk.

युवाना पितरा पुनः सत्यमन्त्रा ऋजूयवः ।

ऋभवो विष्ट्यक्रत ॥४॥

युवाना¹ पितरा² पुनः³ सत्यमन्त्राः⁴ ऋजूयवः⁵ ।

ऋभवः⁶ विष्टी⁷ अक्रत⁸ ॥

4. ⁶O Ribhus, ⁷in your pervasion ⁸you made ¹young ³again ²the Parents, ⁵you who seek the straight path and ⁴have the Truth in your mentalisings.

सं वो मदासो अगमतेन्द्रेण च मरुत्वता ।

आदित्येभिश्च राजभिः ॥५॥

सम्¹ वः² मदासः³ अगमत⁴ इन्द्रेण⁵ च⁶ मरुत्वता⁷ ।

आदित्येभिः⁸ च⁹ राजभिः¹⁰ ॥

5. ³The raptures of the wine ^{1,4}come to you entirely, ²to you ⁵with Indra ⁷companied by the Maruts ⁹and ¹⁰with the Kings, ⁸the sons of Aditi.

उत त्यं चमसं नवं त्वष्टुर्देवस्य निष्कृतम् ।

अकर्त चतुरः पुनः ॥६॥

उत¹ त्यम्² चमसम्³ नवम्⁴ त्वष्टुः⁵ देवस्य⁶ निःकृतम्⁷ ।

अकर्त⁸ चतुरः⁹ पुनः¹⁰ ॥

6. ¹And ²this ³bowl ⁵of (⁶Divine) Twashtri ⁴new and ⁷perfected ⁸you made ¹⁰again ⁹into four [bowls].

ते नो रत्नानि धत्तन त्रिरा साप्तानि सुन्वते ।

एकमेकं सुशस्तिभिः ॥७॥

ते¹ नः² रत्नानि³ धत्तन⁴ त्रिः⁵ आ⁶ साप्तानि⁷ सुन्वते⁸ ।

एकम्⁹ एकम्⁹ सुशस्तिभिः¹⁰ ॥

7. So [¹You] ^{6,4}establish ²for us (⁸who press the wine) the ⁵thrice ⁷seven ³ecstasies, ⁹each separately ¹⁰by perfect expressings of them.

अधारयन्त वह्नयोऽभजन्त सुकृत्यया ।

भागं देवेषु यज्ञियम् ॥८॥

अधारयन्त¹ वह्नयः² अभजन्त³ सुकृत्यया⁴ ।

भागम्⁵ देवेषु⁶ यज्ञियम्⁷ ॥

8. They [²the carriers - Ribhus] ¹sustained and held [the ecstacies] in them, ³they divided ⁴by perfection in their works ⁷the sacrificial ⁵share of the enjoyment ⁶among the Gods.

XII

Vishnu, the All-Pervading Godhead

Rig Veda I.154

(15/343-51)

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।

यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥१॥

विष्णोः¹ नु² कम्³ वीर्याणि⁴ प्र⁵ वोचम्⁶ यः⁷ पार्थिवानि⁸ विममे⁹ रजांसि¹⁰ ।

यः¹¹ अस्कभायत्¹² उत्तरम्¹³ सधस्थम्¹⁴ विचक्रमाणः¹⁵ त्रेधा¹⁶ उरुगायः¹⁷ ॥

1. ¹Of Vishnu ²now ^{5,6}I declare ⁴the mighty ³works, ⁷who ⁹has measured out ⁸the earthly ¹⁰worlds and ¹³that higher ¹⁴seat of our self-accomplishing ¹¹he ¹²supports, ¹¹he ¹⁷the wide-moving, ¹⁶in the threefold steps ¹⁵of his universal movement.

प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।

यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ॥२॥

प्र¹ तत्² विष्णुः³ स्तवते⁴ वीर्येण⁵ मृगः⁶ न⁷ भीमः⁸ कुचरः⁹ गिरिस्थः¹⁰ ।

यस्य¹¹ उरुषु¹² त्रिषु¹³ विक्रमणेषु¹⁴ अधिक्षियन्ति¹⁵ भुवनानि¹⁶ विश्वा¹⁷ ॥

2. ²That ³Vishnu ^{1,4}affirms on high ⁵by his mightiness and he is ⁷like ⁸a terrible ⁶lion ⁹that ranges in the difficult places, yea, ¹⁰his lair is on the mountain-tops, ¹¹he in whose ¹³three ¹²wide ¹⁴movements ¹⁷all ¹⁶the worlds ¹⁵find their dwelling-place.

प्र विष्णवे शूषमेतु मन्म गिरिक्षित उरुगायाय वृष्णे ।

य इदं दीर्घं प्रयतं सधस्थमेको विममे त्रिभिरित्पदेभिः ॥३॥

प्र¹ विष्णवे² शूषम्³ एतु⁴ मन्म⁵ गिरिक्षिते⁶ उरुगायाय⁷ वृष्णे⁸ ।

यः⁹ इदम्¹⁰ दीर्घम्¹¹ प्रयतम्¹² सधस्थम्¹³ एकः¹⁴ विममे¹⁵ त्रिभिः¹⁶ इत्¹⁷ पदेभिः¹⁸ ॥

3. ^{4a}Let ³our Strength and ⁵our thought ^{1,4b}go forward ²to Vishnu ⁷the all-pervading, the wide-moving ⁸Bull ⁶whose dwelling-place is on the mountain, ⁹he who ¹⁴being One ¹⁵has measured ¹⁰all this ¹¹long and ¹²far-extending ¹³seat of our self-accomplishing ¹⁷by only ¹⁶three ¹⁸of his strides.

यस्य त्री पूर्णा मधुना पदान्यक्षीयमाणा स्वधया मदन्ति ।

य उ त्रिधातु पृथिवीमुत द्यामेको दाधार भुवनानि विश्वा ॥४॥

यस्य¹ त्री² पूर्णा³ मधुना⁴ पदानि⁵ अक्षीयमाणा⁶ स्वधया⁷ मदन्ति⁸ ।

यः⁹ ऊं¹⁰ त्रिधातु¹¹ पृथिवीम्¹² उत¹³ द्याम्¹⁴ एकः¹⁵ दाधार¹⁶ भुवनानि¹⁷ विश्वा¹⁸ ॥

4. ¹He whose ²three ⁵steps ³are full ⁴of the honey-wine and ⁶they perish not but ⁸have ecstasy ⁷by the self-harmony of their nature; ¹⁰yea, ⁹he ¹⁵being One ¹⁶holds ¹¹the triple principle and ¹²earth and ¹⁴heaven ¹³also, even ¹⁸all ¹⁷the worlds.

तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।

उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः ॥५॥

तत्¹ अस्य² प्रियम्³ अभि⁴ पाथः⁵ अश्याम्⁶ नरः⁷ यत्र⁸ देवयवः⁹ मदन्ति¹⁰ ।

उरुक्रमस्य¹¹ सः¹² हि¹³ बन्धुः¹⁴ इत्था¹⁵ विष्णोः¹⁶ पदे¹⁷ परमे¹⁸ मध्वः¹⁹ उत्सः²⁰ ॥

5. ^{4,6}May I attain to and enjoy ¹that goal of ²his ⁵movement, ³the Delight, ⁸where ⁷souls ⁹that seek the godhead ¹⁰have the rapture; ¹³for there ¹⁸in that highest ¹⁷step ¹¹of the wide-moving ¹⁶Vishnu is ¹⁵[truly] that ¹⁴Friend of men ²⁰who is the fount ¹⁹of the sweetness.

ता वां वास्तून्युश्मसि गमध्यै यत्र गावो भूरिशृङ्गाः अयासः ।

अत्राह तदुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमव भाति भूरि ॥६॥

ता¹ वाम्² वास्तूनि³ उश्मसि⁴ गमध्यै⁵ यत्र⁶ गावः⁷ भूरिशृङ्गाः⁸ अयासः⁹ ।

अत्र¹⁰ अह¹¹ तत्¹² उरुगायस्य¹³ वृष्णः¹⁴ परमम्¹⁵ पदम्¹⁶ अव¹⁷ भाति¹⁸ भूरि¹⁹ ॥

6. ¹Those are ³the dwelling-places ²of ye twain ⁴which we desire ⁵as the goal of our journey ⁶where ⁸the many-horned ⁷herds of Light ⁹go travelling; ¹⁵the highest ¹⁶step ¹³of wide-moving Vishnu [¹⁴the Bull] ^{17,18}shines down on us ¹⁰here ¹⁹in its manifold vastness.

XIII

Soma, Lord of Delight and Immortality

Rig Veda IX.83

(15/351-60)

पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः ।

अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते शृतास इद्ब्रह्मन्तस्तत्समाशत ॥१॥

पवित्रम्¹ ते² विडततम्³ ब्रह्मणः⁴ पते⁵ प्रडभुः⁶ गात्राणि⁷ परि⁸ एषि⁹ विश्वतः¹⁰ ।

अतप्ततनूः¹¹ न¹² तत्¹³ आमः¹⁴ अश्नुते¹⁵ शृतासः¹⁶ इत्¹⁷ वहन्तः¹⁸ तत्¹⁹ सम्²⁰ आशत²¹ ॥

1. ³Wide spread out ²for thee ¹is the sieve of thy purifying, ⁵O Master ⁴of the soul; ⁶becoming in the creature ^{8,9}thou pervadest ⁷his members ¹⁰all through. ¹⁵He tastes ¹²not ¹³that delight ¹⁴who is unripe and ¹¹whose body has not suffered in the heat of the fire; ¹⁷they alone ¹⁸are able to bear ¹⁹that and ^{20,21}enjoy ¹⁹it ¹⁶who have been prepared by the flame.

तपोष्पवित्रं विततं दिवस्पदे शोचन्तो अस्य तन्तवो व्यस्थिरन् ।

अवन्त्यस्य पवीतारमाशवो दिवस्पृष्ठमधि तिष्ठन्ति चेतसा ॥२॥

तपोः¹ पवित्रम्² विडततम्³ दिवः⁴ पदे⁵ शोचन्तः⁶ अस्य⁷ तन्तवः⁸ वि⁹ अस्थिरन्¹⁰ ।

अवन्ति¹¹ अस्य¹² पवितारम्¹³ आशवः¹⁴ दिवः¹⁵ पृष्ठम्¹⁶ अधि¹⁷ तिष्ठन्ति¹⁸ चेतसा¹⁹ ॥

2. ^{2a}The strainer through which ¹the heat of him ^{2b}is purified ³is spread out ⁵in the seat ⁴of Heaven; ⁷its ⁸threads ⁶shine out and ^{9,10}stand extended. ¹²His ¹⁴swift ecstasies ¹¹foster ¹³the soul that purifies him; ^{17,18}he ascends to ¹⁶the high level ¹⁵of Heaven ¹⁹by the conscious heart.

अरुरुचदुषसः पृश्निरग्रिय उक्षा बिभर्ति भुवनानि वाजयुः ।

मायाविनो ममिरे अस्य मायया नृचक्षसः पितरो गर्भमा दधुः ॥३॥

अरुरुचत्¹ उषसः² पृश्निः³ अग्रियः⁴ उक्षा⁵ बिभर्ति⁶ भुवनानि⁷ वाजऽयुः⁸ ।

मायाऽविनः⁹ ममिरे¹⁰ अस्य¹¹ मायया¹² नृऽचक्षसः¹³ पितरः¹⁴ गर्भम्¹⁵ आ¹⁶ दधुः¹⁷ ॥

3. This is ⁴the supreme ³dappled Bull ^{1a}that makes ²the Dawns ^{1b}to shine out, ⁵the Male ⁶that bears ⁷the worlds of the becoming and ⁸seeks the plenitude; ¹⁴the Fathers ⁹who had the forming knowledge ¹⁰made a form of him ¹²by that power of knowledge ¹¹which is his; ¹³strong in vision ^{16,17}they set him within ¹⁵as a child to be born.

गन्धर्व इत्था पदमस्य रक्षति पाति देवानां जनिमान्यद्भुतः ।

गृभ्णाति रिपुं निधया निधापतिः सुकृत्तमा मधुनो भक्षमाशत ॥४॥

गन्धर्वः¹ इत्था² पदम्³ अस्य⁴ रक्षति⁵ पाति⁶ देवानाम्⁷ जनिमानि⁸ अद्भुतः⁹ ।

गृभ्णाति¹⁰ रिपुम्¹¹ निऽधया¹² निधाऽपतिः¹³ सुकृत्तमाः¹⁴ मधुनः¹⁵ भक्षम्¹⁶ आशत¹⁷ ॥

4. ¹As the Gandharva ⁵he guards ²his true ³seat; ⁹as the supreme and wonderful One ⁶he keeps ⁸the births ⁷of the gods; ¹³Lord of the inner setting, ¹²by the inner setting ¹⁰he seizes ¹¹the enemy. ¹⁴Those who are utterly perfected in works ¹⁷taste ¹⁶the enjoyment ¹⁵of his honey-sweetness.

हविर्हविष्मो महि सद्म दैव्यं नभो वसानः परि यास्यध्वरम् ।

राजा पवित्ररथो वाजमारुहः सहस्रभृष्टिर्जयसि श्रवो बृहत् ॥५॥

हविः¹ हविष्मः² महि³ सद्म⁴ दैव्यम्⁵ नभः⁶ वसानः⁷ परि⁸ यासि⁹ अध्वरम्¹⁰ ।

राजा¹¹ पवित्रऽरथः¹² वाजम्¹³ आ¹⁴ अरुहः¹⁵ सहस्रऽभृष्टिः¹⁶ जयसि¹⁷ श्रवः¹⁸ बृहत्¹⁹ ॥

5. ²O Thou in whom is the food, ¹thou art that divine food, ³thou art the vast, ⁵the divine ⁴home; ^{7a}wearing ⁶heaven ^{7b}as a robe ^{8,9}thou encompassst ¹⁰the march of the sacrifice. ¹¹King ¹²with the sieve of thy purifying for thy chariot ^{14,15}thou ascendest ¹³to the plenitude; ¹⁶with thy thousand burning brilliances ¹⁷thou conquerest ¹⁹the vast ¹⁸knowledge.

Part Three

Hymns of the Atris

Hymns to Agni

Rig Veda V.1 - 28

(15/393-470)

The First Hymn to Agni

A HYMN OF THE MORNING SACRIFICE

Rig Veda V.1

(15/393-96)

अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।

यह्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्त्रते नाकमच्छ ॥१॥

अबोधि¹ अग्निः² सम्³ उड्धुधा³ जनानाम्⁴ प्रति⁵ धेनुम्⁶ इव⁷ आ⁸ उयतीम्⁸ उषसम्⁹ ।

यह्वाः¹⁰ इव¹¹ प्र¹² वयाम्¹³ उत्¹⁴ उज्जिहानाः¹⁴ प्र¹⁵ भानवः¹⁶ सिस्त्रते¹⁷ नाकम्¹⁸ अच्छ¹⁹ ॥

1. ²Strength (Fire) ¹is awake ³by kindling ⁴of the peoples and ⁵he fronts ⁹the Dawn ⁸that comes to him ⁷as ⁶the Cow that fosters; ¹¹like ¹⁰mightinesses ^{12,14}that rush upward ¹³to their expanding ¹⁶his lustres ^{15,17}advancing mount ¹⁹towards ¹⁸the heavenly level.

अबोधि होता यजथाय देवानूर्ध्वो अग्निः सुमनाः प्रातरस्थात् ।

समिद्धस्य रुशददर्शि पाजो महान् देवस्तमसो निरमोचि ॥२॥

अबोधि¹ होता² यजथाय³ देवान्⁴ ऊर्ध्वः⁵ अग्निः⁶ सु⁷ उमनाः⁷ प्रातः⁸ अस्थात्⁹ ।

सम्¹⁰ उड्धुद्धस्य¹⁰ रुशत्¹¹ अदर्शि¹² पाजः¹³ महान्¹⁴ देवः¹⁵ तमसः¹⁶ निः¹⁷ अमोचि¹⁸ ॥

2. ²The Priest of our oblation ¹has awakened ³for sacrifice ⁴to the gods; ⁷with right mentality in him ⁶Strength (Fire) ⁹stands up ⁵exalted ⁸in our mornings; ¹⁰he is entirely kindled, ¹¹red-flushing ¹³the mass of him ¹²is seen; ¹⁴a great ¹⁵godhead ^{17,18}has been delivered ¹⁶out of the darkness.

यदीं गणस्य रशनामजीगः शुचिरङ्क्ते शुचिभिर्गोभिरग्निः ।

आद् दक्षिणा युज्यते वाजयन्त्युत्तानामूर्ध्वो अधयज्जुहूभिः ॥३॥

यत्¹ ईम्² गणस्य³ रशनाम्⁴ अजीगः⁵ शुचिः⁶ अङ्क्ते⁷ शुचिभिः⁸ गोभिः⁹ अग्निः¹⁰ ।

आत्¹¹ दक्षिणा¹² युज्यते¹³ वाजयन्ती¹⁴ उत्तानाम्¹⁵ ऊर्ध्वः¹⁶ अधयत्¹⁷ जुहूभिः¹⁸ ॥

3. ¹When ²he ⁵has uncoiled ⁴the long cord ³of his hosts, ¹⁰Strength (Fire) ⁷shines ⁶pure ⁸by the pure ⁹herd of the radiances (the Cows of the Dawn). ¹¹For ¹²the goddess who discerns ¹⁴grows in plenitude and ¹³is yoked to her works; ¹⁶he exalted, ¹⁵she extended supine, ¹⁷he feeds on her ¹⁸with his flames of the offering.

अग्निमच्छा देवयतां मनांसि चक्षूंषीव सूर्ये सं चरन्ति ।

यदीं सुवाते उषसा विरूपे श्वेतो वाजी जायते अग्ने अहनाम् ॥४॥

अग्निम्¹ अच्छ² देवउयताम्³ मनांसि⁴ चक्षूंषि⁵ इव⁶ सूर्ये⁷ सम्⁸ चरन्ति⁹ ।

यत्¹⁰ ईम्¹¹ सुवाते¹² उषसा¹³ विरूपे¹⁴ श्वेतः¹⁵ वाजी¹⁶ जायते¹⁷ अग्ने¹⁸ अहनाम्¹⁹ ॥

4. ⁴The minds ³of men who grow in the godhead ^{8,9}move entirely (converge) ²towards ¹the flame of Will ⁶even as ⁵all their seeings ^{8,9}converge ⁷in the Sun that illumines. ¹⁰When ¹³two Dawns (Day and Night) ¹⁴of opposite forms ¹²are delivered ¹¹of him, ¹⁷he is born ¹⁵as the White ¹⁶Steed ¹⁸in front ¹⁹of the days.

जनिष्ट हि जेन्यो अग्ने अहनां हितो हितेष्वरुषो वनेषु ।

दमेदमे सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान् ॥५॥

जनिष्ट¹ हि² जेन्यः³ अग्ने⁴ अहनाम्⁵ हितः⁶ हितेषु⁷ अरुषः⁸ वनेषु⁹ ।

दमेदमे¹⁰ सप्त¹¹ रत्ना¹² दधानः¹³ अग्निः¹⁴ होता¹⁵ नि¹⁶ ससाद¹⁷ यजीयान्¹⁸ ॥

5. ²Yea, ¹he is born ³victorious ⁴in the front ⁵of the days, ⁸a ruddy worker ⁶established ⁷in the established ⁹delights of things; ¹³upholding ¹⁰in house after house ¹¹the seven ¹²ecstasies ¹⁴Strength (Fire) ^{16,17}has taken his seat ¹⁵as the Priest of the offering ¹⁸mighty for sacrifice.

अग्निर्होता न्यसीदद् यजीयानुपस्थे मातुः सुरभा उ लोके ।

युवा कविः पुरुनिष्ठ ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्य इद्धः ॥६॥

अग्निः¹ होता² नि³ असीदत्⁴ यजीयान्⁵ उपउस्थे⁶ मातुः⁷ सुरभौ⁸ ऊं⁹ लोके¹⁰ ।

युवा¹¹ कविः¹² पुरुनिः¹³उस्थः¹⁴ ऋतवा¹⁵ धर्ता¹⁶ कृष्टीनाम्¹⁷ उत¹⁸ मध्ये¹⁹ इद्धः²⁰ ॥

6. ¹Strength (Fire) ^{3,4}has taken his seat ²as the Priest of the offering ⁵mighty for sacrifice ⁶in the lap ⁷of the Mother (Earth) and ⁸in that rapturous ⁹other ¹⁰world (supramental existence), ¹¹young and ¹²a seer, ¹³standing out in his multitudes, ¹⁴possessed of the Truth, ¹⁵the upholder ¹⁶of those that do the work; ¹⁷and also ¹⁸in between (vital and emotional being) ¹⁹he is kindled.

प्र णु त्यं विप्रमध्वरेषु साधुमग्निं होतारमीळते नमोभिः ।

आ यस्ततान रोदसी ऋतेन नित्यं मृजन्ति वाजिनं घृतेन ॥७॥

प्र¹ नु² त्यम्³ विप्रम्⁴ अध्वरेषु⁵ साधुम्⁶ अग्निम्⁷ होतारम्⁸ ईळते⁹ नमः¹⁰भिः ।

आ¹¹ यः¹² ततान¹³ रोदसी¹⁴ ऋतेन¹⁵ नित्यम्¹⁶ मृजन्ति¹⁷ वाजिनम्¹⁸ घृतेन¹⁹ ॥

7. ^{1,9,2}Men seek ¹⁰with their obeisances of submission ³this ⁴illuminated ⁷Strength (Fire) ⁶that achieves our perfection ⁵in the progressing sacrifices and ⁸is the priest of their oblation, because ¹²he ^{11,13}shapes ¹⁵in the power of the Truth ¹⁴both firmaments of our being. Him ¹⁷they press into brightness ¹⁹by the clarity (yield of the Cow of Light), ¹⁶the eternal ¹⁸steed of life's plenitude.

मार्जाल्यो मृज्यते स्वे दमूनाः कविप्रशस्तो अतिथिः शिवो नः ।

सहस्रशृङ्गो वृषभस्तदोजा विश्वाँ अग्ने सहसा प्रास्यन्यान् ॥८॥

मार्जाल्यः¹ मृज्यते² स्वे³ दमूनाः⁴ कविप्रशस्तः⁵ अतिथिः⁶ शिवः⁷ नः⁸ ।

सहस्रशृङ्गः⁹ वृषभः¹⁰ तत्तदोजाः¹¹ विश्वान्¹² अग्ने¹³ सहसा¹⁴ प्रा¹⁵ असि¹⁶ अन्यान्¹⁷ ॥

8. ¹Bright, ²he is rubbed bright, ⁵expressed by the seer, ^{4a}domiciled ³in his own ^{4b}home (plane of the Truth) and ⁸our ⁷beneficent ⁶guest. ¹⁰The bull ⁹of the thousand horns, ¹¹because thou hast that force (force of the Truth), ¹³O Strength (Fire), ^{15,16}thou precedest ¹⁴in thy puissance ¹²all ¹⁷others.

प्र सद्यो अग्ने अत्येष्यन्यानाविर्यस्मै चारुतमो बभूथ ।

ईलेन्यो वपुष्यो विभावा प्रियो विशामतिथिर्मानुषीणाम् ॥९॥

प्र¹ सद्यः² अग्ने³ अति⁴ एषि⁵ अन्यान्⁶ आविः⁷ यस्मै⁸ चारुतमः⁹ बभूथ¹⁰ ।

ईलेन्यः¹¹ वपुष्यः¹² विभावा¹³ प्रियः¹⁴ विशाम्¹⁵ अतिथिः¹⁶ मानुषीणाम्¹⁷ ॥

9. ²At once, ³O Strength (Fire), thou ^{1,4,5}outstrippest ⁶all others, ⁸in whomsoever ¹⁰thou art ⁷manifested ⁹in all the glory of thy beauty, ¹¹desirable, ¹²full of body, ¹³extended in light, ¹⁴the beloved ¹⁶guest ¹⁷of the human ¹⁵peoples.

तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यविष्ठ बलिमग्ने अन्तित ओत दूरात् ।

आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि बृहत् ते अग्ने महि शर्म भद्रम् ॥१०॥

तुभ्यम्¹ भरन्ति² क्षितयः³ यविष्ठ⁴ बलिम्⁵ अग्ने⁶ अन्तितः⁷ आ⁸ उत⁹ दूरात्¹⁰ ।

आ¹¹ भन्दिष्ठस्य¹² सुमतिम्¹³ चिकिद्धि¹⁴ बृहत्¹⁵ ते¹⁶ अग्ने¹⁷ महि¹⁸ शर्म¹⁹ भद्रम्²⁰ ॥

10. ¹To thee, ⁶O Strength (Fire), ⁴O youngest vigour, ³all the worlds and their peoples ^{8,2}bring ⁷from near ⁹and ^{8,2}bring ¹⁰from afar ⁵their offering. ^{11,14}Awake in a man's knowledge ¹³to that right-mindedness ¹²of his happiest state. ¹⁵A vastness, ¹⁷O Strength (Fire), ¹⁸is the great and ²⁰blissful ¹⁹peace ¹⁶of thee.

आद्य रथं भानुमो भानुमन्तमग्ने तिष्ठ यजतेभिः समन्तम् ।

विद्वान्पथीनामूर्वन्तरिक्षमेह देवान् हविरद्याय वक्षि ॥११॥

आ¹ अद्य² रथम्³ भानु⁴मः⁴ भानु⁵मन्तम्⁵ अग्ने⁶ तिष्ठ⁷ यजतेभिः⁸ सम्⁹अन्तम्⁹ ।

विद्वान्¹⁰ पथीनाम्¹¹ उरु¹² अन्तरिक्षम्¹³ आ¹⁴ इह¹⁵ देवान्¹⁶ हविः¹⁷अद्याय¹⁷ वक्षि¹⁸ ॥

11. ^{1,7}Mount ²today ⁹with ⁸the lords of the sacrifice, ⁴O luminous ⁶Will, ⁵thy luminous complete ³car! ¹⁰Thou who knowest ¹²the wide ¹³middle world (the vital or nervous plane) ¹¹in all its (many but intricate and tangled) paths, ^{14,18}bring ¹⁵hither ¹⁶the gods ¹⁷to eat of our oblation.

अवोचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।

गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुरुव्यञ्चमश्रेत् ॥१२॥

अवोचाम¹ कवये² मेध्याय³ वचः⁴ वन्दारु⁵ वृषभाय⁶ वृष्णे⁷ ।

गविष्ठिरः⁸ नमसा⁹ स्तोमम्¹⁰ अग्नौ¹¹ दिवि¹²इव¹² रुक्मम्¹³ उरु¹⁴व्यञ्चम्¹⁴ अश्रेत्¹⁵ ॥

12. ²To the Seer, ³to the Intelligence ¹we have uttered today ⁴the word ⁵of our adoration, ⁶to the Bull ⁷that fertilises the herds; ⁸the Steadfast in the Light ⁹by his surrender ¹⁵rises ¹¹in the flame of Will ¹²as in the heavens ¹³to a golden ¹⁰Affirmation ¹⁴manifesting a vastness.

The Second Hymn to Agni

A HYMN OF THE LIBERATION OF THE DIVINE FORCE

Rig Veda V.2

(15/397-400)

कुमारं माता युवतिः समुब्धं गुहा बिभर्ति न ददाति पित्रे ।

अनीकमस्य न मिनज्जनासः पुरः पश्यन्ति निहितमरतौ ॥१॥

कुमारम्¹ माता² युवतिः³ सम्⁴उब्धम्⁴ गुहा⁵ बिभर्ति⁶ न⁷ ददाति⁸ पित्रे⁹ ।

अनीकम्¹⁰ अस्य¹¹ न¹² मिनत्¹³ जनासः¹⁴ पुरः¹⁵ पश्यन्ति¹⁶ नि¹⁷हितम्¹⁷ अरतौ¹⁸ ॥

1. ³The young ²Mother (Nature or material being) ⁶bears ¹the Boy ⁴pressed down ⁵in her secret being and ⁸gives him ⁷not ⁹to the Father (Soul or pure mental being); but ¹¹his ¹⁰force ¹²is not ¹³diminished, ¹⁴the peoples ¹⁶behold ¹⁷him established ¹⁵in front (as the Purohit) ¹⁸in the upward working of things.

कमेतं त्वं युवते कुमारं पेषी बिभर्षि महिषी जजान ।

पूर्वीर्हि गर्भः शरदो ववर्धापश्यं जातं यदसूत माता ॥२॥

कम्¹ एतम्² त्वम्³ युवते⁴ कुमारम्⁵ पेषी⁶ बिभर्षि⁷ महिषी⁸ जजान⁹ ।

पूर्वीः¹⁰ हि¹¹ गर्भः¹² शरदः¹³ ववर्ध¹⁴ अपश्यम्¹⁵ जातम्¹⁶ यत्¹⁷ असूत¹⁸ माता¹⁹ ॥

2. (⁴O Young mother) ¹Who is ²this ⁵Boy whom ³thou ⁷bearest in thyself ⁶when thou art compressed into form, ⁸but thy vastness ⁹gives him birth? ¹¹For ¹⁰many ¹³seasons ^{12a}the Child ¹⁴grew ^{12b}in the womb; ¹⁵I saw him ¹⁶born ¹⁷when ¹⁹the Mother ¹⁸brought him forth.

हिरण्यदन्तं शुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमायुधा मिमानं ।

ददानो अस्मा अमृतं विपृक्वत्किं मामनिन्द्राः कृणवन्ननुक्थाः ॥३॥

हिरण्यदन्तम्¹ शुचिवर्णम्² आरात्³ क्षेत्रात्⁴ अपश्यम्⁵ आयुधा⁶ मिमानम्⁷ ।

ददानः⁸ अस्मै⁹ अमृतम्¹⁰ विपृक्वत्¹¹ किम्¹² माम्¹³ अनिन्द्राः¹⁴ कृणवन्¹⁵ अनुक्थाः¹⁶ ॥

3. ⁵I saw ³far off ⁴in the field of being one ¹tusked with golden light and ²pure bright of hue ⁷who was shaping ⁶the weapons of his war. ⁸I give ⁹to him ¹⁰the immortality in me (Soma) ¹¹in all my separate parts (the mind, life and body) and ¹²what ¹⁵shall they do ¹³to me ¹⁶who have not the Word (which expresses that which is unexpressed) and ¹⁴the God-Mind (Indra) is not in them?

क्षेत्रादपश्यं सनुतश्चरंतं सुमद्यूथं न पुरु शोभमानं ।

न ता अगृभ्रन्नजनिष्ट हि षः पलिकनीरिद्युवतयो भवंति ॥४॥

क्षेत्रात्¹ अपश्यम्² सनुतः³ चरन्तम्⁴ सुढमत्⁵ यूथम्⁶ न⁷ पुरु⁸ शोभमानम्⁹ ।

न¹⁰ ताः¹¹ अगृभ्रन्¹² अजनिष्ट¹³ हि¹⁴ सः¹⁵ पलिकनीः¹⁶ इत्¹⁷ युवतयः¹⁸ भवन्ति¹⁹ ॥

4. ²I saw ¹in the field ⁷as though a ⁵happy ⁶herd that ⁴ranged ³continuously ⁸in many forms ⁹of luminous beauty. ¹⁰None ¹²could seize ¹¹on them, ¹⁴for ¹⁵he [Agni] ¹³was born; ¹⁷even ¹⁶they that were old (grey) among them, ¹⁹grow ¹⁸young once more.

के मे मर्यकं वि यवंत गोभिर्न येषां गोपा अरणश्चिदास ।

य ईं जगृभ्रव ते सृजंत्वाजाति पश्व उप नश्चिकित्वान् ॥५॥

के¹ मे² मर्यकम्³ वि⁴ यवन्त⁵ गोभिः⁶ न⁷ येषाम्⁸ गोपाः⁹ अरणः¹⁰ चित्¹¹ आस¹² ।

ये¹³ ईम्¹⁴ जगृभुः¹⁵ अव¹⁶ ते¹⁷ सृजन्तु¹⁸ आ¹⁹ अजाति²⁰ पश्वः²¹ उप²² नः²³ चिकित्वान्²⁴ ॥

5. ¹Who were they that ^{4,5}divorced ²my ³strength ⁶from the herds of Light? ⁸Against them ¹²there was ⁷no ⁹protector ^{7,11}nor ¹⁰any worker in this war. ^{18a}Let ¹³those that ^{15a}took ¹⁴them ^{15b}from me, ^{16,18b}release them to me again; ²⁴for he with his conscious perceptions ^{22,19,20}comes driving to us ²³our ²¹lost herds of the radiance.

वसां राजानं वसतिं जनानामरातयो नि दधुर्मर्त्येषु ।

ब्रह्माण्यत्रेरेव तं सृजंतु निन्दितारो निन्द्यासो भवंतु ॥६॥

वसाम्¹ राजानम्² वसतिम्³ जनानाम्⁴ अरातयः⁵ नि⁶ दधुः⁷ मर्त्येषु⁸ ।

ब्रह्माणि⁹ अत्रेः¹⁰ अव¹¹ तम्¹² सृजन्तु¹³ निन्दितारः¹⁴ निन्द्यासः¹⁵ भवन्तु¹⁶ ॥

6. ²The king ¹of those who dwell ⁴in creatures, ³he in whom all creatures dwell, ^{6,7}is hidden ⁸within mortals ⁵by hostile powers; ^{13a}let ⁹the soul-thoughts ¹⁰of the Eater of things (Atri) ^{11,13b}release ¹²him, ^{16a}let ¹⁴the confiners ^{16b}be ¹⁵themselves confined.

शुनश्चिच्छेपं निदितं सहस्राद्यूपादमुंचो अशमिष्ट हि षः ।

एवास्मदग्ने वि मुमुग्धि पाशान्होतश्चिकित्व इह तू निषद्य ॥७॥

शुनः¹ चित्² शेषम्³ निदितम्⁴ सहस्रात्⁵ यूपात्⁶ अमुञ्चः⁷ अशमिष्ट⁸ हि⁹ सः¹⁰ ।

एव¹¹ अस्मत्¹² अग्ने¹³ वि¹⁴ मुमुग्धि¹⁵ पाशान्¹⁶ होतः¹⁷ चिकित्वः¹⁸ इह¹⁹ तु²⁰ निषद्य²¹ ॥

7. ^{1,3}Shunahshepa ²too, ^{1,3}head of delight, ⁴was bound ⁵to the thousand-fold ⁶post of the sacrifice; ⁷him thou didst release, — ⁹yea, ¹⁰he ⁸accomplished perfection by his works; ¹¹so ²¹do thou take thy seat ¹⁹here in us, ¹⁸O conscious seeing ¹³Flame, ¹⁷O Priest of our sacrifice, and ^{14,15}loose ¹²from us ¹⁶the cords of our bondage.

हणीयमानो अप हि मदैयेः प्र मे देवानां व्रतपा उवाच ।

इंद्रो विद्वाँ अनु हि त्वा चक्ष तेनाहमग्ने अनुशिष्ट आगां ॥८॥

हणीयमानः¹ अप² हि³ मत्⁴ ऐयेः⁵ प्र⁶ मे⁷ देवानाम्⁸ व्रतपाः⁹ उवाच¹⁰ ।

इन्द्रः¹¹ विद्वान्¹² अनु¹³ हि¹⁴ त्वा¹⁵ चक्ष¹⁶ तेन¹⁷ अहम्¹⁸ अग्ने¹⁹ अनुशिष्टः²⁰ आ²¹ अगाम्²² ॥

8. ¹Mayst thou not grow wroth and ^{2,5}depart ⁴from me! ⁹He who guards the law of action ⁸of the godheads, ^{6,10}told ⁷me of thee; ¹¹Indra ¹²knew and ¹³sought after ¹⁴and ¹⁶saw ¹⁵thee, and ^{20a}taught ¹⁷by him ^{20b}his knowledge, ¹⁹O Flame, ¹⁸I ^{21,22}came to thee.

वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।

प्रादेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृंगे रक्षसे विनिक्षे ॥९॥

वि¹ ज्योतिषा² बृहता³ भाति⁴ अग्निः⁵ आविः⁶ विश्वानि⁷ कृणुते⁸ महित्वा⁹ ।

प्र¹⁰ अदेवीः¹¹ मायाः¹² सहते¹³ दुःएवाः¹⁴ शिशीते¹⁵ शृङ्गे¹⁶ रक्षसे¹⁷ विनिक्षे¹⁸ ॥

9. ⁵This Flame of Will ^{1,4}shines out ³with the vast ²light of Truth and ⁸makes ⁷all things ⁶manifest ⁹by the greatness of him. ^{10,13}He overpowers ¹²the formations of knowledge ¹¹that are undivine and ¹⁴of an evil movement; ¹⁵he sharpens ¹⁶his horns ¹⁸to gore ¹⁷the Rakshasa.

उत स्वानासो दिवि षंत्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हंतवा उ ।

मदे चिदस्य प्र रुजंति भामा न वरंते परिबाधो अदेवीः ॥१०॥

उत¹ स्वानासः² दिवि³ सन्तु⁴ अग्नेः⁵ तिग्मआयुधाः⁶ रक्षसे⁷ हन्तवै⁸ ऊं⁹ ।

मदे¹⁰ चित्¹¹ अस्य¹² प्र¹³ रुजन्ति¹⁴ भामाः¹⁵ न¹⁶ वरन्ते¹⁷ परिबाधः¹⁸ अदेवीः¹⁹ ॥

10. ^{4a}May ²the voices ⁵of the Flame ³in our heavens ^{4b}be ⁶sharp-weaponed ⁸to slay ⁷the Rakshasa! ¹⁰In his ecstasy ¹²his ¹⁵angry lustres ^{13,14}break all that opposes his advance; ¹⁹the energies undivine ¹⁸that obstruct us from every side ¹⁶cannot ¹⁷pen him in.

एतं ते स्तोमं तुविजात विप्रो रथं न धीरः स्वपा अतक्षं ।

यदीदग्ने प्रति त्वं देव हर्याः स्वर्वतीरप एना जयेम ॥११॥

एतम्¹ ते² स्तोमम्³ तुविजात⁴ विप्रः⁵ रथम्⁶ न⁷ धीरः⁸ सुअपाः⁹ अतक्षम्¹⁰ ।

यदि¹¹ इत्¹² अग्ने¹³ प्रति¹⁴ त्वम्¹⁵ देव¹⁶ हर्याः¹⁷ स्वःउवतीः¹⁸ अपः¹⁹ एन²⁰ जयेम²¹ ॥

11. ⁴O thou who art born in many forms, ^{10aI} ⁵illumined in mind, ⁸accomplished in understanding, ⁹perfect in works, ^{10b}have fashioned ²for thee ¹this ³song of thy affirming ⁷to be as if ⁶thy chariot. ¹¹If ¹⁵thou, ¹³O Strength (Fire), ^{17a}take ¹⁴an answering ^{17b}delight ¹²in it, ²⁰by this ²¹we may conquer ¹⁹the waters ¹⁸that carry the light of the luminous heaven.

तुविग्रीवो वृषभो वावृधानोऽशत्र्वर्यः समजाति वेदः ।

इतीममग्निममृता अवोचन्बर्हिष्मते मनवे शर्म यंसद्धविष्मते मनवे शर्म यंसत् ॥१२॥

तुविग्रीवः¹ वृषभः² ववृधानः³ अशत्रु⁴ अर्यः⁵ सम्⁶ अजाति⁷ वेदः⁸ ।

इति⁹ इमम्¹⁰ अग्निम्¹¹ अमृताः¹² अवोचन्¹³ बर्हिष्मते¹⁴ मनवे¹⁵ शर्म¹⁶ यंसत्¹⁷ ।

हविष्मते¹⁸ मनवे¹⁹ शर्म²⁰ यंसत्²¹ ॥

12. ¹The strong-necked (or, many-necked) ²Bull [⁴without any enemy] ³increases in us and ^{6,7}drives to us ⁸the treasure of knowledge (the wealth of the luminous herds) ⁵that was withheld by our enemy; ⁴nor is there any [enemy] to destroy it. ⁹For so ^{13a}have ¹²the Powers Immortal ^{13b}spoken ¹⁰to the [this] ¹¹Strength (Fire) ⁹that ¹⁷he work out ¹⁶peace ¹⁵for the man ¹⁴who enlarges the seat of sacrifice, ⁹that ²¹he work out ²⁰peace ¹⁹for the man ¹⁸who carries in his hand the oblation.

The Third Hymn to Agni

THE DIVINE FORCE, CONQUEROR OF THE SUPREME GOOD

Rig Veda V.3

(15/401-04)

त्वमग्ने वरुणो जायसे यत्त्वं मित्रो भवसि यत्समिद्धः ।

त्वे विश्वे सहसस्पुत्र देवास्त्वमिन्द्रो दाशुषे मर्त्याय ॥१॥

त्वम्¹ अग्ने² वरुणः³ जायसे⁴ यत्⁵ त्वम्⁶ मित्रः⁷ भवसि⁸ यत्⁹ सम्¹⁰ इद्धः¹⁰ ।

त्वे¹¹ विश्वे¹² सहसः¹³ पुत्र¹⁴ देवाः¹⁵ त्वम्¹⁶ इन्द्रः¹⁷ दाशुषे¹⁸ मर्त्याय¹⁹ ॥

1. ¹Thou art ³he of the Wideness (Varuna), ²O Will, ⁵when ⁴thou art born; ⁶thou ⁸becomest ⁷the Lord of Love (Mitra) ⁹when ¹⁰thou art entirely kindled. ¹¹In thee are ¹²all ¹⁵the gods, ¹⁴O son ¹³of Force; ¹⁶thou ¹⁷art the Power-in-Mind (Indra) ¹⁹for the mortal ¹⁸who gives the offering.

त्वमर्यमा भवसि यत्कनीनां नाम स्वधावन्गुह्यं बिभर्षि ।

अंजंति मित्रं सुधितं न गोभिर्यदंपती समनसा कृणोषि ॥२॥

त्वम्¹ अर्यमा² भवसि³ यत्⁴ कनीनाम्⁵ नाम⁶ स्वधावन्⁷ गुह्यम्⁸ बिभर्षि⁹ ।

अञ्जन्ति¹⁰ मित्रम्¹¹ सुधितम्¹² न¹³ गोभिः¹⁴ यत्¹⁵ दम्पती¹⁶ समनसा¹⁷ कृणोषि¹⁸ ॥

2. ⁷O thou who possessest self-ordering Nature, ¹thou ³becomest ²the might of the Aspirer (Aryaman) ⁴when ⁹thou bearest ⁸the secret ⁶Name ⁵of the Virgins (the unripe Radiances). ¹⁰They brighten thee ¹⁴with the Light in her rays ¹³as ¹¹Love (Mitra) ¹²perfectly founded ¹⁵when ¹⁸thou makest ¹⁷of one mind ¹⁶the Lord and his Spouse (Soul and Nature) in their mansion (human body).

तव श्रिये मरुतो मर्जयंत रुद्र यत्ते जनिम चारु चित्रं ।

पदं यद्विष्णोरुपमं निधायि तेन पासि गुह्यं नाम गोनां ॥३॥

तव¹ श्रिये² मरुतः³ मर्जयन्त⁴ रुद्र⁵ यत्⁶ ते⁷ जनिम⁸ चारु⁹ चित्रम्¹⁰ ।

पदम्¹¹ यत्¹² विष्णोः¹³ उपमम्¹⁴ निधायि¹⁵ तेन¹⁶ पासि¹⁷ गुह्यम्¹⁸ नाम¹⁹ गोनाम्²⁰ ॥

3. ²For the glory ¹of thee, ⁵O Violent One (Rudra), ³the Thought-Powers (Marut) ⁴make to shine out by their pressure ⁶that which is ⁷thy ¹⁰rich and ⁹beautiful ⁸birth (the supreme world of Light). ¹²When that ¹⁴highest ¹¹stride ¹³of Vishnu ¹⁵has been established within, ¹⁷thou protectest ¹⁶by it ¹⁸the secret ¹⁹Name ²⁰of the herds of the Radiance.

तव श्रिया सुदृशो देव देवाः पुरु दधाना अमृतं सपंत ।

होतारमग्निं मनुषो नि षेदुर्दशस्यंत उशिजः शंसमायोः ॥४॥

तव¹ श्रिया² सुदृशः³ देव⁴ देवाः⁵ पुरु⁶ दधानाः⁷ अमृतम्⁸ सपन्त⁹ ।

होतारम्¹⁰ अग्निम्¹¹ मनुषः¹² नि¹³ सेदुः¹⁴ दशस्यन्तः¹⁵ उशिजः¹⁶ शंसम्¹⁷ आयोः¹⁸ ॥

4. ²By the glory ¹of thee ³because thou hast right vision, ⁴O god-head, ⁵the gods ⁷holding ⁶all that multiple existence ⁹taste (or, touch) ⁸immortality and ¹²men ^{13,14}take their seat ¹¹in the Force ¹⁰that offers the oblation and, ¹⁶desiring, ¹⁵they distribute to the godheads ¹⁷the self-expression ¹⁸of the being.

न त्वद्धोता पूर्वो अग्ने यजीयान्न काव्यैः परो अस्ति स्वधावः ।

विशश्च यस्या अतिथिर्भवासि स यज्ञेन वनवद्देव मर्तान् ॥५॥

न¹ त्वत्² होता³ पूर्वः⁴ अग्ने⁵ यजीयान्⁶ न⁷ काव्यैः⁸ परः⁹ अस्ति¹⁰ स्वधावः¹¹ ।

विशः¹² च¹³ यस्याः¹⁴ अतिथिः¹⁵ भवासि¹⁶ सः¹⁷ यज्ञेन¹⁸ वनवत्¹⁹ देव²⁰ मर्तान्²¹ ॥

5. ¹There is none ⁴that precedeth ²thee ³as the priest of the oblation ⁷nor ⁶any mightier for sacrifice; ⁵O Flame, ⁷none ¹⁰is ⁹supreme over thee ⁸in the things of the Wisdom, ¹¹thou who possesseth the self-ordering power of Nature. ^{17,12}The creature ¹⁴of whom ¹⁶thou becomest ¹⁵the guest, ²⁰O godhead, ¹⁹prevails ¹⁸by sacrifice ²¹over all that belong to the mortality.

वयमग्ने वनुयाम त्वोता वसूयवो हविषा बुध्यमानाः ।

वयं समर्ये विदथेष्वहनां वयं राया सहसस्पुत्र मर्तान् ॥६॥

वयम्¹ अग्ने² वनुयाम³ त्वाऽऽरुताः⁴ वसुऽयवः⁵ हविषा⁶ बुध्यमानाः⁷ ।

वयम्⁸ सऽमर्ये⁹ विदथेषु¹⁰ अहनाम्¹¹ वयम्¹² राया¹³ सहसः¹⁴ पुत्र¹⁵ मर्तान्¹⁶ ॥

6. ^{3a}May ¹we, ²O Flame, ⁴fostered by thee and ⁷awakened, ⁵seekers of the substance, ^{3b}prevail ⁶by the offering, — ⁸we ⁹in the great struggle, ⁸we ¹⁰in the comings of knowledge ¹¹in our days (periods of Light visiting the soul), ¹²we ¹³by the felicity, ¹⁵O son ¹⁴of Force, ³overcome ¹⁶all that are mortal.

यो न आगो अभ्येनो भरात्यधीदघमघशंसे दधात ।

जही चिकित्वो अभिशस्तिमेतामग्ने यो नो मर्चयति द्वयेन ॥७॥

यः¹ नः² आगः³ अभि⁴ एनः⁵ भराति⁶ अधि⁷ इत्⁸ अघम्⁹ अघः¹⁰ शंसे¹⁰ दधात¹¹ ।

जहि¹² चिकित्वः¹³ अभिः¹³ शस्तिम्¹⁴ एताम्¹⁵ अग्ने¹⁶ यः¹⁷ नः¹⁸ मर्चयति¹⁹ द्वयेन²⁰ ॥

7. The expresser of evil ¹who ^{4,6}seeks to bring ⁵sin and ³transgression ²into us, ⁹his own evil ^{7,11}do thou return upon his head [¹⁰upon the expresser of evil]; ¹²slay, ¹³O conscious knower, (¹⁶O Agni,) ¹⁵this ¹⁴hostile self-expression of him ¹⁷who ¹⁹oppresses ¹⁸us ²⁰with the duality.

त्वामस्या व्युषि देव पूर्वे दूतं कृण्वाना अयजंत हव्यैः ।

संस्थे यदग्न ईयसे रयीणां देवो मर्तेर्वसुभिरिध्यमानः ॥८॥

त्वाम्¹ अस्याः² विः³ उषि³ देव⁴ पूर्वे⁵ दूतम्⁶ कृण्वानाः⁷ अयजन्त⁸ हव्यैः⁹ ।

सम्¹⁰ स्थे¹⁰ यत्¹¹ अग्ने¹² ईयसे¹³ रयीणाम्¹⁴ देवः¹⁵ मर्तेः¹⁶ वसुः¹⁷ उभिः¹⁷ इध्यमानः¹⁸ ॥

8. ¹Thee, ⁴O Godhead, ³in the dawning ²of this our Night ⁵the Ancients (the ancient seers who discovered the wisdom) ⁷made ⁶their messenger and ⁸through thee sacrificed ⁹by their offerings because ¹⁵thou art the godhead ¹¹that ¹⁸is being kindled ¹⁶by the mortal ¹⁷dwellers in this substance and [¹²O Agni!] ¹³thou movest ¹⁰to the meeting-place (the supreme world of Truth and Bliss) ¹⁴of all felicities.

अव स्पृधि पितरं योधि विद्वान्पुत्रो यस्ते सहसः सून ऊहे ।

कदा चिकित्वो अभि चक्षसे नोऽग्ने कदाँ ऋतचिद्यातयासे ॥९॥

अव¹ स्पृधि² पितरम्³ योधि⁴ विद्वान्⁵ पुत्रः⁶ यः⁷ ते⁸ सहसः⁹ सूनो¹⁰ ऊहे¹¹ ।

कदा¹² चिकित्वः¹³ अभि¹⁴ चक्षसे¹⁵ नः¹⁶ अग्ने¹⁷ कदा¹⁸ ऋतः¹⁹ चित्¹⁹ यातयासे²⁰ ॥

9. ^{1,2}Deliver ³the Father and ⁵in thy knowledge ⁴put away evil ⁷from him who ¹¹is borne in us ⁸as thy ⁶son, ¹⁰O child ⁹of Force. ¹²When ^{14,15}wilt thou have that vision ¹⁶for us, ¹³O conscious knower? ¹²when ^{20a}wilt thou, ¹⁹O Truth-Conscious Will (¹⁷O Agni), ^{20b}impel us to the journey?

भूरि नाम वन्दमानो दधाति पिता वसो यदि तज्जोषयासे ।

कुविद्देवस्य सहसा चकानः सुम्नमग्निर्वनते वावृधानः ॥१०॥

भूरि¹ नाम² वन्दमानः³ दधाति⁴ पिता⁵ वसो⁶ यदि⁷ तत्⁸ जोषयासे⁹ ।

कुवित्¹⁰ देवस्य¹¹ सहसा¹² चकानः¹³ सुम्नम्¹⁴ अग्निः¹⁵ वनते¹⁶ ववृधानः¹⁷ ॥

10. Then indeed ⁵the Father ³adores and ⁴holds, ⁶O Dweller in the substance, ¹the vast ²Name (the world of vast Truth) ⁷when ^{8,9}thou makest him to accept and cleave to it. ¹⁵Will in us ¹³desires ¹⁴the bliss and, ¹⁷increasing, ¹⁶wins it ¹⁰entirely (once and again) ¹²by the force ¹¹of the Godhead (the Deva, the supreme Deity of whom all the gods are different Names and Powers).

त्वमंग जरितारं यविष्ठ विश्वान्यग्ने दुरिताति पर्षि ।

स्तेना अदृश्रन्निपवो जनासोऽज्ञातकेता वृजिना अभूवन् ॥११॥

त्वम्¹ अङ्ग² जरितारम्³ यविष्ठ⁴ विश्वानि⁵ अग्ने⁶ दुःऽइता⁷ अति⁸ पर्षि⁹ ।

स्तेनाः¹⁰ अदृश्रन्¹¹ रिपवः¹² जनासः¹³ अज्ञातकेताः¹⁴ वृजिनाः¹⁵ अभूवन्¹⁶ ॥

11. ¹Thou, ⁶O Will, ⁴O youngest vigour, ⁹carriest ³thy adorer ⁸beyond ⁵all ⁷stumbings into grief and evil; for ¹³the creatures ¹¹are seen of [by] thee ¹²who would do hurt to us and ¹⁰are thieves in their hearts, — ¹⁴they whose perceptions are void of the knowledge and therefore ¹⁶they have fallen ¹⁵into the crookedness [¹⁶they have become ¹⁵crooks].

इमे यामासस्त्वद्रिगभूवन्वसवे वा तदिदागो अवाचि ।

नाहायमग्निरभिशस्तये नो न रीषते वावृधानः परा दात् ॥१२॥

इमे¹ यामासः² त्वद्रिक्³ अभूवन्⁴ वसवे⁵ वा⁶ तत्⁷ इत्⁸ आगः⁹ अवाचि¹⁰ ।

न¹¹ अह¹² अयम्¹³ अग्निः¹⁴ अभिशस्तये¹⁵ नः¹⁶ न¹⁷ रिषते¹⁸ ववृधानः¹⁹ परा²⁰ दात्²¹ ॥

12. Lo, all ¹these ²movements of our journeying ⁴have turned ³their faces towards thee, ⁶and ^{7,8}for that ⁹evil in us, ¹⁰it is declared ⁵to the Dweller in our being (to the Shining One). O ^{11,12}never can ¹³this ¹⁴Will ¹⁹in his increasing ^{20,21}betray us ¹⁵to the hurter of our self-expression; ¹⁷he will not ^{20,21}deliver ¹⁶us ¹⁸into the hands of our enemy!

The Fourth Hymn to Agni

THE DIVINE WILL, PRIEST, WARRIOR AND LEADER OF OUR JOURNEY

Rig Veda V.4

(15/405-08)

त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मंदे अध्वरेषु राजन् ।

त्वया वाजं वाजयंतो जयेमाभि ष्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानां ॥१॥

त्वाम्¹ अग्ने² वसुऽपतिम्³ वसूनाम्⁴ अभि⁵ प्र⁶ मन्दे⁷ अध्वरेषु⁸ राजन्⁹ ।

त्वया¹⁰ वाजम्¹¹ वाजयन्तः¹² जयेम¹³ अभि¹⁴ स्याम¹⁵ पृत्सुतीः¹⁶ मर्त्यानाम्¹⁷ ॥

1. ²Strength (Fire), ³master ⁴over the lords of substance, ⁵towards ¹thee ^{6,7}I direct my delight ⁸in the march of my sacrifices. ⁹O King, ¹⁰by thee, ¹²increasing thy plenitudes, ¹³may we conquer ¹¹our plenty and ^{14,15}overcome ¹⁶the embattled assaults ¹⁷of mortal powers.

हव्यवाळग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे ।

सुगार्हपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रयक्सं मिमीहि श्रवांसि ॥२॥

हव्यऽवाट्¹ अग्निः² अजरः³ पिता⁴ नः⁵ विऽभुः⁶ विभाऽवा⁷ सुऽदृशीकः⁸ अस्मे⁹ ।

सुऽगार्हपत्याः¹⁰ सम्¹¹ इषः¹² दिदीहि¹³ अस्मद्रयक्¹⁴ सम्¹⁵ मिमीहि¹⁶ श्रवांसि¹⁷ ॥

2. ²Strength (Fire) ³unaging ¹that bears the oblation ⁴is the Father ⁵of us, he ⁹in us ⁶pervades in being and ⁷is extended in light and ⁸is perfect in vision. ¹³Kindle ¹¹altogether ¹²thy strengths of impulsion ¹⁰that belong perfectly to the Master in our dwelling (Agni), ¹⁶form ¹⁵altogether ¹⁷thy inspirations of knowledge and ¹⁴turn them towards us.

विशां कविं विश्पतिं मानुषीणां शुचिं पावकं घृतपृष्ठमग्निं ।

नि होतारं विश्वविदं दधिध्वे स देवेषु वनते वार्याणि ॥३॥

विशाम्¹ कविम्² विश्पतिम्³ मानुषीणाम्⁴ शुचिम्⁵ पावकम्⁶ घृतऽपृष्ठम्⁷ अग्निम्⁸ ।

नि⁹ होतारम्¹⁰ विश्वऽविदम्¹¹ दधिध्वे¹² सः¹³ देवेषु¹⁴ वनते¹⁵ वार्याणि¹⁶ ॥

3. ⁸Will that is ²the Seer and ³Lord ¹of the creature ⁴in the human peoples, that is ⁵pure and ⁶purifies, ⁷with his surface of the mind's clarities. ⁸Will ¹¹omniscient ^{9,12}hold in you ¹⁰as the priest of your oblations, ¹³for this is he that ¹⁵wins for you ¹⁶your desirable boons ¹⁴in the godheads.

जुषस्वाग्ने इळया सजोषा यतमानो रश्मिभिः सूर्यस्य ।

जुषस्व नः समिधं जातवेद आ च देवान्हविरद्याय वक्षि ॥४॥

जुषस्व¹ अग्ने² इळया³ सजोषाः⁴ यतमानः⁵ रश्मिभिः⁶ सूर्यस्य⁷ ।

जुषस्व⁸ नः⁹ सम्इधम्¹⁰ जातवेदः¹¹ आ¹² च¹³ देवान्¹⁴ हविः¹⁵ अद्याय¹⁵ वक्षि¹⁶ ॥

4. ⁴Becoming of one heart ³with the goddess of Truth-vision (Ila), ⁵labouring ⁶by the rays ⁷of the Sun of Light, ¹cleave to us with love, ²O Strength (Fire): ⁸accept in heart ¹⁰thy fuel ⁹in us, ¹¹O Knower of the Births, ¹³and ^{12,16}bring to us ¹⁴the gods ¹⁵that they may eat of our offering.

जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान् ।

विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या शत्रूयतामा भरा भोजनानि ॥५॥

जुष्टः¹ दमूनाः² अतिथिः³ दुरोणे⁴ इमम्⁵ नः⁶ यज्ञम्⁷ उप⁸ याहि⁹ विद्वान्¹⁰ ।

विश्वा¹¹ अग्ने¹² अभियुजः¹³ विहृत्य¹⁴ शत्रुयताम्¹⁵ आ¹⁶ भर¹⁷ भोजनानि¹⁸ ॥

5. ²Domiciled ⁴in our gated dwelling, ³the Guest ¹loved and accepted, ^{8,9}come ⁵to this ⁶our ⁷sacrifice ¹⁰in all thy knowledge (as the knower); ¹¹all these ^{13a}energies ¹⁴slay ^{13b}that set themselves to attack us and ^{16,17}bring to us ¹⁸their enjoyments ¹⁵who make themselves our enemies.

वधेन दस्युं प्र हि चातयस्व वयः कृण्वानस्तन्वे स्वायै ।

पिपर्षि यत्सहसस्पुत्र देवान्तसो अग्ने पाहि नृतम वाजे अस्मान् ॥६॥

वधेन¹ दस्युम्² प्र³ हि⁴ चातयस्व⁵ वयः⁶ कृण्वानः⁷ तन्वे⁸ स्वायै⁹ ।

पिपर्षि¹⁰ यत्¹¹ सहसः¹² पुत्र¹³ देवान्¹⁴ सः¹⁵ अग्ने¹⁶ पाहि¹⁷ नृतम¹⁸ वाजे¹⁹ अस्मान्²⁰ ॥

6. ^{3,4,5}Chase from us ¹with thy blow ²the Divider, ⁷make ⁶a free space (for growth) ⁹for thine own ⁸body! ¹¹When, ¹³O Son ¹²of Force, ^{10a}thou art carrying ¹⁴the gods ^{10b}over to their goal, ¹⁷protect ²⁰us ¹⁹in the plenitude of our possession, ¹⁶O Strength (Fire), ¹⁸O mightiest Deity.

वयं ते अग्न उक्थैर्विधेम वयं हव्यैः पावक भद्रशोचे ।

अस्मे रयिं विश्ववारं समिन्वास्मे विश्वानि द्रविणानि धेहि ॥७॥

वयम्¹ ते² अग्ने³ उक्थैः⁴ विधेम⁵ वयम्⁶ हव्यैः⁷ पावक⁸ भद्रशोचे⁹ ।

अस्मे¹⁰ रयिम्¹¹ विश्ववारम्¹² सम्¹³ इन्व¹⁴ अस्मे¹⁵ विश्वानि¹⁶ द्रविणानि¹⁷ धेहि¹⁸ ॥

7. ^{5a}May ¹we ^{5b}order aright ²for thee our sacrifice ⁴by our words and ⁷by our offerings, ⁸O Will that purifiest, ⁹O happy flame of purity; ¹⁰in us ^{13,14}pervade ^{11a}a felicity ¹²of all desirable boons, ¹⁵in us ¹⁸confirm ¹⁶all ¹⁷substance of our riches.

अस्माकमग्ने अध्वरं जुषस्व सहसः सूनो त्रिषधस्थ हव्यं ।

वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणा नस्त्रिवरुथेन पाहि ॥८॥

अस्माकम्¹ अग्ने² अध्वरम्³ जुषस्व⁴ सहसः⁵ सूनो⁶ त्रिषधस्थ⁷ हव्यम्⁸ ।

वयम्⁹ देवेषु¹⁰ सुकृतः¹¹ स्याम¹² शर्मणा¹³ नः¹⁴ त्रिवरुथेन¹⁵ पाहि¹⁶ ॥

8. ²O Will, ⁶O Son ⁵of Force ⁷who dwellest in the three worlds (mental, vital, physical) of our session, ⁴cleave in heart ¹to our ³sacrifice, ⁴cleave ¹to our ⁸oblation. ^{12a}May ⁹we ^{12b}become ¹¹perfect in our works ¹⁰in the godheads; ¹⁶protect ¹⁴us ¹³by thy peace ¹⁵triple-armoured (¹³peace ¹⁵in the mental, vital and physical being).

विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिंधुं न नावा दुरिताति पर्षि ।

अग्ने अत्रिवन्नमसा गृणानोऽस्माकं बोध्यविता तनूनां ॥९॥

विश्वानि¹ नः² दुःऽगहा³ जातवेदः⁴ सिन्धुम्⁵ न⁶ नावा⁷ दुःऽइता⁸ अति⁹ पर्षि¹⁰ ।

अग्ने¹¹ अत्रिवत्¹² नमसा¹³ गृणानः¹⁴ अस्माकम्¹⁵ बोधि¹⁶ अविता¹⁷ तनूनाम्¹⁸ ॥

9. ⁴O Knower of the Births, ¹⁰bear ²us ⁹over ¹every ³difficult crossing, yea, ⁹over ¹all ⁸stumblings into evil ⁶as ⁷in a ship ¹⁰that travels ⁹over ⁵the waters. ¹¹O Will, ¹⁴expressed ¹⁵by us ¹³with our obeisance of submission ¹²as the Eater of things (Atri), ¹⁶awake in us, ¹⁷be the fosterer ¹⁸of our embodyings (not only the physical body, but the vital and mental sheaths – all the embodied states or forms of soul).

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि ।

जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्यां ॥१०॥

यः¹ त्वा² हृदा³ कीरिणा⁴ मन्यमानः⁵ अमर्त्यम्⁶ मर्त्यः⁷ जोहवीमि⁸ ।

जातवेदः⁹ यशः¹⁰ अस्मासु¹¹ धेहि¹² प्रजाभिः¹³ अग्ने¹⁴ अमृतत्वम्¹⁵ अश्याम्¹⁶ ॥

10. ⁵I meditate ²on thee ³with a heart ⁴that does the Work and, ⁷mortal, ⁸I call ⁶to the Immortal. ⁹O Knower of the Births, ¹²confirm ¹⁰victory ¹¹in us; ¹³by the children of my works, ¹⁴O Will, ¹⁶may I enjoy ¹⁵immortality.

यस्मै त्वं सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनं ।

अश्विनं स पुत्रिणं वीरवंतं गोमंतं रयिं नशते स्वस्ति ॥११॥

यस्मै¹ त्वम्² सुकृते³ जातवेदः⁴ ऊं⁵ लोकम्⁶ अग्ने⁷ कृणवः⁸ स्योनम्⁹ ।

अश्विनम्¹⁰ सः¹¹ पुत्रिणम्¹² वीरवन्तम्¹³ गोमन्तम्¹⁴ रयिम्¹⁵ नशते¹⁶ स्वस्ति¹⁷ ॥

11. ⁴O Knower of the Births, ³the man perfect in his works ¹for whom ²thou ⁸Createst ⁵that other ⁹blissful ⁶world (the supramental world), ¹⁶reaches ¹⁵a felicity that is peopled ¹⁷happily with ¹⁰his life's swiftesses (Horses - vital powers), ¹⁴his herds of Light, ¹²the children of his soul (new soul-formations), ¹³the armies of his energy.

The Fifth Hymn to Agni

A HYMN OF THE SUMMONING OF THE GODS

Rig Veda V.5

(15/409-12)

सुसमिद्धाय शोचिषे घृतं तीव्रं जुहोतन ।

अग्नये जातवेदसे ॥१॥

सुऽसमिद्धाय¹ शोचिषे² घृतम्³ तीव्रम्⁴ जुहोतन⁵ ।

अग्नये⁶ जातवेदसे⁷ ॥

1. ⁶To the Will ⁷that knoweth all the births, ¹to the Flame highly kindled, ²purely luminous ⁵offer ⁴a poignant ³clarity.

नराशंसः सुषूदतीमं यज्ञमदाभ्यः ।

कविर्हि मधुहस्त्यः ॥२॥

नराशंसः¹ सुसूदति² इमम्³ यज्ञम्⁴ अदाभ्यः⁵ ।

कविः⁶ हि⁷ मधुहस्त्यः⁸ ॥

2. ¹This is he that expresses the powers of the gods, ⁵the untameable ²who speeds on its way ³this our ⁴sacrifice, ⁷this is [indeed] ⁶the seer ⁸who comes with the wine of sweetness in his hands.

ईळितो अग्न आ वहेंद्रं चित्रमिह प्रियं ।

सुखै रथेभिरुतये ॥३॥

ईळितः¹ अग्ने² आ³ वह⁴ इन्द्रम्⁵ चित्रम्⁶ इह⁷ प्रियम्⁸ ।

सुऽखैः⁹ रथेभिः¹⁰ ऊतये¹¹ ॥

3. ²O Strength (Fire), ¹we have sought thee with our adoration, ^{3,4}bring ⁷hither ⁵the God-Mind (Indra) ⁶bright and ⁸dear ⁹in his happy ¹⁰chariots (the manifold movement of the Divine Mind) ¹¹for our increasing.

ऊर्णम्रदा वि प्रथस्वाभ्यर्का अनूषत ।

भवा नः शुभ्र सातये ॥४॥

ऊर्णऽम्रदाः¹ वि² प्रथस्व³ अभि⁴ अर्काः⁵ अनूषत⁶ ।

भव⁷ नः⁸ शुभ्र⁹ सातये¹⁰ ॥

4. ²Widely ³spread thyself, ¹softly, thickly covering; ⁴towards thee ⁶lighten [sound high – HMF] ⁵the voices of our illumination. ⁷Be ⁹white and bright ⁸in us ¹⁰that we may conquer.

देवीर्द्वारो वि श्रयध्वं सुप्रायणा न ऊतये ।

प्रप्र यज्ञं पृणीतन ॥५॥

देवीः¹ द्वारः² वि³ श्रयध्वम्⁴ सुप्रऽअयनाः⁵ नः⁶ ऊतये⁷ ।

प्रऽप्र⁸ यज्ञम्⁹ पृणीतन¹⁰ ॥

5. ^{3,4}Swing open, ²O ye Doors ¹divine (doors of the concealed heavenly realms). And ⁵give us easy passage ⁶for our ⁷expanding (soul); ⁸farther, farther ¹⁰lead and fill ⁹our sacrifice.

सुप्रतीके वयोवृधा यद्द्वी ऋतस्य मातरा ।

दोषामुषासमीमहे ॥६॥

सुप्रतीके¹ वयःऽवृधा² यद्द्वी³ ऋतस्य⁴ मातरा⁵ ।

दोषाम्⁶ उषसम्⁷ ईमहे⁸ ॥

6. ⁶Darkness and ⁷Dawn (Night and Day) ⁸we desire, ³two mighty ⁵Mothers ⁴of the Truth (divine and human consciousness), ¹fairly fronting us, ²increasers of our spacious being.

वातस्य पद्मन्नीळिता दैव्या होतारा मनुषः ।

इमं नो यज्ञमागतं ॥७॥

वातस्य¹ पद्मन्² ईळिता³ दैव्या⁴ होतारा⁵ मनुषः⁶ ।

इमम्⁷ नः⁸ यज्ञम्⁹ आ¹⁰ गतम्¹¹ ॥

7. And ⁴O ye divine ⁵Priests ⁶of our humanity, ³O worshipped Twain, ^{10,11}approach ²on the paths ¹of the Life-breath ⁷to this ⁸our ⁹sacrifice.

इळा सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः ।

बर्हिः सीदंत्वस्त्रिधः ॥८॥

इळा¹ सरस्वती² मही³ तिस्रः⁴ देवीः⁵ मयः⁶ उभुवः⁶ ।

बर्हिः⁷ सीदन्तु⁸ अस्त्रिधः⁹ ॥

8. ¹She of the vision of knowledge (Ila), ²she of its flowing inspiration (Saraswati), ³she of its vastness (Mahi), ⁴three ⁵goddesses ⁶who give birth to the Bliss, ⁹they who stumble not (or, who are not assailed, cannot be attacked), ⁸may they take their seats ⁷at the altar strewn of the sacrifice.

शिवस्त्वष्टरिहा गहि विभुः पोष उत त्मना ।

यज्ञेयज्ञे न उदव ॥९॥

शिवः¹ त्वष्टः² इह³ आ⁴ गहि⁵ वि⁶ उभुः⁶ पोषे⁷ उत⁸ त्मना⁹ ।

यज्ञेयज्ञे¹⁰ नः¹¹ उत्¹² अव¹³ ॥

9. ²O Fashioner of things (Twashtri), ¹beneficent ³hither ^{4,5}come to us; ⁶pervader of all in thy being, ⁷in thy nourishing of all ⁸and ⁹with thyself, ¹⁰in sacrifice after sacrifice ¹³foster ¹¹our ¹²ascension.

यत्र वेत्थ वनस्पते देवानां गुह्या नामानि ।

तत्र हव्यानि गामय ॥१०॥

यत्र¹ वेत्थ² वनस्पते³ देवानाम्⁴ गुह्या⁵ नामानि⁶ ।

तत्र⁷ हव्यानि⁸ गमय⁹ ॥

10. ³O Master of Delight (Soma) ¹to that goal (Ananda) where ²thou knowest ⁵the secret ⁶Names ⁴of the gods, ⁷thither ⁹lead ⁸our offerings.

स्वाहाग्नये वरुणाय स्वाहेन्द्राय मरुद्भ्यः ।

स्वाहा देवेभ्यो हविः ॥११॥

स्वाहा¹ अग्नये² वरुणाय³ स्वाहा⁴ इन्द्राय⁵ मरुत्⁶ उभ्यः⁶ ।

स्वाहा⁷ देवेभ्यः⁸ हविः⁹ ॥

11. ¹Swaha ²to the Will (Agni) and ³to the Lord of Wideness (Varuna), ⁴Swaha ⁵to the God-Mind (Indra) and ⁶to the Thought-Power (Maruts), ⁷Swaha ⁸to the godheads be ⁹the food of our oblation.

The Sixth Hymn to Agni

THE GALLOPING FLAME-POWERS OF THE JOURNEY

Rig Veda V.6

(15/413-16)

अग्निं तं मन्ये यो वसुरस्तं यं यन्ति धेनवः ।

अस्तमर्वन्त आशवोऽस्तं नित्यासो वाजिन इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥१॥

अग्निम्¹ तम्² मन्ये³ यः⁴ वसुः⁵ अस्तम्⁶ यम्⁷ यन्ति⁸ धेनवः⁹ ।

अस्तम्¹⁰ अर्वन्तः¹¹ आशवः¹² अस्तम्¹³ नित्यासः¹⁴ वाजिनः¹⁵ इषम्¹⁶ स्तोतृभ्यः¹⁷ आ¹⁸ भर¹⁹ ॥

1. ²On [that] ¹Strength (Fire) ³I meditate ⁴who is ⁵the dweller in substance and ⁷to him ⁶as their home ⁸go ⁹our fostering herds, ⁷to him ¹⁰as their home ¹²our swift (¹⁴eternal) ¹¹war-steeds (Arvats), ⁷to him ¹³as their home ¹⁵our powers of the plenitude. ^{18,19}Bring ¹⁷to those who affirm thee ¹⁶thy force of the impulsion.

सो अग्निर्यो वसुर्गृणे सं यमायन्ति धेनवः ।

समर्वन्तो रघुद्भुवः सं सुजातासः सूरय इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥२॥

सः¹ अग्निः² यः³ वसुः⁴ गृणे⁵ सम्⁶ यम्⁷ आऽयन्ति⁸ धेनवः⁹ ।

सम्¹⁰ अर्वन्तः¹¹ रघुद्भुवः¹² सम्¹³ सुजातासः¹⁴ सूरयः¹⁵ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

2. ¹He is that ²Strength (Fire) ³who ⁴is the dweller in substance; ⁷him ⁵I express ^{6,8}in whom come together (combine and harmonise) ⁹our fostering herds, ⁷in whom ^{10,8}meet ¹²our swiftly galloping ¹¹war-steeds, ⁷in whom (^{13,8}meet) ¹⁵our luminous seers ¹⁴that come to perfect birth in us. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

अग्निर्हि वाजिनं विशे ददाति विश्वचर्षणिः ।

अग्नी राये स्वाभुवं स प्रीतो याति वार्यमिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥३॥

अग्निः¹ हि² वाजिनम्³ विशे³ ददाति⁴ विश्वऽचर्षणिः⁵ ।

अग्निः⁶ राये⁷ सुऽआभुवम्⁸ सः⁹ प्रीतः¹⁰ याति¹¹ वार्यम्¹² इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

3. (²Indeed) ¹Will (Fire), ⁵the universal toiler, ⁴gives ³to the creature ³his steed of the plenitude. ⁶Will (Fire) ⁴gives ⁸that which comes into entire being in us ⁷for the felicity and, ¹⁰satisfied, ⁹it ¹¹journeys ¹²to the desirable good. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

आ ते अग्न इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।

यद्ध स्या ते पनीयसी समिद् दीदयति द्यवीषं स्तोतृभ्य आ भर ॥४॥

आ¹ ते² अग्ने³ इधीमहि⁴ द्युमन्तम्⁵ देव⁶ अजरम्⁷ ।

यत्⁸ ह⁹ स्या¹⁰ ते¹¹ पनीयसी¹² समिद्¹³ दीदयति¹⁴ द्यवि¹⁵ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

4. ²That fire of thee ^{1,4}we kindle ⁶O God, ³O Flame, ⁵luminous, ⁷unaging, ⁸when ¹²that more effective ¹¹force of thy labour ^{13,14}blazes ¹⁵in our heavens. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

आ ते अग्न ऋचा हविः शुकस्य शोचिषस्पते ।

सुश्चन्द्र दस्म विशपते हव्यवाट् तुभ्यं हूयत इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥५॥

आ¹ ते² अग्ने³ ऋचा⁴ हविः⁵ शुकस्य⁶ शोचिषः⁷ पते⁸ ।

सुश्चन्द्र⁹ दस्म¹⁰ विशपते¹¹ हव्यवाट्¹² तुभ्यम्¹³ हूयते¹⁴ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

5. ³Will (Fire), ⁸master ⁶of the pure-bright ⁷flame, ²thine is ⁵the offering ^{1,14}cast ⁴by the illumining word; ¹²bearer of the oblation, ¹³to thee ^{1,14}it is cast, ¹¹O master of the creature, ¹⁰achiever of works, ⁹perfect in delight. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

प्रो त्ये अग्नयोऽग्निषु विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ।

ते हिन्विरे त इन्विरे त इषण्यन्त्यानुषगिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥६॥

प्रो¹ त्ये² अग्नयः³ अग्निषु⁴ विश्वम्⁵ पुष्यन्ति⁶ वार्यम्⁷ ।

ते⁸ हिन्विरे⁹ ते¹⁰ इन्विरे¹¹ ते¹² इषण्यन्ति¹³ आनुषक्¹⁴ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

6. ²Those are ³thy flames that ⁴in these thy other flames ⁶nourish and ¹advance ⁵every ⁷desirable good; ⁸they, they ⁹race! ¹⁰they, they ¹¹run! ¹²they ¹³drive on in their impulsions ¹⁴without a break. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

तव त्ये अग्ने अर्चयो महि ब्राधन्त वाजिनः ।

ये पत्वभिः शफानां ब्रजा भुरन्त गोनामिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥७॥

तव¹ त्ये² अग्ने³ अर्चयः⁴ महि⁵ ब्राधन्त⁶ वाजिनः⁷ ।

ये⁸ पत्वऽभिः⁹ शफानाम्¹⁰ ब्रजा¹¹ भुरन्त¹² गोनाम्¹³ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

7. ²Those are ¹thy ⁴fiery rays, ³O Will (Agni), ⁷steeds of the plenitude, and ⁶they increase ⁵into the largeness and ¹⁰with tramlings ⁹of their hooves ⁸they ¹²bring ¹¹in the pens ¹³of the luminous kine (the illuminations of the divine Truth penned up in the cavern of the sub-conscious by the lords of the sense-action). *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

नवा नो अग्न आ भर स्तोतृभ्यः सुक्षितीरिषः ।

ते स्याम य आनृचुस्त्वादूतासो दमेदम इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥८॥

नवाः¹ नः² अग्ने³ आ⁴ भर⁵ स्तोतृभ्यः⁶ सुक्षितीः⁷ इषः⁸ ।

ते⁹ स्याम¹⁰ ये¹¹ आनृचुः¹² त्वाऽदूतासः¹³ दमेऽदमे¹⁴ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

8. ^{4,5}Bring, ³O Will (Agni), ⁶to those who affirm thee ¹new ⁸strengths of impulsion ⁷that find aright their dwelling-place (the world of the Truth, the superconscious plane, own home of Agni); ^{2,10}may we be ⁹they ¹¹who ¹³because they have thee for their messenger, ¹²sing the hymn of illumination ¹⁴in home and home. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि ।

उतो न उत् पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥९॥

उभे¹ सुश्चन्द्र² सर्पिषः³ दर्वी⁴ श्रीणीषे⁵ आसनि⁶ ।

उतो⁷ नः⁸ उत्⁹ पुपूर्याः¹⁰ उक्थेषु¹¹ शवसः¹² पते¹³ इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

9. ¹Both ⁴ladles ³of the running richness (the divine and the human delight) ⁵thou approachest ⁶to thy mouth, ²O perfect in delight; (⁷then) ^{10a}mayst thou ^{11a}in ⁸our ^{11b}speakings ⁹utterly ^{10b}fill thyself, ¹³O master ¹²of shining strength. *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

एवाँ अग्निमजुर्यमुर्गीर्भिर्यज्ञेभिरानुषक् ।

दधदस्मे सुवीर्यमुत् त्यदाश्वश्व्यमिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥१०॥

एव¹ अग्निम्² अजुर्यमुः³ गीऽभिः⁴ यज्ञेभिः⁵ आनुषक्⁶ ।

दधत्⁷ अस्मे⁸ सुवीर्यम्⁹ उत¹⁰ त्यत्¹¹ आशुऽअश्व्यम्¹² इषम् स्तोतृभ्यः आ भर ॥

10. ¹So (thus) ⁴by our words and ⁵our sacrifices ^{3a}they ⁶without any break ^{3b}drive and control ²the Strength (Fire). ⁷May he establish ⁸in us ⁹an utter energy (the hero-power of the battling soul) ¹⁰and ¹¹that ¹²swift galloping force (a play on words – “swift horse-swiftness”). *Bring to those who affirm thee thy force of the impulsion.*

The Seventh Hymn to Agni

THE DIVINE WILL, DESIRER, ENJOYER, PROGRESSIVE FROM THE
ANIMAL TO BLISS AND KNOWLEDGE

Rig Veda V.7

(15/417-20)

सखायः सं वः सम्यंचमिषं स्तोमं चाग्नये ।

वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नप्त्रे सहस्वते ॥१॥

सखायः¹ सम्² वः³ सम्यञ्चम्⁴ इषम्⁵ स्तोमम्⁶ च⁷ अग्नये⁸ ।

वर्षिष्ठाय⁹ क्षितीनाम्¹⁰ ऊर्जः¹¹ नप्त्रे¹² सहस्वते¹³ ॥

1. ¹O comrades, ³in you ⁴an absolute ⁵force of impulsion ⁷and ²an utter ⁶affirming ⁸for the Strength (Fire) ⁹that lavishes all his abundance ¹⁰on the worlds of our dwelling (or, on the dwellers of the world), ¹³for the master of Force, ¹²for the son ¹¹of Energy.

कुत्रा चिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने ।

अर्हतश्चिद्यमिधते संजनयन्ति जन्तवः ॥२॥

कुत्र¹ चित्² यस्य³ सम्⁴ऋतौ⁴ रण्वाः⁵ नरः⁶ नृषदने⁷ ।

अर्हन्तः⁸ चित्⁹ यम्¹⁰ इन्धते¹¹ सम्¹²जनयन्ति¹² जन्तवः¹³ ॥

2. ^{1,2}Wheresoever ⁶man's soul ⁴comes to utter meeting ³with him, ⁵it becomes full of delight ⁷in its dwelling-place. ⁹Even ⁸they who are adepts in the strength ¹¹continue to kindle ¹⁰the flame of him and ¹³all creatures born ¹²work to bring him to perfect birth.

सं यदिषो वनामहे सं हव्या मानुषाणां ।

उत द्युम्नस्य शवस ऋतस्य रश्मिमा ददे ॥३॥

सम्¹ यत्² इषः³ वनामहे⁴ सम्⁵ हव्या⁶ मानुषाणाम्⁷ ।

उत⁸ द्युम्नस्य⁹ शवसा¹⁰ ऋतस्य¹¹ रश्मिम्¹² आ¹³ ददे¹⁴ ॥

3. ²When ⁵wholly ⁴we possess and enjoy ³our strengths of impulsion, ⁵wholly all that ⁷men ⁶offer as a sacrifice, ⁸then ^{13,14}I receive ¹²the ray ¹¹of the Truth ⁹in its illumination and ¹⁰shining energy (or, ¹²the ray ⁹of the light, ¹⁰the luminous force, ¹¹the truth).

स स्मा कृणोति केतुमा नक्तं चिद्दूर आ सते ।

पावको यद्धनस्पतीन्द्र स्मा मिनात्यजरः ॥४॥

सः¹ स्म² कृणोति³ केतुम्⁴ आ⁵ नक्तम्⁶ चित्⁷ दूरे⁸ आ⁹ सते¹⁰ ।

पावकः¹¹ यत्¹² वनस्पतीन्¹³ प्र¹⁴ स्म¹⁵ मिनाति¹⁶ अजरः¹⁷ ॥

4. ²Verily ¹he ^{5,3}creates ⁴the light of perception ⁷even ^{9,10}for one who sits ⁸far off ⁶in the night, ¹²when ¹⁷himself undecaying ¹¹the purifier ^{14,16,15}compresses (ravages) ¹³the lords of the woodland of delight.

अव स्म यस्य वेषणे स्वेदं पथिषु जुह्वति ।

अभीमह स्वजेन्यं भूमा पृष्ठेव रुरुहुः ॥५॥

अव¹ स्म² यस्य³ वेषणे⁴ स्वेदम्⁵ पथिषु⁶ जुह्वति⁷ ।

अभि⁸ ईम्⁹ अह¹⁰ स्वजेन्यम्¹¹ भूम¹² पृष्ठा¹³ इव¹⁴ रुरुहुः¹⁵ ॥

5. ^{4a}When in ³his ^{4b}circling ^{7a}men cast (¹down) ⁵the sweat of their toil ^{7b}as an offering ⁶on the paths, then ^{8,10,15} they ascend ⁹to him ¹¹where he sits self-joyous ¹⁴like ¹⁵climbers who arrive ⁸upon ¹²large ¹³levels.

यं मर्त्यः पुरुस्पृहं विदद्विश्वस्य धायसे ।

प्र स्वादनं पितूनामस्ततातिं चिदायवे ॥६॥

यम्¹ मर्त्यः² पुरुस्पृहम्³ विदत्⁴ विश्वस्य⁵ धायसे⁶ ।

प्र⁷ स्वादनम्⁸ पितूनाम्⁹ अस्ततातिम्¹⁰ चित्¹¹ आयवे¹² ॥

6. ¹Him ^{4a}shall ²mortal man ^{4b}come to know ³as the godhead who has this multitude of his desires ⁶that he may establish in us ⁵the all; for ⁷he reaches forward ⁸to the sweet taste ⁹of all foods and ¹⁰he builds a home (the higher divine world) ¹²for this human being.

स हि ष्मा धन्वाक्षितं दाता न दात्या पशुः ।

हिरिश्मश्रुः शुचिदन्नृभुरनिभृष्टतविषिः ॥७॥

सः¹ हि² स्म³ धन्व⁴ आङ्क्षितम्⁵ दाता⁶ न⁷ दाति⁸ आ⁹ पशुः¹⁰ ।

हिरिऽश्मश्रुः¹¹ शुचिऽदन्¹² ऋभुः¹³ अनिभृष्टऽतविषिः¹⁴ ॥

7. ²Yea, ¹he ^{6,3}teareth to pieces ⁴this desert (dry material existence) ⁵in which we dwell ⁷as ¹⁰the Animal ^{9,8}that teareth its food; ¹¹the beard of this Beast is of the golden light, ¹²his fang is a purity and (¹³like a smith) ¹⁴the force in him is not afflicted by his heats.

शुचिः ष्म यस्मा अत्रिवत्प्र स्वधितीव रीयते ।

सुषूरसूत माता क्राणा यदानशे भगं ॥

शुचिः¹ स्म² यस्मै³ अत्रिवत्⁴ प्र⁵ स्वधितिः⁶ इव⁷ रीयते⁸ ।

सुऽसूः⁹ असूत¹⁰ माता¹¹ क्राणा¹² यत्¹³ आनशे¹⁴ भगम्¹⁵ ॥

8. ¹Pure ²indeed is ³he for whom ⁴as for the eater of things (Atri) ^{5,8}there is the flowing progression ⁶by Nature (the self-ordering power of Nature *Swadha*) ⁷as ⁶by an axe, and ⁹with a happy travail ¹¹she, his Mother, ¹⁰brought him forth ¹³that ¹²he may accomplish her works and ¹⁴taste ¹⁵of the (divine) enjoyment.

आ यस्ते सर्पिरासुतेऽग्ने शमस्ति धायसे ।

ऐषु द्युम्नमुत श्रव आ चित्तं मर्त्येषु धाः ॥९॥

आ¹ यः² ते³ सर्पिः⁴ आसुते⁵ अग्ने⁶ शम्⁷ अस्ति⁸ धायसे⁹ ।

आ¹⁰ एषु¹¹ द्युम्नम्¹² उत¹³ श्रवः¹⁴ आ¹⁵ चित्तम्¹⁶ मर्त्येषु¹⁷ धाः¹⁸ ॥

9. ⁶O Strength (Fire), ⁵O presser out on us ⁴of the running richness, ^{1,2}when thou findest one who ⁸is ⁷a glad peace ⁹for the establishing ³of thy works, ¹¹in such ¹⁷mortals ¹²illumination ^{10,18}establish ¹³and ¹⁴inspired knowledge ¹³and ¹⁶the conscious soul.

इति चिन्मन्युमध्विजस्त्वादातमा पशुं ददे ।

आदग्ने अपृणतोऽत्रिः सासह्यादस्यून्यिषः सासह्यान्नृन् ॥१०॥

इति¹ चित्² मन्युम्³ अध्विजः⁴ त्वाऽदातम्⁵ आ⁶ पशुम्⁷ ददे⁸ ।

आत्⁹ अग्ने¹⁰ अपृणतः¹¹ अत्रिः¹² ससह्यात्¹³ दस्यून¹⁴ इषः¹⁵ ससह्यात्¹⁶ नृन्¹⁷ ॥

10. ^{1,2}For to this end ⁴I born in the material existence ^{6,8}receive ⁵as thy gift ³the emotional mind and ⁷the animal being (or, the Cow of light). ⁹Yea, ¹⁰O Will (Agni), ^{13a}may ¹²the eater of things (Atri) ^{13b}overpower ¹⁴the Dividers (the Dasyus who hack and cut up the growth and unity of the soul) ¹¹who minister not to his fullness; ¹⁷these souls ¹⁵that rush upon him with their impulses ¹⁶may he overcome.

The Eighth Hymn to Agni

DIVINE WILL, THE UNIVERSAL FULFILLER

Rig Veda V.8

(15/421-23)

त्वामग्न ऋतायवः समीधिरे प्रत्नं प्रत्नास ऊतये सहस्कृत ।

पुरुश्चन्द्रं यजतं विश्वधायसं दमूनसं गृहपतिं वरेण्यम् ॥१॥

त्वाम्¹ अग्ने² ऋतऽयवः³ सम्⁴ ईधिरे⁵ प्रत्नम्⁶ प्रत्नासः⁷ ऊतये⁸ सहःऽकृत⁹ ।

पुरुश्चन्द्रम्¹⁰ यजतम्¹¹ विश्वऽधायसम्¹² दमूनसम्¹³ गृहऽपतिम्¹⁴ वरेण्यम्¹⁵ ॥

1. ²Will (Agni), ⁹who art by force created in us, ¹thee ⁶the pristine (ancient) Power ⁷the pristine (ancient) ³seekers of the Truth ⁵kindled ⁴entirely ⁸that they might grow in their being, ¹¹the god in the sacrifice, ¹⁰who because he has the multitude of his delights ¹²establishes (or, fosters) the all, ¹³domiciled in us, ¹⁴master of the dwelling, ¹⁵inmate supremely desirable.

त्वामग्ने अतिथिं पूर्य विशः शोचिष्केशं गृहपतिं नि षेदिरे ।

बृहत्केतुं पुरुरुपं धनस्पृतं सुशर्माणं स्ववसं जरद्विषम् ॥२॥

त्वाम्¹ अग्ने² अतिथिम्³ पूर्यम्⁴ विशः⁵ शोचिःऽकेशम्⁶ गृहऽपतिम्⁷ नि⁸ षेदिरे⁹ ।

बृहत्ऽकेतुम्¹⁰ पुरुऽरूपम्¹¹ धनऽस्पृतम्¹² सुऽशर्माणम्¹³ सुऽअवसम्¹⁴ जरत्ऽविषम्¹⁵ ॥

2. ²Will (Agni), ¹in thee ⁴the supreme (“first”, both original and supreme) ³guest and ⁷master of the house ⁶with his locks of light ⁵the peoples ^{8,9}take their foundation because ¹⁰thou hast with thee vast vision and ¹¹the multitude of thy forms and ¹²the extraction of our riches and ¹³the perfect peace and ¹⁴perfect being and ¹⁵the destruction of enemies (the hostile powers).

त्वामग्ने मानुषीरीळते विशो होत्राविदं विविचिं रत्नधातमम् ।

गुहा सन्तं सुभग विश्वदर्शतं तुविष्वणसं सुयजं घृतश्रियम् ॥३॥

त्वाम्¹ अग्ने² मानुषीः³ ईळते⁴ विशः⁵ होत्राऽविदम्⁶ विविचिम्⁷ रत्नऽधातमम्⁸ ।

गुहा⁹ सन्तम्¹⁰ सुऽभग¹¹ विश्वऽदर्शतम्¹² तुविऽष्वणसम्¹³ सुऽयजम्¹⁴ घृतऽश्रियम्¹⁵ ॥

3. ²Will (Agni), ¹thee ³the human ⁵peoples ⁴seek with their adoration ⁶who hast knowledge of the powers (or, process) of the sacrifice and ⁷rightly discriminating ⁸holdest for us utterly the delight and ¹⁰thou art seated ⁹in our secret being, ¹¹O perfect enjoyer, ¹²seeing with a universal vision, ¹³pouring the multitude of thy voices, ¹⁴doing aright the sacrifice, ¹⁵aglean with the glory of the clarity.

त्वामग्ने धर्णसिं विश्वधा वयं गीर्भिर्गृणन्तो नमसोप सेदिम ।

स नो जुषस्व समिधानो अङ्गिगरो देवो मर्तस्य यशसा सुदीतिभिः ॥४॥

त्वाम्¹ अग्ने² धर्णसिम्³ विश्वधा⁴ वयम्⁵ गीःभिः⁶ गृणन्तः⁷ नमसा⁸ उप⁹ सेदिम¹⁰ ।

सः¹¹ नः¹² जुषस्व¹³ सम्¹⁴ङ्गिगरोः¹⁵ देवः¹⁶ मर्तस्य¹⁷ यशसा¹⁸ सुदीतिभिः¹⁹ ॥

4. ²Will (Agni), ³who sustainest the law of things ⁴in their universality, ¹thee ⁵we ^{9,10}approach ⁸with obeisance of submission and ⁷express ¹thee ⁶by the words; ¹¹so do thou, ¹⁵O puissant seer, ¹³approve and cleave ¹²to us, ¹⁶a godhead ¹⁴set high-blazing ¹⁸by the victory (attainment, or the splendor or glory) ¹⁷of the mortal, ¹⁹by his right illuminings.

त्वमग्ने पुरुरुपो विशेविशे वयो दधासि प्रत्नथा पुरुष्टुत ।

पुरुण्यत्रा सहसा वि राजसि त्विषिः सा ते तित्विषाणस्य नाधृषे ॥५॥

त्वम्¹ अग्ने² पुरुरूपः³ विशेविशे⁴ वयः⁵ दधासि⁶ प्रत्नथा⁷ पुरुस्तुत⁸ ।

पुरुणि⁹ अत्रा¹⁰ सहसा¹¹ वि¹² राजसि¹³ त्विषिः¹⁴ सा¹⁵ ते¹⁶ तित्विषाणस्य¹⁷ न¹⁸ आधृषे¹⁹ ॥

5. ²Will (Agni) ⁸multiply affirmed, ¹thou ³takest many forms ⁴according to the man and ⁶establishest ⁴for each ⁵his wide manifestation ⁷even as of old; ^{12,13}thou illuminest ¹¹in thy force ⁹the many things ¹⁰that are thy food and ¹⁸none ¹⁹can do violence to ¹⁵that ^{14a}blaze of ¹⁶thy ^{14b}light ¹⁷when so thou blazest up.

त्वामग्ने समिधानं यविष्ठा देवा दृतं चकिरे हव्यवाहनम् ।

उरुञ्जयसं घृतयोनिमाहुतं त्वेषं चक्षुर्दधिरे चोदयन्मति ॥६॥

त्वाम्¹ अग्ने² सम्³ङ्गिगरोः⁴ यविष्ठय⁵ देवाः⁶ दूतम्⁷ चकिरे⁸ हव्यवाहनम्⁹ ।

उरुञ्जयसम्⁹ घृतयोनिम्¹⁰ आहुतम्¹¹ त्वेषम्¹² चक्षुः¹³ दधिरे¹⁴ चोदयत्¹⁵मति¹⁶ ॥

6. ²Will (Agni), ⁴youngest vigour, ¹thee ⁵the gods ³have kindled high and ⁷made ⁶their envoy to man and ⁸the bearer of his offerings; ⁹wide in thy rapidities, ¹⁰born from the clarity, ¹¹receiver of the oblation, ¹thee ¹⁴they have set in him ¹²as a keen and burning ¹³eye ¹⁵that urges his mentality.

त्वामग्ने प्रदिव आहुतं घृतैः सुम्नायवः सुषमिधा समीधिरे ।

स वावृधान ओषधीभिरुक्षितोऽभि ज्रयांसि पार्थिवा वि तिष्ठसे ॥७॥

त्वाम्¹ अग्ने² प्रदिवः³ आहुतम्⁴ घृतैः⁵ सुम्नायवः⁶ सुषमिधा⁷ सम्⁸ ईधिरे⁹ ।

सः¹⁰ ववृधानः¹¹ ओषधीभिः¹² उक्षितः¹³ अभि¹⁴ ज्रयांसि¹⁵ पार्थिवा¹⁶ वि¹⁷ तिष्ठसे¹⁸ ॥

7. ²Will (Agni), ²thee ⁶men who seek the bliss ^{8,9}kindle high ⁷with an entire kindling, ⁴fed ⁵by their clarities ³in the front of heaven (Heaven and earth; the pure mental being and material consciousness); ¹¹so increasing, ¹³diffused ¹²by its growths that hold its heats, ^{17,18}thou enterest widely ¹⁴into ¹⁶all the earth-life's ¹⁵speeding movements.

The Ninth Hymn to Agni

DIVINE WILL, ASCENDENT FROM THE ANIMAL TO MENTALITY

Rig Veda V.9

(15/424-26)

त्वामग्ने हविष्मन्तो देवं मर्तास ईळते ।

मन्ये त्वा जातवेदसं स हव्या वक्ष्यानुषक् ॥१॥

त्वाम्¹ अग्ने² हविष्मन्तः³ देवम्⁴ मर्तासः⁵ ईळते⁶ ।

मन्ये⁷ त्वा⁸ जातवेदसम्⁹ सः¹⁰ हव्या¹¹ वक्षि¹² आनुषक्¹³ ॥

1. ¹Thee ⁴the godhead ⁵mortals ³with the oblation ⁶seek, ²O Will (Agni); ⁸on thee ⁷I meditate ⁹who knowest the births; ¹⁰therefore thou (he) ¹²carriest to the goal ¹¹our offerings ¹³without a break.

अग्निर्होता दास्वतः क्षयस्य वृक्तबर्हिषः ।

सं यज्ञासश्चरन्ति यं सं वाजासः श्रवस्यवः ॥२॥

अग्निः¹ होता² दास्वतः³ क्षयस्य⁴ वृक्तबर्हिषः⁵ ।

सम्⁶ यज्ञासः⁷ चरन्ति⁸ यम्⁹ सम्¹⁰ वाजासः¹¹ श्रवस्यवः¹² ॥

2. ¹Will (Agni) ²is the priest of the oblation ³for man who gives the offering and ⁵forms the seat of sacrifice and ⁴attains to his home; ⁹for in him ⁷our works of sacrifice ^{6,8}converge ⁹and in him (^{10,8}converge) ¹¹our plenitudes ¹²of the Truth's inspirations.

उत स्म यं शिशुं यथा नवं जनिष्टारणी ।

धर्तारं मानुषीणां विशामग्निं स्वध्वरम् ॥३॥

उत¹ स्म² यम्³ शिशुम्⁴ यथा⁵ नवम्⁶ जनिष्ट⁷ अरणी⁸ ।

धर्तारम्⁹ मानुषीणाम्¹⁰ विशाम्¹¹ अग्निम्¹² सुध्वरम्¹³ ॥

3. ^{2a}True ¹too ^{2b}it is that ⁷thou art born ⁸from the two Workings ⁵like ⁶a new-born ⁴infant, ⁹thou who art the upholder ¹⁰of the human ¹¹peoples. ¹²Will ¹³that leads aright the sacrifice.

[Alt.] ^{2a}True ¹too ^{2b}it is that (³in him) ~~thou~~ ⁷(who) art born ⁸from the two Workings (two Aranis or tinders – Heaven and Earth) ⁵like ⁶a new-born ⁴infant, (³in him), ~~thou~~ ⁹who art the upholder ¹⁰of the human ¹¹peoples – ¹²(in) Will ¹³that leads aright the sacrifice (converge.... as in preceding verse).

उत स्म दुर्गृभीयसे पुत्रो न ह्वार्याणाम् ।

पुरु यो दग्धासि वनाग्ने पशुर्न यवसे ॥४॥

उत¹ स्म² दुःऽगृभीयसे³ पुत्रः⁴ न⁵ ह्वार्याणाम्⁶ ।

पुरु⁷ यः⁸ दग्धा⁹ असि¹⁰ वना¹¹ अग्ने¹² पशुः¹³ न¹⁴ यवसे¹⁵ ॥

4. ^{2a}True ¹too ^{2b}it is that ³thou art hard to seize ⁵as ⁴a son ⁶of crookednesses (the crooked movements of our being winding through the obstructions of our mortal existence) ⁸when thou (¹²O Agni) ^{9,10}devourest ⁷the many ¹¹growths of delight ¹⁴like ¹³an Animal ¹⁵that feeds in his pasture.

अध स्म यस्यार्चयः सम्यक् संयन्ति धूमिनः ।

यदीमह त्रितो दिव्युप ध्मातेव धमति शिशीते ध्मातरी यथा ॥५॥

अध¹ स्म² यस्य³ अर्चयः⁴ सम्यक्⁵ सम्ऽयन्ति⁶ धूमिनः⁷ ।

यत्⁸ ईम्⁹ अह¹⁰ त्रितः¹¹ दिवि¹² उप¹³ ध्माता¹⁴ इव¹⁵ धमति¹⁶ शिशीते¹⁷ ध्मातरि¹⁸ यथा¹⁹ ॥

5. ^{1,2}But afterwards ³thy (lit. whose) ⁴fiery rays ⁷with their smoky passion ⁶meet together ⁵entirely; ¹⁰oh ⁸then, ¹¹the third Soul (Trita Aptya, the purusha of the mental plane) ^{13,16}forges ⁹him ¹²in our heavens ¹⁵like ¹⁴a smith in his smithy; ¹⁹'tis as if ¹⁸in the smith himself that ¹⁷he whets him into a weapon of sharpness.

तवाहमग्न ऊतिभिर्मित्रस्य च प्रशस्तिभिः ।

द्वेषोयुतो न दुरिता तुर्याम मर्त्यानाम् ॥६॥

तव¹ अहम्² अग्ने³ ऊतिभिः⁴ मित्रस्य⁵ च⁶ प्रशस्तिभिः⁷ ।

द्वेषः⁸ऽयुतः⁹ न¹⁰ दुःऽइता¹⁰ तुर्याम¹¹ मर्त्यानाम्¹² ॥

6. ³O Will (Agni), ^{11a}may ^{2I} ¹by thy ⁴expanding ⁶and ¹thy ⁷expressings ⁵of the Lord of Love (Mitra), — yea, ^{11a}may ⁹we, ⁸as men assailed by enemies, so besieged by discords, ^{11b}pass through and beyond ¹⁰these stumblings ¹²of mortals.

तं नो अग्ने अभी नरो रयिं सहस्व आ भर ।

स क्षेपयत् स पोषयद् भुवद् वाजस्य सातय उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥७॥

तत्¹ नः² अग्ने³ अभि⁴ नरः⁵ रयिम्⁶ सहस्वः⁷ आ⁸ भर⁹ ।

सः¹⁰ क्षेपयत्¹¹ सः¹² पोषयत्¹³ भुवत्¹⁴ वाजस्य¹⁵ सातये¹⁶ उत्¹⁷ एधि¹⁸ पृत्¹⁹ नः²⁰ वृधे²¹ ॥

7. ^{8,9}Bring ⁴to ²us ⁵human souls ¹that ⁶felicity, ³O Will (Agni), ⁷thou forceful one!
^{11a}May ¹⁰he ^{11b}shoot us forward on our path, ^{13a}may ¹²he ^{13b}nourish and increase us
and ¹⁴be in us ¹⁶for the conquest ¹⁵of the plenitude. (¹⁷And) ¹⁸March ²⁰with us ¹⁹in
our battles ²¹that we may grow.

The Tenth Hymn to Agni

THE HYMN OF THE SPLENDID SOULS WHO ATTAIN

Rig Veda V.10

(15/427-29)

अग्न ओजिष्ठमा भर द्युम्नमस्मभ्यमध्रिगो ।

प्र नो राया परीणसा रत्सि वाजाय पन्थाम् ॥१॥

अग्ने¹ ओजिष्ठम्² आ³ भर⁴ द्युम्नम्⁵ अस्मभ्यम्⁶ अध्रिगो⁷ ।

प्र⁸ नः⁹ राया¹⁰ परीणसा¹¹ रत्सि¹² वाजाय¹³ पन्थाम्¹⁴ ॥

1. ¹O Flame, ⁷O Ray in our limited existence (light full of energy – HMF), ^{3,4}bring ⁶for us ⁵an illumination ²full of utter energy, ¹¹by an all-encompassing ¹⁰felicity ¹²cleave ⁸forward ⁹our ¹⁴path ¹³towards the plenitude.

त्वं नो अग्ने अद्भुत कत्वा दक्षस्य मेहना ।

त्वे असुर्यमारुहत् काणा मित्रो न यज्ञियः ॥२॥

त्वम्¹ नः² अग्ने³ अद्भुत⁴ कत्वा⁵ दक्षस्य⁶ मंहना⁷ ।

त्वे⁸ असुर्यम्⁹ आ¹⁰ अरुहत्¹¹ काणा¹² मित्रः¹³ न¹⁴ यज्ञियः¹⁵ ॥

2. ³O Flame, ¹thou ⁴supreme and wonderful thing, ¹it is thou who ⁵by force of will becomest ²in us ⁷the greatness ⁶of discerning power; ⁸in thee ¹³the all-harmonising Friend (Mitra) ¹⁵in the sacrifice ¹²accomplishes the work and ^{10,11}climbs ⁹to divine mastery.

त्वं नो अग्न एषां गयं पुष्टिं च वर्धय ।

ये स्तोमेभिः प्र सूरयो नरो मघान्यानशुः ॥३॥

त्वम्¹ नः² अग्ने³ एषाम्⁴ गयम्⁵ पुष्टिम्⁶ च⁷ वर्धय⁸ ।

ये⁹ स्तोमेभिः¹⁰ प्र¹¹ सूरयः¹² नरः¹³ मघानि¹⁴ आनशुः¹⁵ ॥

3. ¹Thou, ³O Strength (Fire), ⁸increase ⁵the advancing (or, the attainment) ⁷and ⁶the growth ⁴of these ⁹who are ^{12,13}splendid souls of knowledge that ¹⁰by their affirmations of thee ^{11,15}attain to ²our ¹⁴fullnesses.

ये अग्ने चन्द्र ते गिरः शुम्भन्त्यश्वराधसः ।

शुष्मेभिः शुष्मिणो नरो दिवश्चिद् येषां बृहत् सुकीर्तिर्बोधति त्मना ॥४॥

ये¹ अग्ने² चन्द्र³ ते⁴ गिरः⁵ शुम्भन्ति⁶ अश्वउराधसः⁷ ।

शुष्मेभिः⁸ शुष्मिणः⁹ नरः¹⁰ दिवः¹¹ चित्¹² येषाम्¹³ बृहत्¹⁴ सुउकीर्तिः¹⁵ बोधति¹⁶ त्मना¹⁷ ॥

4. ¹These are ⁴they, ²O Strength (Fire), ³O Delight, ⁷who have a happy richness of the swift forces of life and ⁶turn to a happy light ⁵the words of the thought, ¹⁰souls ⁹puissant ⁸with hero-puissances, ¹³for whom ¹²even ¹¹in heaven (heights of pure mentality) is ¹⁴the Vastness; ¹⁷of itself ¹⁵its perfect working ¹⁶awakes to knowledge ¹³for these.

तव त्ये अग्ने अर्चयो भ्राजन्तो यन्ति धृष्णुया ।

परिज्मानो न विद्युतः स्वानो रथो न वाजयुः ॥५॥

तव¹ त्ये² अग्ने³ अर्चयः⁴ भ्राजन्तः⁵ यन्ति⁶ धृष्णुया⁷ ।

परिज्मानः⁸ न⁹ विद्युतः¹⁰ स्वानः¹¹ रथः¹² न¹³ वाजयुः¹⁴ ॥

5. ²These are ¹thy ⁴flaming rays, ³O Strength (Fire), ⁶that go ⁵blazing ⁷violently and are ⁹like ¹⁰lightnings ⁸that run over all the quarters and are ¹³like ¹¹a resonant ¹²chariot ¹⁴that speeds towards the plenitude.

नू नो अग्न ऊतये सबाधसश्च रातये ।

अस्माकासश्च सूरयो विश्वा आशास्तरिषणि ॥६॥

नू¹ नः² अग्ने³ ऊतये⁴ सबाधसः⁵ च⁶ रातये⁷ ।

अस्माकासः⁸ च⁹ सूरयः¹⁰ विश्वाः¹¹ आशाः¹² तरीषणि¹³ ॥

6. ¹Now, ³O Strength (Fire), ⁵alike may (²we ⁶and) those that are beset and hampered ⁴attain to expansion and ⁷the soul's riches ⁹and ^{13a}may ⁸these our ¹⁰splendid souls of knowledge ^{13b}traverse ¹¹all ¹²the regions (heavens of the mental existence) and beyond.

त्वं नो अग्ने अङ्गिरः स्तुतः स्तवान आ भर ।

होतर्विभ्वासहं रयिं स्तोतृभ्यः स्तवसे च न उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥७॥

त्वम्¹ नः² अग्ने³ अङ्गिरः⁴ स्तुतः⁵ स्तवानः⁶ आ⁷ भर⁸ ।

होतः⁹ विभ्वउसहम्¹⁰ रयिम्¹¹ स्तोतृभ्यः¹² स्तवसे¹³ च¹⁴ नः¹⁵ उत¹⁶ एधि¹⁷ पृत्सु¹⁸ नः¹⁹ वृधे²⁰ ॥

7. ³O Strength (Fire), ⁴O Soul of Puissance, ^{5a}when ¹thou ^{5b}art affirmed and ⁶in thy affirming, ^{7,8}bring to ²us, ⁹O priest of the offering, ¹¹felicity, ¹⁰of an all-pervading forcefulness ¹²for all that affirm thee ¹⁴and ¹³for thy affirmation ¹⁶again. ¹⁷March ¹⁵with us ¹⁹in our ¹⁸battles ²⁰that we may grow.

The Eleventh Hymn to Agni

A HYMN TO THE DIVINE PRIEST AND SACRIFICIAL FLAME

Rig Veda V.11

(15/430-32)

जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविरग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।

घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद् वि भाति भरतेभ्यः शुचिः ॥१॥

जनस्य¹ गोपाः² अजनिष्ट³ जागृविः⁴ अग्निः⁵ सुदक्षः⁶ सुविताय⁷ नव्यसे⁸ ।

घृतप्रतीकः⁹ बृहता¹⁰ दिविस्पृशा¹¹ द्युमत्¹² वि¹³ भाति¹⁴ भरतेभ्यः¹⁵ शुचिः¹⁶ ॥

1. ²The protector ¹of the creature ³is born, ⁵the Flame ⁴that is wakeful and ⁶perfect in discernment, ⁸for a new ⁷march to felicity. ⁹His front is of the clarities, ¹²luminously ¹⁴he shines ¹³wide ¹⁰so that the vastness of him ¹¹touches the heavens, ¹⁶he is pure ¹⁵for the bringers of the riches.

यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निं नरस्त्रिषधस्थे समीधिरे ।

इन्द्रेण देवैः सरथं स बर्हिषि सीदत्रि होता यजथाय सुकतुः ॥२॥

यज्ञस्य¹ केतुम्² प्रथमम्³ पुरःहितम्⁴ अग्निम्⁵ नरः⁶ त्रिषधस्थे⁷ सम्⁸ ईधिरे⁹ ।

इन्द्रेण¹⁰ देवैः¹¹ सरथम्¹² सः¹³ बर्हिषि¹⁴ सीदत्¹⁵ नि¹⁶ होता¹⁷ यजथाय¹⁸ सुकतुः¹⁹ ॥

2. ⁶Men ^{8,9}have kindled high ⁷in the triple world of the session (mind, life and body) ⁵the Flame ³supreme ²to be vision ¹in the sacrifice and ⁴the vicar set in front; ¹³he ¹²comes in one chariot ¹⁰with the God-Mind (Indra) and ¹¹the divine Powers and ^{16,15}sits ¹⁴on the seat of sacrifice, ¹⁷the Priest of the oblation ¹⁹perfect in will-power ¹⁸for the sacrificing.

असंमृष्टो जायसे मात्रोः शुचिर्मन्द्रः कविरुदतिष्ठो विवस्वतः ।

घृतेन त्वावर्धयन्नग्न आहुत धूमस्ते केतुरभवद् दिवि श्रितः ॥३॥

असंमृष्टः¹ जायसे² मात्रोः³ शुचिः⁴ मन्द्रः⁵ कविः⁶ उत्⁷ अतिष्ठः⁸ विवस्वतः⁹ ।

घृतेन¹⁰ त्वा¹¹ अवर्धयन्¹² अग्ने¹³ आहुत¹⁴ धूमः¹⁵ ते¹⁶ केतुः¹⁷ अभवत्¹⁸ दिवि¹⁹ श्रितः²⁰ ॥

3. ¹Unovercome and ⁴pure (or, ⁴pure ¹without cleansing) ²thou art born ³from thy mothers twain; ^{7,8}thou hast risen up ⁵a rapturous ⁶seer ⁹from the all-luminous sun; ¹²they have increased ¹¹thee ¹⁰with the clarity, ¹³O Flame, and ¹⁵the passion-smoke ¹⁶of thee ¹⁸becomes ¹⁷vision ²⁰when it reaches and lodges ¹⁹in the heavens.

अग्निर्नो यज्ञमुप वेतु साधुयाङ्गिं नरो वि भरन्ते गृहेगृहे ।

अग्निर्दूतो अभवद्धव्यवाहनोङ्गिं वृणाना वृणते कविक्रतुम् ॥४॥

अग्निः¹ नः² यज्ञम्³ उप⁴ वेतु⁵ साधुया⁶ अग्निम्⁷ नरः⁸ वि⁹ भरन्ते¹⁰ गृहेङ्गृहे¹¹ ।

अग्निः¹² दूतः¹³ अभवत्¹⁴ हव्यवाहनः¹⁵ अग्निम्¹⁶ वृणानाः¹⁷ वृणते¹⁸ कविङ्क्रतुम्¹⁹ ॥

4. ^{5a}May ¹the Flame ^{5b}come ⁴to ²our ³sacrifice ⁶with power to accomplish; ⁷the Flame ⁸men ^{9,10}carry ¹¹into every room of their dwelling-place; ¹²the Flame ¹⁴has become ¹³our messenger and ¹⁵the bearer of our offering; ¹⁷when men accept ¹⁶the Flame into themselves, ¹⁹it is the seer-will that ¹⁸they accept.

तुभ्येदमग्ने मधुमत्तमं वचस्तुभ्यं मनीषा इयमस्तु शं हृदे ।

त्वां गिरः सिन्धुमिवावनीर्महीरा पृणन्ति शवसा वर्धयन्ति च ॥५॥

तुभ्य¹ इदम्² अग्ने³ मधुमत्⁴उतमम्⁴ वचः⁵ तुभ्यम्⁶ मनीषा⁷ इयम्⁸ अस्तु⁹ शम्¹⁰ हृदे¹¹ ।

त्वाम्¹² गिरः¹³ सिन्धुम्¹⁴ इव¹⁵ अवनीः¹⁶ महीः¹⁷ आ¹⁸ पृणन्ति¹⁹ शवसा²⁰ वर्धयन्ति²¹ च²² ॥

5. ¹For thee, ³O Flame, ²this ⁵Word ⁴fraught fullest with the honey (Soma), ⁶for thee ⁸this ⁷Thought and ⁹may it be ¹⁰the peace and bliss ¹¹in thy heart. For ¹³the words of the Thought ^{18,19}satisfy ²²and ²¹increase ¹²thee (²⁰with force) ¹⁵as those ¹⁷great ¹⁶fostering streams ^{18,19}fill ²²and ²¹increase ¹⁴that ocean.

त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा हितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं वनेवने ।

स जायसे मथ्यमानः सहो महत् त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः ॥६॥

त्वाम्¹ अग्ने² अङ्गिरसः³ गुहा⁴ हितम्⁵ अनु⁶ अविन्दन्⁷ शिश्रियाणम्⁸ वनेवने⁹ ।

सः¹⁰ जायसे¹¹ मथ्यमानः¹² सहः¹³ महत्¹⁴ त्वाम्¹⁵ आहुः¹⁶ सहसः¹⁷ पुत्रम्¹⁸ अङ्गिरः¹⁹ ॥

6. ²O Flame, ³the souls of puissance (the seven ancient seers, the Angiras Rishis) ^{6,7}discovered ¹thee ⁵hidden ⁴in the secret place (the subconscious heart in things), ⁸lodging ⁹in every object of delight; ¹²by our pressure on thee ¹⁰thou ¹¹art born, ¹⁴a mighty ¹³force; ¹⁸the Son ¹⁷of Force ¹⁶they have called ¹⁵thee, ¹⁹O Puissance.

The Twelfth Hymn to Agni

A HYMN OF MAN'S ASPIRATION TO THE TRUTH

Rig Veda V.12

(15/433-35)

प्राग्नये बृहते यज्ञियाय ऋतस्य वृष्णे असुराय मन्म ।

घृतं न यज्ञ आस्ये सुपूतं गिरं भरे वृषभाय प्रतीचीम् ॥१॥

प्र¹ अग्नये² बृहते³ यज्ञियाय⁴ ऋतस्य⁵ वृष्णे⁶ असुराय⁷ मन्म⁸ ।

घृतम्⁹ न¹⁰ यज्ञे¹¹ आस्ये¹² सुपूतम्¹³ गिरम्¹⁴ भरे¹⁵ वृषभाय¹⁶ प्रतीचीम्¹⁷ ॥

1. ²To Will, ⁴master of sacrifice, ⁷the Mighty One, ³the vast lord and ⁶diffuser ⁵of the Truth ^{1,15}I bring forward ⁸my thought as an offering and ¹⁰it is as ⁹the clarified butter ¹¹of the sacrifice ¹³purified ¹²in the mouth of the flame; ¹⁴my word ^{1,15}I bring forward ¹⁷that goes to meet ¹⁶its lord.

ऋतं चिकित्व ऋतमिच्चिकिद्घृतस्य धारा अनु तृन्धि पूर्वीः ।

नाहं यातुं सहसा न द्वयेन ऋतं सपाम्यरुषस्य वृष्णः ॥२॥

ऋतम्¹ चिकित्वः² ऋतम्³ इत्⁴ चिकिद्धि⁵ ऋतस्य⁶ धाराः⁷ अनु⁸ तृन्धि⁹ पूर्वीः¹⁰ ।

न¹¹ अहम्¹² यातुम्¹³ सहसा¹⁴ न¹⁵ द्वयेन¹⁶ ऋतम्¹⁷ सपामि¹⁸ अरुषस्य¹⁹ वृष्णः²⁰ ॥

2. ²O conscious seer ¹of the Truth, ³the Truth ⁴alone ⁵perceive in my consciousness; ^{8,9}cleave out (from the rock in the hill) ¹⁰many ⁷flowing streams ⁶of the Truth. ¹¹Not ¹⁴by force, ¹⁵nor ¹⁶by the duality ^{13a}can ¹²I ^{13b}achieve the journey ¹⁵nor ¹⁸attain ¹⁷to the Truth ¹⁹of the shining Worker, ²⁰the fertilising Lord.

कया नो अग्न ऋतयत्रृतेन भुवो नवेदा उचथस्य नव्यः ।

वेदा मे देव ऋतुपा ऋतूनां नाहं पतिं सनितुरस्य रायः ॥३॥

कया¹ नः² अग्ने³ ऋतयन्⁴ ऋतेन⁵ भुवः⁶ नवेदाः⁷ उचथस्य⁸ नव्यः⁹ ।

वेद¹⁰ मे¹¹ देवः¹² ऋतुपाः¹³ ऋतूनाम्¹⁴ न¹⁵ अहम्¹⁶ पतिम्¹⁷ सनितुः¹⁸ अस्य¹⁹ रायः²⁰ ॥

3. ¹By what thought ²in me, ³O Will (Agni), ^{6a}shalt thou ⁴seeking the Truth ⁵by the Truth ^{6b}become ⁷the impeller to knowledge ⁹of a new ⁸word? ¹²The godhead ^{13a}who guards ¹⁴the times and seasons of ^{13b}the Truth, ¹⁰knows all ¹¹in me, but him ¹⁶I ¹⁰know ¹⁵not, ¹⁷the lord ¹⁹of that ¹⁸all-possessing ²⁰felicity.

के ते अग्ने रिपवे बन्धनासः के पायवः सनिषन्त द्युमन्तः ।

के धासिमग्ने अनृतस्य पान्ति क आसतो वचसः सन्ति गोपाः ॥४॥

के¹ ते² अग्ने³ रिपवे⁴ बन्धनासः⁵ के⁶ पायवः⁷ सनिषन्त⁸ द्युमन्तः⁹ ।

के¹⁰ धासिम्¹¹ अग्ने¹² अनृतस्य¹³ पान्ति¹⁴ के¹⁵ असतः¹⁶ वचसः¹⁷ सन्ति¹⁸ गोपाः¹⁹ ॥

4. ¹Who are they, ³O Will (Agni), that are ²thy ⁵binders ⁴of the Enemy? ⁶who are ⁹the shining ones, ⁷the guardians, ⁸the seekers after possession and conquest? ¹⁰Who, ¹²O Will (Agni), ¹⁴protect ¹¹the foundations ¹³of the falsehood? ¹⁵who ¹⁸are ¹⁹the keepers ¹⁶of a present (or, false) ¹⁷word?

सखायस्ते विषुणा अग्ने एते शिवासः सन्तो अशिवा अभूवन् ।

अधूर्षत स्वयमेते वचोभिः ऋजूयते वृजिनानि ब्रुवन्तः ॥५॥

सखायः¹ ते² विषुणाः³ अग्ने⁴ एते⁵ शिवासः⁶ सन्तः⁷ अशिवाः⁸ अभूवन्⁹ ।

अधूर्षत¹⁰ स्वयम्¹¹ एते¹² वचः¹³भिः¹³ ऋजूयते¹⁴ वृजिनानि¹⁵ ब्रुवन्तः¹⁶ ॥

5. ¹²These are ¹comrades ²of thine, ⁴O Will (Agni), ³who have gone astray from thee; ⁶benignant ⁷were they, ⁹they have become ⁸malignant. ¹²These ¹⁰do violence ¹¹to themselves ¹³by their words ¹⁶speaking ¹⁵crooked things ¹⁴to the seeker after straightness.

यस्ते अग्ने नमसा यज्ञमीदृ ऋतं स पात्यरुषस्य वृष्णः ।

तस्य क्षयः पृथुरा साधुरेतु प्रसर्त्तणस्य नहुषस्य शेषः ॥६॥

यः¹ ते² अग्ने³ नमसा⁴ यज्ञम्⁵ ईद्रे⁶ ऋतम्⁷ सः⁸ पाति⁹ अरुषस्य¹⁰ वृष्णः¹¹ ।

तस्य¹² क्षयः¹³ पृथुः¹⁴ आ¹⁵ साधुः¹⁶ एतु¹⁷ प्रसर्त्तणस्य¹⁸ नहुषस्य¹⁹ शेषः²⁰ ॥

6. But ⁸he, ³O Will (Agni), ¹who ⁶desires ⁴with submission ²thy ⁵sacrifice, ⁹guards ⁷the truth ¹⁰of the shining Worker, ¹¹the Fertiliser (Bull). ¹²To him ^{15,17}may there come that ¹⁴wide ¹³habitation (Swar) ¹⁶in which all is perfected, ^{20a}even that which is left ¹⁹for man the pilgrim ^{20b}to accomplish ¹⁸in his forward journeying.

The Thirteenth Hymn to Agni

A HYMN OF AFFIRMATION OF THE DIVINE WILL

Rig Veda V.13

(15/436-37)

अर्चन्तस्त्वा हवामहेऽर्चन्तः समिधीमहि ।

अग्ने अर्चन्त ऊतये ॥१॥

अर्चन्तः¹ त्वा² हवामहे³ अर्चन्तः⁵ सम्⁶ इधीमहि⁷ ।

अग्ने⁸ अर्चन्तः⁹ ऊतये¹⁰ ॥

1. ¹Chanting the word that illumines ³we call ²to thee, ⁵chanting the word that illumines ⁷we kindle thee (⁶high), ⁸O Will (Agni), ⁹chanting the word that illumines ¹⁰for our increase.

अग्नेः स्तोमं मनामहे सिध्ममद्य दिविस्पृशः ।

देवस्य द्रविणस्यवः ॥२॥

अग्नेः¹ स्तोमम्² मनामहे³ सिध्मम्⁴ अद्य⁵ दिविऽस्पृशः⁶ ।

देवस्य⁷ द्रविणस्यवः⁸ ॥

2. ⁵Today ³we seize with the mind ²the affirmation ⁴all-effective, ²the hymn ¹of the Will (Agni), ⁷of the godhead ⁸that seeks for us our divine substance, ⁶of him who touches the heavens.

अग्निर्जुषत नो गिरो होता यो मानुषेष्व ।

स यक्षद् दैव्यं जनम् ॥३॥

अग्निः¹ जुषत² नः³ गिरः⁴ होता⁵ यः⁶ मानुषेषु⁷ आ⁸ ।

सः⁹ यक्षत्¹⁰ दैव्यम्¹¹ जनम्¹² ॥

3. ^{2a}May ¹the Will (Agni) ^{8,2b}accept with love ³our ⁴words, ⁶he who is here ⁵as the priest ⁷in men; ^{10a}may ⁹he ^{10b}offer the sacrifice ¹¹to the divine ¹²people.

त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः ।

त्वया यज्ञं वि तन्वते ॥४॥

त्वम्¹ अग्ने² सऽप्रथाः³ असि⁴ जुष्टः⁵ होता⁶ वरेण्यः⁷ ।

त्वया⁸ यज्ञम्⁹ वि¹⁰ तन्वते¹¹ ॥

4. ³Very wide and vast ⁴art ¹thou, ²O Will (Agni), ⁶the priest of our offering ⁷desirable and ⁵beloved; ⁸by thee ¹¹men extend ¹⁰wide ⁹the form of their sacrifice.

त्वामग्ने वाजसातमं विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् ।

स नो रास्व सुवीर्यम् ॥५॥

त्वाम्¹ अग्ने² वाजऽसातमम्³ विप्राः⁴ वर्धन्ति⁵ सुऽस्तुतम्⁶ ।

सः⁷ नः⁸ रास्व⁹ सुऽवीर्यम्¹⁰ ॥

5. ¹Thee, ⁶once rightly affirmed, ⁴the illumined ⁵increase, ²O Will (Agni), ³so that thou conquerest utterly the plenitude; therefore do thou (⁷may he) ⁹lavish ⁸on us ¹⁰a complete hero-energy.

अग्ने नेमिरराँ इव देवाँस्त्वं परिभूरसि ।

आ राधश्चित्रमृञ्जसे ॥६॥

अग्ने¹ नेमिः² अरान्³ इव⁴ देवान्⁵ त्वम्⁶ परिऽभूः⁷ असि⁸ ।

आ⁹ राधः¹⁰ चित्रम्¹¹ ऋञ्जसे¹² ॥

6. ¹O Will (Agni), ⁴as ²the nave of a wheel ³contains the spokes, ⁴so ⁶thou ^{7,8}containest in thy being ⁵all the gods; ^{9,12}thou shalt bring to us ¹¹a varied ¹⁰joy of those riches.

The Fourteenth Hymn to Agni

A HYMN OF THE FINDER OF LIGHT AND TRUTH

Rig Veda V.14

(15/438-39)

अग्निं स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् ।

हव्या देवेषु नो दधत् ॥१॥

अग्निम्¹ स्तोमेन² बोधय³ सम्⁴ उद्धानः⁴ अमर्त्यम्⁵ ।

हव्या⁶ देवेषु⁷ नः⁸ दधत्⁹ ॥

1. ³Awaken ¹the Flame ²by the word that affirms him, ⁴kindle high ⁵the Immortal;
⁹let him place ⁸our ⁶offerings ⁷in the godheads.

तमध्वरेष्वीळते देवं मर्ता अमर्त्यम् ।

यजिष्ठं मानुषे जने ॥२॥

तम्¹ अध्वरेषु² ईळते³ देवम्⁴ मर्ताः⁵ अमर्त्यम्⁶ ।

यजिष्ठम्⁷ मानुषे⁸ जने⁹ ॥

2. ¹Him ²in their pilgrim sacrifices ⁵mortal men ³desire and adore, ⁴the divine, ⁶the immortal, ⁷who is strongest for sacrifice ⁸in the human ⁹creature.

तं हि शश्वन्त ईळते स्रुचा देवं घृतश्चुता ।

अग्निं हव्याय वोळ्हवे ॥३॥

तम्¹ हि² शश्वन्तः³ ईळते⁴ स्रुचा⁵ देवम्⁶ घृतश्चुता⁷ ।

अग्निम्⁸ हव्याय⁹ वोळ्हवे¹⁰ ॥

3. ¹Him, ⁶the godhead, ³man's continuous generations ⁴adore ⁵with the ladle (the constantly lifted movement of man's aspiration towards the Truth and the Godhead) ⁷dripping with the clarities; ⁸the Will (Agni) ⁴they adore ¹⁰that he may bear ⁹their offering.

अग्निर्जातो अरोचत घ्नंदस्यूंज्योतिषा तमः ।

अविंदद्गा अपः स्वः ॥४॥

अग्निः¹ जातः² अरोचत³ घ्नन्⁴ दस्यून्⁵ ज्योतिषा⁶ तमः⁷ ।

अविन्दत्⁸ गाः⁹ अपः¹⁰ स्वः¹¹ ॥

4. ²Born, ¹the Flame ³shines out ⁴slaying ⁵the Destroyers, yea, ⁴he smites ⁷the Darkness ⁶with the Light and ⁸he finds ⁹the shining Herds and ¹⁰those Waters and ¹¹the luminous world.

अग्निमीलेन्यं कविं घृतपृष्ठं सपर्यत ।

वेतु मे शृणवद्ध्रवम् ॥५॥

अग्निम्¹ ईलेन्यम्² कविम्³ घृतपृष्ठम्⁴ सपर्यत⁵ ।

वेतु⁶ मे⁷ शृणवत्⁸ हवम्⁹ ॥

5. ¹The Will (Agni) ⁵serve and seek, ²the object of our adoration, ³the Seer ⁴with his surface of the clarities; ⁶may he come, ⁸may he hearken ^{9a}to ⁷my ^{9b}call.

अग्निं घृतेन वावृधुः स्तोमेभिर्विश्वचर्षणिम् ।

स्वाधीभिर्वचस्युभिः ॥६॥

अग्निम्¹ घृतेन² ववृधुः³ स्तोमेभिः⁴ विश्वचर्षणिम्⁵ ।

सुडआधीभिः⁶ वचस्युभिः⁷ ॥

6. ¹The Will (Agni) ³men increase ²by the offering of their clarities, ³they increase ⁵the universal doer of their works ⁴by their hymns of affirmation ⁶which place aright the thought, ⁷which find the revealing word.

The Fifteenth Hymn to Agni

A HYMN OF THE DIVINE UPHOLDER AND CONQUEROR

Rig Veda V.15

(15/440-41)

प्र वेधसे कवये वेद्याय गिरं भरे यशसे पूर्व्याय ।

घृतप्रसक्तो असुरः सुशेवो रायो धर्ता धरुणो वस्वो अग्निः ॥१॥

प्र¹ वेधसे² कवये³ वेद्याय⁴ गिरम्⁵ भरे⁶ यशसे⁷ पूर्व्याय⁸ ।

घृत⁹प्रसक्तः¹⁰ असुरः¹¹ सुशेवः¹² रायः¹³ धर्ता¹⁴ धरुणः¹⁵ वस्वः¹⁶ अग्निः¹⁷ ॥

1. ³To the Seer and ²Ordainer ⁴who is the object of knowledge ^{1,6}I bring ⁵the offering of the Word, ⁷to the glorious and victorious, ⁸to the pristine and supreme. ¹⁰He is the Mighty One ¹¹accomplished in joy ⁹who goes forward to the clarities, ¹⁶the Strength (Fire) that is ¹³holder ¹²of the bliss and ¹⁴holder ¹⁵of the substance.

ऋतेन ऋतं धरुणं धारयन्त यज्ञस्य शाके परमे व्योमन् ।

दिवो धर्मधरुणे सेदुषो नृञ्जातैरजाताँ अभि ये ननक्षुः ॥२॥

ऋतेन¹ ऋतम्² धरुणम्³ धारयन्त⁴ यज्ञस्य⁵ शाके⁶ परमे⁷ विओमन्⁸ ।

दिवः⁹ धर्मन्¹⁰ धरुणे¹¹ सेदुषः¹² नृन्¹³ जातैः¹⁴ अजातान्¹⁵ अभि¹⁶ ये¹⁷ ननक्षुः¹⁸ ॥

2. ¹By the Truth ³they uphold ²the Truth ⁴that holds all, ⁶in the power ⁵of the Sacrifice, ⁷in the supreme ⁸ether, even ¹⁷they who ¹⁴by the godheads born in them ^{16,18}travel to ¹⁵the godheads unborn, ¹³to the Powers ¹²who are seated for ever ¹⁰in the Law ¹¹that upholds ⁹the heavens.

अंहोयुवस्तन्वस्तन्वते वि वयो महद्दुष्टरं पूर्व्याय ।

स संवतो नवजातस्तुतुर्यात् सिंहं न कुद्धमभितः परि ष्टुः ॥३॥

अंहः¹युवः² तन्वः³ तन्वते⁴ वि⁵ वयः⁶ महत्⁷ दुस्तरम्⁸ पूर्व्याय⁹ ।

सः⁹ सम्¹⁰वतः¹¹ नव¹²जातः¹³ तुतुर्यात्¹⁴ सिंहम्¹⁵ न¹⁶ कुद्धम्¹⁷ अभितः¹⁸ परि¹⁹ ष्टुः²⁰ ॥

3. ¹Putting evil away from them ³ they create ⁴wide-extended ²forms and embodiments of the soul that are ⁶a vast ⁵birth and ⁷indestructible ⁵manifestation ⁸for this first and supreme godhead; ¹¹new-born ⁹he ¹²shall break through ¹⁰armies that join like converging floods; ^{16,17,18}they stand encompassing him ¹⁴like ^{16,17,18}hunters who enring ¹⁵an angry ¹³lion.

मातेव यद्भरसे पप्रथानो जनंजनं धायसे चक्षसे च ।

वयोवयो जरसे यद्धानः परि त्मना विषुरूपो जिगासि ॥४॥

माताऽइव¹ यत्² भरसे³ पप्रथानः⁴ जनम्⁵जनम्⁵ धायसे⁶ चक्षसे⁷ च⁸ ।

वयः⁹वयः⁹ जरसे¹⁰ यत्¹¹ दधानः¹² परि¹³ त्मना¹⁴ विषुऽरूपः¹⁵ जिगासि¹⁶ ॥

4. ¹Thou art even as a mother ²when ⁴in thy wideness ³thou bearest in thy arms ⁵birth after birth ⁶to the firm foundation ⁸and ⁷to the vision. ¹¹When ¹²thou holdest in thee and ¹⁰enjoyest ⁹manifestation after manifestation, ^{13,16}thou movest abroad ¹⁴with thy self ¹⁵in many different forms.

वाजो नु ते शवसस्पात्वन्तमुरुं दोघं धरुणं देव रायः ।

पदं न तायुर्गुहा दधानो महो राये चितयन्नत्रिमस्पः ॥५॥

वाजः¹ नु² ते³ शवसः⁴ पातु⁵ अन्तम्⁶ उरुम्⁷ दोघम्⁸ धरुणम्⁹ देव¹⁰ रायः¹¹ ।

पदम्¹² न¹³ तायुः¹⁴ गुहा¹⁵ दधानः¹⁶ महः¹⁷ राये¹⁸ चितयन्¹⁹ अत्रिम्²⁰ अस्पः²¹ ॥

5. ^{5a}May ¹our plenitude (²indeed) ^{5b}possess ⁶the furthest limit ³of thy ⁴might, ¹⁰O godhead, ⁷where in its wideness and ⁸all-yielding abundance ⁹it upholds ¹¹the bliss. ¹⁶Thou art he that (¹³like ¹⁴a thief) forms and upholds in himself ¹⁵that secret ¹²abode to which we move; ¹⁹by thy awakening of him into knowledge ²¹thou hast rescued ²⁰the enjoyer of things (Atri) ¹⁷for a vast ¹⁸beatitude.

The Sixteenth Hymn to Agni

A HYMN TO THE BRINGER OF ALL DESIRABLE GOOD

Rig Veda V.16

(15/442-43)

बृहद्वयो हि भानवेऽर्चा देवायाग्नये ।
यं मित्रं न प्रशस्तिभिर्मर्तासो दधिरे पुरः ॥१॥
बृहत्¹ वयः² हि³ भानवे⁴ अर्च⁵ देवाय⁶ अग्नये⁷ ।
यम्⁸ मित्रम्⁹ न¹⁰ प्रशस्तिभिः¹¹ मर्तासः¹² दधिरे¹³ पुरः¹⁴ ॥

1. ⁵Sing thou out by the word ¹a vast ²manifestation ⁴for the shining Light, ⁶for the divine, ⁷for the Will (Agni) ⁸whom ¹²mortals ¹¹by their expressions of his godhead ¹⁰as ⁹the Friend (Mitra) ¹³put ¹⁴in their front.

स हि द्युभिर्जनानां होता दक्षस्य बाह्वोः ।
वि हव्यमग्निरानुषग्भगो न वारमृण्वति ॥२॥
सः¹ हि² द्युभिः³ जनानाम्⁴ होता⁵ दक्षस्य⁶ बाह्वोः⁷ ।
वि⁸ हव्यम्⁹ अग्निः¹⁰ आनुषक्¹¹ भगः¹² न¹³ वारम्¹⁴ ऋण्वति¹⁵ ॥

2. ¹⁰The Will (Agni) is ⁵the priest of offering ⁴of the peoples; ³by the illuminations ⁶of the discerning mind ¹he (²indeed) ¹⁵bears ⁸abroad ⁷in both his arms ¹¹the continuous (uninterrupted) order ⁹of their offerings and ¹³as ¹²the divine enjoyer (Bhaga) ¹⁵he moves ¹⁴to his good.

अस्य स्तोमे मघोनः सख्ये वृद्धशोचिषः ।
विश्वा यस्मिंतुविष्वणि समर्ये शुष्ममादधुः ॥३॥
अस्य¹ स्तोमे² मघोनः³ सख्ये⁴ वृद्धशोचिषः⁵ ।
विश्वा⁶ यस्मिन्⁷ तुविऽस्वनि⁸ सम्⁹ अर्ये¹⁰ शुष्मम्¹¹ आऽदधुः¹² ॥

3. ²In the affirmation ¹of him and ⁴in his comradeship ⁵when he has increased his flame of purity ³are all the lords of the plenitude (the gods); ⁶for all things are ⁸in the sound of his many voices and ⁷on him, ¹⁰the aspirer in his works, ^{9,12}they (the gods) have laid ¹¹the burden of their strength.

अधा ह्यग्न एषां सुवीर्यस्य मंहना ।

तमिद्यद्वं न रोदसी परि श्रवो बभूवतुः ॥४॥

अध¹ हि² अग्ने³ एषाम्⁴ सुवीर्यस्य⁵ मंहना⁶ ।

तम्⁷ इत्⁸ यद्वम्⁹ न¹⁰ रोदसी¹¹ परि¹² श्रवः¹³ बभूवतुः¹⁴ ॥

4. ²Even ¹now, ³O Will (Agni), ⁶may there be the full plenitude ⁴of their ⁵utter force. ¹²Around ⁷this ⁹mighty Will ¹¹earth and heaven ¹⁴have become ¹⁰as if ¹³one voice of inspired knowledge.

नू न एहि वार्यमग्ने गृणान आ भर ।

ये वयं ये च सूरयः स्वस्ति धामहे सचोतैधि पृत्सु नो वृधे ॥५॥

नु¹ नः² आ³ इहि⁴ वार्यम्⁵ अग्ने⁶ गृणानः⁷ आ⁸ भर⁹ ।

ये¹⁰ वयम्¹¹ ये¹² च¹³ सूरयः¹⁴ स्वस्ति¹⁵ धामहे¹⁶ सचा¹⁷ उत¹⁸ एधि¹⁹ पृत्सु²⁰ नः²¹ वृधे²² ॥

5. ¹Even now ^{3,4}come to us, ⁶O Will (Agni), ⁷hymned by our words and ^{8,9}bring to us ²our ⁵desirable good. ^{16a}May ^{10,11}we who are here ¹³and ¹²those ¹⁴luminous masters of knowledge ¹⁷together ^{16b}found (lay the foundation of) ¹⁵that blissful state of our being. ¹⁹March with us ^{20a}in ²¹our ^{20b}battles ²²that we may grow.

The Seventeenth Hymn to Agni

A HYMN OF ENLARGEMENT AND ULTIMATE ASPIRATION

Rig Veda V.17

(15/444-45)

आ यज्ञैर्देव मर्त्य इत्था तव्यांसमूतये ।

अग्निं कृते स्वध्वरे पुरुरीळीतावसे ॥१॥

आ¹ यज्ञैः² देव³ मर्त्यः⁴ इत्था⁵ तव्यांसम्⁶ ऊतये⁷ ।

अग्निम्⁸ कृते⁹ सुडअध्वरे¹⁰ पूरुः¹¹ ईळीत¹² अवसे¹³ ॥

1. ⁴I am mortal ¹²who call (should pray to) thee (²by the scarifices), ³O godhead, ⁶for thy strength is greater than mine and ⁵it is righteous in its acts. ^{12a}Let ¹¹the man of multiple soul ⁹when he has made ¹⁰perfect his sacrifice, ^{12b}adore (pray to) ⁸the Will (Agni) ⁷for his increasing (, ¹³for his protection).

अस्य हि स्वयशस्तर आसा विधर्मन्मन्यसे ।

तं नाकं चित्रशोचिषं मन्द्रं परो मनीषया ॥२॥

अस्य¹ हि² स्वयशः³तरः³ आसा⁴ विडधर्मन्⁵ मन्यसे⁶ ।

तम्⁷ नाकम्⁸ चित्रशोचिषम्⁹ मन्द्रम्¹⁰ परः¹¹ मनीषया¹² ॥

2. ⁵Man, thou who hast won to the wide law of thy being, ⁴by the mouth ^{1,2}of this flame ³thou shalt be self-mightier to attain and ⁶shalt mentalise the (⁷that) ⁸paradise ⁹of his richest flamings, the (⁷that) ⁸paradise ¹⁰of rapture ¹¹beyond ¹²the thought of the mind (Swar).

अस्य वासा उ अर्चिषा य आयुक्त तुजा गिरा ।

दिवो न यस्य रेतसा बृहच्छोचन्त्यर्चयः ॥३॥

अस्य¹ वै² असौ³ ऊं⁴ अर्चिषा⁵ यः⁶ आयुक्त⁷ तुजा⁸ गिरा⁹ ।

दिवः¹⁰ न¹¹ यस्य¹² रेतसा¹³ बृहत्¹⁴ शोचन्ति¹⁵ अर्चयः¹⁶ ॥

3. For (²indeed) ³by the mouth and (⁴that) ^{5a}radiance ¹of his ^{5b}flame ⁶he (who) ⁷has yoked himself ⁸with the impelling force and ⁹the word, and ¹⁴vast ¹¹as if ¹³with the seed ¹⁰of heaven ¹⁵blazes out the purity ¹²of his ¹⁶rays.

अस्य क्रत्वा विचेतसो दस्मस्य वसु रथ आ ।

अधा विश्वासु हव्योऽग्निर्विक्षु प्र शस्यते ॥४॥

अस्य¹ क्रत्वा² विचेतसः³ दस्मस्य⁴ वसु⁵ रथे⁶ आ⁷ ।

अध⁸ विश्वासु⁹ हव्यः¹⁰ अग्निः¹¹ विक्षु¹² प्र¹³ शस्यते¹⁴ ॥

4. Because ^{1,2}by the force of his workings ³he has the embracing knowledge and ⁴the achieving power, ^{6,7}his chariot carries ⁵a divine wealth; ⁸therefore ⁹in all ¹²creatures ¹¹he (Agni) is the godhead ^{13,14}to be expressed and ¹⁰the helper to whom men call.

नू न इद्धि वार्यमासा सचन्त सूरयः ।

ऊर्जो नपादभिष्टये पाहि शग्धि स्वस्तय उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥५॥

नु¹ नः² इत्³ हि⁴ वार्यम्⁵ आसा⁶ सचन्त⁷ सूरयः⁸ ।

ऊर्जः⁹ नपात्¹⁰ अभिष्टये¹¹ पाहि¹² शग्धि¹³ स्वस्तये¹⁴ उत¹⁵ एधि¹⁶ पृत्सु¹⁷ नः¹⁸ वृधे¹⁹ ॥

5. ³Even ¹now ^{3,4}and even ²for us ^{7a}may ⁸the luminous masters of knowledge ^{7b}be firm (cleave) ⁶by the mouth of the flame ⁵to our supreme good. ¹⁰O Son ⁹of Energy, ¹²guard us ¹¹so that we may enter in, ¹³be mighty ¹⁴to attain our blissful state. ¹⁶March with us ^{17a}in ¹⁸our ^{17b}battles ¹⁹that we may grow.

The Eighteenth Hymn to Agni

A HYMN OF THE LORDS OF THE PLENITUDE

Rig Veda V.18

(15/446-48)

प्रातरग्निः पुरुप्रियो विशः स्तवेतातिथिः ।

विश्वानि यो अमर्त्यो हव्या मर्तेषु रण्यति ॥१॥

प्रातः¹ अग्निः² पुरुप्रियः³ विशः⁴ स्तवेत⁵ अतिथिः⁶ ।

विश्वानि⁷ यः⁸ अमर्त्यः⁹ हव्या¹⁰ मर्तेषु¹¹ रण्यति¹² ॥

1. ^{5a}Let ²the Will (Agni) ^{5b}be affirmed ¹in the dawning (of the higher knowledge in the mind), ⁶guest ⁴of the creature ³with his many delights ⁸who, ⁹immortal ¹¹in mortals, ¹²takes joy ⁷in all ¹⁰their offerings.

द्विताय मृक्तवाहसे स्वस्य दक्षस्य मंहना ।

इन्दुं स धत्त आनुषक्स्तोता चित्ते अमर्त्य ॥२॥

द्विताय¹ मृक्तवाहसे² स्वस्य³ दक्षस्य⁴ मंहना⁵ ।

इन्दुम्⁶ सः⁷ धत्ते⁸ आनुषक्⁹ स्तोता¹⁰ चित्¹¹ ते¹² अमर्त्य¹³ ॥

2. ⁷He is ⁵the plenitude ³of his own ⁴discerning mind ¹for the second soul (twofold power) ²when it bears the purified intelligence; then ⁸it holds in itself ⁹the continual ⁶wine of delight and ¹⁰affirms ¹²thee, ¹³O Immortal.

तं वो दीर्घायुशोचिषं गिरा हुवे मघोनाम् ।

अरिष्टो येषां रथो व्यश्वदावन्नीयते ॥३॥

तम्¹ वः² दीर्घायुशोचिषम्³ गिरा⁴ हुवे⁵ मघोनाम्⁶ ।

अरिष्टः⁷ येषाम्⁸ रथः⁹ वि¹⁰ अश्वदावन्¹¹ ईयते¹² ॥

3. ¹Such art ²thou ⁵I call (⁴with my word), ³the pure flame of this far-extending existence ⁶for the lords of the plenitude ⁸whose ⁹chariot ⁷inviolat^{10,12}ranges wide ¹¹O giver of the steeds of swiftness, —

चित्रा वा येषु दीधितिरासन्नृक्था पान्ति ये ।

स्तीर्ण बर्हिः स्वणरे श्रवांसि दधिरे परि ॥४॥

चित्रा¹ वा² येषु³ दीधितिः⁴ आसन्⁵ उक्था⁶ पान्ति⁷ ये⁸ ।

स्तीर्णम्⁹ बर्हिः¹⁰ स्वः¹¹ नरे¹² श्रवांसि¹³ दधिरे¹⁴ परि¹⁵ ॥

4. The lords of the plenitude [from the preceding verse] ³in whom is ¹rich ⁴light of the thought and ⁸they (who) ⁷keep ⁶the words of our utterance ⁵in their mouth; ⁹the fullness of the soul has been spread ¹⁰as a seat of sacrifice ¹¹in the power of the luminous world and ¹²all its inspirations ¹³are set ¹⁴round about.

ये मे पञ्चाशतं ददुरश्वानां सधस्तुति ।

ददुरश्वानांद्युमदग्ने महि श्रवो बृहत् कृधि मघोनां नृवदमृत नृणाम् ॥५॥

ये¹ मे² पञ्चाशतम्³ ददुः⁴ अश्वानाम्⁵ सधस्तुति⁶ ।

द्युमत्⁷ अग्ने⁸ महि⁹ श्रवः¹⁰ बृहत्¹¹ कृधि¹² मघोनाम्¹³ नृवत्¹⁴ अमृत¹⁵ नृणाम्¹⁶ ॥

5. ¹They who ⁴have given ²me ³fifty ⁵steeds of swiftness ⁶with a perfect affirming, ¹⁶the divine souls ¹³that are lords of the plenitude, for them, ^{8,15}O Flame-Immortal, ¹²create ⁹the large, ¹¹the vast, ⁷the luminous ¹⁰knowledge ¹⁴full of the godheads.

The Nineteenth Hymn to Agni

A HYMN OF THE REVEALING RAY AND CONQUERING WILL

Rig Veda V.19

(15/449-50)

अभ्यवस्थाः प्र जायन्ते प्र वव्रेर्वव्रिशिकेत ।

उपस्थे मातुर्वि चष्टे ॥१॥

अभि¹ अव²स्थाः² प्र³ जायन्ते⁴ प्र⁵ वव्रेः⁶ वव्रिः⁷ चिकेत⁸ ।

उप⁹स्थे⁹ मातुः¹⁰ वि¹¹ चष्टे¹² ॥

1. ^{1,2}State upon state ^{3,4}is born, ⁷covering ⁶upon covering ^{5,8}opens to consciousness of knowledge; ⁹in the lap ¹⁰of its Mother (Aditi) the soul ^{11,12}sees.

जुहुरे वि चितयन्तोऽनिमिषं नृम्णं पान्ति ।

आ दृळ्हां पुरं विविशुः ॥२॥

जुहुरे¹ वि² चितयन्तः³ अनि⁴मिषम्⁴ नृम्णम्⁵ पान्ति⁶ ।

आ⁷ दृळ्हाम्⁸ पुरम्⁹ विविशुः¹⁰ ॥

2. ^{2,3}Awakened to an embracing knowledge ¹men cast in thee the offering, ⁶they guard ⁴a sleepless ⁵manhood, ^{7,10}they enter into the ⁸fortified ⁹city.

आ श्वैत्रेयस्य जंतवो द्युमद्धर्धत कृष्टयः ।

निष्कग्रीवो बृहदुक्थ एना मध्वा न वाजयुः ॥३॥

आ¹ श्वैत्रेयस्य² जन्तवः³ द्यु⁴मत्⁴ वर्धन्त⁵ कृष्टयः⁶ ।

निष्क⁷ग्रीवः⁷ बृहत्⁸उक्थः⁸ एना⁹ मध्वा¹⁰ न¹¹ वाज¹²युः¹² ॥

3. ³Men who are born in the world and ⁶labour at the work ^{1,5}increase ⁴the luminous state ²of the son of the white-shining Mother (Aditi), ⁷he wears the golden necklace (of the rays of the divine Sun of Truth), ⁸he utters the vast word; ⁹with that and ¹⁰with the honey-wine of delight ¹²he becomes a seeker of the plenitude.

प्रियं दुग्धं न काम्यमजामि जाम्योः सचा ।

घर्मो न वाजजठरोऽदब्धः शश्वतो दभः ॥४॥

प्रियम्¹ दुग्धम्² न³ काम्यम्⁴ अजामि⁵ जाम्योः⁶ सचा⁷ ।

घर्मः⁸ न⁹ वाजऽजठरः¹⁰ अदब्धः¹¹ शश्वतः¹² दभः¹³ ॥

4. He is ³as ¹the delightful and ⁴desirable ²yield of the Mother (the milk of the Cow, Aditi), ⁵he is that which being without a fellow (Supermind) ⁷yet dwells ⁶with the two companions (mental and physical planes), ⁸he is the heat of the Light and ¹⁰the belly of the plenitude, ¹²he is the eternal ¹¹unconquerable ¹³who tramples all things under his feet.

क्रीळन्नो रश्म आ भुवः सं भस्मना वायुना वेविदानः ।

ता अस्य संधृषजो न तिग्माः सुसंशिता वक्ष्यो वक्षणेस्थाः ॥५॥

क्रीळन्¹ नः² रश्मे³ आ⁴ भुवः⁵ सम्⁶ भस्मना⁷ वायुना⁸ वेविदानः⁹ ।

ताः¹⁰ अस्य¹¹ सन्¹² धृषजः¹³ न¹⁴ तिग्माः¹⁵ सुसंशिताः¹⁶ वक्ष्यः¹⁷ वक्षणेस्थाः¹⁸ ॥

5. ³O Ray, ^{4,5}be born ²in us and ¹ dwell there at play ^{6,9}harmonising thy knowledge ⁷with the blazing ⁸life-god (Vayu). ^{12a}May ^{10,11}these flames of the Will (Agni) ¹⁷that bear our works ^{12b}be ¹³violent and ¹⁵keen and ¹⁶sharpened to a perfect intensity and ¹⁸firmly founded in the Bearer of all things.

The Twentieth Hymn to Agni

A HYMN OF THE WORK AND THE ATTAINMENT

Rig Veda V.20

(15/451-52)

यमग्ने वाजसातम त्वं चिन्मन्यसे रयिं ।

तं नो गीर्भिः श्रवाय्यं देवत्रा पनया युजं ॥१॥

यम्¹ अग्ने² वाज³सातम³ त्वम्⁴ चित्⁵ मन्यसे⁶ रयिम्⁷ ।

तम्⁸ नः⁹ गीः¹⁰भिः¹⁰ श्रवाय्यम्¹¹ देव¹²त्रा¹² पनय¹³ युजम्¹⁴ ॥

1. ²O Will (Agni), ³O conqueror of our plenitude, ⁷the felicity ¹which ⁴thou ⁵alone ⁶canst conceive in the mind, ⁸that ¹¹make full of inspiration ⁹by our ¹⁰words and ¹³set it to labour ¹²in the gods as ⁹our ¹⁴helper.

ये अग्ने नेरयन्ति ते बृद्धा उग्रस्य शवसः ।

अप द्वेषो अप ह्वरोऽन्यव्रतस्य सश्चिरे ॥२॥

ये¹ अग्ने² न³ ईरयन्ति⁴ ते⁵ बृद्धाः⁶ उग्रस्य⁷ शवसः⁸ ।

अप⁹ द्वेषः¹⁰ अप¹¹ ह्वरः¹² अन्य¹³व्रतस्य¹³ सश्चिरे¹⁴ ॥

2. ¹They who are ⁸powers ⁶increased ⁵of thee ⁷in the fierceness ⁵of thy ²flame and strength, yet ⁴impel us ³not on the path, ^{9,14}they fall away ¹⁰to the division, ¹⁴they cleave to ¹²the crookedness ¹³of a law that is other than thine.

होतारं त्वा वृणीमहेऽग्ने दक्षस्य साधनम् ।

यज्ञेषु पूर्व्यं गिरा प्रयस्वन्तो हवामहे ॥३॥

होतारम्¹ त्वा² वृणीमहे³ अग्ने⁴ दक्षस्य⁵ साधनम्⁶ ।

यज्ञेषु⁷ पूर्व्यम्⁸ गिरा⁹ प्रयस्वन्तः¹⁰ हवामहे¹¹ ॥

3. ²Thee, ⁴O Will (Agni), ³we take to us ¹as the priest of the offering and ⁶the accomplisher ⁵of a discerning knowledge; ¹⁰holding for thee all our delights ¹¹we call ²thee ⁸the ancient and supreme ⁷to our sacrifices ⁹by the word;

इत्था यथा त ऊतये सहसावंदिवेदिवे ।

राय ऋताय सुक्रतो गोभिः ष्याम सधमादो वीरैः स्याम सधमादः ॥४॥

इत्था¹ यथा² ते³ ऊतये⁴ सहसावन्⁵ दिवेदिवे⁶ ।

राये⁷ ऋताय⁸ सुक्रतो⁹ गोभिः¹⁰ स्याम¹¹ सधमादः¹² वीरैः¹³ स्याम¹⁴ सधमादः¹⁵ ॥

4. (We call thee) ¹Rightly and ²in such wise (thus) that, ⁵O forceful god, ⁹O perfect power of works, ⁴we may increase ³thee ⁶day by day, ⁷that we may have the Bliss, ⁸that we may have the Truth, ¹¹that we may have ¹²perfect rapture ¹⁰by the Rays of the knowledge, ¹⁴that we may have ¹⁵perfect rapture ¹³by the Heroes of the Force.

The Twenty-First Hymn to Agni

A HYMN OF THE DIVINE FLAME IN HUMANITY

Rig Veda V.21

(15/453-54)

मनुष्वत् त्वा नि धीमहि मनुष्वत्समिधीमहि ।
अग्ने मनुष्वदंगिरो देवान् देवयते यज ॥१॥
मनुष्वत्¹ त्वा² नि³ धीमहि⁴ मनुष्वत्⁵ सम्⁶ इधीमहि⁷ ।
अग्ने⁸ मनुष्वत्⁹ अङ्गिरोः¹⁰ देवान्¹¹ देवयते¹² यज¹³ ॥

1. ¹As the human ⁴we set ²thee ³within us, ⁵as the human ^{6,7}we kindle ²thee; ⁸O Flame, ¹⁰O Seer-Puissance, ⁹as the human ¹³offer sacrifice ¹¹to the gods ¹²for the seeker of the godheads.

त्वं हि मानुषे जनेऽग्ने सुप्रीत इध्यसे ।
स्रुचस्त्वा यन्त्यानुषक्सुजात सर्पिरासुते ॥२॥
त्वम्¹ हि² मानुषे³ जने⁴ अग्ने⁵ सुऽप्रीतः⁶ इध्यसे⁷ ।
स्रुचः⁸ त्वा⁹ यन्ति¹⁰ आनुषक्¹¹ सुऽजात¹² सर्पिः¹³ आसुते¹³ ॥

2. ⁵O Flame, ¹thou ⁷burnest ³in the human ⁴creature ⁶when thou art satisfied with his offerings; ⁸his ladles ¹⁰go ⁹to thee ¹¹unceasingly, ¹²O perfect in thy birth, ¹³O presser out of the running richness.

त्वां विश्वे सजोषसो देवासो दूतमक्रत ।
सपर्यन्तस्त्वा कवे यज्ञेषु देवमीळते ॥३॥
त्वाम्¹ विश्वे² सऽजोषसः³ देवासः⁴ दूतम्⁵ अक्रत⁶ ।
सपर्यन्तः⁷ त्वा⁸ कवे⁹ यज्ञेषु¹⁰ देवम्¹¹ ईळते¹² ॥

3. ¹Thee ²all ⁴the gods ³with one heart of love ⁶made ⁵their envoy; ⁹O seer, ⁷men serve and ¹²adore ⁸thee ¹⁰in their sacrifices ¹¹as the godhead.

देवं वो देवयज्ययाऽग्निमीळीत मर्त्यः ।
समिद्धः शुक्र दीदिहि ऋतस्य योनिमासदः ससस्य योनिमासदः ॥४॥

देवम्¹ वः² देवऽयज्यया³ अग्निम्⁴ ईळीत⁵ मर्त्यः⁶ ।

सम्⁷ उद्भ्रः⁷ शुक्र⁸ दीदिहि⁹ ऋतस्य¹⁰ योनिम्¹¹ आ¹² असदः¹³ ससस्य¹⁴ योनिम्¹⁵ आ¹⁶ असदः¹⁷ ॥

4. ^{5a}Let ⁶mortal man ^{5b}adore ⁴the Will (Agni), ¹the divine, ³by sacrifice to the powers divine; but thou, ⁸O Brightness, ⁹shine out ⁷high-kindled; ^{12,13}enter ¹¹into the home ¹⁰of the Truth, ^{16,17}enter ¹⁵into the home ¹⁴of the Bliss.

The Twenty-Second Hymn to Agni

A HYMN OF THE JOURNEY TO THE PERFECT JOY

Rig Veda V.22

(15/455-56)

प्र विश्वसामन्नत्रिवदर्चा पावकशोचिषे ।

यो अध्वरेष्ठीड्यो होता मन्द्रतमो विशि ॥१॥

प्र¹ विश्वऽसामन्² अत्रिऽवत्³ अर्च⁴ पावकऽशोचिषे⁵ ।

यः⁶ अध्वरेषु⁷ ईड्यः⁸ होता⁹ मन्द्रऽतमः¹⁰ विशि¹¹ ॥

1. ²Man who seekest thy equal fulfilment in all, ^{4a}sing ³as the enjoyer of things (Atri) ^{4b}the word of illumination ⁵to him of the bright purifying flame, to (⁶the one who is) ⁸the object of our adoration ⁷in the march of our sacrifices, to (⁶the one who is) ⁹the priest of the offering ¹⁰most rapturous ¹¹in the creature.

न्यग्निं जातवेदसं दधाता देवमृत्विजम् ।

प्र यज्ञ एत्वानुषगद्या देवव्यचस्तमः ॥२॥

नि¹ अग्निम्² जातऽवेदसम्³ दधात⁴ देवम्⁵ ऋत्विजम्⁶ ।

प्र⁷ यज्ञः⁸ एतु⁹ आनुषक्¹⁰ अद्य¹¹ देवव्यचःऽतमः¹² ॥

2. ^{1,4}Set within thee ²Will (Agni) ³that knows all the births, ⁵the divine ⁶sacrificer in the seasons; ¹¹today ^{9a}let ⁸thy sacrifice ^{9b}march ⁷forward ¹⁰unceasingly, ⁸thy sacrifice ¹²shall open to thee the whole epiphany of the godheads.

चिकित्विन्मनसं त्वा देवं मर्तास ऊतये ।

वरेण्यस्य तेऽवस इयानासो अमन्महि ॥३॥

चिकित्त्वित्ऽमनसम्¹ त्वा² देवम्³ मर्तासः⁴ ऊतये⁵ ।

वरेण्यस्य⁶ ते⁷ अवसः⁸ इयानासः⁹ अमन्महि¹⁰ ॥

3. ⁴Mortals, ¹⁰we have set our mind ²on thee ³the divine, ¹for thou hast the mind of conscious vision; ¹⁰we meditate ²on thee ⁹as we journey, ⁸that we may increase and ⁵for the increase too ⁷of thee, ⁶the supremely desirable.

अग्ने चिकिद्ध्यस्य न इदं वचः सहस्य ।

तं त्वा सुशिप्र दंपते स्तोमैर्वर्धन्त्यत्रयो गीर्भिः शुम्भन्त्यत्रयः ॥४॥

अग्ने¹ चिकिद्धि² अस्य³ नः⁴ इदम्⁵ वचः⁶ सहस्य⁷ ।

तम्⁸ त्वा⁹ सुशिप्र¹⁰ दम्पते¹¹ स्तोमैः¹² वर्धन्ति¹³ अत्रयः¹⁴ गीःभिः¹⁵ शुम्भन्ति¹⁶ अत्रयः¹⁷ ॥

4. ²Awake then, ¹O Will (Agni), ³to the vision of this within us; ⁵this is ⁴our ⁶word to thee, ⁷O Lord of Force. ¹⁰Strong-jawed enjoyer, ¹¹master of our house, ¹⁴the eaters of things (Atris) ¹³increase ⁹thee ¹²by their affirmations and ¹⁵by their words ¹⁷they (Atris) ¹⁶make thee a thing of bright gladness.

The Twenty-Third Hymn to Agni

A HYMN OF THE RICH AND CONQUERING SOUL

Rig Veda V.23

(15/457-58)

अग्ने सहन्तमा भर द्युम्नस्य प्रासहा रयिम् ।

विश्वा यश्चर्षणीरभ्यासा वाजेषु सासहत् ॥१॥

अग्ने¹ सहन्तम्² आ³ भर⁴ द्युम्नस्य⁵ प्रऽसहा⁶ रयिम्⁷ ।

विश्वाः⁸ यः⁹ चर्षणीः¹⁰ अभि¹¹ आसा¹² वाजेषु¹³ ससहत्¹⁴ ॥

1. ^{3,4}Bring to us, ¹O Strength (Fire) ²most forcefully prevailing, that ⁶forceful ⁷opulence ⁵of the Light ⁹which ⁸in all ¹⁰the fields of our labour ^{11,14}shall by force prevail ¹²with thy mouth of flame ¹³to enter into the plenitudes.

तमग्ने पृतनाषहं रयिं सहस्व आ भर ।

त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः ॥२॥

तम्¹ अग्ने² पृतनाऽसहम्³ रयिम्⁴ सहस्वः⁵ आ⁶ भर⁷ ।

त्वम्⁸ हि⁹ सत्यः¹⁰ अद्भुतः¹¹ दाता¹² वाजस्य¹³ गोऽमतः¹⁴ ॥

2. ²O Flame, ⁵O Might, ¹that ⁴rich felicity ^{6,7}bring ³which shall violently overpower the armies that are embattled against us; ⁹for ⁸thou art ¹⁰the true in being, ¹¹the transcendent and wonderful, ¹²who gives to man ¹⁴the luminous ¹³plenitude.

विश्वे हि त्वा सजोषसो जनासो वृक्तबर्हिषः ।

होतारं सद्मसु प्रियं व्यन्ति वार्या पुरु ॥३॥

विश्वे¹ हि² त्वा³ सऽजोषसः⁴ जनासः⁵ वृक्तऽबर्हिषः⁶ ।

होतारम्⁷ सद्मऽसु⁸ प्रियम्⁹ व्यन्ति¹⁰ वार्या¹¹ पुरु¹² ॥

3. ¹All these ⁵peoples ⁴who with one heart of love ⁶have made clear their seat of sacrifice, ¹⁰find ⁸in the dwelling-places of the soul ³thee, ⁷the priest of sacrifice, ⁹the beloved, and ¹⁰they reach in them (the dwelling places of the soul) their ¹²many objects ¹¹of desire.

स हि ष्मा विश्वचर्षणिरभिमाति सहो दधे ।

अग्न एषु क्षयेष्वा रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत् पावक दीदिहि ॥४॥

सः¹ हि² स्म³ विश्व⁴चर्षणिः⁴ अभि⁵माति⁵ सहः⁶ दधे⁷ ।

अग्ने⁸ एषु⁹ क्षयेषु¹⁰ आ¹¹ रेवत्¹² नः¹³ शुक्र¹⁴ दीदिहि¹⁵ द्युमत्¹⁶ पावक¹⁷ दीदिहि¹⁸ ॥

4. ^{1,2}This ³is ⁴the labourer in all man's works and ⁷he holds in himself ⁵an all-besieging ⁶force. ¹⁴O pure-brilliant ⁸Flame, ^{11,15}shine out ¹²full of joy and opulence ⁹in these ¹³our ¹⁰habitations, ^{11,18}shine out ¹⁶full of light, ¹⁷O our purifier.

The Twenty-Fourth Hymn to Agni

A HYMN TO THE DELIVERER AND PROTECTOR

Rig Veda V.24

(15/459)

अग्ने त्वं नो अन्तम उत त्राता शिवो भवा वरुथ्यः ।

वसुरग्निर्वसुश्रवा अच्छा नक्षि द्युमत्तमं रयिं दाः ॥३॥२॥

अग्ने¹ त्वम्² नः³ अन्तमः⁴ उत⁵ त्राता⁶ शिवः⁷ भव⁸ वरुथ्यः⁹ ॥

वसुः¹⁰ अग्निः¹¹ वसुश्रवाः¹² अच्छ¹³ नक्षि¹⁴ द्युमत्¹⁵ उतमम्¹⁵ रयिम्¹⁶ दाः¹⁷ ॥

1-2. ¹O Will (Agni), ⁸become ³our ⁴inmost inmate, ⁸become ⁷auspicious to us, ⁸become ⁶our deliverer ⁵and ⁹our armour of protection. ²Thou ¹⁰who art the lord of substance and ¹²who of that substance hast the divine knowledge, ¹⁴come ¹³towards us, ¹⁷give ³us ¹⁵its most luminous ¹⁶opulence.

स नो बोधि श्रुधी हवमुरुष्या णो अघायतः समस्मात् ।

तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः ॥३॥४॥

सः¹ नः² बोधि³ श्रुधि⁴ हवम्⁵ उरुष्य⁶ नः⁷ अघायतः⁸ समस्मात्⁹ ॥

तम्¹⁰ त्वा¹¹ शोचिष्ठ¹² दीदिवः¹³ सुम्नाय¹⁴ नूनम्¹⁵ ईमहे¹⁶ सखिभ्यः¹⁷ ॥

3-4. ³Awake! ⁴hear ²our ⁵call! ^{6,7}keep us far ⁹from all ⁸that seeks to turn us to evil. ¹³O shining One, ¹²O flame of purest Light, ¹¹thee ¹⁷for our comrades ¹⁶we desire that ¹⁵even now ¹⁴they may have the bliss and peace.

The Twenty-Fifth Hymn to Agni

A HYMN TO THE LORD OF LIGHT AND CREATOR OF GODHEAD

Rig Veda V.25

(15/460-62)

अच्छा वो अग्निमवसे देवं गासि स नो वसुः ।

रासत् पुत्र ऋषूणामृतावा पर्षति द्विषः ॥१॥

अच्छ¹ वः² अग्निम्³ अवसे⁴ देवम्⁵ गासि⁶ सः⁷ नः⁸ वसुः⁹ ।

रासत्¹⁰ पुत्रः¹¹ ऋषूणाम्¹² ऋतवा¹³ पर्षति¹⁴ द्विषः¹⁵ ॥

1. ⁶Raise thy song ¹towards ³the Will (Agni), ¹towards ⁵the divine ^{2,4}for thy increasing, for ⁸he is ⁸our ⁹lord of substance and ¹⁰he lavishes; ¹¹he is the son ¹²of the seekers of knowledge; ¹³he is the keeper of the Truth ¹⁴who ferries us beyond the surge ¹⁵of our destroyers.

स हि सत्यो यं पूर्वे चिद् देवासश्चिद्यमीधिरे ।

होतारं मन्द्रजिह्वमित् सुदीतिभिर्विभावसुम् ॥२॥

सः¹ हि² सत्यः³ यम्⁴ पूर्वे⁵ चित्⁶ देवासः⁷ चित्⁸ यम्⁹ ईधिरे¹⁰ ।

होतारम्¹¹ मन्द्रजिह्वम्¹² इत्¹³ सुदीतिभिः¹⁴ विभावसुम्¹⁵ ॥

2. ^{1,2}This is ³the true in his being ⁴whom ⁵the seers of old ¹⁰kindled, ⁶yea, ⁷the gods ⁸too ¹⁰kindled ⁹him ¹⁴with perfect outshinings ¹⁵into his wide substance of the light, ¹¹the priest of the oblation ¹²with his tongue of ecstasy.

स नो धीती वरिष्ठया श्रेष्ठया च सुमत्या ।

अग्ने रायो दिदीह नः सुवृक्तिभिवरण्य ॥३॥

सः¹ नः² धीती³ वरिष्ठया⁴ श्रेष्ठया⁵ च⁶ सुमत्या⁷ ।

अग्ने⁸ रायः⁹ दिदीहि¹⁰ नः¹¹ सुवृक्तिभिः¹² वरण्य¹³ ॥

3. ⁸O Flame ¹³supremely desirable, so ²by our ⁵supreme ³thinking, ⁵by our brightest ⁷perfected mentality, ¹²by its utter cleaving away of all evil ¹⁰let thy light give ¹¹unto us ⁹the bliss.

अग्निर्देवेषु राजत्यग्निर्मतेष्वाविशन् ।

अग्निर्नो हव्यवाहनोऽग्निं धीभिः सपर्यत ॥४॥

अग्निः¹ देवेषु² राजति³ अग्निः⁴ मतेषु⁵ आऽविशन्⁶ ।

अग्निः⁷ नः⁸ हव्यऽवाहनः⁹ अग्निम्¹⁰ धीभिः¹¹ सपर्यत¹² ॥

4. ¹The Will (Agni) is that which ³shines out ²in the gods, ⁴the Will (Agni) is that which ⁶enters with its light ⁵into mortals, ⁷the Will (Agni) is ^{8,9}the carrier of our oblation; ¹⁰the Will (Agni) ¹²seek and serve ¹¹in all your thoughts.

अग्निस्तुविश्रवस्तमं तुविब्रह्माणमुत्तमम् ।

अतूर्तं श्रावयत्पतिं पुत्रं ददाति दाशुषे ॥५॥

अग्निः¹ तुविश्रवःऽतमम्² तुविऽब्रह्माणम्³ उत्ऽतमम्⁴ ।

अतूर्तम्⁵ श्रावयत्ऽपतिम्⁶ पुत्रम्⁷ ददाति⁸ दाशुषे⁹ ॥

5. ¹The Will (Agni) ⁸gives ⁹to the giver of sacrifice ⁷the Son born of his works ²who teems with the many inspirations and ³the many voices of the soul, ⁴the highest, ⁵the unassailable, ⁶the Master of things who opens our ears to the knowledge.

अग्निर्ददाति सत्पतिं सासाह यो युधा नृभिः ।

अग्निरत्यं रघुष्यदं जेतारमपराजितम् ॥६॥

अग्निः¹ ददाति² सत्ऽपतिम्³ ससाह⁴ यः⁵ युधा⁶ नृभिः⁷ ।

अग्निः⁸ अत्यम्⁹ रघुऽस्यदम्¹⁰ जेतारम्¹¹ अपराऽजितम्¹² ॥

6. Yea, 'tis ¹the Will (Agni) ²gives to us ³the Lord of existences ⁵who ⁴conquers ⁶in the battles ⁷by his souls of power; ⁸Will (Agni) ²gives to us our ¹⁰swift-galloping ⁹steed of battle ¹¹ever conquering, ¹²never conquered.

यद् वाहिष्ठं तदग्नये बृहदर्च विभावसो ।

महिषीव त्वद् रयिस्त्वद् वाजा उदीरते ॥७॥

यत्¹ वाहिष्ठम्² तत्³ अग्नये⁴ बृहत्⁵ अर्च⁶ विभाऽवसो⁷ ।

महिषीऽइव⁸ त्वत्⁹ रयिः¹⁰ त्वत्¹¹ वाजाः¹² उत्¹³ ईरते¹⁴ ॥

7. ¹That ²which is strongest in us to upbear, ³we give it ⁴to the Will (Agni). ⁶Sing out ⁵the Vast, ⁷O thou whose wide substance is its light. ⁹Thy ¹⁰opulence is ⁸as if the largeness of the Goddess herself (Aditi, the vast Mother); ¹³upward ¹⁴is the rush ¹¹of thy ¹²plenitudes.

तव द्युमन्तो अर्चयो ग्रावेवोच्यते बृहत् ।

उतो ते तन्यतुर्यथा स्वानो अर्त त्मना दिवः ॥८॥

तव¹ द्युमन्तः² अर्चयः³ ग्रावाऽऽव⁴ उच्यते⁵ बृहत्⁶ ।

उतो⁷ ते⁸ तन्यतुः⁹ यथा¹⁰ स्वानः¹¹ अर्त¹² त्मना¹³ दिवः¹⁴ ॥

8. ²Luminous are ¹thy ³flaming radiances; ^{5,6}there rises from thee a vast utterance ⁴like the voice of the pressing-stone of delight; ⁷yea, ⁸thy ¹¹cry ¹³of itself ¹²rises up ¹⁰like ⁹a thunder-chant ¹⁴from the heavens.

एवाँ अग्निं वसूयवः सहसानं ववन्दिम ।

स नो विश्वा अति द्विषः पर्षन्नावेव सुक्रतुः ॥९॥

एव¹ अग्निम्² वसुऽयवः³ सहसानम्⁴ ववन्दिम⁵ ।

सः⁶ नः⁷ विश्वा⁸ अति⁹ द्विषः¹⁰ पर्षत्¹¹ नावाऽऽव¹² सुऽक्रतुः¹³ ॥

9. ¹Thus, ³desiring substance, ⁵we adore ²the Will (Agni) ⁴who is forceful to conquer. ^{11a}May ⁶he ¹³who has the perfect power of his workings, ^{11b}carry ⁷us ⁹beyond ⁸all ¹⁰the forces that seek to destroy us, ¹²like a ship over the waters.

The Twenty-Sixth Hymn to Agni

A HYMN OF THE PRIEST AND SACRIFICIAL FLAME

Rig Veda V.26

(15/463-65)

अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया ।

आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥१॥

अग्ने¹ पावक² रोचिषा³ मन्द्रया⁴ देव⁵ जिह्वया⁶ ।

आ⁷ देवान्⁸ वक्षि⁹ यक्षि¹⁰ च¹¹ ॥

1. ¹O Flame, ²O purifier, ^{7,9}bring to us ⁶by thy (³luminous) tongue ⁴of rapture, ⁵O god, ⁸the gods ¹¹and ¹⁰offer to them sacrifice.

तं त्वा घृतस्नवीमहे चित्रभानो स्वर्दृशाम् ।

देवाँ आ वीतये वह ॥२॥

तम्¹ त्वा² घृतऽस्नो³ ईमहे⁴ चित्रऽभानो⁵ स्वःऽदृशाम्⁶ ।

देवान्⁷ आ⁸ वीतये⁹ वह¹⁰ ॥

2. ³Thou who drippest the clarity, ⁵thou of the rich and varied luminousness, ⁴we desire ²thee ⁶because thou hast the vision of our world of the Truth. ^{8,10}Bring to us ⁷the gods ⁹for their manifesting (or, “for the journeying” to the luminous world of the Truth, or, “for the eating” of the oblations).

वीतिहोत्रं त्वा कवे द्युमन्तं समिधीमहि ।

अग्ने बृहन्तमध्वरे ॥३॥

वीतिऽहोत्रम्¹ त्वा² कवे³ द्युऽमन्तम्⁴ सम्⁵ इधीमहि⁶ ।

अग्ने⁷ बृहन्तम्⁸ अध्वरे⁹ ॥

3. ³O Seer, ^{5,6}we kindle ²thee ⁴in thy light and ⁸thy vastness ⁹in the march of our sacrifice ¹who carriest the offerings on their journey.

अग्ने विश्वेभिरा गहि देवेभिर्हव्यदातये ।

होतारं त्वा वृणीमहे ॥४॥

अग्ने¹ विश्वेभिः² आ³ गहि⁴ देवेभिः⁵ हव्यऽदातये⁶ ।

होतारम्⁷ त्वा⁸ वृणीमहे⁹ ॥

4. ^{3,4}Come, ¹O Will (Agni), ²with all ⁵the godheads ⁶for the giving of the oblation; ⁸thee ⁹we accept ⁷as the priest of the offering.

यजमानाय सुन्वत आग्ने सुवीर्यं वह ।

देवैरा सत्सि बर्हिषि ॥५॥

यजमानाय¹ सुन्वते² आ³ अग्ने⁴ सुऽवीर्यम्⁵ वह⁶ ।

देवैः⁷ आ⁸ सत्सि⁹ बर्हिषि¹⁰ ॥

5. ¹For the sacrificer ²who presses the wine of his delight, ^{3,6}bring, ⁴O Flame, ⁵a perfect energy. ^{8,9}Sit ⁷with the gods ¹⁰on the seat of the soul's fullness.

समिधानः सहस्रजिदग्ने धर्माणि पुष्यसि ।

देवानां दूत उक्थ्यः ॥६॥

सम्ऽङ्गधानः¹ सहस्रजित्² अग्ने³ धर्माणि⁴ पुष्यसि⁵ ।

देवानाम्⁶ दूतः⁷ उक्थ्यः⁸ ॥

6. ³O Flame, ¹thou burnest high and ⁵increasest ⁴the divine laws and ²art the conqueror of a thousandfold riches; ⁷thou art the messenger ⁶of the gods ⁸who hast the word.

न्यग्निं जातवेदसं होत्रवाहं यविष्ठ्यम् ।

दधाता देवमृत्विजम् ॥७॥

नि¹ अग्निम्² जातऽवेदसम्³ होत्रऽवाहम्⁴ यविष्ठ्यम्⁵ ।

दधात⁶ देवम्⁷ ऋत्विजम्⁸ ॥

7. ^{1,6}Set within you ²the Flame ³who knows the births, ⁴bearer of the offering, ⁵youngest vigour, ⁷divine ⁸sacrificer in the seasons of the Truth.

प्र यज्ञ एत्वानुषगद्या देवव्यचस्तमः ।

स्तृणीत बर्हिरासदे ॥८॥

प्र¹ यज्ञः² एतु³ आनुषक्⁴ अद्य⁵ देवव्यचःऽतमः⁶ ।

स्तृणीत⁷ बर्हिः⁸ आऽसदे⁹ ॥

8. ⁵Today ^{3a}let ²thy sacrifice ^{3b}march ¹forward ⁴unceasingly, ²thy sacrifice ⁶that shall bring the whole epiphany of the godheads. ⁷Strew ⁸the seat of thy soul ⁹that there they may sit.

एदं मरुतो अश्विना मित्रः सीदन्तु वरुणः ।

देवासः सर्वया विशा ॥९॥

आ¹ इदम्² मरुतः³ अश्विना⁴ मित्रः⁵ सीदन्तु⁶ वरुणः⁷ ।

देवासः⁸ सर्वया⁹ विशा¹⁰ ॥

9. ¹There ^{6a}let ³the Life-powers (the Maruts) ^{6b}take their seat and ⁴the Riders of the Horse (the Twin Ashwins) and ⁵the Lord of Love (Mitra) and ⁷the Lord of Wideness (Varuna), ⁸even the gods ⁹with all ¹⁰their nation.

The Twenty-Seventh Hymn to Agni

A HYMN OF THE STRENGTH AND ILLUMINATION

Rig Veda V.27

(15/466-68)

अनस्वन्ता सत्पतिर्मामहे मे गावा चेतिष्ठो असुरो मघोनः ।

त्रैवृष्णो अग्ने दशभिः सहस्रैर्वैश्वानर त्र्यरुणश्चिकेत ॥१॥

अनस्वन्ता¹ सत्पतिः² मामहे³ मे⁴ गावा⁵ चेतिष्ठः⁶ असुरः⁷ मघोनः⁸ ।

त्रैवृष्णः⁹ अग्ने¹⁰ दशभिः¹¹ सहस्रैः¹² वैश्वानर¹³ त्रिअरुणः¹⁴ चिकेत¹⁵ ॥

1. ¹⁰O Will (Agni), ¹³O Universal Power (or, Godhead), ⁷the mighty One ⁶supreme in vision, ²master of his being, ⁸lord of his plenitudes ³has given ⁴me his ⁵two cows of the Light ¹that draw his wain (wagon or cart). ¹⁴He of the triple dawn (the dawn of the three luminous realms of Swar on the human mentality) , ⁹son of the triple Bull (Indra), ¹⁵has awakened to knowledge ¹¹with the ten ¹²thousands of his plenitude (the subtle powers of the illumined mind).

यो मे शता च विंशतिं च गोनां हरी च युक्ता सुधुरा ददाति ।

वैश्वानर सुष्टुतो वावृधानोऽग्ने यच्छ त्र्यरुणाय शर्म ॥२॥

यः¹ मे² शता³ च⁴ विंशतिम्⁵ च⁶ गोनाम्⁷ हरी⁸ च⁹ युक्ता¹⁰ सुधुरा¹¹ ददाति¹² ।

वैश्वानर¹³ सुडस्तुतः¹⁴ ववृधानः¹⁵ अग्ने¹⁶ यच्छ¹⁷ त्रिअरुणाय¹⁸ शर्म¹⁹ ॥

2. ¹²He gives ²to me ³the hundred ⁴and ⁵twenty ⁷of the cows of dawn (120 = 12 months x 10 subtle powers); ⁸his two shining horses ¹²he gives, ¹⁰yoked to the car, ¹¹that bear aright the yoke. ¹⁶O Will (Agni), ¹³O Universal Power, ^{17a}do thou ¹⁴rightly affirmed and ¹⁵increasing ^{17b}extend ¹⁹peace and bliss ¹⁸to the lord of the triple dawn.

एवा ते अग्ने सुमतिं चकानो नविष्टाय नवमं त्रसदस्युः ।

यो मे गिरस्तुविजातस्य पूर्व्युक्तेनाभी त्र्यरुणो गृणाति ॥३॥

एव¹ ते² अग्ने³ सुडमतिम्⁴ चकानः⁵ नविष्टाय⁶ नवमम्⁷ त्रसदस्युः⁸ ।

यः⁹ मे¹⁰ गिरः¹¹ तुविडजातस्य¹² पूर्व्युक्तेन¹⁴ अभी¹⁵ त्रिअरुणः¹⁶ गृणाति¹⁷ ॥

3. ¹For thus has he done ⁵desiring ²thy ⁴grace of mind, ⁶new-given for him ⁷new-manifested, — he, ⁸the disperser of the destroyers, ¹⁶the lord of the triple dawn ⁹who ¹⁴with attentive mind ^{15,17}gives response to (repeats) ¹³the many ¹¹words ¹⁰of my ¹²many births.

यो म इति प्रवोचत्यश्वमेधायसूरये ।

ददद्वा सनिं यते ददन्मेधामृतायते ॥४॥

यः¹ मे² इति³ प्रवोचति⁴ अश्वमेधाय⁵ सूरये⁶ ।

ददत्⁷ ऋचा⁸ सनिम्⁹ यते¹⁰ ददत्¹¹ मेधाम्¹² ऋतयते¹³ ॥

4. ^{7a}May ¹he who ⁴answers ²to me ³with assent ^{7b}give ⁶to the illumined ⁵giver of the Horse-sacrifice (the offering of the Life-power), ^{8a}by the word of illumination ⁹possession of the goal ¹⁰of his journey; ¹¹may he give ¹²power of intelligence ¹³to the seeker of the Truth.

यस्य मा परुषाः शतमुद्धर्षयन्त्युक्षणः ।

अश्वमेधस्य दानाः सोमा इव त्र्याशिरः ॥५॥

यस्य¹ मा² परुषाः³ शतम्⁴ उत्हर्षयन्ति⁵ उक्षणः⁶ ।

अश्वमेधस्य⁷ दानाः⁸ सोमाः⁹ इव⁹ त्रिआशिरः¹⁰ ॥

5. ⁴A hundred ³strong ⁶bulls of the diffusion (the complete hundred powers of the Life showering the abundance of the vital plane) ^{5a}raise ²me ^{5b}up to joy; ⁸the gifts ⁷of the sacrificer of the steed are ⁹as outpourings of the wine of delight ¹⁰with their triple infusions (Soma mixed with *milk* of the luminous cows - *go*, *curds* from the milk set in the intellectual mind - *dadhi*, and *grain* of the physical mind - *yava*).

इन्द्राग्नी शतदान्यश्वमेधे सुवीर्यम् ।

क्षत्रं धारयतं बृहदिवि सूर्यमिवाजरम् ॥६॥

इन्द्राग्नी¹ शतदान्य² अश्वमेधे³ सुवीर्यम्⁴ ।

क्षत्रम्⁵ धारयतम्⁶ बृहत्⁷ दिवि⁸ सूर्यम्⁹ इव¹⁰ अजरम्¹¹ ॥

6. ^{6a}May ¹the God-Mind (Indra) and the God-Will (Agni) ^{6b}uphold ³in the sacrificer of the Horse and ²giver of his hundred (horses) ⁴a perfect energy and ⁷a vast ⁵force of battle ¹⁰even as ⁸in heaven ⁹the Sun of Light ¹¹indestructible.

The Twenty-Eighth Hymn to Agni

A HYMN OF THE HIGH-BLAZING FLAME, KING OF IMMORTALITY

Rig Veda V.28

(15/469-70)

समिद्धो अग्निर्दिवि शोचिरश्रेत्प्रत्यङ्ङुषसमुर्विया वि भाति ।

एति प्राची विश्ववारा नमोभिर्देवाँ ईळाना हविषा घृताची ॥१॥

सम्ङुद्धः¹ अग्निः² दिवि³ शोचिः⁴ अश्रेत्⁵ प्रत्यङ्ङु⁶ उषसम्⁷ उर्विया⁸ वि⁹ भाति¹⁰ ।

एति¹¹ प्राची¹² विश्ववारा¹³ नमः¹⁴भिः¹⁴ देवान्¹⁵ ईळाना¹⁶ हविषा¹⁷ घृताची¹⁸ ॥

1. ²The Flame of Will ¹burning high ⁵rises ⁴to his pure light ³in the heaven of mind; ⁸wide ^{9,10}he extends his illumination and ⁶fronts ⁷the Dawn. ¹¹She comes, ¹²moving upward, ¹³laden with all desirable things, ¹⁶seeking ¹⁵the gods ¹⁷with the oblation (and ¹⁴surrender), ¹⁸luminous ¹⁷with the clarity.

समिध्यमानो अमृतस्य राजसि हविष्कृण्वन्तं सचसे स्वस्तये ।

विश्वं स धत्ते द्रविणं यमिन्वस्यातिथ्यमग्ने नि च धत्त इत्पुरः ॥२॥

सम्ङुध्यमानः¹ अमृतस्य² राजसि³ हविः⁴ कृण्वन्तम्⁵ सचसे⁶ स्वस्तये⁷ ।

विश्वम्⁸ सः⁹ धत्ते¹⁰ द्रविणम्¹¹ यम्¹² इन्वसि¹³ आतिथ्यम्¹⁴ अग्ने¹⁵ नि¹⁶ च¹⁷ धत्ते¹⁸ इत्¹⁹ पुरः²⁰ ॥

2. (¹⁵O Agni,) ¹When thou burnest high ³thou art king ²of immortality and ⁶thou cleavest ⁵to the doer ⁴of sacrifice ⁷to give him that blissful state; ⁹he ¹²to whom ¹³thou comest ¹⁴to be his guest, ¹⁰holds in himself ⁸all ¹¹substance ¹⁷and ⁹he ¹⁸sets thee ¹⁶within ²⁰in his front.

अग्ने शर्ध महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।

सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महांसि ॥३॥

अग्ने¹ शर्ध² महते³ सौभगाय⁴ तव⁵ द्युम्नानि⁶ उत्तमानि⁷ सन्तु⁸ ।

सम्⁹ जः¹⁰पत्यम्¹⁰ सुयमम्¹¹ आ¹² कृणुष्व¹³ शत्रुयताम्¹⁴ अभि¹⁵ तिष्ठ¹⁶ महांसि¹⁷ ॥

3. ¹O Flame, ²put forth thy battling might ³for a vast ⁴enjoyment of bliss; ⁸may there be ⁵thy ⁷highest ⁶illumination; ^{12,13}create ¹¹a well-governed ^{9,10}union of the Lord and his Spouse, ¹⁶set thy foot ¹⁵on ¹⁷the greatness ¹⁴of hostile powers.

समिद्धस्य प्रमहसोऽग्ने वन्दे तव श्रियम् ।
वृषभो द्युम्नवाँ असि समध्वरेष्विध्यसे ॥४॥
सम्‌ऽद्भ्यस्य¹ प्रमहसः² अग्ने³ वन्दे⁴ तव⁵ श्रियम्⁶ ।
वृषभः⁷ द्युम्नवान्⁸ असि⁹ सम्¹⁰ अध्वरेषु¹¹ इध्यसे¹² ॥

4. ⁴I adore, ³O Flame, ⁶the glory ⁵of thy ¹high-blazing ²mightiness. ⁹Thou art ⁷the Bull ⁸with the illuminations; ^{10,12}thou burnest up ¹¹in the march of our sacrifices.

समिद्धो अग्न आहुत देवान्यक्षि स्वध्वर ।
त्वं हि हव्यवाळसि ॥५॥
सम्‌ऽद्भ्यः¹ अग्ने² आहुत³ देवान्⁴ यक्षि⁵ सुअध्वर⁶ ।
त्वम्⁷ हि⁸ हव्यवाट्⁹ असि¹⁰ ॥

5. ²O Flame ³that receivest our offerings, ⁶perfect guide of the sacrifice, ¹high-kindled ⁵offer our oblation ⁴to the godheads; ^{7,8}for thou ¹⁰art ⁹the bearer of our offerings.

आ जुहोता दुवस्यताऽग्निं प्रयत्यध्वरे ।
वृणीध्वं हव्यवाहनम् ॥६॥
आ¹ जुहोत² दुवस्यत³ अग्निम्⁴ प्रयति⁵ अध्वरे⁶ ।
वृणीध्वम्⁷ हव्यवाहनम्⁸ ॥

6. ^{1,2}Cast the offering, ^{3,4}serve the Will (Agni) with your works (or, ^{3,4}set Agni to its workings) ^{5,6}while your sacrifice moves forward to its goal, ⁷accept ⁸the carrier of our oblation.

Hymns to the Lords of Light

Hymns to Mitra Varuna

Rig Veda V.62 - 72

(15/518-43)

The First Hymn To Mitra-Varuna

THE LORDS OF THE THOUSAND-PILLARED HOME OF TRUTH AND
BLISS

Rig Veda V.62

(15/518-21)

ऋतेन ऋतमपिहितं ध्रुवं वां सूर्यस्य यत्र विमुचन्त्यश्वान् ।

दश शता सह तस्थुस्तदेकं देवानां श्रेष्ठं वपुषामपश्यम् ॥ १ ॥

ऋतेन¹ ऋतम्² अपिऽहितम्³ ध्रुवम्⁴ वाम्⁵ सूर्यस्य⁶ यत्र⁷ विऽमुचन्ति⁸ अश्वान्⁹ ।

दश¹⁰ शता¹¹ सह¹² तस्थुः¹³ तत्¹⁴ एकम्¹⁵ देवानाम्¹⁶ श्रेष्ठम्¹⁷ वपुषाम्¹⁸ अपश्यम्¹⁹ ॥

1. ¹By the Truth (active cosmic Truth of things) ³is veiled ⁴that ever-standing ²Truth (eternal and unchanging Truth) ⁵of yours (of you two – Mitra and Varuna) ⁷where ⁸they unyoke ⁹the horses ⁶of the Sun; there the ¹⁰ten ¹¹hundreds ¹³stand still ¹²together; ¹⁴That ¹⁵One, — ¹⁹I have beheld ¹⁷the greatest ¹⁸of the embodied ¹⁶gods.

तत्सु वां मित्रावरुणा महित्वमीर्मा तस्थुषीरहभिर्दुदुहे ।

विश्वाः पिन्वथः स्वसरस्य धेना अनु वामेकः पविरा ववर्त ॥२॥

तत्¹ सु² वाम्³ मित्रावरुणा⁴ महिऽत्वम्⁵ ईर्मा⁶ तस्थुषीः⁷ अहऽभिः⁸ दुदुहे⁹ ।

विश्वाः¹⁰ पिन्वथः¹¹ स्वसरस्य¹² धेनाः¹³ अनु¹⁴ वाम्¹⁵ एकः¹⁶ पविः¹⁷ आ¹⁸ ववर्त¹⁹ ॥

2. ¹That is ²the utter ⁵vastness ³of you (two), ⁴O Mitra and Varuna; there ⁶the Lord of the movement ⁹milks ⁷the herds of his stable radiances ⁸by the days. Lo, ¹¹you twain swell ¹⁰all ¹³the streams ¹²of the Blissful One and ¹⁵your ¹⁶one ¹⁷wheel ^{14,18,19}moves in their path.

अधारयतं पृथिवीमुत द्यां मित्रराजाना वरुणा महोभिः ।

वर्धयतमोषधीः पिन्वतं गा अव वृष्टिं सृजतं जीरदानू ॥३॥

अधारयतम्¹ पृथिवीम्² उत³ द्याम्⁴ मित्रऽराजाना⁵ वरुणा⁶ महऽभिः⁷ ।

वर्धयतम्⁸ ओषधीः⁹ पिन्वतम्¹⁰ गाः¹¹ अव¹² वृष्टिम्¹³ सृजतम्¹⁴ जीरऽदानू¹⁵ ॥

3. ¹You (two) uphold ²earth ³and ⁴heaven, ⁵O Mitra King and ⁶King Varuna, ⁷by your greatneses; ⁸you (two) increase ⁹the growths of earth, ¹⁰you (two) nourish ¹¹the shining herds of heaven, ^{12,14}you (two) pour forth ¹³the rain of its waters, ¹⁵O swift in strength.

आ वामश्वासः सुयुजो वहन्तु यतरश्मय उप यन्त्वर्वाक् ।

घृतस्य निर्णिगनु वर्तते वामुप सिन्धवः प्रदिवि क्षरन्ति ॥४॥

आ¹ वाम्² अश्वासः³ सुउयुजः⁴ वहन्तु⁵ यतऽरश्मयः⁶ उप⁷ यन्तु⁸ अर्वाक्⁹ ।

घृतस्य¹⁰ निर्निक्¹¹ अनु¹² वर्तते¹³ वाम्¹⁴ उप¹⁵ सिन्धवः¹⁶ प्रदिवि¹⁷ क्षरन्ति¹⁸ ॥

4. ^{5a}Let ³horses ⁴perfectly yoked ⁶with their well-governed reins of light ^{1,5b}bear ²you (two) ⁹down to us; ¹¹the form ¹⁰of the clarity ^{12,13}follows (¹⁴you two) in your coming and ¹⁶the Rivers ^{15,18}flow ¹⁷in the front of heaven.

अनु श्रुताममतिं वर्धदुर्वी बर्हिरिव यजुषा रक्षमाणा ।

नमस्वन्ता धृतदक्षाधि गर्ते मित्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ॥५॥

अनु¹ श्रुताम्² अमतिम्³ वर्धत्⁴ उर्वीम्⁵ बर्हिः⁶ इव⁷ यजुषा⁸ रक्षमाणा⁸ ।

नमस्वन्ता⁹ धृतदक्षा¹⁰ अधि¹¹ गर्ते¹² मित्र¹³ आसाथे¹⁴ वरुण¹⁵ इळासु¹⁶ अन्तः¹⁷ ॥

5. ⁴Increasing ³the strength ^{1,2}that comes to our ear of knowledge, ⁸guarding ⁷by the sacrificial word ⁵your wide realm ⁶as if our seat of sacrifice, ⁹bringing obeisance, ¹⁰holding fast to judgment, ¹⁴you (two) take your seat ^{11,12}in your home, ¹³O Mitra, ¹⁷within ¹⁶the revealings of knowledge, ¹⁵O Varuna.

अक्रविहस्ता सुकृते परस्या यं त्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ।

राजाना क्षत्रमहणीयमाना सहस्रस्थूणं बिभृथः सह द्वौ ॥६॥

अक्रविहस्ता¹ सुकृते² परः³ यम्⁴ त्रासाथे⁵ वरुणा⁶ इळासु⁷ अन्तः⁸ ।

राजाना⁸ क्षत्रम्⁹ अहणीयमाना¹⁰ सहस्रस्थूणम्¹¹ बिभृथः¹² सह¹³ द्वौ¹⁴ ॥

6. ¹With hands that spare not, ³protectors of the beyond ²for the doer of perfect works ⁴whom ⁵you (two) deliver and ⁸he dwells ⁷within the revealings of knowledge, ⁸kings ¹⁰free from passion, ¹³together ¹⁴you (two) ¹²uphold ¹¹a thousand-pillared ⁹strength.

हिरण्यनिर्णिगयो अस्य स्थूणा वि भ्राजते दिव्यश्वाजनीव ।

भद्रे क्षेत्रे निमिता तिल्विले वा सनेम मध्वो अधिगर्त्यस्य ॥७॥

हिरण्यनिर्निक्¹ अयः² अस्य³ स्थूणा⁴ वि⁵ भ्राजते⁶ दिवि⁷ अश्वाजनी⁸ उड्व⁸ ।
भद्रे⁹ क्षेत्रे¹⁰ निडमिता¹¹ तिल्विले¹² वा¹³ सनेम¹⁴ मध्वः¹⁵ अधि¹⁶ उगर्त्यस्य¹⁶ ॥

7. ³Its ¹form is of golden light, ²iron is ³its ⁴pillar and (it - the Home) ^{5,6}shines ⁷in heaven ⁸as if the swift lightning (or, “the mare”, the energy of the Horse of Life); ⁹in the happy ¹⁰field (Ananda) ¹¹it is shaped ¹³or ¹²in the field of the gleaming (Light). ¹⁴May we win possession ¹⁵of the sweet honey (Soma) ¹⁶which is in that home.

हिरण्यरूपमुषसो व्युष्टावयःस्थूणमुदिता सूर्यस्य ।

आ रोहथो वरुण मित्र गर्तमतश्चक्षाथे अदितिं दितिं च ॥८॥

हिरण्यरूपम्¹ उषसः² विडउष्टौ³ अयः⁴ स्थूणम्⁴ उत्⁵ उड्वता⁵ सूर्यस्य⁶ ।

आ⁷ रोहथः⁸ वरुण⁹ मित्र¹⁰ गर्तम्¹¹ अतः¹² चक्षाथे¹³ अदितिम्¹⁴ दितिम्¹⁵ च¹⁶ ॥

8. ¹¹To that home ¹whose form is of the gold, ⁴whose pillars are of the iron, ³in the breaking ²of the Dawn, ⁵in the uprising ⁶of the Sun ^{7,8}you (two) ascend, ⁹O Varuna, ¹⁰O Mitra, and ¹²thence ¹⁴you (two) behold ¹⁴the Infinite ¹⁶and ¹⁵the Finite.

यद् बंहिष्टं नातिविधे सुदानू अच्छिद्रं शर्म भुवनस्य गोपा ।

तेन नो मित्रावरुणावविष्टं सिषासन्तो जिगीवांसः स्याम ॥९॥

यत्¹ बंहिष्टम्² न³ अतिविधे⁴ सुदानू⁵ अच्छिद्रम्⁶ शर्म⁷ भुवनस्य⁸ गोपा⁹ ।

तेन¹⁰ नः¹¹ मित्रावरुणौ¹² अविष्टम्¹³ सिषासन्तः¹⁴ जिगीवांसः¹⁵ स्याम¹⁶ ॥

9. ¹That ⁷bliss of yours which is ²most large and full and ⁶without a gap, ⁵O strong ⁹guardians ⁸of the world, so that ³none ⁴can pierce through and beyond it, ¹⁰by that ¹³cherish ¹¹us, ¹²Mitra and Varuna; ¹⁶may we be ¹⁵victorious, ¹⁵who would take possession of that peace.

The Second Hymn to Mitra-Varuna

THE GIVERS OF THE RAIN

Rig Veda V.63

(15/522-25)

ऋतस्य गोपावधि तिष्ठथो रथं सत्यधर्माण परमे व्योमनि ।

यमत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमत्पिन्वते दिवः ॥१॥

ऋतस्य¹ गोपौ² अधि³ तिष्ठथः⁴ रथम्⁵ सत्यधर्माणा⁶ परमे⁷ विडओमनि⁸ ।

यम्⁹ अत्र¹⁰ मित्रावरुणा¹¹ अवथः¹² युवम्¹³ तस्मै¹⁴ वृष्टिः¹⁵ मधुमत्¹⁶ पिन्वते¹⁷ दिवः¹⁸ ॥

1. ²Guardians ¹of the Truth, ^{3,4}you (two) ascend ⁵your car and ⁶the law of the Truth is yours ⁷in the supreme ⁸ether. ⁹He whom ¹⁰here ¹³you (two) ¹²cherish (guard), ¹¹Masters of the wideness (Varuna) and the harmony (Mitra), ¹⁴for him ¹⁷increases ¹⁶full of the honey ¹⁵the rain ¹⁸of heaven.

सम्राजावस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दृशा ।

वृष्टिं वां राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्यवः ॥२॥

सम्डराजौ¹ अस्य² भुवनस्य³ राजथः⁴ मित्रावरुणा⁵ विदथे⁶ स्वःडदृशा⁷ ।

वृष्टिम्⁸ वाम्⁹ राधः¹⁰ अमृतत्वम्¹¹ ईमहे¹² द्यावापृथिवी¹³ वि¹⁴ चरन्ति¹⁵ तन्यवः¹⁶ ॥

2. ¹Emperors, you (two) ⁴rule over ²this ³world of our becoming, ⁵O Mitra and Varuna, ⁶in the getting of knowledge ⁷you (two) are seers of the realm of Light; ¹²we desire ⁹from you (two) ⁸the rain, ¹⁰the felicitous wealth, ¹¹the immortality, and lo! ¹⁶the Thunderers (Maruts) ^{14,15}range abroad ¹³through earth and heaven.

सम्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या मित्रावरुणा विचर्षणी ।

चित्रेभिरभ्रैरुप तिष्ठथो रवं द्यां वर्षयथो असुरस्य मायया ॥३॥

सम्डराजौ¹ उग्रा² वृषभा³ दिवः⁴ पती⁵ पृथिव्याः⁶ मित्रावरुणा⁷ विडचर्षणी⁸ ।

चित्रेभिः⁹ अभ्रैः¹⁰ उप¹¹ तिष्ठथः¹² रवम्¹³ द्याम्¹⁴ वर्षयथः¹⁵ असुरस्य¹⁶ मायया¹⁷ ॥

3. ¹Emperors, ²strong ³Bulls of the abundance, ⁵Masters ⁶of earth and ⁴heaven, ⁷O Mitra and Varuna, ⁸universal in your workings, ^{11,12}you (two) approach ¹³their cry ¹⁰with your clouds ⁹of varied light and ¹⁵you (two) rain down ¹⁴Heaven ¹⁷by the power of the knowledge ¹⁶of the Mighty One.

माया वां मित्रावरुणा दिवि श्रिता सूर्यो ज्योतिश्चरति चित्रमायुधम् ।

तमभ्रेण वृष्ट्या गूहथो दिवि पर्जन्य द्रप्सा मधुमन्त ईरते ॥४॥

माया¹ वाम्² मित्रावरुणा³ दिवि⁴ श्रिता⁵ सूर्यः⁶ ज्योतिः⁷ चरति⁸ चित्रम्⁹ आयुधम्¹⁰ ।

तम्¹¹ अभ्रेण¹² वृष्ट्या¹³ गूहथः¹⁴ दिवि¹⁵ पर्जन्य¹⁶ द्रप्साः¹⁷ मधुमन्तः¹⁸ ईरते¹⁹ ॥

4. This is ²your ¹knowledge, ³O Mitra and Varuna, that ⁵is lodged ⁴in heaven; it is ⁶the Sun, it is ⁷the Light; ⁸it ranges abroad as your ⁹rich and varied ¹⁰weapon. ¹⁴You (two) hide ¹¹it ¹⁵in heaven ¹²with the cloud and ¹³with the raining. ¹⁶O Rain, ¹⁸full of the honey ¹⁹start forth ¹⁷thy streamings.

रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गविष्टिषु ।

रजांसि चित्रा वि चरन्ति तन्यवो दिवः सम्राजा पयसा न उक्षतम् ॥५॥

रथम्¹ युञ्जते² मरुतः³ शुभे⁴ सुखम्⁵ शूरः⁶ न⁷ मित्रावरुणा⁸ गोडङ्गिष्टिषु⁹ ।

रजांसि¹⁰ चित्रा¹¹ वि¹² चरन्ति¹³ तन्यवः¹⁴ दिवः¹⁵ सम्प्राजा¹⁶ पयसा¹⁷ नः¹⁸ उक्षतम्¹⁹ ॥

5. ³The Life-Powers (Maruts) ²yoke their ⁵happy ¹car ⁴for the bliss, ⁷even as might ⁶a hero for battle, ⁸O Mitra and Varuna, ⁹in their seekings for the herds of Light; ¹⁴thundering ^{12,13}they range ¹¹the varied ¹⁰worlds, and ¹⁹you (two) pour out ¹⁸on us, ¹⁶rulers imperial, ¹⁷the water ¹⁵of Heaven.

वाचं सु मित्रावरुणाविरावतीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।

अभ्रा वसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयत मरुणामरेपसम् ॥६॥

वाचम्¹ सु² मित्रावरुणौ³ इरावतीम्⁴ पर्जन्यः⁵ चित्राम्⁶ वदति⁷ त्विषिमतीम्⁸ ।

अभ्रा⁹ वसत¹⁰ मरुतः¹¹ सु¹² मायया¹³ द्याम्¹⁴ वर्षयतम्¹⁵ अरुणाम्¹⁶ अरेपसम्¹⁷ ॥

6. ³O Mitra and Varuna, ⁵the Rain ⁷speaks ¹its language (word of the Truth) ²rich and ⁶varied and ⁸full of the (flaming energy of) light and ⁴(full of) the movement; ¹¹the Life-Powers (Maruts) ^{10a}have put on ⁹your clouds ^{10b}for raiment. ¹²Utterly ¹³by the knowledge ¹⁵you (two) rain down ¹⁴Heaven ¹⁶ruddy-shining and ¹⁷sinless.

धर्मणा मित्रावरुणा विपश्चिता व्रता रक्षेथे असुरस्य मायया ।

ऋतेन विश्वं भुवनं वि राजथः सूर्यमा धत्थो दिवि चिज्यं रथम् ॥७॥

धर्मणा¹ मित्रावरुणा² विपः³चित्ता³ व्रता⁴ रक्षेथे⁵ असुरस्य⁶ मायया⁷ ।

ऋतेन⁸ विश्वम्⁹ भुवनम्¹⁰ वि¹¹ राजथः¹² सूर्यम्¹³ आ¹⁴ धत्थः¹⁵ दिवि¹⁶ चिज्यम्¹⁷ रथम्¹⁸ ॥

7. ²O Mitra and Varuna ³illuminated in consciousness, ¹by the Law, ⁷by the knowledge ⁶of the Mighty One ⁵you (two) guard ⁴the workings; ⁸by the Truth ¹²you (two) govern ¹¹widely ⁹all ¹⁰the world of our becoming; ^{14,15}you (two) set ¹³the Sun ¹⁶in heaven, ¹⁸a chariot ¹⁷of various splendour.

The Third Hymn to Mitra-Varuna

THE LEADERS TO THE BLISSFUL HOME

Rig Veda V.64

(15/526-28)

वरुणं वो रिशादसमृचा मित्रं हवामहे ।

परि ब्रजेव बाह्वोर्जगन्वांसा स्वर्णरम् ॥१॥

वरुणम्¹ वः² रिशादसम्³ ऋचा⁴ मित्रम्⁵ हवामहे⁶ ।

परि⁷ ब्रजा⁸ इव⁹ बाह्वोः¹⁰ जगन्वांसा¹¹ स्वः¹²ऽनरम्¹² ॥

1. ¹Varuna, ³destroyer of the foe, and ⁵Mitra ⁶we call ²to you (two) ⁴by the word of illumination; ¹⁰their arms ^{7,11}encompass ¹²the world of the power of Light ⁹as if ¹¹cast ⁷around ⁸the pens of the shining herds.

ता बाहवा सुचेतुना प्र यन्तमस्मा अर्चते ।

शेवं हि जार्यं वां विश्वासु क्षासु जोगुवे ॥२॥

ता¹ बाहवा² सुचेतुना³ प्र⁴ यन्तम्⁵ अस्मै⁶ अर्चते⁷ ।

शेवम्⁸ हि⁹ जार्यम्¹⁰ वाम्¹¹ विश्वासु¹² क्षासु¹³ जोगुवे¹⁴ ॥

2. ^{4,5}Stretch out ¹your ²arms ³of awakened knowledge ⁶to the (this) human being ⁷when he chants to you the illumining word; ¹¹your ⁸bliss ¹⁰adorable ¹⁴shall reach through ¹²all ¹³our earths (the planes of our being).

यन्नूनमश्यां गतिं मित्रस्य यायां पथा ।

अस्य प्रियस्य शर्मण्यहिंसानस्य सश्चिरे ॥३॥

यत्¹ नूनम्² अश्याम्³ गतिम्⁴ मित्रस्य⁵ यायाम्⁶ पथा⁷ ।

अस्य⁸ प्रियस्य⁹ शर्मणि¹⁰ अहिंसानस्य¹¹ सश्चिरे¹² ॥

3. ⁶May I go ⁷by the path ⁵of the Friend (Mitra) ¹that even ²now ³I may attain ⁴to the goal of my journey; ¹²so men cling firmly ¹⁰to the bliss ⁸of that ⁹Beloved (Mitra) ¹¹in whom there is no wounding.

युवाभ्यां मित्रा वरुणोपमं धेयामृचा ।

यद्ध क्षये मघोनां स्तोतृणां च स्पूर्थसे ॥४॥

युवाभ्याम्¹ मित्रावरुणा² उपडमम्³ धेयाम्⁴ ऋचा⁵ ।

यत्⁶ ह⁷ क्षये⁸ मघोनाम्⁹ स्तोतृणाम्¹⁰ च¹¹ स्पूर्थसे¹² ॥

4. ²O Mitra and Varuna, ⁴may my thought hold ⁵by the illumining word ³that highest ¹which is your possession, ^{6,7}so that ¹²it shall aspire (strive to raise them up) ⁸to the home ⁹of the masters of plenitude (Gods) for them ¹¹and ¹⁰for men who affirm you.

आ नो मित्र सुदीतिभिर्वरुणश्च सधस्थ आ ।

स्वे क्षये मघोनां सखीनां च वृधसे ॥५॥

आ¹ नः² मित्र³ सुदीतिभिः⁴ वरुणः⁵ च⁶ सधस्थे⁷ आ⁸ ।

स्वे⁹ क्षये¹⁰ मघोनाम्¹¹ सखीनाम्¹² च¹³ वृधसे¹⁴ ॥

5. ³O Mitra, ¹come ²to us ⁴with thy perfect givings ⁶and ⁵Varuna ⁸in ⁷the world of our session, ¹⁴for increase ⁹in their own ¹⁰home ¹¹of the masters of plenitude (Gods) ¹³and ¹⁴for increase ¹²of your companions.

युवं नो येषु वरुण क्षत्रं बृहच्च बिभृथः ।

उरु णो वाजसातये कृतं राये स्वस्तये ॥६॥

युवम्¹ नः² येषु³ वरुणा⁴ क्षत्रम्⁵ बृहत्⁶ च⁷ बिभृथः⁸ ।

उरु⁹ नः¹⁰ वाजसातये¹¹ कृतम्¹² राये¹³ स्वस्तये¹⁴ ॥

6. ³For in them (the perfect givings of the preceding verse) ¹you twain ⁸bring ²to us, ⁴O Varuna, ⁵the might ⁷and ⁶the vastness; ¹²form ¹⁰in us ⁹the wide world ¹¹for the conquest of our plenitudes, ¹³for bliss, ¹⁴for our soul's happiness.

उच्छंत्यां मे यजता देवक्षत्रे रुशद्गवि ।

सुतं सोमं न हस्तिभिरा पड्भिर्धावतं नरा बिभ्रतावर्चनानसम् ॥७॥

उच्छन्त्याम्¹ मे² यजता³ देवक्षत्रे⁴ रुशद्गवि⁵ ।

सुतम्⁶ सोमम्⁷ न⁸ हस्तिभिः⁹ आ¹⁰ पट्भिः¹¹ धावतम्¹² नरा¹³ बिभ्रतौ¹⁴ अर्चनानसम्¹⁵ ॥

7. ²To me, ³O lords of sacrifice, ¹in the breaking of the dawn, ⁵in the flashing of the ray, ⁴in the force of the gods, ⁷to my wine ⁶pressed out ⁸as if ¹³by men ⁹with hands ¹⁰come ¹²racing ¹¹with your trampling steeds, ¹⁴O gods who bring, — ¹⁵to the pilgrim of the Light.

The Fourth Hymn to Mitra-Varuna

THE LORDS OF THE JOURNEY

Rig Veda V.65

(15/529-30)

यश्चिकेत स सुक्रतुर्देवत्रा स ब्रवीतु नः ।

वरुणो यस्य दर्शतो मित्रो वा वनते गिरः ॥१॥

यः¹ चिकेत² सः³ सुक्रतुः⁴ देवत्रा⁵ सः⁶ ब्रवीतु⁷ नः⁸ ।

वरुणः⁹ यस्य¹⁰ दर्शतः¹¹ मित्रः¹² वा¹³ वनते¹⁴ गिरः¹⁵ ॥

1. ³He ¹who ²has awakened to the knowledge, ⁴becomes perfect in will; ^{7a}let ⁶him ^{7b}speak ⁸for us ⁵among the gods: ⁹Varuna ¹¹of the vision ¹³and ¹²Mitra ¹⁴take delight in ¹⁰his ¹⁵words.

ता हि श्रेष्ठवर्चसा राजाना दीर्घश्रुत्तमा ।

ता सत्पती ऋतावृध ऋतावाना जनेजने ॥२॥

ता¹ हि² श्रेष्ठवर्चसा³ राजाना⁴ दीर्घश्रुत्तमा⁵ ।

ता⁶ सत्पती⁷ ऋतावृधा⁸ ऋतावाना⁹ जनेजने¹⁰ ॥

2. ¹They are ⁴the Kings ³most glorious in light and ⁵most far in their hearing; ⁶they are ⁷the masters of being ¹⁰in creature and creature and ⁸the increasers of the Truth in us, ⁹for the Truth is theirs.

ता वामियानोऽवसे पूर्वा उप ब्रुवे सचा ।

स्वश्वासः सु चेतुना वाजाँ अभि प्र दावने ॥३॥

ता¹ वाम्² इयानः³ अवसे⁴ पूर्वा⁵ उप⁶ ब्रुवे⁷ सचा⁸ ।

सुऽअश्वासः⁹ सु¹⁰ चेतुना¹¹ वाजान्¹² अभि¹³ प्र¹⁴ दावने¹⁵ ॥

3. ³Travelling on the path ^{6,7}I call ¹to them, ²the twain ⁸together, (⁴for protection), ⁵the ancient and first; ⁹with perfect steeds (life-powers) ³as we travel ^{6,7}we call ¹to them ¹⁰the perfect ¹¹in knowledge, ^{13,14,15}for the giving ¹²of the plenitudes.

मित्रो अंहोश्चिदादुरु क्षयाय गातुं वनते ।

मित्रस्य हि प्रतूर्वतः सुमतिरस्ति विधतः ॥४॥

मित्रः¹ अंहोः² चित्³ आत्⁴ उरु⁵ क्षयाय⁶ गातुम्⁷ वनते⁸ ।

मित्रस्य⁹ हि¹⁰ प्रतूर्वतः¹¹ सुमतिः¹² अस्ति¹³ विधतः¹⁴ ॥

4. ³Even ⁴out ²of our narrow existence ¹Mitra ⁸conquers for us ⁵the vastness, ⁸he conquers ⁷the path ⁶to our home; ¹⁰for ¹²the perfect mind ¹³is ⁹of Mitra ¹⁴when he harmonises all and ¹¹hastens forward through to the goal.

वयं मित्रस्यावसि स्याम सप्रथस्तमे ।

अनेहसस्त्वोतयः सत्रा वरुणशेषसः ॥५॥

वयम्¹ मित्रस्य² अवसि³ स्याम⁴ सप्रथः⁵ तमे⁵ ।

अनेहसः⁶ त्वा⁷ उतयः⁷ सत्रा⁸ वरुण⁹ शेषसः⁹ ॥

5. ^{4a}May ¹we ^{4b}abide ³in the increasing ²of Mitra ⁵which gives us our perfect breadth; ⁶then are we free from hurt and sin, ⁷fostered by thee (⁸forever), ⁹children of the Lord of Wideness (Varuna).

युवं मित्रेमं जनं यतथः सं च नयथः ।

मा मघोनः परि ख्यतं मो अस्माकमृषीणां गोपीथे न उरुष्यतम् ॥६॥

युवम्¹ मित्रा² इमम्³ जनम्⁴ यतथः⁵ सम्⁶ च⁷ नयथः⁸ ।

मा⁹ मघोनः¹⁰ परि¹¹ ख्यतम्¹² मो¹³ अस्माकम्¹⁴ ऋषीणाम्¹⁵ गोपीथे¹⁶ नः¹⁷ उरुष्यतम्¹⁸ ॥

6. ¹You twain, ²O Mitra, ^{5a}set ³this ⁴human creature ^{5b}travelling on your path ⁷and ^{6,8}wholly you lead him. ^{9,12}Set not your hedge ¹¹around ¹⁴our ¹⁰lords of plenitude and ¹⁴our ¹⁵seers of the truth. ¹⁸Guard ¹⁷us ¹⁶in our drinking of the light.

The Fifth Hymn to Mitra-Varuna

THE GIVERS OF SELF-RULE

Rig Veda V.66

(15/531-33)

आ चिकितान सुक्रतू देवौ मर्त रिशादसा ।

वरुणाय ऋतपेशसे दधीत प्रयसे महे ॥१॥

आ¹ चिकितान² सु³क्रतू³ देवौ⁴ मर्त⁵ रिशादसा⁶ ।

वरुणाय⁷ ऋत⁸पेशसे⁸ दधीत⁹ प्रयसे¹⁰ महे¹¹ ॥

1. ⁵O mortal ²who awakenest to knowledge, ¹call to thee ⁴the two godheads ³who are perfect in will and ⁶destroyers of thy enemy. ⁹Direct your thoughts ⁷to Varuna ⁸of whom Truth is the form and ¹¹to the great ¹⁰Delight (large bliss of the Truth-plane).

ता हि क्षत्रमविहुतं सम्यगसुर्यमाशाते ।

अध व्रतेव मानुषं स्वर्ण धायि दर्शतम् ॥२॥

ता¹ हि² क्षत्रम्³ अवि⁴हुतम्⁴ सम्यक्⁵ असुर्यम्⁶ आशाते⁷ ।

अध⁸ व्रता⁹ड्ङ्गव⁹ मानुषम्¹⁰ स्वः¹¹ न¹² धायि¹³ दर्शतम्¹⁴ ॥

2. ²For ¹it is they ⁷who attain ⁴to the undistorted ³force and ⁵the entire ⁶mightiness. ⁸Then ¹⁰shall thy humanity become ⁹as if the workings of these gods; ¹²it is as if ¹⁴the visible ¹¹heaven of light ¹³were founded in thee.

ता वामेषे रथानामूर्वी गव्यूतिमेषाम् ।

रातहव्यस्य सुष्टृतिं दधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥३॥

ता¹ वाम्² एषे³ रथानाम्⁴ उर्वीम्⁵ गव्यूतिम्⁶ एषाम्⁷ ।

रात⁸हव्यस्य⁸ सु⁹स्तृतिम्⁹ दधृक्¹⁰ स्तोमैः¹¹ मनामहे¹² ॥

3. Therefore ²you, O gods, ³I desire, — for the rushing ⁷of these ⁴chariots ⁵your wide ⁶pasture of the herds. ¹⁰Forcefully ¹¹by our hymns ¹²our minds seize ⁹on his perfect affirmation ⁸when the god receives our bounteous offerings.

अधा हि काव्या युवं दक्षस्य पूर्भिरद्भुता ।

नि केतुना जनानां चिकेथे पूतदक्षसा ॥४॥

अध¹ हि² काव्या³ युवम्⁴ दक्षस्य⁵ पूःऽभिः⁶ अद्भुता⁷ ।

नि⁸ केतुना⁹ जनानाम्¹⁰ चिकेथे¹¹ पूतऽदक्षसा¹² ॥

4. ¹Then ²indeed, ⁷O transcendent godheads, ⁴you conquer ³the seer-wisdoms ⁶by the full floodings ⁵of the illumined discernment; ^{8,11}you perceive knowledge ¹⁰for these human creatures ⁹by a perception ¹²in which the judgment is purified.

तदृतं पृथिवि बृहच्छ्रवण ऋषीणाम् ।

अयसानावरं पृथ्वति क्षरन्ति यामभिः ॥५॥

तत्¹ ऋतम्² पृथिवि³ बृहत्⁴ श्रवःऽणेषु⁵ ऋषीणाम्⁶ ।

अयसानौ⁷ अरम्⁸ पृथु⁹ अति¹⁰ क्षरन्ति¹¹ यामभिः¹² ॥

5. ³O wide Earth, ¹that ⁴Vast, ¹that ²Truth ⁵for the movement of inspired knowledge ⁶of the sages! ⁹Widely ⁷the Twain speed ⁸with full capacity, our chariots ¹¹pass streaming ¹⁰beyond (the suffering and evil of the lower existences) ¹²in their travellings.

आ यद्दामीयचक्षसा मित्र वयं च सूरयः ।

व्यचिष्टे बहुपाय्ये यतेमहि स्वराज्ये ॥६॥

आ¹ यत्² वाम्³ ईयऽचक्षसा⁴ मित्रा⁵ वयम्⁶ च⁷ सूरयः⁸ ।

व्यचिष्टे⁹ बहुऽपाय्ये¹⁰ यतेमहि¹¹ स्वऽराज्ये¹² ॥

6. ²When, ⁵O Mitra, ³you (two) ⁴have your far-voyaging vision ⁷and ⁶we are ⁸the illumined seers, ^{1,11}may we arrive in the effort of our journey ¹²to a self-empire ⁹spread out widely open and ¹⁰governing its multitudes.

The Sixth Hymn to Mitra-Varuna

THE TWIN UPHOLDERS AND PROTECTORS

Rig Veda V.67

(15/534-45)

बळित्था देव निष्कृतमादित्या यजतं बृहत् ।

वरुण मित्रार्यमन्वर्षिष्ठं क्षत्रमाशाथे ॥११॥

बट्¹ इत्था² देवा³ निःकृतम्⁴ आदित्या⁵ यजतम्⁶ बृहत्⁷ ।

वरुण⁸ मित्र⁹ अर्यमन्¹⁰ वर्षिष्ठम्¹¹ क्षत्रम्¹² आशाथे¹³ ॥

1. ¹In truth, ³O godheads, ⁵ye two sons of the infinite Mother, ²rightly ⁴perfected by you is ⁷the Vastness ⁶for which we sacrifice. ⁸O Varuna, ⁹Mitra, ¹⁰Aryaman, ¹³you possess its ¹¹most abundant ¹²force.

आ यद्योनिं हिरण्ययं वरुण मित्र सदथः ।

धर्तारा चर्षणीनां यन्तं सुम्नं रिशादसा ॥२॥

आ¹ यत्² योनिम्³ हिरण्ययम्⁴ वरुण⁵ मित्र⁶ सदथः⁷ ।

धर्तारा⁸ चर्षणीनाम्⁹ यन्तम्¹⁰ सुम्नम्¹¹ रिशादसा¹² ॥

2. ²When ^{1,7}you enter ³into your original home ⁴of golden light, ⁵O Varuna, ⁶O Mitra, ⁸upholders ⁹of men in their labour, ¹²destroyers of the enemy, ¹⁰reach for them ¹¹the bliss.

विश्वे हि विश्ववेदसो वरुणो मित्रो अर्यमा ।

व्रता पदेव सश्चिरे पान्ति मर्त्य रिषः ॥३॥

विश्वे¹ हि² विश्ववेदसः³ वरुणः⁴ मित्रः⁵ अर्यमा⁶ ।

व्रता⁷ पदाऽऽव⁸ सश्चिरे⁹ पान्ति¹⁰ मर्त्यम्¹¹ रिषः¹² ॥

3. ¹Universal and ³all-knowing (²indeed) are ⁴Varuna and ⁵Mitra and ⁶Aryaman; ⁹they keep firm ⁷to the law of their workings, ⁸even as (they keep firm) to the seats to which they arrive, and ¹⁰guard ¹¹mortal man ¹²from his foes.

ते हि सत्या ऋतस्पृश ऋतावानो जनेजने ।

सुनीथासः सुदानवोऽहोश्चिदुरुचक्रयः ॥४॥

ते¹ हि² सत्याः³ ऋतऽस्पृशः⁴ ऋतऽवानः⁵ जनेऽजने⁶ ।

सु⁷उनीथासः⁷ सु⁸उदानवः⁸ अंहोः⁹ चित्¹⁰ उरु¹¹उचक्रयः¹¹ ॥

4. ²For because ¹they ³are true in their being, ⁴they touch the Truth and ⁵hold the Truth ⁶in creature and creature; ⁷perfect leaders in the journey, ⁸perfect in force for the battle, ¹¹they create the wideness ¹⁰even ⁹out of this narrow being.

को नु वां मित्रास्तुतो वरुणो वा तनूनाम् ।

तत्सु वामेषते मतिरत्रिभ्य एषते मतिः ॥५॥

कः¹ नु² वाम्³ मित्र⁴ अस्तुतः⁵ वरुणः⁶ वा⁷ तनूनाम्⁸ ।

तत्⁹ सु¹⁰ वाम्¹¹ आ¹² ईषते¹³ मतिः¹⁴ अत्रिऽभ्यः¹⁵ आ¹⁶ ईषते¹⁷ मतिः¹⁸ ॥

5. ¹Which ³of you (two), ⁴O Mitra, ⁵is unaffirmed, thou ⁷or ⁶Varuna, ⁸in our bodies (five sheaths or embodyings of the soul)? ¹⁰Wholly ¹⁴our thought ^{12,13}seeks ⁹That ¹¹from you (two), ⁹That ¹⁵for the Enjoyers (Atris, lit. eaters or may be travellers) ¹⁸our Thought ^{16,17}desires.

The Seventh Hymn to Mitra-Varuna

THE LORDS OF THE GREAT FORCE

Rig Veda V.68

(15/536-37)

प्र वो मित्राय गायत वरुणाय विपा गिरा ।

महिऽक्षत्रावृतं बृहत् ॥१॥

प्र¹ वः² मित्राय³ गायत⁴ वरुणाय⁵ विपा⁶ गिरा⁷ ।

महिऽक्षत्रौ⁸ ऋतम्⁹ बृहत्¹⁰ ॥

1. ^{1,4}Sing ²ye ³to Mitra and ⁵Varuna ⁷with the word ⁶that enlightens; ⁸because they have that great force, ⁹theirs is the Truth, ¹⁰the Vast.

सम्राजा या घृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च ।

देवा देवेषु प्रशस्ता ॥२॥

सम्¹उराजा¹ या² घृत³योनी³ मित्रः⁴ च⁵ उभा⁶ वरुणः⁷ च⁸ ।

देवा⁹ देवेषु¹⁰ प्र¹¹शस्ता¹¹ ॥

2. ¹All-rulers are they, yes, ⁶both of them, ⁴Mitra ⁵and ⁷Varuna, ³homes of the clarity, ⁹gods, ¹¹manifested by the word ¹⁰in the gods.

ता नः शक्तं पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य ।

महि वां क्षत्रं देवेषु ॥३॥

ता¹ नः² शक्तम्³ पार्थिवस्य⁴ महः⁵ रायः⁶ दिव्यस्य⁷ ।

महि⁸ वाम्⁹ क्षत्रम्¹⁰ देवेषु¹¹ ॥

3. Therefore ³put forth strength ²for our ⁵great ⁶felicity ⁷heavenly and ⁴earthly; ⁸for great is ⁹your ¹⁰force ¹¹in the gods.

ऋतमृतेन सपन्तेषिरं दक्षमाशाते ।

अद्गुहा देवौ वर्धते ॥४॥

ऋतम्¹ ऋतेन² सपन्ता³ इषिरम्⁴ दक्षम्⁵ आशाते⁶ ।

अद्भुहा⁷ देवौ⁸ वर्धते⁹ ॥

4. ²By the Truth ³you attain ¹knowledge of the Truth, ⁶you possess ⁵a judgment ⁴of impelling force; ⁸O gods, ⁹you grow and ⁷come not to hurt.

वृष्टिद्यावा रीत्यापेषस्पती दानुमत्याः ।

बृहन्तं गर्तमाशाते ॥५॥

वृष्टिऽद्यावा¹ रीतिऽआपा² इषः³ पती⁴ दानुऽमत्याः⁵ ।

बृहन्तम्⁶ गर्तम्⁷ आशाते⁸ ॥

5. ¹Turning heaven to rain, ²winners of the streaming movement, ⁴masters ⁵of that forceful ³impulsion, ⁸you take possession ⁶of your vast ⁷home.

The Eighth Hymn to Mitra-Varuna

THE HOLDERS OF THE LUMINOUS WORLDS

Rig Veda V.69

(15/538-41)

त्री रोचना वरुण त्रीरूत द्यून् त्रीणि मित्र धारयथो रजांसि ।

वावृधानावमतिं क्षत्रियस्याऽनु व्रतं रक्षमाणावजुर्यम् ॥१॥

त्री¹ रोचना² वरुण³ त्रीन्⁴ उत⁵ द्यून्⁶ त्रीणि⁷ मित्र⁸ धारयथः⁹ रजांसि¹⁰ ।

ववृधानौ¹¹ अमतिम्¹² क्षत्रियस्य¹³ अनु¹⁴ व्रतम्¹⁵ रक्षमाणौ¹⁶ अजुर्यम्¹⁷ ॥

1. ¹Three ²worlds of the Light ⁹you two uphold, ³O Varuna, ⁴three ⁶heavens, ⁷three ¹⁰mid-worlds, ⁸O Mitra, ⁵and ¹¹you increase ¹²the might ¹³of the Warrior and ¹⁶guard him ¹⁴in (or according to) ¹⁷the imperishable ¹⁵law of your working.

इरावतीर्वरुण धेनवो वां मधुमद्वां सिन्धवो मित्र दुहे ।

त्रयस्तस्थुर्वृषभासस्तिसृणां धिषणानां रेतोधा वि द्युमन्तः ॥२॥

इराऽवतीः¹ वरुण² धेनवः³ वाम्⁴ मधुमत्⁵ वाम्⁶ सिन्धवः⁷ मित्र⁸ दुहे⁹ ।

त्रयः¹⁰ तस्थुः¹¹ वृषभासः¹² तिसृणाम्¹³ धिषणानाम्¹⁴ रेतःऽधाः¹⁵ वि¹⁶ द्युमन्तः¹⁷ ॥

2. ⁴Your ³fostering cows (rivers of Truth) ¹have their streams, ²O Varuna, ⁸O Mitra, ⁷the rivers ⁹milk out ⁵their honeyed yield. ¹¹There stand ¹⁶wide ¹⁰three ¹⁷luminous ¹²Bulls and ¹⁵cast their seed ¹³into the three ¹⁴Thoughts.

प्रातर्देवीमदितिं जोहवीमि मध्यंदिन उदिता सूर्यस्य ।

राये मित्रावरुणा सर्वतातेले तोकाय तनयाय शं योः ॥३॥

प्रातः¹ देवीम्² अदितिम्³ जोहवीमि⁴ मध्यन्दिने⁵ उत्⁶ऽइता⁶ सूर्यस्य⁷ ।

राये⁸ मित्रावरुणा⁹ सर्वताता¹⁰ ईले¹¹ तोकाय¹² तनयाय¹³ शम्¹⁴ योः¹⁵ ॥

3. ¹In the dawn ⁴I call ²to the divine ³Mother infinite, ⁵in the mid-day and ⁶at the rising ⁷of the sun. ¹¹I desire ⁹of Mitra and Varuna ¹⁴the peace and ¹⁵the movement ¹⁰in the forming of the all (the universal being) ⁸for felicity and ¹³for the creation and ¹²the begetting (of the son – the godhead).

या धर्तारा रजसो रोचनस्योतादित्या दिव्या पार्थिवस्य ।

न वां देवा अमृता आ मिनन्ति व्रतानि मित्रावरुणा ध्रुवाणि ॥४॥

या¹ धर्तारा² रजसः³ रोचनस्य⁴ उत⁵ आदित्या⁶ दिव्या⁷ पार्थिवस्य⁸ ।

न⁹ वाम्¹⁰ देवाः¹¹ अमृताः¹² आ¹³ मिनन्ति¹⁴ व्रतानि¹⁵ मित्रावरुणा¹⁶ ध्रुवाणि¹⁷ ॥

4. Because you are ²the upholders ⁴of the luminous sphere ³of the mid-world ⁵and ⁴the luminous sphere ⁸of the earth, ⁷O divine ⁶Sons of Infinity, ¹⁶O Mitra and Varuna, ¹²the immortal ¹¹gods ^{13,14}impair ⁹not ¹⁰your ¹⁵workings ¹⁷which are firm for ever.

The Ninth Hymn to Mitra-Varuna

THE INCREASERS OF BEING AND DELIVERERS

Rig Veda V.70

(15/540-41)

पुरुुरुणा चिद्ध्यस्त्यवो नूनं वां वरुण ।

मित्र वंसि वां सुमतिम् ॥१॥

पुरु^{1a}उरुणा^{1b} चित्² हि³ अस्ति⁴ अवः⁵ नूनम्⁶ वाम्⁷ वरुण⁸ ।

मित्र⁹ वंसि¹⁰ वाम्¹¹ सुमतिम्¹² ॥

1. ^{1a}Multiple ^{2,3}indeed ^{1b}by the wideness ⁴is ⁶now ⁷your ⁵fostering of our being, ⁸O Varuna. ⁹O Mitra, ¹⁰I would enjoy ¹¹your ¹²perfect-mindedness.

ता वां सम्यगद्द्रुह्वाणेषमश्याम धायसे ।

वयं ते रुद्रा स्याम ॥२॥

ता¹ वाम्² सम्यक्³ अद्द्रुह्वाणा⁴ इषम्⁵ अश्याम⁶ धायसे⁷ ।

वयम्⁸ ते⁹ रुद्रा¹⁰ स्याम¹¹ ॥

2. You are they who ⁴betray not to harm (of the Dasyus); ⁶may we enjoy ²your ³complete ⁵force of impulsion ⁷for our founding; ^{11a}may ⁸we ^{11b}be ⁹they, ¹⁰O you violent godheads.

पातं नो रुद्रा पायुभिरुत त्रायेथां सुत्रात्रा ।

तुर्याम दस्यून् तनूभिः ॥३॥

पातम्¹ नः² रुद्रा³ पायुभिः⁴ उत⁵ त्रायेथाम्⁶ सुत्रात्रा⁷ ।

तुर्याम⁸ दस्यून्⁹ तनूभिः¹⁰ ॥

3. ¹Protect ²us, ³O violent ones (Rudras), ⁴with your protectings ⁵and ⁶deliver us ⁷with a perfect deliverance. ^{8a}May we ¹⁰in our embodyings ^{8b}break through ⁹the Destroyers.

मा कस्याद्भुतक्रतू यक्षं भुजेमा तनूभिः ।

मा शेषसा मा तनसा ॥४॥

मा¹ कस्य² अद्भुतक्रतू³ यक्षम्⁴ भुजेम⁵ तनूभिः⁶ ।

मा⁷ शेषसा⁸ मा⁹ तनसा¹⁰ ॥

4. ³O transcendent in will-power, ¹let us not ⁶in our embodyings ⁵suffer ⁴the control ²of any (of the Destroyers in the preceding verse), ⁷nor ⁸in our begetting, ⁹nor ¹⁰our creation.

The Tenth Hymn to Mitra-Varuna

AN INVOCATION TO THE SACRIFICE

Rig Veda V.71

(15/542)

आ नो गन्तं रिशादसा वरुण मित्र बर्हणा ।

उपेमं चारुमध्वरम् ॥१॥

आ¹ नः² गन्तम्³ रिशादसा⁴ वरुण⁵ मित्र⁶ बर्हणा⁷ ।

उप⁸ इमम्⁹ चारुम्¹⁰ अध्वरम्¹¹ ॥

1. ⁴O destroyers of the Enemy, ^{1,3}come ⁷with your greatenings (largenesses proper to the vast Truth), ⁵O Varuna, ⁶O Mitra, ⁸to ⁹this ²our ¹⁰delightful ¹¹sacrifice.

विश्वस्य हि प्रचेतसा वरुण मित्र राजथः ।

ईशाना पिप्यतं धियः ॥२॥

विश्वस्य¹ हि² प्रचेतसा³ वरुण⁴ मित्र⁵ राजथः⁶ ।

ईशाना⁷ पिप्यतम्⁸ धियः⁹ ॥

2. ⁴O Varuna, ⁵O Mitra, ⁶you govern ¹every man and are (²indeed) ³the wise thinkers; ⁷you are the rulers, ⁸nourish ⁹our thoughts.

उप नः सुतमा गतं वरुण मित्र दाशुषः ।

अस्य सोमस्य पीतये ॥३॥

उप¹ नः² सुतम्³ आ⁴ गतम्⁵ वरुण⁶ मित्र⁷ दाशुषः⁸ ।

अस्य⁹ सोमस्य¹⁰ पीतये¹¹ ॥

3. ^{4,5}Come, ⁶O Varuna, ⁷O Mitra, ¹to ²our ³Soma-offering, ⁸to the sacrifice of the giver, ¹¹that you may drink ⁹of this ¹⁰wine.

The Eleventh Hymn to Mitra-Varuna

AN INVOCATION TO THE SACRIFICE

Rig Veda V.72

(15/543)

आ मित्रे वरुणे वयं गीर्भिर्जुहुमो अत्रिवत् ।

नि बर्हिषि सदतं सोमपीतये ॥१॥

आ¹ मित्रे² वरुणे³ वयम्⁴ गीःऽभिः⁵ जुहुमः⁶ अत्रिवत्⁷ ।

नि⁸ बर्हिषि⁹ सदतम्¹⁰ सोमऽपीतये¹¹ ॥

1. ⁵With the words ⁴we ^{1,6}sacrifice ²to Mitra and ³to Varuna ⁷as the Atri. ^{8,10}Sit ⁹on the seat of the largeness ¹¹for the drinking of the wine.

व्रतेन स्थो ध्रुवक्षेमा धर्मणा यातयज्जना ।

नि बर्हिषि सवतं सोमपीतये ॥२॥

व्रतेन¹ स्थः² ध्रुवऽक्षेमा³ धर्मणा⁴ यातयत्ऽजना⁵ ।

नि⁶ बर्हिषि⁷ सदतम्⁸ सोमऽपीतये⁹ ॥

2. ¹By your working ²you keep ³firm the gettings of good and ⁵you make men to walk the path ⁴by your law. ^{6,8}Sit ⁷on the seat of the largeness ⁹for the drinking of the wine.

मित्रश्च नो वरुणश्च जुषेतां यज्ञमिष्टये ।

नि बर्हिषि सवतां सोमपीतये ॥३॥

मित्रः¹ च² नः³ वरुणः⁴ च⁵ जुषेताम्⁶ यज्ञम्⁷ इष्टये⁸ ।

नि⁹ बर्हिषि¹⁰ सदतम्¹¹ सोमऽपीतये¹² ॥

3. ^{6a}May ¹Mitra ²and ⁴Varuna ^{6b}take delight in ³our ⁷sacrifice ⁸that we may have our desire. ^{9,11}Sit ¹⁰on the seat of the largeness ¹²for the drinking of the wine.

Hymn to Varuna

Rig Veda V.85

(15/544-6)

(Sri Aurobindo: In this hymn there is throughout a sustained double sense. In the exoteric Varuna is hymned as the Omniscient Creator. In the esoteric in which the physical phenomena of the exoteric become symbols, Varuna is hymned as the Mighty Master of Infinite Wisdom. The hymn is rendered successively in its exoteric and its esoteric significance.)

प्र सम्राजे बृहदर्चा गभीरं ब्रह्म प्रियं वरुणाय श्रुताय ।

वि यो जघान शमितेव चर्मोपस्तिरे पृथिवीं सूर्याय ॥१॥

प्र¹ सम्²उराजे² बृहत्³ अर्च⁴ गभीरम्⁵ ब्रह्म⁶ प्रियम्⁷ वरुणाय⁸ श्रुताय⁹ ।

वि¹⁰ यः¹¹ जघान¹² शमिता¹³ उड्व¹³ चर्म¹⁴ उप¹⁴स्तिरे¹⁵ पृथिवीम्¹⁶ सूर्याय¹⁷ ॥

1. ^{1,4}Sing thou ⁶the word ³vast and ⁵profound and ⁷dear ⁹to renowned ⁸Varuna, ²the All-ruler, to him ¹¹who ^{10,12}clove away, ¹³even as the cleaver of beasts ¹⁴a skin, ¹⁵that he might spread out ¹⁶the earth ¹⁷under the sun.

1. ⁸To Varuna ⁹of the far-heard inspirations, ²the all-ruling, ^{1,4}sing bright ⁶the inspired word of the soul ³in its vastness and ⁵depth and ⁷delight; ¹¹for he ^{10,12}has cloven wide away the darkness, ¹³as one that cleaves away ¹⁴a skin, ¹⁵that he may spread out ¹⁶our earth ¹⁷under his illumining sun.

वनेषु व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पय उस्त्रियासु ।

हत्सु क्रतुं वरुणो अप्स्वग्निं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥२॥

वनेषु¹ वि² अन्तरिक्षम्³ ततान⁴ वाजम्⁵ अर्वत्⁶उसु⁶ पयः⁷ उस्त्रियासु⁸ ।

हत्⁹उसु⁹ क्रतुम्¹⁰ वरुणः¹¹ अप्¹²उसु¹² अग्निम्¹³ दिवि¹⁴ सूर्यम्¹⁵ अदधात्¹⁶ सोमम्¹⁷ अद्रौ¹⁸ ॥

2. He (¹¹Varuna) ^{2,4}spread out ³the mid-air ¹on the tree-tops, ¹⁶he put ⁵strength ⁶in the battle-steeds and ⁷milk ⁸in the cows; ⁹in hearts ¹⁶he put ¹⁰will, ¹³the fire ¹²in the waters, ¹⁵the sun ¹⁴in heaven and ¹⁷the Soma-plant ¹⁸on the mountain.

2. He (¹¹Varuna) ^{2,4}has spread wide ³the mid-world ¹above the forests of earth delight; ¹⁶he has put ⁵his plenitude ⁶in our battle-steeds of life and ⁷their heavenly milk ⁸in our shining herds of knowledge. ¹¹Varuna ¹⁶has put ¹⁰the will ⁹in our hearts, ¹³the divine fire ¹²in the waters, ¹⁵the Sun of Light ¹⁴in our heavens, ¹⁷the plant of Delight ¹⁸on the mountain of our being.

नीचीनबारं वरुणः कवन्धं प्र ससर्ज रोदसी अन्तरिक्षम् ।

तेन विश्वस्य भुवनस्य राजा यवं न वृष्टिर्व्युनक्ति भूम ॥३॥

नीचीनऽबारम्¹ वरुणः² कवन्धम्³ प्र⁴ ससर्ज⁵ रोदसी⁶ इति अन्तरिक्षम्⁷ ।

तेन⁸ विश्वस्य⁹ भुवनस्य¹⁰ राजा¹¹ यवम्¹² न¹³ वृष्टिः¹⁴ वि¹⁵ उनक्ति¹⁶ भूम¹⁷ ॥

3. ²Varuna ^{4,5}poured forth ⁶over earth and heaven and ⁷the mid-air ³the holder of the waters ¹whose windows open downward; ⁸by him ¹¹the King ⁹of all ¹⁰the world ^{15,16}floods ¹⁷the earth ¹³as ¹⁴the rain ^{15,16}floods ¹²a field of barley.
3. ²Varuna ^{4,5}has poured forth ⁶over our earth and heaven and ⁷mid-world ³the holder of wisdom ¹with his doors opening downward; ⁸with him ¹¹the king ⁹of all ¹⁰our being ^{15,16}floods ¹⁷our earth ¹³like ¹⁴rain ^{15,16}flooding ¹²the barley.

उनक्ति भूमिं पृथिवीमुत द्यां यदा दुग्धं वरुणो वष्ट्यादित् ।

समभ्रेण वसत पर्वतासस्तविषीयन्तः श्रथयन्त वीराः ॥४॥

उनक्ति¹ भूमिम्² पृथिवीम्³ उत⁴ द्याम्⁵ यदा⁶ दुग्धम्⁷ वरुणः⁸ वष्टि⁹ आत्¹⁰ इत्¹¹ ।

सम्¹² अभ्रेण¹³ वसत¹⁴ पर्वतासः¹⁵ तविषीऽयन्तः¹⁶ श्रथयन्त¹⁷ वीराः¹⁸ ॥

4. ⁸Varuna ¹floods the ³wide ²earth ⁴and ⁵heaven, ¹¹yea, ⁶when ⁹he desires ⁷the milk of heaven, (¹⁰then) ¹he pours it forth; ¹⁵the mountains ¹⁴are clothed ¹²utterly ¹³with cloud, ¹⁸the heroes of storm (Maruts) ¹⁶put forth their strength and ¹⁷all is cast down before them.
4. ¹He floods ²our earth ³in its wideness ⁴and ⁵our heaven, ¹¹yea, ⁸Varuna ⁶when ⁹he desires ⁷that milk, ¹⁰(then) ¹pours it forth; ¹⁵the mountains ^{12,14}are covered ¹³with the cloud, ¹⁸his heroes (Maruts) ¹⁶put forth their strength and ¹⁷cast it (the cloud) away.

इमामूष्वासुरस्य श्रुतस्य महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।

मानेनेव तस्थिवाँ अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ॥५॥

इमाम्¹ ऊं² सु³ आसुरस्य⁴ श्रुतस्य⁵ महीम्⁶ मायाम्⁷ वरुणस्य⁸ प्र⁹ वोचम्¹⁰ ।

मानेन¹¹ उड्व¹² तस्थि¹³ अन्तरिक्षे¹⁴ वि¹⁵ यः¹⁶ ममे¹⁷ पृथिवीम्¹⁸ सूर्येण¹⁹ ॥

5. ^{9,10}I have declared ¹this ⁶vast ⁷creative wisdom ^{3,5}of the famous and ⁴mighty One, even ⁸Varuna, ¹⁵he who ¹²stood ¹³in mid-air ¹¹as with a measuring-rod and ¹⁴wide ¹⁶he measured out ¹⁷the earth ¹⁸with the sun.

5. ⁶Vast is ¹this ⁷wisdom ^{9,10}which I declare ⁸of Varuna ^{3,5}the far-heard, ⁴the mighty Lord, ¹²for he stands ¹³in our mid-world ¹¹as with a measuring-rod and ¹⁴wide ¹⁶he measures out ¹⁷our earth ¹⁸with his illumining Sun.

इमामू नु कवितमस्य मायां महीं देवस्य नकिरा दधर्ष ।

एकं यदुदना न पृणन्त्येनीरासिञ्चन्तीरवनयः समुद्रम् ॥६॥

इमाम्¹ ऊं² इति नु³ कविउतमस्य⁴ मायाम्⁵ महीम्⁶ देवस्य⁷ नकिः⁸ आ⁹ दधर्ष¹⁰ ।

एकम्¹¹ यत्¹² उदना¹³ न¹⁴ पृणन्ति¹⁵ एनीः¹⁶ आसिञ्चन्तीः¹⁷ अवनयः¹⁸ समुद्रम्¹⁹ ॥

6. ⁶Vast is ¹this ⁵wisdom ⁷of the divine and ⁴the greatest of seers and ⁸there is none ^{9,10}who can do violence against it; ¹²therefore ¹⁹the Ocean ¹¹is one, yet ¹⁶all these rushing ¹⁸rivers ¹⁷pour themselves into it and ¹⁴cannot ¹⁵fill it (¹³with their waters).

6. ⁶Vast is ¹this ⁵wisdom ⁷of the godhead ⁴greatest in seer-knowledge and ⁸none ^{9,10}can do violence to it; ¹²for into him, ¹¹the one, ¹⁹the ocean, ¹⁶the bright fostering ¹⁸rivers ¹⁷pour ¹³their waters, yet ¹⁴they cannot ¹⁵fill him.

अर्यम्यं वरुण मित्र्यं वा सखायं वा सदमिद् भ्रातरं वा ।

वेशं वा नित्यं वरुणारणं वा यत्सीमागश्चकृमा शिश्रथस्तत् ॥७॥

अर्यम्यम्¹ वरुण² मित्र्यम्³ वा⁴ सखायम्⁵ वा⁶ सदम्⁷ इत्⁸ भ्रातरम्⁹ वा¹⁰ ।

वेशम्¹¹ वा¹² नित्यम्¹³ वरुण¹⁴ अरणम्¹⁵ वा¹⁶ यत्¹⁷ सीम्¹⁸ आगः¹⁹ चकृम²⁰ शिश्रथः²¹ तत्²² ॥

7. ^{17,18}Whatever ¹⁹sin ²⁰we have done (^{7,8}ever) against ¹the law of Aryaman ⁴or ³the law of Mitra, against ⁹brother ⁶or ⁵friend, against ¹³constant ¹¹neighbour ¹²or ¹⁵enemy (stranger), ^{21,22}cast it away from us, ²O Varuna.

7. ^{17,18}All the ¹⁹sin ²⁰that we have done against thee (^{7,8}ever) ¹in thy power of Aryaman ⁴or ³thy power of Mitra ⁶or ⁹as brother ¹⁰or ⁵friend ¹²or ¹³the eternal ¹¹indweller ¹⁶or ¹⁵the warrior (outsider), ²²that ²¹cast away from us.

कितवासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ।

सर्वा ता वि ष्य शिथिरेव देवाऽधा ते स्याम वरुण प्रियासः ॥८॥

कितवासः¹ यत्² रिरिपुः³ न⁴ दीवि⁵ यत्⁶ वा⁷ घ⁸ सत्यम्⁹ उत¹⁰ यत्¹¹ न¹² विद्म¹³ ।

सर्वा¹⁴ ता¹⁵ वि¹⁶ स्य¹⁷ शिथिराऽइव¹⁸ देव¹⁹ अध²⁰ ते²¹ स्याम²² वरुण²³ प्रियासः²⁴ ॥

8. ^{2,3}The sin we have done ⁴like ¹cunning gamesters ³who break ⁵the law of the play, ⁷or (^{2,3}the sin we) have done ⁹against the truth ¹⁰or (and) ^{2,3}what we have sinned ^{12,13}in ignorance, ¹⁴all ¹⁵these ^{16,17}cleave far from us, ¹⁹O god, ¹⁸like loose hanging fruits: ²⁰then ²²shall we be ²⁴beloved ²¹of thee, ²³O Varuna.

8. ²The ³sin we have done ⁴as ¹cunning gamesters ³offend ⁵in their play, ³our sin against ⁹the truth and ³our sin ^{12,13}by ignorance, ¹⁴all ¹⁵these ^{16,17}cleave away ¹⁸like loosened things; ²⁰then ²²may we be ²⁴dear ²¹to thee, ²³O Varuna.

Hymns to the Dawn

Rig Veda V.79 and 80

(15/549-54)

The First Hymn to the Dawn

Rig Veda V.79

(15/549-52)

महे नो अद्य बोधयोषो राये दिवित्मती ।

यथा चिन्नो अबोधयः सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥१॥

महे¹ नः² अद्य³ बोधय⁴ उषः⁵ राये⁶ दिवित्मती⁷ ।

यथा⁸ चित्⁹ नः¹⁰ अबोधयः¹¹ सत्यश्रवसि¹² वाय्ये¹³ सुजाते¹⁴ अश्वसूनृते¹⁴ ॥

1. ⁵O Dawn, ⁷come with all thy splendours of heaven, ⁴awaken ²us ³today ¹to the great ⁶felicity, ⁹even ⁸as once ¹¹thou awakenedst ¹⁰us, — ¹³in the sonhood of the birth of knowledge, ¹²in the inspired hearing of the Truth. ¹⁴O, thy birth is complete! ¹⁵O, truth is in the tramp of thy steeds!

या सुनीथे शौचद्रथे व्यौच्छो दुहितर्दिवः ।

सा व्युच्छ सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥२॥

या¹ सुनीथे² शौचद्रथे³ वि⁴ औच्छः⁵ दुहितः⁶ दिवः⁷ ।

सा⁸ वि⁹ उच्छ¹⁰ सहीयसि¹¹ सत्यश्रवसि¹² वाय्ये¹³ सुजाते¹⁴ अश्वसूनृते¹⁵ ॥

2. ¹Thou who ^{4,5}breakest forth into dawning, ⁶O daughter ⁷of heaven, ²in him who has the perfect leading ³of the flaming chariot of light, so ^{9,10}break forth today, — ¹¹O greater still in thy force, ¹³in the sonhood of the birth of knowledge, ¹²in the inspired hearing of the Truth. ¹⁴O, thy birth is complete! ¹⁵O, truth is in the tramp of thy steeds!

सा नो अद्याभरद्वसुर्व्युच्छा दुहितर्दिवः ।

यो व्यौच्छः सहीयसि सत्यश्रवसि वाय्ये सुजाते अश्वसूनृते ॥३॥

सा¹ नः² अद्य³ आभरत्⁴वसुः⁴ वि⁵ उच्छ⁶ दुहितः⁷ दिवः⁸ ।

यो⁹ इति वि¹⁰ औच्छः¹¹ सहीयसि¹² सत्यश्रवसि¹³ वाय्ये¹⁴ सुजाते¹⁵ अश्वसूनृते¹⁶ ॥

3. ^{5,6}Break forth into light ⁴a bearer of treasures, ⁷O daughter ⁸of heaven, as ^{10,11}once thou brokest forth, — ¹²O greater still in thy force, ¹⁴in the sonhood of the birth of knowledge, ¹³in the inspired hearing of the Truth. ¹⁵O, thy birth is complete! ¹⁶O, truth is in the tramp of thy steeds!

अभि ये त्वा विभावरि स्तोमैर्गृणन्ति वह्नयः ।

मघैर्मघोनि सुश्रियो दामन्वन्तः सुरातयः सुजाते अश्वसूनृते ॥४॥

अभि¹ ये² त्वा³ विभावरि⁴ स्तोमैः⁵ गृणन्ति⁶ वह्नयः⁷ ।

मघैः⁸ मघोनि⁹ सुश्रियः¹⁰ दामन्वन्तः¹¹ सुरातयः¹² सुजाते¹³ अश्वसूनृते¹⁴ ॥

4. ⁷There are bearers of the sacrifice ²who ^{6a}bring ³thee ^{1,6b}out in their speech, ⁵by their hymns ⁶they manifest ³thee, ⁴O wide and lustrous Dawn; ¹⁰they are glorious ⁸with thy plenty, ⁹O queen (of plenty), ¹¹their gifts are lavish, ¹²their boons are full. ¹³O, thy birth is complete! ¹⁴O, truth is in the tramp of thy steeds!

यच्चिद्धि ते गणा इमे छदयन्ति मघत्तये ।

परि चिद्धष्टयो दधुर्ददतो राधो अहयं सुजाते अश्वसूनृते ॥५॥

यत्¹ चित्² हि³ ते⁴ गणाः⁵ इमे⁶ छदयन्ति⁷ मघत्तये⁸ ।

परि⁹ चित्¹⁰ वष्टयः¹¹ दधुः¹² ददतः¹³ राधः¹⁴ अहयम्¹⁵ सुजाते¹⁶ अश्वसूनृते¹⁷ ॥

5. ^{1,2,3}When ⁶these ⁵companies ⁴of thy godheads ⁷seek to pleasure thee ⁸in hope of thy plenitudes, ¹²they set ¹¹their desires ⁹all around, ¹³they lavish ¹⁵thy undeviating ¹⁴felicity. ¹⁶O, thy birth is complete! ¹⁷O, truth is in the tramp of thy steeds.

एषु धा वीरवद्यश उषो मघोनि सूरिषु ।

ये नो राधांस्यहया मघवानो अरासत सुजाते अश्वसूनृते ॥६॥

आ¹ एषु² धाः³ वीरवत्⁴ यशः⁵ उषः⁶ मघोनि⁷ सूरिषु⁸ ।

ये⁹ नः¹⁰ राधांसि¹¹ अहया¹² मघवानः¹³ अरासत¹⁴ सुजाते¹⁵ अश्वसूनृते¹⁶ ॥

6. These are thy seers; ⁶O Dawn, ⁷queen of plenty, ^{1,3}set ²in (these ⁸seers) them ⁵the splendour ⁴of thy heroic powers; ¹³lords of thy plenty, ⁹they ¹⁴shall lavish ¹⁰on us thy ¹²undeviating ¹¹riches. ¹⁵O, thy birth is complete! ¹⁶O, truth is in the tramp of thy steeds!

तेभ्यो द्युम्नं बृहद्यश उषो मघोन्या वह ।

ये नो राधांस्यश्व्या गव्या भजन्त सूरयः सुजाते अश्वसूनृते ॥७॥

तेभ्यः¹ द्युम्नम्² बृहत्³ यशः⁴ उषः⁵ मघोनि⁶ आ⁷ वह⁸ ।

ये⁹ नः¹⁰ राधांसि¹¹ अश्व्या¹² गव्या¹³ भजन्त¹⁴ सूरयः¹⁵ सुज्जाते¹⁶ अश्वसूनृते¹⁷ ॥

7. ⁵O Dawn, ⁶our lady of plenty, ^{7,8}bring ¹to them (¹⁵the seers) thy ²illumination, a ³vast ⁴glory; ⁹they (¹⁵the seers) ^{14a}shall give ¹⁰us ^{14b}enjoyment ¹¹of the felicity ¹²of thy steeds and ¹¹the felicity ¹³of thy herds. ¹⁶O, thy birth is complete! ¹⁷O, truth is in the tramp of thy steeds!

उत नो गोमतीरिष आ वहा दुहितर्दिवः ।

साकं सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रैः शोचद्भिर्ऋचिभिः सुजाते अश्वसूनृते ॥८॥

उत¹ नः² गोडमतीः³ इषः⁴ आ⁵ वह⁶ दुहितः⁷ दिवः⁸ ।

साकम्⁹ सूर्यस्य¹⁰ रश्मिभिः¹¹ शुक्रैः¹² शोचत्भिः¹³ अर्चिभिः¹⁴ सुज्जाते¹⁵ अश्वसूनृते¹⁶ ॥

8. ^{5,6}Bring ²to us ¹too, ⁷O daughter ⁸of heaven, ⁴powers of impulse ³full of the troopings of thy light; ⁹let them come companioned with ¹¹the rays ¹⁰of thy Sun, ⁹linked with the purity of his ¹²bright and ¹³burning ¹⁴light-givings. ¹⁵O, thy birth is complete! ¹⁶O, truth is in the tramp of thy steeds!

व्युच्छा दुहितर्दिवो मा चिरं तनुथा अपः ।

नेत् त्वा स्तेनं यथा रिपुं तपाति सूरौ अर्चिषा सुजाते अश्वसूनृते ॥९॥

वि¹ उच्छ² दुहितः³ दिवः⁴ मा⁵ चिरम्⁶ तनुथाः⁷ अपः⁸ ।

न⁹ इत्¹⁰ त्वा¹¹ स्तेनम्¹² यथा¹³ रिपुम्¹⁴ तपाति¹⁵ सूरः¹⁶ अर्चिषा¹⁷ सुज्जाते¹⁸ अश्वसूनृते¹⁹ ॥

9. ^{1,2}Break forth into light, ³O daughter ⁴of heaven! ^{5,7}And spin not out ⁶too long ⁸the work. ¹⁰For ¹¹thee ¹⁶thy sun ¹⁵afflicts ⁹not ¹⁷with his burning ray ¹³as ¹⁵he afflicts ¹⁴the foe and ¹²the thief. ¹⁸O, thy birth is complete! ¹⁹O, truth is in the tramp of thy steeds!

एतावद्वेदुषस्त्वं भूयो वा दातुमर्हसि ।

या स्तोतृभ्यो विभावर्युच्छन्ती न प्रमीयसे सुजाते अश्वसूनृते ॥१०॥

एतावत्¹ वा² इत्³ उषः⁴ त्वम्⁵ भूयः⁶ वा⁷ दातुम्⁸ अर्हसि⁹ ।

या¹⁰ स्तोतृभ्यः¹¹ विभावरि¹² उच्छन्ती¹³ न¹⁴ प्रमीयसे¹⁵ सुज्जाते¹⁶ अश्वसूनृते¹⁷ ॥

10. ^{1,3}So much ⁵thou ^{8,9}shouldst give ²or ⁶more than this; for ¹¹to thy adorers ¹³thou breakest forth ¹²into the full wideness of thy glories and ¹⁴thou art not ¹⁵limited in ¹³thy dawning. ¹⁶O, thy birth is complete! ¹⁷O, truth is in the tramp of thy steeds!

The Second Hymn to the Dawn

Rig Veda V.80

(15/553-4)

द्युतद्यामानं बृहतीमृतेन ऋतावरीमरुणप्सुं विभातीम् ।
देवीमुषसं स्वरावहन्तीं प्रति विप्रासो मतिभिर्जरन्ते ॥१॥
द्युतत्डयामानम्¹ बृहतीम्² ऋतेन³ ऋतवरीम्⁴ अरुणडप्सुम्⁵ विडभातीम्⁶ ।
देवीम्⁷ उषसम्⁸ स्वः⁹ आडवहन्तीम्¹⁰ प्रति¹¹ विप्रासः¹² मतिडभिः¹³ जरन्ते¹⁴ ॥

1. ⁸Dawn ¹of the luminous journey, ⁸Dawn ⁴queen of truth, ²large ³with the Truth, ⁶how wide is the gleam ⁵from her rosy limbs, — ⁸Dawn ⁷divine ¹⁰who brings with her ⁹the heaven of light! Her ¹²the seers ^{11,14}adore ¹³with their thoughts.

एषा जनं दर्शता बोधयन्ती सुगान्पथः कृण्वती यात्यग्रे ।
बृहद्रथा बृहती विश्वमिन्वोषा ज्योतिर्यच्छत्यग्रे अहनाम् ॥२॥
एषा¹ जनम्² दर्शता³ बोधयन्ती⁴ सुडगान्⁵ पथः⁶ कृण्वती⁷ याति⁸ अग्रे⁹ ।
बृहत्डरथा¹⁰ बृहती¹¹ विश्वम्डड्न्वा¹² उषाः¹³ ज्योतिः¹⁴ यच्छति¹⁵ अग्रे¹⁶ अहनाम्¹⁷ ॥

2. ¹This is she who ³has the vision and ⁴she awakens ²man and ⁷makes ⁶his paths ⁵easy to travel and ⁸walks ⁹in his front. ¹⁰How large is her chariot, ¹¹how vast and ¹²all-pervading ¹³the goddess (Dawn), ¹⁵how she brings ¹⁴Light ¹⁶in the front ¹⁷of the days!

एषा गोभिररुणेभिर्युजानाडस्त्रेधन्ती रयिमप्रायु चक्रे ।
पथो रदन्ती सुविताय देवी पुरुषुता विश्ववारा वि भाति ॥३॥
एषा¹ गोभिः² अरुणेभिः³ युजाना⁴ अस्त्रेधन्ती⁵ रयिम्⁶ अप्रडआयु⁷ चक्रे⁸ ।
पथः⁹ रदन्ती¹⁰ सुविताय¹¹ देवी¹² पुरुडस्तुता¹³ विश्वडवारा¹⁴ वि¹⁵ भाति¹⁶ ॥

3. ¹This is she ⁴who yokes ²her cows ³of rosy light; ⁵her journey does not fail and such is ⁶the treasure ⁸she makes ⁷that it passes not away. ¹⁰She hews out ⁹our paths ¹¹to happiness; ¹²divine is she, ^{15,16}far-shining her glory, ¹³many the hymns that rise to her, ¹⁴she brings with her every boon.

एषा व्येनी भवति द्विर्बर्हा आविष्कृण्वाना तन्वं पुरस्तात् ।

ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥४॥

एषा¹ विऽएनी² भवति³ द्विऽबर्हाः⁴ आविऽकृण्वाना⁵ तन्वम्⁶ पुरस्तात्⁷ ।

ऋतस्य⁸ पन्थाम्⁹ अनु¹⁰ एति¹¹ साधु¹² प्रजानतीऽइव¹³ न¹⁴ दिशः¹⁵ मिनाति¹⁶ ॥

4. ⁴Behold her in her biune energy of earth and heaven, ¹how ³she comes into being ²in her whiteness and ⁵discloses ⁶her body ⁷in our front. ^{10,11}She follows ¹²perfectly ⁹the paths ⁸of Truth, ¹³as one who is wise and knows, and ¹⁶she hedges ¹⁴not ¹⁵in our regions.

एषा शुभ्रा न तन्वो विदानोर्ध्वेव स्नाती दृशये नो अस्थात् ।

अप द्वेषो बाधमाना तमांस्युषा दिवो दुहिता ज्योतिषागात् ॥५॥

एषा¹ शुभ्रा² न³ तन्वः⁴ विदाना⁵ ऊर्ध्वाऽइव⁶ स्नाती⁷ दृशये⁸ नः⁹ अस्थात्¹⁰ ।

अप¹¹ द्वेषः¹² बाधमाना¹³ तमांसि¹⁴ उषाः¹⁵ दिवः¹⁶ दुहिता¹⁷ ज्योतिषा¹⁸ आ¹⁹ अगात्²⁰ ॥

5. Lo, how ²brilliant is ⁴her body ⁵when she is found and known! How ¹⁰she stands ⁶on high ³as if ⁷bathing in light that ⁹we ⁸may have vision! ^{11,13}Driving away ¹²all enemies and ¹⁴all darknesses ¹⁵Dawn, ¹⁷the daughter ¹⁶of Heaven, ^{19,20}has come ¹⁸with the Light.

एषा प्रतीची दुहिता दिवो नृन्योषेव भद्रा नि रिणीते अप्सः ।

व्यूर्ण्वती दाशुषे वार्याणि पुनर्ज्योतिर्युवतिः पूर्वथाकः ॥६॥

एषा¹ प्रतीची² दुहिता³ दिवः⁴ नृन्⁵ योषाऽइव⁶ भद्रा⁷ नि⁸ रिणीते⁹ अप्सः¹⁰ ।

विऽऊर्ण्वती¹¹ दाशुषे¹² वार्याणि¹³ पुनः¹⁴ ज्योतिः¹⁵ युवतिः¹⁶ पूर्वथा¹⁷ अकः¹⁸ ॥

6. Lo, ³the daughter ⁴of Heaven ⁶like a woman ⁷full of happiness ²moves to meet ⁵the gods and ¹⁰her form ^{8,9}travels ever nearer to them. ¹¹Unveiling ¹³all blessings ¹²for the giver of sacrifice ¹⁶the goddess young for ever ¹⁸has created ¹⁵the Light ¹⁴once more ¹⁷even as in the beginning.

A Hymn to Savitri

Rig Veda V.81

(15/555-6)

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।

वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः ॥१॥

युञ्जते¹ मनः² उत³ युञ्जते⁴ धियः⁵ विप्राः⁶ विप्रस्य⁷ बृहतः⁸ विपः⁹ चितः⁹ ।

वि¹⁰ होत्राः¹¹ दधे¹² वयुन¹³ वित्¹³ एकः¹⁴ इत्¹⁵ मही¹⁶ देवस्य¹⁷ सवितुः¹⁸ परि¹⁸ ष्टुतिः¹⁹ ॥

1. ⁶The illumined ¹yoke ²their mind ³and ⁴they yoke ⁵their thoughts ⁷to the illumined godhead, ⁸to the vast, ⁹to the luminous in consciousness; ¹⁴the one ¹³knower of all manifestation of knowledge, ^{14,15}he alone ^{10,12}orders ¹¹the Energies of the sacrifice. ¹⁶Great ¹⁹is the praise ¹⁸of Savitri, ¹⁷the creating godhead.

विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते कविः प्रासावीद् भद्रं द्विपदे चतुष्पदे ।

वि नाकमख्यत् सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो वि राजति ॥२॥

विश्वा¹ रूपाणि² प्रति³ मुञ्चते⁴ कविः⁵ प्र⁶ असावीत्⁷ भद्रम्⁸ द्वि⁹ पदे⁹ चतुः¹⁰ पदे¹⁰ ।

वि¹¹ नाकम्¹² अख्यत्¹³ सविता¹⁴ वरेण्यः¹⁵ अनु¹⁶ प्र¹⁶ यानम्¹⁷ उषसः¹⁸ वि¹⁹ राजति²⁰ ॥

2. ¹All ²forms are ^{3,4a}robes ⁵the Seer ^{3,4b}puts on ^{6,7}that he may create ⁸the good and bliss ⁹for the double and ¹⁰the quadruple creature. ¹⁴Savitri ^{11,13}describes by his light ¹²our heavenly world; ¹⁵supreme is he and desirable, ^{19,20}wide is the light of his shining ¹⁷in the march ¹⁸of the Dawn.

यस्य प्रयाणमन्वन्य इद् ययुर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ।

यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महित्वना ॥३॥

यस्य¹ प्र¹ यानम्² अनु³ अन्ये⁴ इत्⁵ ययुः⁶ देवाः⁷ देवस्य⁸ महिमानम्⁹ ओजसा¹⁰ ।

यः¹¹ पार्थिवानि¹² वि¹² ममे¹³ सः¹⁴ एतशः¹⁵ रजांसि¹⁶ देवः¹⁷ सविता¹⁸ महि¹⁸ त्वना¹⁹ ॥

3. And ²in that march ^{4,5}all the other ⁷gods ¹⁰in their might ^{3,6}follow after ⁹the greatness ⁸of this godhead. ¹⁴This is that ¹⁵bright ¹⁷god ¹⁸Savitri ¹¹who ¹⁹by his power and greatness ¹³has measured out ¹²our earthly worlds ¹⁶of light.

उत यासि सवितस्त्रीणि रोचनोत सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्यसि ।

उत रात्रीमुभयतः परीयस उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः ॥४॥

उत¹ यासि² सवितः³ त्रीणि⁴ रोचना⁵ उत⁶ सूर्यस्य⁷ रश्मिभिः⁸ सम्⁹ उच्यसि¹⁰ ।

उत¹¹ रात्रीम्¹² उभयतः¹³ परि¹⁴ ईयसे¹⁵ उत¹⁶ मित्रः¹⁷ भवसि¹⁸ देव¹⁹ धर्मभिः²⁰ ॥

4. ¹But also ²thou goest, ³O Savitri, ⁴to the three ⁵shining worlds of heaven ⁶and ^{9,10}thou art made manifest ⁸by the rays ⁷of the Sun, ¹¹and ^{14,15}thou encirclest ¹³on both sides ¹²the Night, ¹⁶and ¹⁸thou becomest ¹⁷Mitra, ¹⁹O god, ²⁰with his settled laws of Truth.

उतेशिषे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पूषा भवसि देव यामभिः ।

उतेदं विश्वं भुवनं वि राजसि श्यावाश्वस्ते सवितः स्तोममानशे ॥५॥

उत¹ ईशिषे² प्रसवस्य³ त्वम्⁴ एकः⁵ इत्⁶ उत⁷ पूषा⁸ भवसि⁹ देव¹⁰ यामभिः¹¹ ।

उत¹² इदम्¹³ विश्वम्¹⁴ भुवनम्¹⁵ वि¹⁶ राजसि¹⁷ श्यावः¹⁸ अश्वः¹⁹ ते¹⁹ सवितः²⁰ स्तोमम्²¹ आनशे²² ॥

5. ¹And ⁴thou ^{5,6}alone ²hast power ³for the creation ⁷and ⁹thou becomest ⁸the Increaser (Pushan), ¹⁰O god, ¹¹by thy marchings in thy path, ¹²and ^{16,17}thou illumineest ¹⁴all ¹³this ¹⁵world of the becoming. ¹⁸Shyawashwa, ²⁰O Savitri, ²²has found ²¹the affirmation of thy godhead.

Part Four

Other Hymns

A Vedic Hymn

Rig Veda VII.60

(15/559-61)

यद्य सूर्यं ब्रवोऽनागा उद्यन्मित्राय वरुणाय सत्यम् ।

वयं देवत्रादिते स्याम तव प्रियासो अर्यमन् गृणन्तः ॥१॥

यत्¹ अद्य² सूर्यं³ ब्रवः⁴ अनागाः⁵ उत्⁶ उद्यन्⁶ मित्राय⁷ वरुणाय⁸ सत्यम्⁹ ।

वयम्¹⁰ देवत्रा¹¹ अदिते¹² स्याम¹³ तव¹⁴ प्रियासः¹⁵ अर्यमन्¹⁶ गृणन्तः¹⁷ ॥

1. ³O Sun, O Light, ¹because ²today ⁵blameless ⁶in thy rising ⁴thou hast declared ⁹the Truth ⁷to the Lord of Love (Mitra) and ⁸the Lord of Purity (Varuna), so ^{13a}may ¹⁰we ^{13b}abide ¹¹in the godhead, ¹⁵dear ¹⁴to thee, ¹²O Mother infinite, ¹⁵dear ¹⁴to thee, ¹⁶O Lord of Strength (Aryaman), ¹⁷in all our speaking.

एष स्य मित्रावरुणा नृचक्षा उभे उदेति सूर्यो अभि ज्मन् ।

विश्वस्य स्थातुर्जगतश्च गोपा ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन् ॥२॥

एषः¹ स्यः² मित्रावरुणा³ नृचक्षाः⁴ उभे⁵ इति उत्⁶ एति⁷ सूर्यः⁸ अभि⁹ ज्मन्¹⁰ ।

विश्वस्य¹¹ स्थातुः¹² जगतः¹³ च¹⁴ गोपाः¹⁵ ऋजु¹⁶ मर्तेषु¹⁷ वृजिना¹⁸ च¹⁹ पश्यन्²⁰ ॥

2. ³O Mitra, O Varuna, ¹this ²is ⁴he that seeth for the soul, ⁸the Sun ^{6,7}that rises ⁹over ⁵(both) earth and heaven ¹⁰in the pervading wideness, and ¹⁵he guards ¹¹all ¹³that is in motion ¹⁴and ¹¹all ¹²that is stable; ²⁰for he beholds ¹⁶the straight things ¹⁹and ¹⁸the crooked ¹⁷in mortals.

अयुक्त सप्त हरितः सधस्थाद्या ई वहन्ति सूर्यं घृताचीः ।

धामानि मित्रावरुणा युवाकुः सं यो यूथेव जनिमानि चष्टे ॥३॥

अयुक्त¹ सप्त² हरितः³ सधस्थात्⁴ याः⁵ ईम्⁶ वहन्ति⁷ सूर्यम्⁸ घृताचीः⁹ ।

धामानि¹⁰ मित्रावरुणा¹¹ युवाकुः¹² सम्¹³ यः¹⁴ यूथाऽइव¹⁵ जनिमानि¹⁶ चष्टे¹⁷ ॥

3. ²Seven ³shining energies ^{1a}has this ⁸Bright One (Surya) ^{1b}yoked today ⁴in the world of our achievement and ⁵they ⁷bear ⁶him ⁹on in their clarity, and he (¹⁴who is ¹²devoted to both of you, ¹¹O Mitra, O Varuna) ^{13,17}beholds ¹⁰the homes of the soul and ¹⁶the places of its birth ^{15,17}like a herdsman who watches over his herds.

उद्धां पृक्षासो मधुमंतो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः ।

यस्मा आदित्या अध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ॥४॥

उत्¹ वाम्² पृक्षासः³ मधुमन्तः⁴ अस्थुः⁵ आ⁶ सूर्यः⁷ अरुहत्⁸ शुक्रम्⁹ अर्णः¹⁰ ।

यस्मै¹¹ आदित्याः¹² अध्वनः¹³ रदन्ति¹⁴ मित्रः¹⁵ अर्यमा¹⁶ वरुणः¹⁷ सजोषाः¹⁸ ॥

4. ¹Upward ⁵rise ²your ⁴honied ³satisfactions; for our ⁷sun ^{6,8}has climbed ¹⁰into the ocean ⁹of pure Light and ¹¹for him ¹²the Children of the Infinite ¹⁴hew out ¹³his paths, even ¹⁵the Lord of Love (Mitra) and ¹⁶the Lord of Strength (Aryaman) and ¹⁷the Lord of Purity (Varuna) ¹⁸in one harmony (joy).

इमे चेतारो अनृतस्य भूरेर्मित्रो अर्यमा वरुणो हि सन्ति ।

इम ऋतस्य वावृधुर्दुरोणे शग्मासः पुत्रा अदितेरदब्धाः ॥५॥

इमे¹ चेतारः² अनृतस्य³ भूरेः⁴ मित्रः⁵ अर्यमा⁶ वरुणः⁷ हि⁸ सन्ति⁹ ।

इमे¹⁰ ऋतस्य¹¹ ववृधुः¹² दुरोणे¹³ शग्मासः¹⁴ पुत्राः¹⁵ अदितेः¹⁶ अदब्धाः¹⁷ ॥

5. ^{1,8}These ⁹are ²they that discern and separate ⁴all the much ³falsehood in us; ^{1,8,9}they are the Lords of ⁵Love (Mitra) and ⁶Strength (Aryaman) and ⁷Purity (Varuna). ¹⁰These ¹²grow ¹³in the house ¹¹of Truth, ¹⁴puissant and ¹⁷unvanquished ¹⁵Sons ¹⁶of the Infinite.

इमे मित्रो वरुणो दूळभासोऽचेतसं चिच्चितयन्ति दक्षैः ।

अपि क्रतुं सुचेतसं वतन्तस्तिरश्चिदंहः सुपथा नयन्ति ॥६॥

इमे¹ मित्रः² वरुणः³ दुःऽदभासः⁴ अचेतसम्⁵ चित्⁶ चितयन्ति⁷ दक्षैः⁸ ।

अपि⁹ क्रतुम्¹⁰ सुऽचेतसम्¹¹ वतन्तः¹² तिरः¹³ चित्¹⁴ अंहः¹⁵ सुऽपथा¹⁶ नयन्ति¹⁷ ॥

6. ¹These are ²the Love (Mitra) and ³the Purity (Varuna) ⁴hard to repress who ⁸by their discernings ⁷give knowledge (⁶even) ⁵to him who has no knowledge; ¹²they bring to him ¹⁰their impulses of a will ¹¹that has right vision and ¹⁷they lead him ¹⁶by the good path ^{13,14}beyond ¹⁵the evil.

इमे दिवो अनिमिषा पृथिव्याश्चिकित्वांसो अचेतसं नयन्ति ।

प्रव्राजे चिन्नद्यो गाधमस्ति पारं नो अस्य विष्वितस्य पर्षन् ॥७॥

इमे¹ दिवः² अनिमिषा³ पृथिव्याः⁴ चिकित्वांसः⁵ अचेतसम्⁶ नयन्ति⁷ ।

प्रऽव्राजे⁸ चित्⁹ नद्यः¹⁰ गाधम्¹¹ अस्ति¹² पारम्¹³ नः¹⁴ अस्य¹⁵ विष्वितस्य¹⁶ पर्षन्¹⁷ ॥

7. ¹These (Mitra, Varuna and Aryaman) ³with sleepless eyes ⁵see and know (²from Heaven) ⁴in his earth ⁶for man that is ignorant and ⁷lead him: ⁸in his forward faring ¹²he comes ¹¹to the fathomless pit ¹⁰in the river, ⁹yet ¹⁷shall they bear him (¹⁴us) across ¹³to the other shore ¹⁵of this ¹⁶wideness.

यद् गोपावददितिः शर्म भद्रं मित्रो यच्छन्ति वरुणः सुदासे ।

तस्मिन्ना तोकं तनयं दधाना मा कर्म देवहेळनं तुरासः ॥८॥

यत्¹ गोपावत्² अदितिः³ शर्म⁴ भद्रम्⁵ मित्रः⁶ यच्छन्ति⁷ वरुणः⁸ सुदासे⁹ ।

तस्मिन्¹⁰ आ¹¹ तोकम्¹² तनयम्¹³ दधानाः¹⁴ मा¹⁵ कर्म¹⁶ देवहेळनम्¹⁷ तुरासः¹⁸ ॥

8. ⁴The peace and ²the protection and ⁵the happiness ¹which ³the infinite Mother and the Lords of ⁶Love (Mitra) and ⁸Purity (Varuna) ⁷give ⁹to the servant of the sacrifice, ¹⁰in that ^{11,14}let us found ¹²all our creation and ¹³building, ¹⁶let us do ¹⁵no ¹⁷violence to the godhead, ¹⁸O ye swift Wayfarers.

अव वेदिं होत्राभिर्यजेत रिपः काश्चिद्भ्रुणध्रुतः सः ।

परि द्वेषोभिर्यमा वृणक्तूरुं सुदासे वृषणा उ लोकम् ॥९॥

अव¹ वेदिम्² होत्राभिः³ यजेत⁴ रिपः⁵ काः⁶ चित्⁷ वरुणध्रुतः⁸ सः⁹ ।

परि¹⁰ द्वेषः¹¹ अभिः¹² अर्यमा¹³ वृणक्तु¹⁴ उरुम्¹⁵ सुदासे¹⁶ वृषणौ¹⁷ ऊं¹⁸ इति लोकम्¹⁹ ॥

9. ⁹He ⁸whom the Lord of Purity (Varuna) upholds, ^{1,4}puts away ²from his altar ³by the powers of sacrifice ^{6,7}whatsoever ⁵hurters: ^{10,13}cut away, ¹²O Lord of Strength (Aryaman), ¹⁵from the servant of the sacrifice ¹¹the hurt and the division, form in him that ¹⁴vast ¹⁷other ¹⁸world, ¹⁶O givers of the abundance.

सस्वश्चिद्धि समृतिस्त्वेषामपीच्येन सहसा सहन्ते ।

युष्मद्भिभया वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मृळता नः ॥१०॥

सस्वः¹ चित्² हि³ सम्⁴ ऋतिः⁵ त्वेषी⁶ एषाम्⁷ अपीच्येन⁸ सहसा⁹ सहन्ते¹⁰ ।

युष्मत्¹¹ भिया¹² वृषणः¹³ रेजमानाः¹⁴ दक्षस्य¹⁵ चित्¹⁶ महिना¹⁷ मृळत¹⁸ नः¹⁹ ॥

10. ⁵A blazing strength and ¹a world of illumination is ⁴the coming together ⁶of these Godheads and ⁹they overcome ⁷by their near and approaching (or, secret) ⁸force. Lo, ¹³we quiver ¹¹with the fear ¹⁰of you (¹²O Showerer); ^{17a}set ¹⁸us ^{17b}at ease ¹⁶by the greatness ¹⁴of your discerning.

यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाते वाजस्य सातौ परमस्य रायः ।

सीक्षन्त मन्युं मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातु ॥११॥

यः¹ ब्रह्मणे² सु³मतिम्³ आ⁴यजाते⁴ वाजस्य⁵ सातौ⁶ परमस्य⁷ रायः⁸ ।

सीक्षन्त⁹ मन्युम्¹⁰ मघवानः¹¹ अर्यः¹² उरु¹³ क्षयाय¹⁴ चक्रिरे¹⁵ सुधातु¹⁶ ॥

11. ^{4a}For when ¹a man ^{4b}by sacrifice wins ³right-mindedness ⁶in the getting ⁵of the plenitude, ⁶in the conquest ⁷of the supreme ⁸Felicity, ¹²the strong Warriors, ¹¹the Lords of the Treasure ⁹cleave ¹⁰to his heart of emotion and ¹⁵they form there ¹³the Vast ¹⁴for his dwelling-place ¹⁶making it of a perfect temper.

इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।

विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१२॥

इयम्¹ देवा² पुरः³हितिः³ युव⁴भ्याम्⁴ यज्ञेषु⁵ मित्रावरुणौ⁶ अकारि⁷ ।

विश्वानि⁸ दुः⁹गा⁹ पिपृतम्¹⁰ तिरः¹¹ नः¹² यूयम्¹³ पात¹⁴ स्वस्तिभिः¹⁵ सदा¹⁶ नः¹⁷ ॥

14. ⁴For you (two) ⁷we have made ^{1,3}in front this work of the divine representative (²O Divine ⁶Mitra and Varuna) ⁵in our sacrifices; ¹⁰lead ¹²us ¹¹safe through ⁸all ⁹difficult places. (¹³You two) ¹⁴keep ¹⁷us ¹⁶always ¹⁵with constant felicities.

A Hymn of the Thought-Gods

Based on Rig Veda V.52-61

(15/562-64)

[According to *Notes on the Text* by Editors of Vol. 15 (p. 601), this is not a translation but a paraphrase of the hymns to the Maruts by the Rishi Shyavashwa of the Atri clan; it is based on Rig Veda V.52 and, in the last three paragraphs, on scattered verses from V.53-61. The compiler has, working back from the snippets in the translation, identified the individual verses from V.53-61; and provided additional translation of some verses from *Vedic and Philological Studies (VPS)* Vol. 14, for comparative study.]

प्र श्यावाश्व धृष्णुडयार्चा मरुद्भिर्ऋक्वभिः ।

ये अद्रोघमनुष्वधं श्रवो मदन्ति यज्ञियाः ॥V.52.1 ॥

प्र¹ श्यावडअश्व² धृष्णुडया³ अर्च⁴ मरुत्डभिः⁵ ऋक्वडभिः⁶ ।

ये⁷ अद्रोघम्⁸ अनुडस्वधम्⁹ श्रवः¹⁰ मदन्ति¹¹ यज्ञियाः¹² ॥

1. ⁵The shining host has arisen in my soul, the host of the Thought-gods (Maruts) and, ⁴they sing a hymn ¹as they march upward, ⁶a hymn of the heart's illumination. ¹March thou on, ²O my soul (Shyavashva), ³impetuously to their violent and mighty music. For ⁷they ¹¹are drunken with the joy ¹⁰of an inspiration ⁸that betrays not to falsehood, ⁹because the truth of eternal Nature is its guide. (15/562)

¹Forward! ²Shyavasva, ³violently on ⁶with thy illumined thought ⁵by the Thought-powers (Maruts) ⁴that sing to thee their sentences of light, ¹²gods of the sacrifice ⁷who ¹¹have rapture ¹⁰of an inspiration ⁸that betrays them not, ⁹for it follows Nature's self-forming force. (VPS 14/285)

ते हि स्थिरस्य शवसः सखायः संति धृष्णुया ।

ते यामन्ना धृषद्विनस्मना पांति शश्वतः ॥V.52.2 ॥

ते¹ हि² स्थिरस्य³ शवसः⁴ सखायः⁵ सन्ति⁶ धृष्णुः⁷ ।

ते⁸ यामन्⁹ आ¹⁰ धृषत्¹¹ विनः¹² त्मना¹³ पान्ति¹⁴ शश्वतः¹⁵ ॥

2. ¹They ⁶are ⁵the comrades ³of a firm and ⁴blazing Light and in the force of the Light they work out their lofty aggressions; ¹¹conquerors, ⁷violently ^{10,9}they march on their path, ^{12,13}self-protecting they guard of themselves the soul against falsehood; for they are many and march ¹⁴without a gap in their brilliant ranks. (15/562)

⁷Violent ⁶are ¹they, yet ⁵comrades ³of a firm ⁴gleaming Strength; ¹¹full of boldness ^{10,9}in their driving, ¹⁴but linked each to each ¹³they protect ¹²by their self-truth ⁸thy ⁹march. (VPS 14/285)

ते स्यंद्रासो नोक्षणोऽति ष्कंदंति शर्वरीः ।

मरुतामधा महो दिवि क्षमा च मन्महे ॥V.52.3 ॥

ते¹ स्यन्द्रासः² न³ उक्षणः⁴ अति⁵ स्कन्दन्ति⁶ शर्वरीः⁷ ।

मरुताम्⁸ अध⁹ महः¹⁰ दिवि¹¹ क्षमा¹² च¹³ मन्महे¹⁴ ॥

3. Violent are ¹they ³as ^{4a}a herd of ²rushing ^{4b}bulls; the nights come against them, but ¹they ^{5,6}overleap ⁷the nights; ¹²they possess the earth ¹⁴in our thoughts ¹³and ¹¹they rise with them to the heavens. (15/562)

²Swift-charging ⁴bulls of the diffusion, ¹they ⁶leap ⁵beyond ⁷our Nights; ⁹then ¹¹in their heaven ¹³as ¹²on our containing earth ¹⁴we mentalise ¹⁰the vast expansion ⁸of the Thought-gods. (VPS 14/285)

अर्हतो ये सुदानवो नरो असामिशवसः ।

प्र यज्ञं यज्ञियेभ्यो दिवो अर्चा मरुद्भ्यः ॥V.52.5 ॥

अर्हन्तः¹ ये² सुदानवः³ नरः⁴ असामिऽशवसः⁵ ।

प्र⁶ यज्ञम्⁷ यज्ञियेभ्यः⁸ दिवः⁹ अर्च¹⁰ मरुत्¹¹भ्यः¹² ॥

5. ⁵No half-lights, ⁴no impotent things ²are they, but ³mighty in aggression and ¹puissant to attain..... (15/562)

²They are ⁴soul-strengths ¹that become adept in us for the conquest, ³perfect in force of achievement, ⁵no half-strengths of the light; ⁶forward ⁹through heaven ^{10a}illumine ⁷the sacrifice ^{10b}with thy verse ¹¹for the Thought-powers, ⁸gods of the sacrifice. (VPS 14/285)

आ रुक्मैरा युधा नर ऋष्या ऋष्टीरसृक्षत ।

अन्वेनाँ अह विद्युतो मरुतो जङ्घतीरिव भानुरर्त त्मना दिवः ॥V.52.6 ॥

आ¹ रुक्मैः² आ³ युधा⁴ नरः⁵ ऋष्याः⁶ ऋष्टीः⁷ असृक्षत⁸ ।

अनु⁹ एनान्¹⁰ अह¹¹ विद्युतः¹² मरुतः¹³ जङ्घतीः¹⁴ भानुः¹⁵ अर्त¹⁶ त्मना¹⁷ दिवः¹⁸ ॥

6. ⁷Spears of light they hold and ⁸they loose them from their hands at the children of Darkness; ¹⁴the flashing ¹²lightnings ¹³of the Thought-gods search the night and ¹⁵the light ¹⁸of heaven ¹⁶rises ¹⁷of itself on our souls at their battle-call. (15/562)

²By their golden gleamings, ⁴by their battling ⁵these soul-strengths ^{1,3}move towards ⁶knowledge and ⁸cast out ⁷their searching spears; ¹¹yea, ¹²the lightnings ⁹leap at the will ¹⁰of the(se) ¹³Thought-gods, then ¹⁷of itself ¹⁵the Light of the Sun ¹⁶arises ¹⁸in our heaven. (VPS 14/285)

शर्धो मारुतमुच्छंस सत्यशवसमृभ्वसं ।

उत स्म ते शुभे नरः प्र स्यंद्रा युजत त्मना ॥V.52.8 ॥

शर्धः¹ मारुतम्² उत्³ शंस⁴ सत्यशवसम्⁵ ऋभ्वसम्⁶ ।

उत⁷ स्म⁸ ते⁹ शुभे¹⁰ नरः¹¹ प्र¹² स्यन्द्राः¹³ युजत¹⁴ त्मना¹⁵ ॥

8. ⁵Truth is their shining strength; ¹the hosts ²of the Thought-gods are ⁶(like Ribhus) the artificers of the soul and they fashion its immortality; ¹⁵themselves ¹⁴they yoke their coursers to the chariot of our life ⁷and ^{12,13}they drive galloping ¹⁰to the joy that is its goal. (15/562)

⁴Express ³upward ¹the force ²of the Thought-gods ⁵who have the luminous power of the truth and ⁶skill to shape it; ⁷then ¹⁵of themselves ⁹these ¹¹strengths of the soul ¹⁴are self-yoked and ^{12,13}they charge in our forward march ¹⁰towards the light and bliss. (VPS 14/286)

उत स्म ते परुष्यामूर्णा वसत शुंध्यवः ।

उत पव्या रथानामद्रिं भिदंत्योजसा ॥V.52.9 ॥

उत¹ स्म² ते³ परुष्याम्⁴ ऊर्णाः⁵ वसत⁶ शुंध्यवः⁷ ।

उत⁸ पव्या⁹ रथानाम्¹⁰ अद्रिम्¹¹ भिन्दन्ति¹² ओजसा¹³ ॥

9. ⁷They have bathed (cleansed) their limbs ⁴in the waters of Parushni, ⁵in the stream that has a multitude of currents, ⁶they have put on ⁵their divine (woolen) raiment ⁸and now ⁹with the wheels ¹⁰of their chariots (¹³and their might) ¹²they break open ¹¹all Nature's secret caves. (15/562)

Both ^{4,5}in the streams of its wide-flowing flood ⁷they purify themselves ¹and ⁶garb themselves ⁵with its densities ⁸and here ⁹with the wheel ¹⁰of their chariots (¹³and their might) ¹²they break open ¹¹the material hill. (VPS 14/286)

आपथयो विपथयोऽंतस्पथा अनुपथाः ।

एतेभिर्मह्यं नामभिर्यज्ञं विष्टार ओहते ॥V.52.10 ॥

आपथयः¹ विपथयः² अन्तःपथाः³ अनुपथाः⁴ ।

एतेभिः⁵ मह्यम्⁶ नामभिः⁷ यज्ञम्⁸ विस्तारः⁹ ओहते¹⁰ ॥

10. ²Sometimes they march on a thousand branching paths, ¹sometimes they rush direct at their goal; ³sometimes their paths are within, ⁴sometimes they follow outward Nature's thousand ways; ⁸the world-sacrifice fulfils itself ⁷by the many names of their godhead and ⁹by their ever-widening ¹⁰march. (15/562)

¹With paths that come home to us and ²paths that radiate out wide from us and ³paths within us and ⁴paths that follow our movement, and ⁵by all these ⁷their Names ⁹extended, ¹⁰they come galloping ⁶to my ⁸sacrifice. (VPS 14/286)

अथा नरो न्योहतेऽथा नियुत ओहते ।

अथा पारावता इति चित्रा रूपाणि दशर्या ॥V.52.11 ॥

अध¹ नरः² नि³ ओहते⁴ अध⁵ निडयुतः⁶ ओहते⁷ ।

अध⁸ पारावताः⁹ इति¹⁰ चित्रा¹¹ रूपाणि¹² दशर्या¹³ ॥

11. ⁵Now ⁷they make (carry) themselves as galloping ⁶forces of our life, ¹now they are (they ^{3,4}carry themselves as) ²gods and powers of the soul; ¹⁰at last ¹²they put on forms ⁹of a supreme world, ¹²forms ¹³of vision, ¹²forms ¹¹of light. (15/563)

¹Now ²as human things ^{3,4}they gallop in and ⁵now (⁷gallop) ⁶as yoke-steeds of the nervous Life and ⁸now ⁹they are thoughts from the supreme and wear ¹¹richly-shining ¹²forms ¹³of vision. (VPS 14/286)

छन्दःस्तुभः कुभन्यव उत्समा कीरिणो नृतुः ।

ते मे के चित्र तायव ऊमा आसंदृशि त्विषे ॥V.52.12 ॥

छन्दःऽस्तुभः¹ कुभन्यवः² उत्सम्³ आ⁴ कीरिणः⁵ नृतुः⁶ ।

ते⁷ मे⁸ के⁹ चित्¹⁰ न¹¹ तायवः¹² ऊमाः¹³ आसन्¹⁴ दृशि¹⁵ त्विषे¹⁶ ॥

12. ⁵They have attained to the goal, ¹they support the rhythms of the world, chanting ^{4,6}they weave their glorious dance ³round the very fountain of things; they (^{9,10}some ⁷of them) are ¹²creators of supreme forms, (^{9,10}some ⁷of them) they ¹³expand the soul ¹⁵in vision and (^{9,10}some) ^{15,16}make it a divine blaze of light. (15/563)

¹They maintain the rhythms, ²they thirst for the waters and, ⁵victorious in the work, ^{4,6}they dance ³about the source. They (^{9,10}Some ⁷of them) are ¹²unseen (stealthy) ¹³extenders ⁸of my being, ⁸my ¹³increasers (helpers) ¹⁴who were ⁸with me ¹⁶for a blazing force ¹⁵in the vision. (VPS 14/286)

य ऋष्या ऋष्टिविद्युतः कवयः संति वेधसः ।

तमृषे मारुतं गणं नमस्या रमया गिरा ॥V.52.13 ॥

यः¹ ऋष्याः² ऋष्टिऽविद्युतः³ कवयः⁴ सन्ति⁵ वेधसः⁶ ।

तम्⁷ ऋषे⁸ मारुतम्⁹ गणम्¹⁰ नमस्य¹¹ रमय¹² गिरा¹³ ॥

13. For ¹these are ²rushing seekers of the Truth; ³for the Truth their lightnings stab and search; ⁵they are ⁴seers, ⁵they are ⁶creators and ordainers;.... (15/563)

¹They are ²finders of knowledge and ³their lightnings are as spears that search; ⁵they are ⁴seers, ⁵they are ⁶creators of harmony; ⁸O sage, ¹¹bow down ⁷to the (those) ¹⁰banded ⁹Thought-gods (Maruts) and ¹²give them delight ¹³by thy speech. (VPS 14/286)

अच्छ ऋषे मारुतं गणं दाना मित्रं न योषणा ।

दिवो वा धृष्णव ओजसा स्तुता धीभिरिषण्यत ॥V.52.14 ॥

अच्छ¹ ऋषे² मारुतम्³ गणम्⁴ दाना⁵ मित्रम्⁶ न⁷ योषणा⁸ ।

दिवः⁹ वा¹⁰ धृष्णवः¹¹ ओजसा¹² स्तुताः¹³ धीभिः¹⁴ इषण्यत¹⁵ ॥

14. ... ¹¹their aggressions ¹²are inspired by the might and force ⁹of heaven, therefore ¹³affirmed ¹⁴in our thoughts ¹⁵they speed carrying us confidently on their way. (15/563)

²O sage, ¹approach ⁴the banded ³Thought-gods (Maruts) ⁷as ⁶one comes to a friend ⁵with the goddess (Dana) who discerns and disparts ⁷as ⁸with the bride of thy love; ¹⁰then ^{15a}shall they ⁹in thy heavens, ¹³affirmed, ¹¹aggressive ¹²in their energy ^{15b}rush forward ¹⁴with thy thoughts. (VPS 14/286)

नू मन्वान एषां देवाँ अच्छा न वक्षणा ।

दाना सचेत सूरिभिर्यामश्रुतेभिरंजिभिः ॥V.52.15 ॥

नु¹ मन्वानः² एषाम्³ देवान्⁴ अच्छ⁵ न⁶ वक्षणा⁷ ।

दाना⁸ सचेत⁹ सूरिऽभिः¹⁰ यामऽश्रुतेभिः¹¹ अञ्जिऽभिः¹² ॥

15. ¹When ²the mind is full ³of them, ⁷it is borne on ⁵towards ⁴godhead, for they have ¹²the radiant ¹¹inspiration of the path. (15/563)

¹If ^{2a}a man mentalises ³these, ⁵towards ⁴the godheads ⁷by the thought that bears, then ⁸by the thought that discerns and disparts ⁹he shall be joined to them ¹⁰in the light of knowledge, ¹¹in their inspiration of movement, ¹²in their gleamings out. (VPS 14/286)

प्र ये मे बंध्वेषे गां वोचंत सूरयः पृश्निं वोचंत मातरं ।

अधा पितरमिष्मिणं रुद्रं वोचंत शिक्वसः ॥V.52.16 ॥

प्र¹ ये² मे³ बन्धुऽएषे⁴ गाम्⁵ वोचन्त⁶ सूरयः⁷ पृश्निम्⁸ वोचन्त⁹ मातरम्¹⁰ ।

अध¹¹ पितरम्¹² इष्मिणम्¹³ रुद्रम्¹⁴ वोचन्त¹⁵ शिक्वसः¹⁶ ॥

16. ¹⁰A Mother bore them ⁸many-hued in her soul and of her ^{1,6}they tell him; ^{14a}Violent One ¹²was their Father ¹³whose impulse drives all beings that are born, and him ^{1,9}they reveal. (15/563)

⁴That I might seek the divine Friend, ²they ⁷illumined, ⁶declared ³to me ¹first ⁸their many-hued Mother (mental Nature), yea, ²they ^{1,9}declared ⁸the bright ¹⁰Mother ⁵of the herds; ¹¹then ¹²their Father ¹³who gives us the impulses ^{1,9}they declared, ¹⁴the Terrible One (Rudra). (VPS 14/287)

सप्त मे सप्त शाकिन एकमेका शता ददुः ।

यमुनायामधि श्रुतमुद्राधो गव्यं मृजे नि राधो अश्व्यं मृजे ॥V.52.17 ॥

सप्त¹ मे² सप्त³ शाकिनः⁴ एकम्⁵एका⁵ शता⁶ ददुः⁷ ।

यमुनायाम्⁸ अधि⁹ श्रुतम्¹⁰ उत्¹¹ राधः¹² गव्यम्¹³ मृजे¹⁴ नि¹⁵ राधः¹⁶ अश्व्यम्¹⁷ मृजे¹⁸ ॥

17. ¹Seven ³and seven the Thought-gods ²came to me and ⁵seven times ⁷they gave ⁶a hundred-fold; ⁸in Yamuna ^{15,14}I will bathe ¹³the shining herds ¹⁰of my thoughts which they have given, ^{11,18}I will purify my (¹⁶achievement of - HMF VII.5.8) ¹⁷swiftnesses ⁸in the river of my soul. (15/563)

को वेद जानमेषां को वा पुरा सुम्नेष्वास मरुतां ।

यद्युयुज्जे किलास्यः ॥V.53.1 ॥

कः¹ वेद² जानम³ एषाम्⁴ कः⁵ वा⁶ पुरा⁷ सुम्नेषु⁸ आस⁹ मरुताम्¹⁰ ।

यत्¹¹ युयुज्जे¹² किलास्यः¹³ ॥

1. (¹¹When ¹²the Maruts were yoked ¹³to their movement - the spotted deers), ¹Who ²has known ^{3a}the place ⁴of their ^{3b}birth ⁶or ⁵who ⁹has sat (⁷from the beginning) ¹⁰in their ⁸high beatitudes? Who desires and seeks his Friend beyond? (15/563)

तं वः शर्धं रथानां त्वेषं गणं मारुतं नव्यसीनां ।

अनु प्र यंति वृष्टयः ॥V.53.10 ॥

तम्¹ वः² शर्धम्³ रथानाम्⁴ त्वेषम्⁵ गणम्⁶ मारुतम्⁷ नव्यसीनाम्⁸ ।

अनु⁹ प्र¹⁰ यन्ति¹¹ वृष्टयः¹² ॥

10. ^{10,11}Lo, they march on (⁸in their new ⁴chariots) ³in their cohorts and their (⁵fierce) ⁶companies; ⁹let us follow in their steps ¹²with the pace of our thinkings (or, ¹²the rains –^{9,10,11}follow them). (15/563)

येन तोकाय तनयाय धान्यं बीजं वहध्वे अक्षितं ।

अस्मभ्यं तद्धत्तन यद्ध ईमहे राधो विश्वायु सौभगं ॥V.53.13 ॥

येन¹ तोकाय² तनयाय³ धान्यम्⁴ बीजम्⁵ वहध्वे⁶ अक्षितम्⁷ ।

अस्मभ्यम्⁸ तत्⁹ धत्तन¹⁰ यत्¹¹ वः¹² ईमहे¹³ राधः¹⁴ विश्व¹⁵आयु¹⁵ सौभगम्¹⁶ ॥

13. ⁶For they bear with them ⁷an imperishable ⁵seed ³of creation and ⁴the grain of immortal forms and ¹¹this if ¹⁰they plant ⁸in the fields of the (or our) soul, ⁹there ¹⁴shall grow as its harvest ¹⁵life universal and ¹⁶bliss transcendent. (15/563)

अतीयाम निदस्तिरः स्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः ।

वृष्ट्वी शं योराप उस्त्रि भेषजं स्याम मरुतः सह ॥V.53.14 ॥

अति¹ इयाम² निदः³ तिरः⁴ स्वस्ति⁵भिः⁵ हित्वा⁶ अवद्यम्⁷ अरातीः⁸ ।

वृष्ट्वी⁹ सम्¹⁰ योः¹¹ आपः¹² उस्त्रि¹³ भेषजम्¹⁴ स्याम¹⁵ मरुतः¹⁶ सह¹⁷ ॥

14. (⁵With all kinds of weal – HMF VI.1.20.) ^{1,2}They will put by ³all that derides our aspiration and ^{1,2}pass ⁴beyond ³all that limits us; ⁶they will destroy ⁷all fault and dumbness and ⁸the soul's poverties (enemy powers – HMF III.24.1). For theirs is ⁹the rain of the abundance of heaven and theirs the storms ¹¹that ^{10,11}set flowing ¹²the rivers of life; their thunders are the chant of the hymn of the gods and the proclamations of the Truth. (15/563)

न स जीयते मरुतो न हन्यते न स्नेधति न व्यथते न रिष्यति ।

नास्य राय उप दस्यन्ति नोतय ऋषिं वा यं राजानं वा सुषूदथ ॥ V.54.7 ॥

न¹ सः² जीयते³ मरुतः⁴ न⁵ हन्यते⁶ न⁷ स्नेधति⁸ न⁹ व्यथते¹⁰ न¹¹ रिष्यति¹² ।

न¹³ अस्य¹⁴ रायः¹⁵ उप¹⁶ दस्यन्ति¹⁷ न¹⁸ ऊतयः¹⁹ ऋषिम्²⁰ वा²¹ यम्²² राजानम्²³ वा²⁴ सुषूदथ²⁵ ॥

7. ⁴They (Maruts) ²⁵lead us on a happy path and ²he who follows them shall ⁷not ⁸stumble, ⁹nor ¹⁰have pain ¹¹nor ¹²hurt, ¹nor ³decay ⁵nor ⁶die; ¹⁴their ¹⁵plenitudes ¹³are not ^{16,17}destroyed ¹⁸nor ¹⁹their felicities ^{16,17}diminished; ²²they make of man ²⁰a seer ²¹and ²³a king. (15/563-4)

⁴O Life-gods (Maruts), ²he ¹is not ³conquered, ²he ⁵is not ⁶slain, ⁸he stumbles ⁷not, ⁹nor ¹²is hurt ⁹nor ¹⁰suffers anguish, ¹⁴his ¹⁵felicities and ¹⁴his ¹⁹increasings ^{13,16,17}are not harried nor made havoc of ²²whom ²⁵you speed on his way ²⁰a seer ²¹or ²³a king. (VPS 14/288)

आभूषेण्यं वो मरुतो महित्वनं दिदृक्षेण्यं सूर्यस्येव चक्षणं ।

उतो अस्माँ अमृतत्वे दधातन शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ V.55.4 ॥

आऽभूषेण्यम्¹ वः² मरुतः³ महिऽत्वनम्⁴ दिदृक्षेण्यम्⁵ सूर्यस्य^{6a}ऽइव^{6b} चक्षणम्⁷ ।

उतो⁸ इति अस्मान्⁹ अमृतत्वे¹⁰ दधातन¹¹ शुभम्¹² याताम्¹³ अनु¹⁴ रथाः¹⁵ अवृत्सत¹⁶ ॥

4. ⁴Their vastness is ⁵the blazing ^{6a}of a divine Sun; ¹¹they shall place ⁹us ¹⁰in the seats of Immortality. (15/564)

³O ye thought-powers, ²your ⁴greatness ¹can enter into our being and ⁵carry with it a power of vision ^{6b}like ⁷the seeing ^{6a}of the bright Lord of Truth; ⁸and ¹¹ye shall found ⁹us ¹⁰in the immortality. ¹⁴One after the other (¹⁵their chariots ¹⁶roll ¹³as they journey ¹²to Bliss.) (VPS 14/290)

यत्पूर्व्यं मरुतो यच्च नूतनं यदुद्यते वसवो यच्च शस्यते ।

विश्वस्य तस्य भवथा नवेदसः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥V.55.8 ॥

यत्¹ पूर्व्यम्² मरुतः³ यत्⁴ च⁵ नूतनम्⁶ यत्⁷ उद्यते⁸ वसवः⁹ यत्¹⁰ च¹¹ शस्यते¹² ।

विश्वस्य¹³ तस्य¹⁴ भवथ¹⁵ नवेदसः¹⁶ शुभम्¹⁷ याताम्¹⁸ अनु¹⁹ रथाः²⁰ अवृत्सत²¹ ॥

8. ^{13,14}Of all ¹that ²was of old ⁵and ^{13,14}of all ⁴that ⁶is new, ^{13,14}of all ⁷that ⁸rises from the soul ¹¹and ^{13,14}all ¹⁰that ¹²seeks expression ³they (Maruts) ¹⁵are ¹⁶the impellers. (15/564)

¹Whatever ²is of old ⁵and ⁴whatever ⁶is new, ⁷that ⁸which rises in us, ⁹O Dwellers in substance (Vasus), ¹¹and ¹⁰that ¹²which is expressed, ¹³of all ¹⁴this ¹⁵you become ¹⁶the knowers. ¹⁹One after another (²⁰their chariots ²¹roll ¹⁸as they journey ¹⁷to Bliss.) (VPS 14/290)

य ई वहंत आशुभिः पिबंतो मदिरं मधु ।

अत्र श्रवांसि दधिरे ॥ V.61.11 ॥

ये¹ ईम्² वहन्ते³ आशुभिः⁴ पिबन्तः⁵ मदिरम्⁶ मधु⁷ ।

अत्र⁸ श्रवांसि⁹ दधिरे¹⁰ ॥

11. They are born of the Truth (ऋतञ्जाताः -V.61.14); they are luminous (विपन्यवः- V.61.15) leaders of the mind (प्रऽनेतारः इत्या धिया - V.61.15); ⁵they shall drink ⁷the sweet ⁶wine of delight and ¹⁰give us ⁹the supreme inspirations. (15/564)

⁵For drinking ⁶an intoxicating ⁷sweetness ¹they ³are borne on ⁴by swift steeds and ¹⁰they hold ⁸here ⁹the inspirations of knowledge. (VPS 14/297)

वि या जानाति जसुरिं वि तृष्यंतं वि कामिनं ।

देवत्रा कृणुते मनः ॥ V.61.7 ॥

वि¹ या² जानाति³ जसुरिम्⁴ वि⁵ तृष्यन्तम्⁶ वि⁷ कामिनम्⁸ ।

देवत्रा⁹ कृणुते¹⁰ मनः¹¹ ॥

7. ²The Woman, the Divine is with them ¹who shall put away from us ⁴hurt and ⁶thirst and ⁸desire and ¹⁰refashion ¹¹man's mind ⁹in the form of the godhead. Lo, these are knowers of the Truth, seers whom the Truth inspires, vast in expression, vast in diffusion, young for ever and immortal. (15/564)

²She ^{1,3}knows ⁴the sufferer and ⁶the thirsty and ⁸the soul afflicted with its desire and ¹⁰she forms ¹¹the mind ⁹in the godhead. (VPS 14/297)

The God of the Mystic Wine

Rig Veda IX.75 and 42

(15/565-67)

(These two hymns are rendered as literally as possible so as to show the original symbolism of the Veda untranslated into its psychological equivalents – Sri Aurobindo.)

I (9.75)

अभि प्रियाणि पवते चनोहितो नामानि यद्वो अधि येषु वर्धते ।

आ सूर्यस्य बृहतो बृहन्नधि रथं विष्वञ्चमरुहद्विचक्षणः ॥१॥

अभि¹ प्रियाणि² पवते³ चनः⁴हितः⁴ नामानि⁵ यद्वः⁶ अधि⁷ येषु⁸ वर्धते⁹ ।

आ¹⁰ सूर्यस्य¹¹ बृहतः¹² बृहन्¹³ अधि¹⁴ रथम्¹⁵ विष्वञ्चम्¹⁶ अरुहत्¹⁷ विचक्षणः¹⁸ ॥

1. ⁴Placed in delight ^{1,3}he (Soma) flows ²to the pleasant ⁵Names ⁸in which he (⁶the mighty one – HMF V.1.1) ^{7,9}increases; ¹³vast and ¹⁸wise (all-seeing – HMF III.3.10) ^{14,10,17}he ascends ¹⁵the chariot ^{11,12}of the vast sun, ¹⁵the chariot ¹⁶of a universal movement.

ऋतस्य जिह्वा पवते मधु प्रियं वक्ता पतिर्धियो अस्या अदाभ्यः ।

दधाति पुत्रः पित्रोरपीच्यं नाम तृतीयमधि रोचने दिवः ॥२॥

ऋतस्य¹ जिह्वा² पवते³ मधु⁴ प्रियम्⁵ वक्ता⁶ पतिः⁷ धियः⁸ अस्याः⁹ अदाभ्यः¹⁰ ।

दधाति¹¹ पुत्रः¹² पित्रोः¹³ अपीच्यम्¹⁴ नाम¹⁵ तृतीयम्¹⁶ अधि¹⁷ रोचने¹⁸ दिवः¹⁹ ॥

2. ²Tongue ¹of the Truth, ⁵a pleasant ⁴honey (sweet wine of Soma), ³he flows ⁶speaker and ⁷lord ⁹of this ⁸Thought and ¹⁰invincible; ¹²the Son ^{17,11}places ¹⁶the third ¹⁴hidden ¹⁵Name ¹³of the Parents (Heaven and Earth) ¹⁸in the luminous world ¹⁹of Heaven.

अव द्युतानः कलशाँ अचिक्रदन्नृभिर्येमानः कोश आ हिरण्यये ।

अभीमृतस्य दोहना अनुषताऽधि त्रिपृष्ठ उषसो वि राजति ॥३॥

अव¹ द्युतानः² कलशान्³ अचिक्रदत्⁴ नृडभिः⁵ येमानः⁶ कोशे⁷ आ⁸ हिरण्यये⁹ ।

अभि¹⁰ ईम्¹¹ ऋतस्य¹² दोहनाः¹³ अनूषत¹⁴ अधि¹⁵ त्रिडपृष्ठः¹⁶ उषसः¹⁷ वि¹⁸ राजति¹⁹ ॥

3. ²Breaking into light ⁴he cries ¹down ³into the jars, ^{8,6}guided ⁵by men, ⁹in the golden ⁷sheath; ¹¹in him ¹³the milkings ¹²of the Truth ^{10,14}dawn out (or, ¹¹to him ¹³the milkers ¹²of the Truth ^{10,14}cry out the chant), ¹⁹he shines ¹⁸wide ¹⁵on ¹⁶the triple back ¹⁷of the Dawn.

अद्रिभिः सुतो मतिभिश्चनोहितः प्ररोचयन् रोदसी मातरा शुचिः ।

रोमाण्यव्या समया वि धावति मधोर्धारा पिन्वमाना दिवेदिवे ॥४॥

अद्रिडभिः¹ सुतः² मतिडभिः³ चनःडहितः⁴ प्रडरोचयन्⁵ रोदसी⁶ इति मातरा⁷ शुचिः⁸ ।

रोमाणि⁹ अव्या¹⁰ समया¹¹ वि¹² धावति¹³ मधोः¹⁴ धारा¹⁵ पिन्वमाना¹⁶ दिवेडदिवे¹⁷ ॥

4. ²Pressed out ¹by the stones, ⁴placed in delight ³by the thoughts, ⁸pure, ⁵making to shine out ⁶the two mothers, Earth and Heaven, ¹³he runs ¹¹evenly ¹²through ⁹all the hairs ¹⁰of the Sheep (⁹the fleece, ¹⁰of the Ewe, in the strainer for purifying Soma); ¹⁵his stream ¹⁴of honey ¹⁶goes on increasing ¹⁷day by day.

परि सोम प्र धन्वा स्वस्तये नृभिः पुनानो अभि वासयाशिरम् ।

ये ते मदा आहनसो विहायसस्तेभिरिंद्रं चोदय दातवे मघं ॥५॥

परि¹ सोम² प्र³ धन्व⁴ स्वस्तये⁵ नृडभिः⁶ पुनानः⁷ अभि⁸ वासय⁹ आडशिरम्¹⁰ ।

ये¹¹ ते¹² मदाः¹³ आहनसः¹⁴ विडहायसः¹⁵ तेभिः¹⁶ इन्द्रम्¹⁷ चोदय¹⁸ दातवे¹⁹ मघम्²⁰ ॥

5. ^{3,4}Race ¹everywhere, ²O Soma, ⁵for our happiness, ⁷purified ⁶by men ^{8,9}clothe thyself ¹⁰with the mixings; ¹⁶with those ¹²thy ¹³raptures ¹¹that ¹⁴are smiting and ¹⁵wide-extended, ¹⁸impel ¹⁷Indra ¹⁹to give ²⁰his plenty.

II (9.42)

जनयन् रोचना दिवो जनयन्नप्सु सूर्यम् ।
वसानो गा अपो हरिः ॥१॥
जनयन्¹ रोचना² दिवः³ जनयन्⁴ अप्⁵सु⁵ सूर्यम्⁶ ।
वसानः⁷ गाः⁸ अपः⁹ हरिः¹⁰ ॥

1. ¹Giving birth ²to the luminous worlds ³of heaven (the three worlds of Swar),
⁴giving birth ⁶to the Sun ⁵in the waters, ¹⁰the Brilliant One ⁷clothes himself ⁹with
the waters and ⁸the rays.

एष प्रत्नेन मन्मना देवो देवेभ्यस्परि ।
धारया पवते सुतः ॥२॥
एषः¹ प्रत्नेन² मन्मना³ देवः⁴ देवेभ्यः⁵ परि⁶ ।
धारया⁷ पवते⁸ सुतः⁹ ॥

2. ¹He ²by the ancient ³thought ⁸flows ⁹pressed out ⁷in a stream, ⁴a god ⁶around ⁵the
gods.

वावृधानाय तूर्वये पवन्ते वाजसातये ।
सोमाः सहस्रपाजसः ॥३॥
ववृधानाय¹ तूर्वये² पवन्ते³ वाजसातये⁴ ।
सोमाः⁵ सहस्रपाजसः⁶ ॥

3. ¹For one increasing and ²swiftly advancing ³there flow ⁴for his winning of the
plenty ⁵the Soma-juices ⁶with their thousand strengths.

दुहानः प्रत्नमित्पयः पवित्रे परि षिच्यते ।
क्रन्दन्देवाँ अजीजनत् ॥४॥
दुहानः¹ प्रत्नम्² इत्³ पयः⁴ पवित्रे⁵ परि⁶ सिच्यते⁷ ।
क्रन्दन्⁸ देवान्⁹ अजीजनत्¹⁰ ॥

4. ¹Milked out, ^{2,3}the ancient ⁴food, ^{6,7}he is poured ⁵into the strainer that purifies and
⁸shouting ¹⁰he brings to birth ⁹the gods.

अभि विश्वानि वार्याऽभि देवाँ ऋतावृधः ।

सोमः पुनानो अर्षति ॥५॥

अभि¹ विश्वानि² वार्या³ अभि⁴ देवान्⁵ ऋतवृधः⁶ ।

सोमः⁷ पुनानः⁸ अर्षति⁹ ॥

5. ⁷Soma, ⁸purifying himself, ⁹travels ¹to ²all ³desirable boons, ⁴to ⁵the gods ⁶who increase the Truth.

गोमन्नः सोम वीरवदश्वावद्वाजवत्सुतः ।

पवस्व बृहतीरिषः ॥६॥

गोमत्¹ नः² सोम³ वीरवत्⁴ अश्ववत्⁵ वाजवत्⁶ सुतः⁷ ।

पवस्व⁸ बृहतीः⁹ इषः¹⁰ ॥

6. ⁸Stream ²on us, ³O Soma, ⁷when thou art pressed out, ¹that in which are the Cows, ⁴the Heroes, ⁵the Steeds, ⁶the Plenty; ⁸stream ¹⁰impulsions ⁹vast.

The Vedic Fire

Rig Veda I.94 and 97

(15/568-73)

I (1.94)

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।

भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१॥

इमम्¹ स्तोमम्² अर्हते³ जातवेदसे⁴ रथम्⁵ इव⁶ सम्⁷ महेम⁸ मनीषया⁹ ।

भद्रा¹⁰ हि¹¹ नः¹² प्रमतिः¹³ अस्य¹⁴ सम्¹⁵ इव¹⁶ अग्ने¹⁷ सख्ये¹⁸ मा¹⁹ रिषाम²⁰ वयम्²¹ तव²² ॥

1. ¹This is (²the song) ⁴(for) the omniscient who knows the law of our being and ³is sufficient to his works; ^{6,7}let us build ²the song of his truth ⁸by our thought and ^{6,7}make it ⁵as if a chariot on which he shall mount. ^{13,14,10}When he dwells with us, then ⁹a happy ¹²wisdom ¹¹becomes ours. With him (²⁰With You, ¹⁵O Agni) ¹⁶for friend ¹⁹we ¹⁷cannot ¹⁸come to harm.

यस्मै त्वमायजसे स साधत्यनर्वा क्षेति दधते सुवीर्यम् ।

स तूताव नैनमश्नोत्यंहतिरग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥२॥

यस्मै¹ त्वम्² आउयजसे³ सः⁴ साधति⁵ अनर्वा⁶ क्षेति⁷ दधते⁸ सुवीर्यम्⁹ ।

सः¹⁰ तूताव¹¹ न¹² एनम्¹³ अश्नोति¹⁴ अंहतिः¹⁵ अग्ने¹⁶ सख्ये¹⁷ मा¹⁸ रिषाम¹⁹ वयम्²⁰ तव²¹ ॥

2. ^{1,4}Whosoever ²makes him ³his priest of the sacrifice (or, ⁴He, ¹for whom ²you ³sacrifice), ⁵reaches the perfection that is the fruit of his striving, ⁷(dwells in) a home on a height of being ⁶where there is no warring and no enemies; ⁸he confirms in himself ⁹an ample energy; ¹⁰he ¹¹is safe in his strength, ¹⁵evil ^{12,14}cannot lay its hand ¹³upon him. (rest as in I.94.1)

शकेम त्वा समिधं साधया धियस्त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ।

त्वमादित्यौ आ वह तान्द्व्युश्मस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥३॥

शकेम¹ त्वा² सम्ऽङ्गधम्³ साधय⁴ धियः⁵ त्वे⁶ इति देवाः⁷ हविः⁸ अदन्ति⁹ आऽहुतम्¹⁰ ।

त्वम्¹¹ आदित्यान्¹² आ¹³ वह¹⁴ तान्¹⁵ हि¹⁶ उश्मसि¹⁷ अग्ने¹⁸ सख्ये¹⁹ मा²⁰ रिषाम²¹ वयम्²² तव²³ ॥

3. This is the fire of our sacrifice! ¹May we have strength ³to kindle it (²you) to its (your) height, ⁴may it (you) perfect ⁵our thoughts. In this (⁶In you) ⁸all that we give ¹⁰must be thrown ⁹that it may become a food ⁷for the gods; this (¹¹you) ^{13,14}shall bring to us ¹²the godheads of the infinite consciousness ¹⁵who are ¹⁷our desire. (rest as in I.94.1)

[Alt.] ¹May we have strength ^{2,3}to kindle you to your height, ⁴may you perfect ⁵our thoughts. ⁶In you ⁸all that we give ¹⁰must be thrown ⁹that it may become a food ⁷for the gods; ¹¹you ^{13,14}shall bring to us ¹²the godheads of the infinite consciousness ¹⁵whom ¹⁷we desire. (rest as in I.94.1)

भरामेध्मं कृणवामा हवींषि ते चितयंतः पर्वणापर्वणा वयं ।

जीवातवे प्रतरं साधया धियोऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥४॥

भराम¹ इध्मम्² कृणवाम³ हवींषि⁴ ते⁵ चितयन्तः⁶ पर्वणाऽपर्वणा⁷ वयम्⁸ ।

जीवातवे⁹ प्रउतरम्¹⁰ साधय¹¹ धियः¹² अग्ने¹³ सख्ये¹⁴ मा¹⁵ रिषाम¹⁶ वयम्¹⁷ तव¹⁸ ॥

4. ^{1a}Let ⁸us ^{1b}gather ²fuel for it (⁵for you), ^{3a}let ⁸us ^{3b}prepare for it (⁵for you) ⁴offerings, ^{6a}let ⁸us ^{6b}make ourselves conscious ⁷of the jointings of its (your) times and its (your) seasons. ¹¹It (You) shall so perfect ¹²our thoughts that they ¹⁰shall extend our being and ⁹create for us a larger life. (rest as in I.94.1)

[Alt.] ^{1a}Let ⁸us ^{1b}gather ²fuel ⁵for you, ^{3a}let ⁸us ^{3b}prepare ⁵for you ⁴offerings, ^{6a}let ⁸us ^{6b}make ourselves conscious ⁷of the jointings of your times and your seasons. ¹¹You shall so perfect ¹²our thoughts that they ¹⁰shall extend our being and ⁹create for us a larger life. (rest as in I.94.1)

विशां गोपा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपच्च यदुत चतुष्पदक्तुभिः ।

चित्रः प्रकेत उषसो महँ अस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥५॥

विशाम्¹ गोपाः² अस्य³ चरन्ति⁴ जन्तवः⁵ द्विपत्⁶ च⁷ यत्⁸ उत⁹ चतुःपत्¹⁰ अक्तुभिः¹¹ ।

चित्रः¹² प्रउकेतः¹³ उषसः¹⁴ महान्¹⁵ असि¹⁶ अग्ने¹⁷ सख्ये¹⁸ मा¹⁹ रिषाम²⁰ वयम्²¹ तव²² ॥

5. This is ²the guardian ¹of the world and its peoples, ²the shepherd ¹of all these herds; ^{8,7}all ⁵that is born ⁴moves ^{3,11}by his rays and is compelled by his flame, ^{9,7}both ⁶the two-footed ⁷and ¹⁰the four-footed ⁵creatures. This is ¹²the rich and ¹⁵great ¹³thought-awakening ¹⁴of the Dawn within. (rest as in I.94.1)

त्वमध्वर्युरुत होतासि पूर्यः प्रशास्ता पोता जनुषा पुरोहितः ।

विश्वा विद्वान् आर्त्विज्या धीर पुष्यस्यग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥६॥

त्वम्¹ अध्वर्युः² उत³ होता⁴ असि⁵ पूर्यः⁶ प्रशास्ता⁷ पोता⁸ जनुषा⁹ पुरःहितः¹⁰ ।

विश्वा¹¹ विद्वान्¹² आर्त्विज्या¹³ धीर¹⁴ पुष्यसि¹⁵ अग्ने¹⁶ सरख्ये¹⁷ मा¹⁸ रिषाम¹⁹ वयम्²⁰ तव²¹ ॥

6. This is (¹You ⁵are) ²the priest who guides the march of the sacrifice, ⁶the first and ancient ⁴who calls to the gods and gives the offerings; ⁷his is the command ³and ⁸his the purification; ⁹from his birth ¹⁰he stands in front, the vicar of our sacrifice. ¹²He knows ¹¹all ¹³the works of this divine priesthood, ¹⁴for he is (you are) the Thinker ¹⁵who increases in us. (rest as in I.94.1)

यो विश्वतः सुप्रतीकः सदृङ्ङसि दूरे चित्संतळिदिवाति रोचसे ।

रात्र्याश्चिदन्धो अति देव पश्यस्यग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥७॥

यः¹ विश्वतः² सुप्रतीकः³ सदृङ्ङ⁴ असि⁵ दूरे⁶ चित्⁷ सन्⁸ तळित्⁹ उङ्ङव⁹ अति¹⁰ रोचसे¹¹ ।

रात्र्याः¹² चित्¹³ अन्धः¹⁴ अति¹⁵ देव¹⁶ पश्यसि¹⁷ अग्ने¹⁸ सरख्ये¹⁹ मा²⁰ रिषाम²¹ वयम्²² तव²³ ॥

7. ²The faces of this God are everywhere and ³he fronts all things perfectly; ⁴he has the eye and the vision: when we see him ⁶from afar, ⁷yet ⁹he seems near to us, ¹¹so brilliantly he shines ¹⁰across the gulfs. ¹⁷He sees ¹⁵beyond ¹⁴the darkness ¹²of our night, for ¹⁷his vision is ¹⁶divine. (rest as in I.94.1)

[Alt.] ⁵You are ²everywhere and ¹the one who ³fronts all things perfectly; ¹the one who ⁴has the eye and the vision: we see you ⁶from afar, ⁷yet ⁹you seem near to us, ¹¹so brilliantly you shine ¹⁰across the gulfs. ¹⁷You see ¹⁵beyond (¹³even) ¹⁴the darkness ¹²of our night, for ¹⁷your vision is ¹⁶divine. (rest as in I.94.1)

पूर्वो देवा भवतु सुन्वतो रथोऽस्माकं शंसो अभ्यस्तु दूढ्यः ।

तदा जानीतोत पुष्यता वचोऽग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥८॥

पूर्वः¹ देवाः² भवतु³ सुन्वतः⁴ रथः⁵ अस्माकम्⁶ शंसः⁷ अभि⁸ अस्तु⁹ दुःढ्यः¹⁰ ।

तत्¹¹ आ¹² जानीत¹³ उत¹⁴ पुष्यत¹⁵ वचः¹⁶ अग्ने¹⁷ सरख्ये¹⁸ मा¹⁹ रिषाम²⁰ वयम्²¹ तव²² ॥

8. ²O you godheads, ^{3a}let ⁶our ⁵chariot ^{3b}be always ¹in front, ^{9a}let ⁶our ⁷clear and strong word ^{8,9b}overcome ¹⁰all that thinks the falsehood. ²O you godheads, ^{12,13}know for us, know in us ¹¹that Truth, (¹⁴and) ¹⁵increase ¹⁶the speech that finds and utters it. (rest as in I.94.1)

वधैर्दुःशंसौ अप दूढ्यो जहि दूरे वा ये अन्ति वा के चिदत्रिणः ।

अथा यज्ञाय गृणते सुगं कृध्यग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥९॥

वधैः! दुःशंसान्² अप³ दुःध्यः⁴ जहि⁵ दूरे⁶ वा⁷ ये⁸ अन्ति⁹ वा¹⁰ के¹¹ चित्¹² अत्रिणः¹³ ।

अथ¹⁴ यज्ञाय¹⁵ गृणते¹⁶ सुडगम्¹⁷ कृधि¹⁸ अग्ने¹⁹ सरख्ये²⁰ मा²¹ रिषाम²² वयम्²³ तव²⁴ ॥

9. ¹With blows that slay ^{3,5}cast from our path, ¹⁹O thou Flame, the powers that ²stammer in the speech ⁷and ⁴stumble in the thought, ¹³the devourers of our power and our knowledge ⁸who ⁹leap at us from near ¹⁰and ⁶shoot at us from afar. (¹⁴Then) ¹⁸Make ¹⁵the path of the sacrifice (¹⁶for the one who voices thee – HMF II.4.9) ¹⁷a clear and happy journeying. (rest as in I.94.1)

यदयुक्था अरुषा रोहिता रथे वातजूता वृषभस्येव ते रवः ।

आदिन्वसि वनिनो धूमकेतुनाग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१०॥

यत्¹ अयुक्थाः² अरुषा³ रोहिता⁴ रथे⁵ वातजूता⁶ वृषभस्येव⁷ ते⁸ रवः⁹ ।

आत्¹⁰ इन्वसि¹¹ वनिनः¹² धूमकेतुना¹³ अग्ने¹⁴ सरख्ये¹⁵ मा¹⁶ रिषाम¹⁷ वयम्¹⁸ तव¹⁹ ॥

10. (¹When) ²Thou hast (yoked) ³bright ⁴red horses ⁵for thy chariot, ¹⁴O Will divine (Agni), ⁶who are driven by the storm-wind of thy passion; ⁸thou ⁹roarest ⁷like a bull, (¹⁰then) ¹¹thou rushest upon ¹²the forests of life, on its pleasant trees that encumber thy path, ¹³with the smoke of thy passion in which there is the thought and the sight. (rest as in I.94.1)

अध स्वनादुत बिभ्युः पतत्रिणो द्रप्सा यत्ते यवसादो व्यस्थिरन् ।

सुगं तत् ते तावकेभ्यो रथेभ्योग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥११॥

अध¹ स्वनात्² उत³ बिभ्युः⁴ पतत्रिणः⁵ द्रप्साः⁶ यत्⁷ ते⁸ यवसो⁹ वि¹⁰ अस्थिरन्¹¹ ।

सुडगम्¹² तत्¹³ ते¹⁴ तावकेभ्यः¹⁵ रथेभ्यः¹⁶ अग्ने¹⁷ सरख्ये¹⁸ मा¹⁹ रिषाम²⁰ वयम्²¹ तव²² ॥

11. ¹At ²the noise of thy coming ³even ⁵they that wing in the skies ⁴are afraid, ⁷when ⁸thy ⁹eaters of the pasture ^{10,11}go abroad ⁶in their haste. ¹³So ¹⁴thou ^{12a}makest clear thy path to thy kingdom that ¹⁵thy ¹⁶chariots ^{12b}may run towards it easily. (rest as in I.94.1)

अयं मित्रस्य वरुणस्य धायसेऽवयातां मरुतां हेळो अद्भुतः ।

मृळा सु नो भूत्वेषां मनः पुनरग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१२॥

अयम्¹ मित्रस्य² वरुणस्य³ धायसे⁴ अवयाताम्⁵ मरुताम्⁶ हेळः⁷ अद्भुतः⁸ ।

मृळ⁹ सु¹⁰ नः¹¹ भूतु¹² एषाम्¹³ मनः¹⁴ पुनः¹⁵ अग्ने¹⁶ सरख्ये¹⁷ मा¹⁸ रिषाम¹⁹ वयम्²⁰ तव²¹ ॥

12. ¹This dread and tumult of thee, is it not ⁸the wonderful and exceeding ⁷wrath ⁶of the gods of the Life (Maruts) ⁵rushing down on us ⁴to found here ³the purity of the Infinite (Varun), ²the harmony of the Lover (Mitra)? ⁹Be gracious, ¹⁶O thou fierce Fire, ^{12a}let ¹³their ¹⁴minds ^{12b}be ¹⁵again ¹⁰sweet ¹¹to us and ¹⁰pleasant. (rest as in I.94.1)

देवो देवानामसि मित्रो अद्भुतो वसुर्वसूनामसि चारुरध्वरे ।

शर्मन्त्स्याम तव सप्रथस्तमेऽग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१३॥

देवः¹ देवानाम्² असि³ मित्रः⁴ अद्भुतः⁵ वसुः⁶ वसूनाम्⁷ असि⁸ चारुः⁹ अध्वरे¹⁰ ।

शर्मन्¹¹ स्याम¹² तव¹³ सप्रथः¹⁴ तमे¹⁵ अग्ने¹⁶ सरख्ये¹⁷ मा¹⁸ रिषाम¹⁹ वयम्²⁰ तव²¹ ॥

13. ¹God ³art thou ²of the gods, for thou art the (⁵wonderful) ⁴lover and friend; ⁶richest ⁸art thou ⁷of the masters of the Treasure, ⁶the founders ⁷of the home, for thou art ⁹very bright and pleasant ¹⁰in the pilgrimage and the sacrifice. ¹⁴Very wide and far-extending is ¹¹the peace ¹³of thy beatitude; ¹²may that (¹¹peace) be the home of our abiding! (rest as in I.94.1)

तत्ते भद्रं यत् समिद्धः स्वे दमे सोमाहुतो जरसे मृळयत्तमः ।

दधासि रत्नं द्रविणं च दाशुषेऽग्ने सरख्ये मा रिषामा वयं तव ॥१४॥

तत्¹ ते² भद्रम्³ यत्⁴ सम्⁵ इद्धः⁵ स्वे⁶ दमे⁷ सोम⁸ आहुतः⁸ जरसे⁹ मृळयत्⁹ तमः¹⁰ ।

दधासि¹¹ रत्नम्¹² द्रविणम्¹³ च¹⁴ दाशुषे¹⁵ अग्ने¹⁶ सरख्ये¹⁷ मा¹⁸ रिषाम¹⁹ वयम्²⁰ तव²¹ ॥

14. ¹That is ³the bliss ²of him and ³the happiness; ⁴for then ¹⁰is this Will very gracious and joy-giving ⁶when in its own divine ⁷house, ⁵lit into its high and perfect flame, ⁹it is adored by our thoughts and ⁸satisfied with the wine of our delight. ¹Then ¹¹it lavishes ¹²its deliciousness, ¹⁴then ¹¹it returns ¹³in treasure and substance ¹⁵all that we have given into its hands. (rest as in I.94.1)

[Alt.] ¹That is ³the bliss ²of you and ³the happiness; ⁴for then ¹⁰are you very gracious and joy-giving ⁶when in your own divine ⁷house, ⁵lit into your high and perfect flame, ⁹you are adored by our thoughts and ⁸satisfied with the wine of our delight. ¹Then ¹¹you found (HMF VIII.9.1) (establish) ¹²your ecstasy (HMF IV.2.13), ¹⁴and ¹³the treasure and substance ¹⁵for the giver (HMF IV.11.3). (rest as in I.94.1)

यस्मै त्वं सुद्रविणो ददाशोऽनागास्त्वमदिते सर्वताता ।

यं भद्रेण शवसा चोदयासि प्रजावता राधसा ते स्याम ॥१५॥

यस्मै¹ त्वम्² सुद्रविणः³ ददाशः⁴ अनागाः⁵ अदिते⁶ सर्वताता⁷ ।

यम्⁸ भद्रेण⁹ शवसा¹⁰ चोदयासि¹¹ प्रजावता¹² राधसा¹³ ते¹⁴ स्याम¹⁵ ॥

15. ⁶O thou infinite and indivisible Being, ²it is thou ^{7a}ever that formest ⁵the sinless ^{7b}universalities of the spirit by our sacrifice; ²thou ¹¹compellest and inspirest ⁸thy favourites ¹⁴by thy ⁹happy and luminous ¹⁰forcefulness, ¹²by the fruitful ¹³riches of thy joy. ¹⁵Among them may we be numbered.

[Alt.] ⁶O thou infinite and indivisible Being (³well-endowed with substances), ^{5a}it is thou (त्वम्) ever ^{7b}that formest (ताता) ^{5b}the sinless (अनागाः) ^{7a}universalities of the spirit (सर्व) by our sacrifice (¹for the one ⁴who has given to thee – HMF I.36.4); ¹¹thou compellest and inspirest ⁸thy favourites (such giver) ¹⁴by thy ⁹happy and luminous ¹⁰forcefulness, ¹²by the fruitful ¹³riches of thy joy. ¹⁵Among them may we be numbered.

स त्वमग्ने सौभगत्वस्य विद्वानस्माकमायुः प्र तिरेह देव ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१६॥

सः¹ त्वम्² अग्ने³ सौभगत्वस्य⁴ विद्वान्⁵ अस्माकम्⁶ आयुः⁷ प्र⁸ तिर⁹ इह¹⁰ देव¹¹ ।

तत्¹² नः¹³ मित्रः¹⁴ वरुणः¹⁵ ममहन्ताम्¹⁶ अदितिः¹⁷ सिन्धुः¹⁸ पृथिवी¹⁹ उत²⁰ द्यौः²¹ ॥

16. (³O Agni!) ²Thou art ⁵the knower ⁴of felicity and ^{8,9}the increaser ¹⁰here ⁶of our ⁷life and ^{8,9}advancer ⁷of our being! ²Thou art ¹¹the godhead!.... (Incomplete)

II (1.97)

अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुग्ध्या रयिं ।

अप नः शोशुचदघम् ॥१॥

अप¹ नः² शोशुचत्³ अघम्⁴ अग्ने⁵ शुशुग्धि⁶ आ⁷ रयिम्⁸ ।

अप⁹ नः¹⁰ शोशुचत्¹¹ अघम्¹² ॥

1. (⁵O Agni) ^{1,3}Burn away ²from us ⁴the sin, ^{7,6}flame out ²on us ⁸the bliss. ^{9,11}Burn away ¹⁰from us ¹²the sin!

सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे ।

अप नः शोशुचदघम् ॥२॥

सुक्षेत्रिया¹ सुगातुया² वसुया³ च⁴ यजामहे⁵ ।

अप⁶ नः⁷ शोशुचत्⁸ अघम्⁹ ॥

2. ²For the perfect path ¹to the happy field, ³for the exceeding treasure ⁵when we would do sacrifice, ^{6,8}burn away ⁷from us ⁹the sin!

प्र यद् भन्दिष्ठ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः ।

अप नः शोशुचदघं ॥३॥

प्र¹ यत्² भन्दिष्ठः³ एषाम्⁴ प्र⁵ अस्माकासः⁶ च⁷ सूरयः⁸ ।

अप⁹ नः¹⁰ शोशुचत्¹¹ अघम्¹² ॥

3. ²That ³the happiest ⁴of all these many godheads ¹may be born ⁶in us, (⁷also) ²that ⁸the seers who see in our thought ⁵may multiply, - ^{9,11}burn away ¹⁰from us ¹²the sin!

प्र यत् ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयं ।

अप नः शोशुचदघम् ॥४॥

प्र¹ यत्² ते³ अग्ने⁴ सूरयः⁵ जायेमहि⁶ प्र⁷ ते⁸ वयम्⁹ ।

अप¹⁰ नः¹¹ शोशुचत्¹² अघम्¹³ ॥

4. ²That ³thy ⁵seers, ⁴O Flame divine (Agni), ¹may multiply and ⁹we ^{7,6}be new-born ⁹as thine, - ^{10,12}burn away ¹¹from us ¹³the sin!

प्र यद् अग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः ।

अप नः शोशुचदघम् ॥५॥

प्र¹ यत्² अग्नेः³ सहस्वतः⁴ विश्वतः⁵ यन्ति⁶ भानवः⁷ ।

अप⁸ नः⁹ शोशुचत्¹⁰ अघम्¹¹ ॥

5. ²When ⁷the flaming rays ³of thy (Agni's) ⁴might ^{1,6}rush abroad ⁵on every side violently, - ^{8,10}burn away ⁹from us ¹¹the sin!

त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि ।

अप नः शोशुचदघं ॥६॥

त्वम्¹ हि² विश्वतः³ मुख³ विश्वतः⁴ परिभूः⁵ असि⁶ ।

अप⁷ नः⁸ शोशुचत्⁹ अघम्¹⁰ ॥

6. God, ³thy faces are everywhere! ¹thou ^{5,6}besiegest us ⁴on every side with thy being. ^{7,9}Burn away ⁸from us ¹⁰the sin!

द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय ।

अप नः शोशुचदघं ॥७॥

द्विषः¹ नः² विश्वतः³ अति⁴ नावा⁵ पारय⁶ ।

अप⁷ नः⁸ शोशुचत्⁹ अघम्¹⁰ ॥

7. ^{3a}Let thy face front ¹the Enemy ^{3b}wherever he turns; ⁶bear ²us ⁵in thy ship ⁴over the dangerous waters. ^{7,9}Burn away ⁸from us ¹⁰the sin!

स नः सिन्धुमिव नावयाति पर्षा स्वस्तये ।

अप नः शोशुचदघम् ॥८॥

सः¹ नः² सिन्धुम्³ नावया⁴ अति⁵ पर्षा⁶ स्वस्तये⁷ ।

अप⁸ नः⁹ शोशुचत्¹⁰ अघम्¹¹ ॥

8. ^{3b}As ⁴in a ship ⁵over ^{3a}the ocean, (^{6a}may ¹he) ^{6b}bear ²us ⁵over ⁷into thy felicity. ^{8,10}Burn away ⁹from us ¹¹the sin!

A Vedic Hymn to the Fire

A Hymn of The Universal Divine Force and Will

Rig Veda I.59

(15/574-75)

वया इदग्ने अग्नयस्ते अन्ये त्वे विश्वे अमृता मादयन्ते ।

वैश्वानर नाभिरसि क्षितीनां स्थूणेव जनाँ उपडमिद् ययन्थ ॥ ११ ॥

वयाः¹ इत्² अग्ने³ अग्नयः⁴ ते⁵ अन्ये⁶ त्वे⁷ इति विश्वे⁸ अमृताः⁹ मादयन्ते¹⁰ ।

वैश्वानर¹¹ नाभिः¹² असि¹³ क्षितीनाम्¹⁴ स्थूणाड्डव¹⁵ जनान्¹⁶ उपडमित्¹⁷ ययन्थ¹⁸ ॥

1. ⁶Other ⁴flames are ²only ¹branches ⁵of thy stock, ³O Fire. ⁸All ⁹the immortals ^{10a}take ⁷in thee ^{10b}their rapturous joy. ¹¹O universal Godhead, ¹³thou art ¹²the navel-knot ¹⁴of the earths and their inhabitants; ¹⁶all men born ¹⁸thou controllest and ¹⁷supportest ¹⁵like a pillar.

मूर्धा दिवो नाभिरग्निः पृथिव्या अथाभवदरती रोदस्योः ।

तं त्वा देवासोऽजनयन्त देवं वैश्वानर ज्योतिरिदार्याय ॥ २ ॥

मूर्धा¹ दिवः² नाभिः³ अग्निः⁴ पृथिव्याः⁵ अथ⁶ अभवत्⁷ अरतिः⁸ रोदस्योः⁹ ।

तम्¹⁰ त्वा¹¹ देवासः¹² अजनयन्त¹³ देवम्¹⁴ वैश्वानर¹⁵ ज्योतिः¹⁶ इत्¹⁷ आर्याय¹⁸ ॥

2. ⁴The Flame (Agni) is ¹the head ²of heaven and ³the navel ⁵of the earth ⁶and ⁷he is ⁸the power that moves at work ⁹in the two worlds. ¹⁵O Vaishwanara, ¹²the gods ^{13a}brought ¹¹thee ^{13b}to birth ¹⁴a god ^{16,17}to be a light ¹⁸to Aryan man.

आ सूर्ये न रश्मयो ध्रुवासो वैश्वानरे दधिरेऽग्ना वसूनि ।

या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु या मानुषेष्वसि तस्य राजा ॥ ३ ॥

आ¹ सूर्ये² न³ रश्मयः⁴ ध्रुवासः⁵ वैश्वानरे⁶ दधिरे⁷ अग्ना⁸ वसूनि⁹ ।

या¹⁰ पर्वतेषु¹¹ ओषधीषु¹² अप्सु¹³ या¹⁴ मानुषेषु¹⁵ असि¹⁶ तस्य¹⁷ राजा¹⁸ ॥

3. ³As ^{5a}the firm ⁴rays ^{5b}sit steadfast ²in the Sun, ⁹all treasures ^{1,7}have been placed ⁶in the universal godhead and ⁸flame. ¹⁸King ¹⁶art thou ¹⁷of all ⁹the riches ¹⁰that are ¹²in the growths of the earth and ¹¹the hills and ¹³the waters and ⁹all the riches ¹⁴that are ¹⁵in men.

बृहती इव सूनवे रोदसी गिरो होता मनुष्यो न दक्षः ।

स्वर्वते सत्यशुष्माय पूर्वीर्वैश्वानराय नृतमाय यद्दवीः ॥४॥

बृहतीऽइव¹ सूनवे² रोदसी³ इति गिरः⁴ होता⁵ मनुष्यः⁶ न⁷ दक्षः⁸ ।

स्वःऽवते⁹ सत्यऽशुष्माय¹⁰ पूर्वीः¹¹ वैश्वानराय¹² नृतमाय¹³ यद्दवीः¹⁴ ॥

4. ³Heaven and Earth grow ¹as if vaster worlds ²to the Son. ⁵He is the priest of our sacrifice and ⁴sings our words ⁷even as might ⁶a man ⁸of discerning skill. ¹²To Vaishwanara, ¹³for this most strong god ⁹who brings with him the light of the sun-world, ¹¹its many ¹⁴mighty waters ¹⁰because his strength is of the truth.

दिवश्चित् ते बृहतो जातवेदो वैश्वानर प्र रिरिचे महित्वं ।

राजा कृष्टीनामसि मानुषीणां युधा देवेभ्यो वरिवश्चकर्त्थ ॥५॥

दिवः¹ चित्² ते³ बृहतः⁴ जातवेदः⁵ वैश्वानर⁶ प्र⁷ रिरिचे⁸ महिऽत्वम्⁹ ।

राजा¹⁰ कृष्टीनाम्¹¹ असि¹² मानुषीणाम्¹³ युधा¹⁴ देवेभ्यः¹⁵ वरिवः¹⁶ चकर्त्थ¹⁷ ॥

5. ⁶O universal godhead, ⁵O knower of all things born, ³thy ⁹excess of greatness ^{7,8}overflows ²even ⁴the Great ¹Heaven. ¹²Thou art ¹⁰the king ¹¹of the toiling human peoples and ¹⁴by battle ¹⁷madest ¹⁶the supreme good ¹⁵for the gods.

6. (Hymn 6 not translated in the book)

वैश्वानरो महिम्ना विश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषु यजतो विभावा ।

शातवनेये शतिनीभिरग्निः पुरुणीथे जरते सूनृतावान् ॥७॥

वैश्वानरः¹ महिम्ना² विश्वऽकृष्टिः³ भरत्⁴वाजेषु⁴ यजतः⁵ विभाऽवा⁶ ।

शातवनेये⁷ शतिनीभिः⁸ अग्निः⁹ पुरुऽनीथे¹⁰ जरते¹¹ सूनृताऽवान्¹² ॥

7. ¹This is the universal godhead who ²by his greatness ³labours in all the peoples, ⁶the lustrous ⁵master of sacrifice, ⁹the Flame (Agni) ⁸with his hundred treasures. ¹²This is he who has the word of the Truth.

Parashara's Hymns to the Lord of the Flame

Rig Veda I.65-73

(15/576-90)

1 (1.65)

पश्वा न तायुं गुहा चतंतं नमो युजानं नमो वहंतं ॥

सजोषा धीराः पदैरनु ग्मन्नुप त्वा सीदन्विश्वे यजत्राः ॥ १ ॥

पश्वा¹ न² तायुम्³ गुहा⁴ चतन्तम्⁵ नमः⁶ युजानम्⁷ नमः⁸ वहन्तम्⁹ ॥

सजोषाः¹⁰ धीराः¹¹ पदैः¹² अनु¹³ ग्मन्¹⁴ उप¹⁵ त्वा¹⁶ सीदन्¹⁷ विश्वे¹⁸ यजत्राः¹⁹ ॥

1. ⁵He hides himself ²like ³a thief ¹with the Cow of vision ⁴in the secret cavern of being ⁷taking to himself ⁹bearing thither ⁸our adoration. ¹¹The thinkers ¹⁰nurse a common joy in him in their hearts and ¹³follow ¹⁴in his way ¹²by her (Cow's) footprints. ¹⁸All ¹⁹the Masters of sacrifice ^{15,17}come to ¹⁶thee, O Flame, ⁴in the secrecy.

ऋतस्य देवा अनु व्रता गुर्भुवत्परिष्टिर्घौर्न भूम ॥

वर्धतीमापः पन्वा सुशिशिवमृतस्य योना गर्भे सुजातं ॥ २ ॥

ऋतस्य¹ देवाः² अनु³ व्रता⁴ गुः⁵ भुवत्⁶ परिष्टिः⁷ घौः⁸ न⁹ भूम¹⁰ ॥

वर्धन्ति¹¹ ईम्¹² आपः¹³ पन्वा¹⁴ सुशिशिवम्¹⁵ ऋतस्य¹⁶ योना¹⁷ गर्भे¹⁸ सुज्जातम्¹⁹ ॥

2. ²The Gods ⁵follow ³after him ⁴the ways and works ¹of the Truth. ⁶He shall stand ⁷encompassing ¹⁰the earth ⁹like ⁸heaven. ¹³The Waters ¹¹increase ¹⁴by their toil ¹⁵growing in his bulk ¹²the Flame because ¹⁹he was born perfect ¹⁸in their womb ¹⁷in the house ¹⁶of Truth.

पुष्टिर्न रण्वा क्षितिर्न पृथ्वी गिरिर्न भुज्म क्षोदो न शंभु ॥

अत्यो नाज्मन्सर्गप्रतक्तः सिन्धुर्न क्षोदः क ई वराते ॥ ३ ॥

पुष्टिः¹ न² रण्वा³ क्षितिः⁴ न⁵ पृथ्वी⁶ गिरिः⁷ न⁸ भुज्म⁹ क्षोदः¹⁰ न¹¹ शम्भु¹² ॥

अत्यः¹³ न¹⁴ अज्मन्¹⁵ सर्गप्रतक्तः¹⁶ सिन्धुः¹⁷ न¹⁸ क्षोदः¹⁹ कः²⁰ ईम्²¹ वराते²² ॥

3. ²He is like ³delightful ¹increase and ⁵like ⁶the wide earth ⁴our dwelling-place. ⁹He is enjoyable ⁸like ⁷a hill and ¹²bliss-giving ¹¹like ¹⁰fast-running water. ¹⁴He is like ¹³a horse ¹⁵in the battle-charge ¹⁶urged to the gallop and ¹⁸like ¹⁹a rushing ¹⁷river (or, ¹⁸like ¹⁷a sea ¹⁹in its motion), and ²⁰who then ²²shall hedge (²¹him) in his course?

जामिः सिन्धूनां भ्रातेव स्वस्त्रामिभ्यान्न राजा वनान्यत्ति ॥

यद्वातजूतो वना व्यस्थादग्निर्ह दाति रोमा पृथिव्याः ॥ ४ ॥

जामिः¹ सिन्धूनाम्² भ्राता³ इव⁴ स्वस्त्राम्⁵ इभ्यान्⁶ न⁷ राजा⁸ वनानि⁹ अत्ति¹⁰ ॥

यत्¹¹ वात¹² जूतः¹³ वना¹⁴ वि¹⁵ अस्थात्¹⁶ अग्निः¹⁷ ह¹⁸ दाति¹⁹ रोम²⁰ पृथिव्याः²¹ ॥

4. ¹He is the close comrade ²of the Rivers ⁴as ³a brother ⁵of his sisters. ¹⁰He devours ⁹Earth's pleasant woods ⁷as ⁸a king ¹⁰devours ⁶his enemies. ¹¹When ¹³driven ¹²by the breath of the wind ¹⁶he stands (ranges) ¹⁵about ¹⁴in all the woodland, ¹⁷the Flame (Agni) ¹⁹tears asunder ²⁰the hairs ²¹of earth's body.

श्वसित्यप्सु हंसो न सीदन् क्रत्वा चेतिष्ठो विशामुषर्भुत्

सोमो न वेधा ऋतप्रजातः पशुर्न शिश्वा विभुदूरेभाः ॥ ५ ॥

श्वसिति¹ अप्सु² हंसः³ न⁴ सीदन्⁵ क्रत्वा⁶ चेतिष्ठः⁷ विशाम्⁸ उषः⁹ उभुत्⁹ ॥

सोमः¹⁰ न¹¹ वेधाः¹² ऋतप्रजातः¹³ पशुः¹⁴ न¹⁵ शिश्वा¹⁶ विभुः¹⁷ दूरे¹⁸ भाः¹⁹ ॥

5. ¹He breathes ²in the Waters ⁴like ⁵a seated ³swan. ⁹Awake in the dawn ^{7a}he has power ⁶by the will of his works ^{7b}to give knowledge ⁸to the peoples. ¹¹He is like ¹⁰the god of the nectar-wine (Soma) and ¹³born of Truth and ¹²a creator. ¹⁵He is like ¹⁴the Cow ¹⁶with her child (new-born). ¹⁷He is all-pervading (wide-spreading) and ¹⁹his light is seen ¹⁸from a far distance.

2 (1.67)

वनेषु जायुर्मर्तेषु मित्रो वृणीते श्रुष्टिं राजेवाजुर्यम् ।

क्षेमो न साधुः क्रतुर्न भद्रो भुवत्स्वाधीर्होता हव्यवाट् ॥ १ ॥

वनेषु¹ जायुः² मर्तेषु³ मित्रः⁴ वृणीते⁵ श्रुष्टिम्⁶ राजा⁷ इव⁸ अजुर्यम्⁹ ।

क्षेमः¹⁰ न¹¹ साधुः¹² क्रतुः¹³ न¹⁴ भद्रः¹⁵ भुवत्¹⁶ सुऽआधीः¹⁷ होता¹⁸ हव्यऽवाट्¹⁹ ॥

1. ²He is the conqueror ¹in the forests, ⁴he is the friend ³in mortals. ⁵He chooses for himself ⁶inspired knowledge ⁸as ⁷a king ⁹an unaging councillor. ¹¹He is like (as if our) ¹²a perfect ¹⁰good (welfare), ¹⁴he is like ¹⁵a happy ¹³will ¹⁷just in its thoughts. ¹⁶He has become to us ¹⁸the priest of our sacrifice and ¹⁹the carrier of our offerings.

हस्ते दधानो नृम्णा विश्वान्यमे देवान्धाद् गुहा निषीदन् ।

विदंतीमत्र नरो धियंधा हृदा यत्तष्टान्मंत्राँ अशंसन् ॥ २ ॥

हस्ते¹ दधानः² नृम्णा³ विश्वानि⁴ अमे⁵ देवान्⁶ धात्⁷ गुहा⁸ निऽसीदन्⁹ ।

विदन्ति¹⁰ ईम्¹¹ अत्र¹² नरः¹³ धियम्¹⁴ धाः¹⁵ हृदा¹⁶ यत्¹⁷ तष्टान्¹⁸ मन्त्रान्¹⁹ अशंसन्²⁰ ॥

2. ²He holds ¹in his hands ⁴all ³mights: ⁹sitting ⁸in the secret cave of being ⁷he founds (upholds) ⁶the gods ⁵in strength. ¹²And it is there that ¹³men ¹⁵who hold ¹⁴the thought in their minds, ¹⁷when ²⁰they have given utterance ¹⁹to its sacred words ¹⁸carved into shape (formed) ¹⁶by the heart, ¹⁰discover ¹¹the god (him).

अजो न क्षां दाधार पृथिवीं तस्तम्भ द्यां मन्त्रेभिः सत्यैः ।

प्रिया पदानि पश्वो नि पाहि विश्वायुरग्ने गुहा गुहं गाः ॥३॥

अजः¹ न² क्षाम्³ दाधार⁴ पृथिवीम्⁵ तस्तम्भ⁶ द्याम्⁷ मन्त्रेभिः⁸ सत्यैः⁹ ।

प्रिया¹⁰ पदानि¹¹ पश्वः¹² नि¹³ पाहि¹⁴ विश्वऽआयुः¹⁵ अग्ने¹⁶ गुहा¹⁷ गुहम्¹⁸ गाः¹⁹ ॥

3. ⁴He holds ²like ¹one unborn ⁵the wide earth ³our dwelling-place and ⁶pillars (has up-pillared) ⁷heaven ⁹with the truth ⁸of the sacred words of his thinking. ¹⁶O Flame (Agni), ¹⁵thou art universal life; ^{13,14}guard ¹⁰the pleasant (cherished) ¹¹footholds (foot-prints) ¹²of the Cow of vision; ^{13,14}watch over ¹⁹the herd of the rays ¹⁸in the secrecy ¹⁷of the secret cavern (secrecies).

य ई चिकेत गुहा भवन्तमा यः ससाद धारामृतस्य ।

वि ये चृतन्वृता सपन्त आदिद्वसूनि प्र ववाचास्मै ॥ ४ ॥

यः¹ ईम्² चिकेत³ गुहा⁴ भवन्तम्⁵ आ⁶ यः⁷ ससाद⁸ धाराम्⁹ ऋतस्य¹⁰ ।

वि¹¹ ये¹² चृतन्ति¹³ ऋता¹⁴ सपन्तः¹⁵ आत्¹⁶ इत्¹⁷ वसूनि¹⁸ प्र¹⁹ ववाच²⁰ अस्मै²¹ ॥

4. ¹He ³who has known (perceived) ²him (⁵when he is) ⁴in the secret cave, ⁷he who ^{6,8}has come ⁹to the stream ¹⁰of the Truth, ¹²all who (^{11,13}kindle him) ¹⁵touch and penetrate into ¹⁴the things of the Truth, (¹⁶then ¹⁷indeed) ²¹to such ^{19,20}he speaks ¹⁸the word of his treasures.

वि यो वीरुत्सु रोधन्महित्वोत प्रजा उत प्रसूष्वन्तः ।

चित्तिरपां दमे विश्वायुः सद्मेव धीराः संमाय चक्रुः ॥ ५ ॥

वि¹ यः² वीरुत्सु³ रोधत्⁴ महिउत्वा⁵ उत⁶ प्रउजाः⁷ उत⁸ प्रउसूषु⁹ अन्तः¹⁰ ।

चित्तिः¹¹ अपाम्¹² दमे¹³ विश्व¹⁴ आयुः¹⁵ सद्म¹⁶ इव¹⁷ धीराः¹⁸ सम्उमाय¹⁹ चक्रुः²⁰ ॥

5. ²This is the Flame who ^{1,4}besieges us ⁵with his greatness ³in all the growths of the earth ⁶and ⁷who is all the children of the worlds ⁸and ¹⁰who is within ⁹in all the mothers. ¹¹He is knowledge ¹³in the house ¹²of the Waters and ¹⁴he is universal ¹⁵life. ¹⁸The thinkers ¹⁹have measured and ²⁰constructed him ¹⁷like ¹⁶a mansion.

3 (1.68)

श्रीणन्नुप स्थादिवं भुरण्युः स्थातुश्चरथमक्तून्यूर्णोत् ।

परि यदेषामेको विश्वेषाम् भुवद्देवो देवानां महित्वा ॥ १ ॥

श्रीणन्¹ उप² स्थात्³ दिवम्⁴ भुरण्युः⁵ स्थातुः⁶ चरथम्⁷ अक्तून्⁸ वि⁹ ऊर्णोत्¹⁰ ।

परि¹¹ यत्¹² एषाम्¹³ एकः¹⁴ विश्वेषाम्¹⁵ भुवत्¹⁶ देवः¹⁷ देवानाम्¹⁸ महिऽत्वा¹⁹ ॥

1. ⁵The Carrier of our gifts ¹speeds on his way and ^{2,3}reaches up ⁴towards heaven. ^{9,10}He unravels ⁸out of the nights ⁶all that is stable and ⁷all that moves. ¹²This is he that ¹⁶becomes ¹⁴the one ¹⁷God ¹¹who is around ¹⁵all ¹³the(se) ¹⁸gods ¹⁹in his greatness.

आदित्ते विश्वे क्रतुं जुषन्त शुष्काद्यद्देव जीवो जनिष्ठाः ।

भजन्त विश्वे देवत्वं नाम ऋतं सपन्तो अमृतमेवैः ॥ २ ॥

आत्¹ इत्² ते³ विश्वे⁴ क्रतुम्⁵ जुषन्त⁶ शुष्कात्⁷ यत्⁸ देव⁹ जीवः¹⁰ जनिष्ठाः¹¹ ।

भजन्त¹² विश्वे¹³ देवऽत्वम्¹⁴ नाम¹⁵ ऋतम्¹⁶ सपन्तः¹⁷ अमृतम्¹⁸ एवैः¹⁹ ॥

2. (²Indeed, ¹then) ⁴All ⁶serve with gladness (cleave to) ³thy ⁵will to works ⁸when, ⁹O God, ¹¹thou art born ¹⁰as the living being ⁷from a dry matter. ¹³All ¹⁹by thy movings (movements) ¹⁷get touch ¹⁶of the Truth and ¹⁷touch ¹⁸of immortality and ¹²they enjoy ¹⁵the Name, ¹⁴the Godhead.

ऋतस्य प्रेषा ऋतस्य धीतिर्विश्वायुर्विश्वे अपांसि चक्रुः ।

यस्तुभ्यं दाशाद्यो वा ते शिक्षात्तस्मै चिकित्वान्नयिं दयस्व ॥ ३ ॥

ऋतस्य¹ प्रेषाः² ऋतस्य³ धीतिः⁴ विश्व⁵ आयुः⁶ विश्वे⁷ अपांसि⁸ चक्रुः⁹ ।

यः¹⁰ तुभ्यम्¹¹ दाशात्¹² यः¹³ वा¹⁴ ते¹⁵ शिक्षात्¹⁶ तस्मै¹⁷ चिकित्वान्¹⁸ रयिम्¹⁹ दयस्व²⁰ ॥

3. ²He is the missioned impulse ¹of Truth and ⁴the thinking ³of the Truth. ⁵He is the universal ⁶life and ⁷all ⁹do in him ⁸their works. ¹⁷To him ¹⁰who ¹²gives ¹¹to thee ¹⁴and ¹⁷to him ¹³who ¹⁶takes ¹⁵of thee (or, ¹⁶learns ¹⁵from thee) ¹⁸be knower of the knowledge and ²⁰give him his portion ¹⁹of thy treasure.

होता निषत्तो मनोरपत्ये स चिन्वासां पती रयीणां ।

इच्छन्त रेतो मिथस्तनूषु सं जानत स्वैर्दक्षैरमूराः ॥ ४ ॥

होता¹ निऽसत्तः² मनोः³ अपत्ये⁴ सः⁵ चित्⁶ नु⁷ आसाम्⁸ पतिः⁹ रयीणाम्¹⁰ ।

इच्छन्त¹¹ रेतः¹² मिथः¹³ तनूषु¹⁴ सम्¹⁵ जानत¹⁶ स्वैः¹⁷ दक्षैः¹⁸ अमूराः¹⁹ ॥

4. ¹He is the priest of the sacrifice ²who is seated ⁴in the Son ³of Man (Manu): ⁵he (^{6,7}verily) is ⁹the lord ⁸of these ¹⁰riches. ¹⁹The wise ¹¹desire ¹³mutually ¹²his seed ¹⁴in their bodies and ^{15,16}they (the wise) come altogether (wholly) to know him ¹⁷by their own ¹⁸discerning minds.

पितुर्न पुत्राः क्रतुं जुषन्त श्रोषन्ते अस्य शासं तुरासः ।

वि राय और्णोद् दुरः पुरुक्षुः पिपेश नाकं स्तृभिर्दमूनाः ॥ ५ ॥

पितुः¹ न² पुत्राः³ क्रतुम्⁴ जुषन्त⁵ श्रोषन्⁶ ये⁷ अस्य⁸ शासम्⁹ तुरासः¹⁰ ।

वि¹¹ रायः¹² और्णोत्¹³ दुरः¹⁴ पुरु¹⁵ क्षुः¹⁶ पिपेश¹⁷ नाकम्¹⁸ स्तृभिः¹⁹ दमूनाः²⁰ ॥

5. ⁷Those who ⁶listen ⁸to his ⁹word of instruction (teachings), ⁷those who ¹⁰are swift to the journey, ⁵serve gladly ⁴his will ²as ³sons ⁴the will ¹of a father. ¹⁶He is the house ¹⁵of a multitude of riches and ¹³flings ¹¹wide ¹⁴the door ¹²of his felicitous treasure. ²⁰He is the dweller in the home (within) and ¹⁷gives form ¹⁸to Paradise ¹⁹by the light of his stars.

4 (1.66)

रयिर्न चित्रा सूरौ न संदृगायुर्न प्राणो नित्यो न सूनुः ।

तक्वा न भूर्णिर्वना सिषक्ति पयो न धेनुः शुचिर्विभावा ॥ १ ॥

रयिः¹ न² चित्रा³ सूरः⁴ न⁵ सम्दृक्⁶ आयुः⁷ न⁸ प्राणः⁹ नित्यः¹⁰ न¹¹ सूनुः¹²

तक्वा¹³ न¹⁴ भूर्णिः¹⁵ वना¹⁶ सिषक्ति¹⁷ पयः¹⁸ न¹⁹ धेनुः²⁰ शुचिः²¹ विभावा²² ॥

1. ²He is as if ³a marvellous shining ¹riches and ⁵like ⁶the wide seeing ⁴of the sun. ⁸He is as if ⁷life and ⁹the breath of our existence and ¹¹he is as if ¹⁰our eternal ¹²child. ¹⁴He is like ¹³a galloper ¹⁵that bears us. ¹⁷He fastens ¹⁶on the woodlands. ¹⁹He gives of his substance as ²⁰the cow ¹⁸its milk. ²²He is wide and lustrous, ²¹he is very bright and pure.

दाधार क्षेममोको न रण्वो यवो न पक्वो जेता जनानां ।

ऋषिर्न स्तुभ्वा विक्षु प्रशस्तो वाजी न प्रीतो वयो दधाति ॥ २ ॥

दाधार¹ क्षेमम्² ओकः³ न⁴ रण्वः⁵ यवः⁶ न⁷ पक्वः⁸ जेता⁹ जनानाम्¹⁰ ।

ऋषिः¹¹ न¹² स्तुभ्वा¹³ विक्षु¹⁴ प्रशस्तः¹⁵ वाजी¹⁶ न¹⁷ प्रीतः¹⁸ वयः¹⁹ दधाति²⁰ ॥

2. ⁵He is pleasant ⁴like ³a home and ¹holds ²all our good. ⁷He is to us like ⁸ripe ⁶corn. ⁹He is a conqueror ¹⁰of men and ¹²like ¹³a chanting ¹¹Rishi; ¹⁵the word of him is ¹⁴among the folk. ¹⁷He is like ¹⁸an exulting ¹⁶steed and ²⁰he lays on us (upholds) ¹⁹our birth to knowledge (growth).

दुरोकशोचिः क्रतुर्न नित्यो जायेव योनावरं विश्वस्मै ।

चित्रो यदभ्राट् छ्वेतो न विक्षु रथो न रुक्मी त्वेषः समत्सु ॥ ३ ॥

दुरोक¹ शोचिः² क्रतुः³ न⁴ नित्यः⁵ जाया⁶ इव⁷ योनौ⁸ अरम्⁹ विश्वस्मै¹⁰ ।

चित्रः¹¹ यत्¹² अभ्राट्¹³ श्वेतः¹⁴ न¹⁵ विक्षु¹⁶ रथः¹⁷ न¹⁸ रुक्मी¹⁹ त्वेषः²⁰ समत्सु²¹ ॥

3. ²He is light ¹in a house difficult to inhabit (or, he is ²light ¹difficult to kindle). ⁴He is as ⁵an eternal ³will that acts in us; ⁷he is like ⁶a wife ⁸in our chamber and ⁹sufficient ¹⁰to every man. ¹²When ¹³he burns out ¹¹wonderful and manifold, ¹⁵he is as if ¹⁴the white horse ¹⁶in the peoples. ¹⁸He is like ¹⁷a chariot ¹⁹made of gold: ²⁰he is like a keen flame ²¹in the battles.

सेनेव सृष्टामं दधात्यस्तुर्न दिद्युत् त्वेषप्रतीका ।

यमो ह जातो यमो जनित्वं जारः कनीनां पतिर्जनीनां ॥ ४ ॥

सेना¹ इव² सृष्टा³ अमम्⁴ दधाति⁵ अस्तुः⁶ न⁷ दिद्युत्⁸ त्वेष⁹ प्रतीका¹⁰ ।

यमः¹¹ ह¹² जातः¹³ यमः¹⁴ जनिऽत्वम्¹⁵ जारः¹⁶ कनीनाम्¹⁷ पतिः¹⁸ जनीनाम्¹⁹ ॥

4. ²He is like ¹an army ³running to the charge and ⁵puts ⁴strength in us: ⁷he is like ⁸the flaming shaft ⁶of the Archer ⁹that has a keen burning ¹⁰face (front). (¹²Indeed) ¹¹He is the twin ¹³that is born and ¹⁴the twin ¹⁵who is that which is to be born. ¹⁶He is the lover ¹⁷of the virgins and ¹⁸the husband ¹⁹of the mothers.

तं वश्चराथा वयं वसत्यास्तं न गावो नक्षन्त इद्धं ।

सिन्धुर्न क्षोदः प्र नीचीरैनोन्नवन्त गावः स्वर्दृशीके ॥ ५ ॥

तम्¹ वः² चराथा³ वयम्⁴ वसत्या⁵ अस्तम्⁶ न⁷ गावः⁸ नक्षन्ते⁹ इद्धम्¹⁰ ।

सिन्धुः¹¹ न¹² क्षोदः¹³ प्र¹⁴ नीचीः¹⁵ ऐनोत्¹⁶ नवन्त¹⁷ गावः¹⁸ स्वः¹⁹ दृशीके²⁰ ॥

5. ¹⁰When his light is kindled, ⁴we ⁹come ¹to him ⁷as ⁸the herds ⁹come ⁶to their home: ⁴we ⁹come ¹to him ²by your ³journeying, O gods, and ⁴we ⁹come ¹to him ²by your ⁵sitting still. ¹²He is like ¹¹a river ¹³running in its channel and ¹⁶sends ¹⁴in front ¹⁵the downward Waters: ¹⁸the herd of the Rays ¹⁷move ¹to him ²⁰in the seeing ¹⁹of the world of the Sun.

5 (1.69)

शुक्रः शुशुक्वाँ उषो न जारः पप्रा समीची दिवो न ज्योतिः ।

परि प्रजातः क्रत्वा बभूथ भुवो देवानां पिता पुत्रः सन् ॥ १ ॥

शुक्रः¹ शुशुक्वान्² उषः³ न⁴ जारः⁵ पप्रा⁶ समीची⁷ दिवः⁸ न⁹ ज्योतिः¹⁰ ।

परि¹¹ प्रजातः¹² क्रत्वा¹³ बभूथ¹⁴ भुवः¹⁵ देवानाम्¹⁶ पिता¹⁷ पुत्रः¹⁸ सन्¹⁹ ॥

1. ²He burns out ¹bright ⁴as if ⁵the lover ³of Dawn and ⁶fills ⁷the two equal worlds (or, the two companions) ⁹like ¹⁰the light ⁸of heaven. ¹²He is born ¹³by our will to works and ¹⁴he comes into being ¹¹all around us. ¹⁹He is ¹⁸the son and ¹⁵becomes ¹⁷the father ¹⁶of the Gods.

वेधा अदृप्तो अग्निर्विजानन्नूर्धन गोनां स्वाद्वा पितूनाम् ।

जने न शेव आहूर्यः सन् मध्ये निषत्तो रण्वो दुरोणे ॥ २ ॥

वेधाः¹ अदृप्तः² अग्निः³ विजानन्⁴ ऊर्धः⁵ न⁶ गोनाम्⁷ स्वाद्वा⁸ पितूनाम्⁹ ।

जने¹⁰ न¹¹ शेव¹² आहूर्यः¹³ सन्¹⁴ मध्ये¹⁵ निषत्तः¹⁶ रण्वः¹⁷ दुरोणे¹⁸ ॥

2. ³This is the Fire (Agni) ⁴that has perfect knowledge and ¹is a creator (or, ordainer of things) ²whom none can rend asunder. ⁶He is as if ⁵the teat ⁷of the cows of light and ⁸the sweetness ⁹of the draughts of the wine (or, ⁸taster ⁹of all foods). ¹¹He is as if one ¹²happy ¹⁰in the creature and ^{13,14}must be laid hands on ¹⁶where he sits ¹⁷blissful ¹⁵in the middle ¹⁸of the house.

पुत्रो न जातो रण्वो दुरोणे वाजी न प्रीतो विशो वि तारीत् ।

विशो यदह्वे नृभिः सनीळा अग्निर्देवत्वा विश्वान्यश्याः ॥ ३ ॥

पुत्रः¹ न² जातः³ रण्वः⁴ दुरोणे⁵ वाजी⁶ न⁷ प्रीतः⁸ विशः⁹ वि¹⁰ तारीत्¹¹ ।

विशः¹² यत्¹³ अह्वे¹⁴ नृभिः¹⁵ सनीळाः¹⁶ अग्निः¹⁷ देवत्वा¹⁸ विश्वानि¹⁹ अश्याः²⁰ ॥

3. ²He is as if ⁴our rapturous ¹son ³born to us ⁵in the house and ⁷he is like ⁶a courser ⁸pleased and glad ^{10,11}that carries to safety ⁹the peoples. ¹³When ¹⁴I call ¹²to the Nations ¹⁶who dwell in one lair ¹⁵with the Strong Ones, ¹⁷the Flame (Agni) ²⁰enjoys ¹⁹all ¹⁸the godheads.

नकिष्ट एता व्रता मिनन्ति नृभ्यो यदेभ्यः श्रुष्टिं चकर्थ ।

तत्तु ते दंसो यदहन्त्समानैर्नृभिर्यद्युक्तो विवे रपांसि ॥ ४ ॥

नकिः¹ ते² एता³ व्रता⁴ मिनन्ति⁵ नृभ्यः⁶ यत्⁷ एभ्यः⁸ श्रुष्टिम्⁹ चकर्थ¹⁰ ।

तत्¹¹ तु¹² ते¹³ दंसः¹⁴ यत्¹⁵ अहन्¹⁶ समानैः¹⁷ नृभिः¹⁸ यत्¹⁹ युक्तः²⁰ विवेः²¹ रपांसि²² ॥

4. ¹None ⁵can impair ^{4a}the ways of ²thy ^{4b}works ⁷when ¹⁰thou hast created ⁹inspired knowledge ⁶for the Strong Ones. ^{11,12}This is ¹³thy ¹⁴work ¹⁵that ²⁰yoked ¹⁷with the equal ¹⁸Gods ¹⁶thou smitest and ²¹scatterest ²²the powers of evil.

उषो न जारो विभावोस्रः संज्ञातरूपश्चिकेतदस्मै ।

त्मना वहन्तो दुरो व्यृण्वन्नवन्त विश्वे स्वर्दृशीके ॥ ५ ॥

उषः¹ न² जारः³ विभावा⁴ उस्रः⁵ सञ्ज्ञातरूपः⁶ चिकेतत्⁷ अस्मै⁸ ।

त्मना⁹ वहन्तः¹⁰ दुरः¹¹ वि¹² ऋण्वन्¹³ नवन्त¹⁴ विश्वे¹⁵ स्वः¹⁶ दृशीके¹⁷ ॥

5. ⁴Very bright and ⁵lustrous ²is he like ³the paramour ¹of Dawn. ⁶Let his form be known and ⁷his knowledge awake ⁸for this human being, let ¹⁵all ¹⁰bear him ⁹in themselves, ¹³swing ¹²wide ¹¹the gates and ¹⁴walk ¹⁷in the vision ¹⁶of the world of the Sun.

6 (1.70)

वनेम पूर्वोरयो मनीषा अग्निः सुशोको विश्वान्यश्याः ।

आ दैव्यानि व्रता चिकित्वाना मानुषस्य जनस्य जन्म ॥ १ ॥

वनेम¹ पूर्वीः² अर्यः³ मनीषा⁴ अग्निः⁵ सुशोकः⁶ विश्वानि⁷ अश्याः⁸ ।

आ⁹ दैव्यानि¹⁰ व्रता¹¹ चिकित्वान्¹² आ¹³ मानुषस्य¹⁴ जनस्य¹⁵ जन्म¹⁶ ॥

1. ³Men battling ⁴by our mind of thought ¹may we make conquest ²of many powers and ⁵Agni ⁶burning brightly ⁸enjoy and possess in us ⁷all things that are, ^{9,12}know ¹⁰the divine ¹¹workings and ^{13,12}know ¹⁶the births ¹⁴of the human ¹⁵creature.

गर्भो यो अपां गर्भो वनानां गर्भश्च स्थातां गर्भश्चरथाम् ।

अद्रौ चिदस्मा अन्तर्दुरोणे विशां न विश्वो अमृतः स्वाधीः ॥ २ ॥

गर्भः¹ यः² अपाम्³ गर्भः⁴ वनानाम्⁵ गर्भः⁶ च⁷ स्थाताम्⁸ गर्भः⁹ चरथाम्¹⁰ ।

अद्रौ¹¹ चित्¹² अस्मै¹³ अन्तः¹⁴ दुरोणे¹⁵ विशाम्¹⁶ न¹⁷ विश्वः¹⁸ अमृतः¹⁹ सुडआधीः²⁰ ॥

2. ²He is ¹the child ³of the waters and ⁴the child ⁵of the forests and ⁶the child ⁸of things stable ⁷and ⁹the child ¹⁰of things that move. ¹³He is there for man (¹²even) ¹¹in the stone of the mountain and ¹⁴within ¹⁵in the house. He is (¹⁷as) ¹⁸one universal ¹⁶to the peoples and ¹⁹the Immortal and ²⁰the right-thinking One.

स हि क्षपावाँ अग्नी रयीणां दाशद्यो अस्मा अरं सूक्तैः ।

एता चिकित्वो भूमा नि पाहि देवानां जन्म मर्ताश्च विद्वान् ॥ ३ ॥

सः¹ हि² क्षपाडवान्³ अग्निः⁴ रयीणाम्⁵ दाशत्⁶ यः⁷ अस्मै⁸ अरम्⁹ सुडउक्तैः¹⁰ ।

एता¹¹ चिकित्वः¹² भूम¹³ नि¹⁴ पाहि¹⁵ देवानाम्¹⁶ जन्म¹⁷ मर्तान्¹⁸ च¹⁹ विद्वान्²⁰ ॥

3. ⁴The Fire (Agni) is ³master of the nights and (it's ²indeed ¹he ⁷who) ⁶imparts to man ⁹sufficiency ⁵of his treasures ¹⁰by the power of perfect words. ²⁰O knower, ¹²who hast knowledge ¹⁷of the births ¹⁶of the gods ¹⁹and ¹²knowledge ¹⁸of mortals, ^{14,15}guard ¹¹these ¹³earths.

वर्धान्यं पूर्वीः क्षपो विरूपाः स्थातुश्च रथमृतप्रवीतम् ।

अराधि होता स्वर्निषत्तः कृण्वन्विश्वान्यपांसि सत्या ॥ ४ ॥

वर्धान्¹ यम्² पूर्वीः³ क्षपः⁴ विडरूपाः⁵ स्थातुः⁶ च⁷ रथम्⁸ ऋतुप्रवीतम्⁹ ।
अराधि¹⁰ होता¹¹ स्वः¹² निडसत्तः¹³ कृण्वन्¹⁴ विश्वानि¹⁵ अपांसि¹⁶ सत्या¹⁷ ॥

4. ³Many ⁴nights ⁵that are different in form ¹increase ²one ⁸who is the moving ⁷and ⁶the stable, ⁹one who has come from the Truth. ¹¹He is a priest of sacrifice and ¹⁰enriches us ¹³where he sits ¹²in the world of the sun ¹⁴making (¹⁵all) ¹⁶our works ¹⁷things of truth.

गोषु प्रशस्तिं वनेषु धिषे भरन्त विश्वे बलिं स्वर्णः ।

वि त्वा नरः पुरुत्रा सपर्यन्पितुर्न जिब्रेर्वि वेदो भरन्त ॥ ५ ॥

गोषु¹ प्रडशस्तिम्² वनेषु³ धिषे⁴ भरन्त⁵ विश्वे⁶ बलिम्⁷ स्वः⁸ नः⁹ ।

वि¹⁰ त्वा¹¹ नरः¹² पुरुडत्रा¹³ सपर्यन्¹⁴ पितुः¹⁵ न¹⁶ जिब्रेः¹⁷ वि¹⁸ वेदी¹⁹ भरन्त²⁰ ॥

5. ⁴Thou thinkest out ²thy hymn of utterance ¹in the rays and ³in the forests and ⁶all the gods ⁵carry ⁹to us ⁸the light of the sun-world ⁷as a sacrifice. ¹²Men ^{10,14}do thee service ¹³in the manifoldness and ^{18,20}come bringing ¹¹from thee ¹⁹riches of knowledge ¹⁶as ¹⁷from an aged ¹⁵father.

साधुर्न गृध्नुरस्तेव शूरो यातेव भीमस्त्वेषः समत्सु ॥ ६ ॥

साधुः¹ न² गृध्नुः³ अस्ता⁴ इव⁵ शूरः⁶ याता⁷ इव⁸ भीमः⁹ त्वेषः¹⁰ समत्सु¹¹ ॥

6. ²He is like ¹a perfecter of works, ³one who is a hungry seizer. ⁵He is like ⁶a hero ⁴shooting arrows and ⁸like ⁹a terrible ⁷assailant (¹⁰a splendour) ¹¹in the battle.

7 (1.71)

उप प्र जिन्वन्नुशतीरुशान्तम् पतिं न नित्यं जनयः सनीळाः ।

स्वसारः श्यावीमरुषीमजुष्रंचित्रमुच्छन्तीमुषसं न गावः ॥ १ ॥

उप¹ प्र² जिन्वन्³ उशतीः⁴ उशान्तम्⁵ पतिम्⁶ न⁷ नित्यम्⁸ जनयः⁹ सनीळाः¹⁰ ।

स्वसारः¹¹ श्यावीम्¹² अरुषीम्¹³ अजुष्रन्¹⁴ चित्रम्¹⁵ उच्छन्तीम्¹⁶ उषसम्¹⁷ न¹⁸ गावः¹⁹ ॥

1. ⁹The Mothers ⁴desire and ⁵are desired by him, ¹¹sisters ¹⁰dwelling in one mansion, and ^{1,2,3}come to him with joy (and ¹⁴took joy in him) ⁷as to ⁸their eternal ⁶husband, ¹⁸even as ¹⁹the rays ¹⁷to the Dawn, — Dawn ¹²dusk and ¹³flushing and ¹⁶breaking ¹⁵into rich lustres.

वीळु चिद् दृळ्हा पितरो न उक्थैरद्रिं रुजन्नङ्गिरसो रवेण ।

चक्रुर्दिवो बृहतो गातुमस्मे अहः स्वर्विविदुः केतुमुस्त्राः ॥ २ ॥

वीळु¹ चित्² दृळ्हा³ पितरः⁴ नः⁵ उक्थैः⁶ अद्रिम्⁷ रुजन्⁸ अङ्गिरसः⁹ रवेण¹⁰ ।

चक्रुः¹¹ दिवः¹² बृहतः¹³ गातुम्¹⁴ अस्मे¹⁵ अहः¹⁶ स्वः¹⁷ विविदुः¹⁸ केतुम्¹⁹ उस्त्राः²⁰ ॥

2. ⁵Our ⁴fathers ⁶by their word, ⁹the Angiras seers, ⁸broke (²even) ¹the strong and ³stubborn places, ⁵our ⁴fathers ⁸burst ¹⁰by their cry ⁷the rock of the mountain, ¹¹made ¹⁵within us ¹⁴the path ¹³to the Great ¹²Heaven, ¹⁸discovered ¹⁶the Day and ¹⁷the sun-world and ¹⁹thought-vision and ²⁰the herds of light.

दधन्नृतं धनयन्नस्य धीतिमादिदर्यो दिधिष्वो विभृत्राः ।

अतृष्यन्तीरपसो यन्त्यच्छा देवाञ्जन्म प्रयसा वर्धयन्तीः ॥ ३ ॥

दधन्¹ ऋतम्² धनयन्³ अस्य⁴ धीतिम्⁵ आत्⁶ इत्⁷ अर्यः⁸ दिधिष्वः⁹ विभृत्राः¹⁰ ।

अतृष्यन्तीः¹¹ अपसः¹² यन्ति¹³ अच्छ¹⁴ देवान्¹⁵ जन्म¹⁶ प्रयसा¹⁷ वर्धयन्तीः¹⁸ ॥

3. ⁶Then (⁷indeed) ⁸the battling and ⁹thinking peoples ¹held ²the Truth and ³enriched ⁵the thought ⁴of the human being and ¹⁰bore it in all its breadth; ¹¹unthirsting, ¹²doers of the work ¹⁸increasing ¹⁶the divine birth ¹⁷by the delight-offering, ¹³their walk is ¹⁴towards ¹⁵the gods.

मथीद्यदीं विभृतो मातरिश्वा गृहेगृहे श्येतो जेन्यो भूत् ।

आदीं राज्ञे न सहीयसे सचा सन्ना दूत्यं भृगवाणो विवाय ॥ ४ ॥

मथीत्¹ यत्² ईम्³ विडभृतः⁴ मातरिश्वा⁵ गृहेऽगृहे⁶ श्येतः⁷ जेन्यः⁸ भूत्⁹ ।

आत्¹⁰ ईम्¹¹ राज्ञे¹² न¹³ सहीयसे¹⁴ सचा¹⁵ सन्¹⁶ आ¹⁷ दूत्यम्¹⁸ भृगवाणः¹⁹ विवाय²⁰ ॥

4. ²When ⁵Matarishwan the Breath ⁴borne variously within us ^{1,3}churned him into being, the Lord of Fire ⁹became ⁷the white and ⁸blissful one ⁶in every house. (¹⁰Then indeed) ¹⁹Man was a seer and kindler of the divine Fire and ^{15,16}he dwelt with him like a companion and ^{17,20}sent ¹¹him ^{13,18}on his messages like an envoy ¹⁴to a powerful ¹²king.

महे यत्पित्र ई रसं दिवे करवत्सरत्पृशन्यश्चिकित्वान् ।

सृजदस्ता धृषता दिद्युमस्मै स्वायां देवो दुहितरि त्विषिं धात् ॥ ५ ॥

महे¹ यत्² पित्रे³ ईम्⁴ रसम्⁵ दिवे⁶ कः⁷ अव⁸ त्सरत्⁹ पृशन्यः¹⁰ चिकित्वान्¹¹ ।

सृजत्¹² अस्ता¹³ धृषता¹⁴ दिद्युम्¹⁵ अस्मै¹⁶ स्वायाम्¹⁷ देवः¹⁸ दुहितरि¹⁹ त्विषिम्²⁰ धात्²¹ ॥

5. ²When ⁷he had made ⁴this ⁵sap of essence ¹for the great ³Father ⁶Heaven, ⁹he came ⁸down, ¹⁰one close in touch, ¹¹one who has knowledge. ¹³The Archer ¹²loosed ¹⁴violently ¹⁶on him ¹⁵his arrow of lightning, but ¹⁸the god ²¹set ²⁰the keen lustre ¹⁷in his own ¹⁹daughter.

स्व आ यस्तुभ्यं दम आ विभाति नमो वा दाशादुशतो अनु द्यून् ।

वर्धो अग्ने वयो अस्य द्विबर्हा यासद्राया सरथं यं जुनासि ॥ ६ ॥

स्वे¹ आ² यः³ तुभ्यम्⁴ दमे⁵ आ⁶ विडभाति⁷ नमः⁸ वा⁹ दाशात्¹⁰ उशतः¹¹ अनु¹² द्यून्¹³ ।

वर्धः¹⁴ अग्ने¹⁵ वयः¹⁶ अस्य¹⁷ द्विडबर्हाः¹⁸ यासत्¹⁹ राया²⁰ सऽरथम्²¹ यम्²² जुनासि²³ ॥

6. ¹⁵O Fire (Agni), ¹⁴increase, ¹⁸twofold in thy mass, ¹⁶the birth into knowledge ¹⁷of everyone ³who ^{2,7}is luminous ⁴to thy flame ¹in thy own ⁵house ⁹or ¹⁰gives ⁴thee ⁸worship ¹¹to thy desire ^{12,13}day by day. ²²Whomsoever ²³thou makest to haste ²¹in one chariot with thee, ¹⁹travels ²⁰with felicity of thy riches.

अग्निं विश्वा अभि पृक्षः सचन्ते समुद्रं न स्रवतः सप्त यह्वीः ।

न जामिभिर्वि चिकिते वयो नो विदा देवेषु प्रमतिं चिकित्वान् ॥ ७ ॥

अग्निम्¹ विश्वाः² अभि³ पृक्षः⁴ सचन्ते⁵ समुद्रम्⁶ न⁷ स्रवतः⁸ सप्त⁹ यह्वीः¹⁰ ।

न¹¹ जामिभिः¹² वि¹³ चिकिते¹⁴ वयः¹⁵ नः¹⁶ विदाः¹⁷ देवेषु¹⁸ प्रऽमतिम्¹⁹ चिकित्वान्²⁰ ॥

7. ²All ⁴satisfying things ^{3,5}join themselves ¹to the Fire ⁷as ⁹the seven ¹⁰mighty ⁸rivers ^{3,5}join themselves ⁶to the ocean. ¹⁶Our ¹⁵birth to knowledge ¹¹was not ^{13,14}discovered ¹²by the companion lords of life: ²⁰but thou knowest it; ¹⁷impart ¹⁹thy mind of wisdom ¹⁸to the gods.

आ यदिषे नृपतिं तेज आनट् छुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके ।

अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्यं जनयत्सूदयच्च ॥ ८ ॥

आ¹ यत्² इषे³ नृपतिम्⁴ तेजः⁵ आनट्⁶ शुचि⁷ रेतः⁸ निषिक्तम्⁹ द्यौः¹⁰ अभीके¹¹ ।

अग्निः¹² शर्धम्¹³ अनवद्यम्¹⁴ युवानम्¹⁵ सुडआध्यम्¹⁶ जनयत्¹⁷ सूदयत्¹⁸ च¹⁹ ॥

8. ²When ⁵flaming force ^{1,6}comes ⁴to the King of men ³to give him strength, ²when ¹⁰Heaven ⁹is cast ¹¹before him (in their meeting) ⁷as a pure ⁸seed, ¹²the Fire (Agni) ¹⁷begets ¹⁴faultless, ¹⁶right-thinking, ¹⁵young the gods of life ¹⁹and ¹⁸hastens ¹³their armies.

मनो न योऽध्वनः सद्य एत्येकः सत्रा सूरौ वस्व ईशे ।

राजाना मित्रावरुणा सुपाणी गोषु प्रियममृतं रक्षमाणा ॥ ९ ॥

मनः¹ न² यः³ अध्वनः⁴ सद्यः⁵ एति⁶ एकः⁷ सत्रा⁸ सूरः⁹ वस्वः¹⁰ ईशे¹¹ ।

राजाना¹² मित्रावरुणा¹³ सुपाणी¹⁴ गोषु¹⁵ प्रियम्¹⁶ अमृतम्¹⁷ रक्षमाणा¹⁸ ॥

9. ³One who ⁶goes ⁵immediately ⁴on the paths and ⁷alone ²like ¹the mind, ⁹the Sun, ⁸ever ¹¹is master ¹⁰of the treasure. ¹²The kings ¹³Mitra and Varuna ¹⁴with their beautiful hands ¹⁸are guarding ¹⁶delight and ¹⁷immortality ¹⁵amid the rays.

मा नो अग्ने सख्या पित्र्याणि प्र मर्षिष्ठा अभि विदुष्कविः सन् ।

नभो न रूपं जरिमा मिनाति पुरा तस्या अभिशस्तेरधीहि ॥ १० ॥

मा¹ नः² अग्ने³ सख्या⁴ पित्र्याणि⁵ प्र⁶ मर्षिष्ठाः⁷ अभि⁸ विदुः⁹ कविः¹⁰ सन्¹¹ ।

नभः¹² न¹³ रूपम्¹⁴ जरिमा¹⁵ मिनाति¹⁶ पुरा¹⁷ तस्याः¹⁸ अभिशस्तेः¹⁹ अधि²⁰ इहि²¹ ॥

10. ³O Flame (Agni), ^{6,7}violate ¹not ²our ⁵ancestral ⁴comradeship; ¹¹be still ⁸to us ⁹a knower and ¹⁰a seer. ¹⁵Age ¹⁶wastes (dims) ¹⁴the form of man ¹³like ¹²a cloud: ^{20,21}know (arrive or give heed) ¹⁷before ¹⁸that ¹⁹assault on our being.

8 (1.72)

नि काव्या वेधसः शश्वतस्कर्हस्ते दधानो नर्या पुरुणि ।

अग्निर्भुवद्रयिपती रयीणां सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा ॥ १ ॥

नि¹ काव्या² वेधसः³ शश्वतः⁴ कः⁵ हस्ते⁶ दधानः⁷ नर्या⁸ पुरुणि⁹ ।

अग्निः¹⁰ भुवत्¹¹ रयिपतिः¹² रयीणाम्¹³ सत्रा¹⁴ चक्राणः¹⁵ अमृतानि¹⁶ विश्वा¹⁷ ॥

1. ⁵He creates ¹within us ²the poet-wisdoms ⁴of the eternal ³Creator and ⁷holds ⁶in his hand ⁹many ⁸strengths of the gods. ¹⁰The Fire (Agni) ¹¹becomes to us ¹²a master ¹³of riches, ¹⁵creating ¹⁴together (for ever) ¹⁷all ¹⁶immortal things.

अस्मे वत्सं परि षन्तं न विन्दन्निच्छन्तो विश्वे अमृता अमूराः ।

श्रमयुवः पदव्यो धियंधास्तस्थुः पदे परमे चार्वग्नेः ॥ २ ॥

अस्मे¹ वत्सम्² परि³ सन्तम्⁴ न⁵ विन्दन्⁶ इच्छन्तः⁷ विश्वे⁸ अमृताः⁹ अमूराः¹⁰ ।

श्रमयुवः¹¹ पदव्यः¹² धियम्¹³ धाः¹⁴ तस्थुः¹⁵ पदे¹⁶ परमे¹⁷ चारु¹⁸ अग्नेः¹⁹ ॥

2. ⁸All the ¹⁰limitlessly wise ⁹immortals ⁷desired and ⁶found (⁷desired but ⁶found ⁵not – HMF) ²the Child ¹within us ⁴who is ³everywhere around us. ¹⁴The gods who put ¹³thought in us ¹¹toiling and ¹²travelling in his footing-places ¹⁵stood ¹⁷in the supreme ¹⁶seat and they came to ¹⁸the delightful house (beauty) ¹⁹of the Flame (Agni).

तिस्रो यदग्ने शरदस्त्वामिच्छुचिं घृतेन शुचयः सपर्यान् ।

नामानि चिद्धिरे यज्ञियान्यसूदयन्त तन्वः सुजाताः ॥ ३ ॥

तिस्रः¹ यत्² अग्ने³ शरदः⁴ त्वाम्⁵ इत्⁶ शुचिम्⁷ घृतेन⁸ शुचयः⁹ सपर्यान्¹⁰ ।

नामानि¹¹ चित्¹² दधिरे¹³ यज्ञियानि¹⁴ असूदयन्त¹⁵ तन्वः¹⁶ सुजाताः¹⁷ ॥

3. ²When ¹for three ⁴years ¹⁰they had served (⁶only) ⁵thee, ³O Fire (Agni), ⁸with the clear-offering and ⁹were pure ⁷to thy purity, then ¹³they held ¹⁴the sacrificial ¹¹names, ¹⁵they sped ¹⁶their bodies ¹⁷to perfect birth.

आ रोदसी बृहती वेविदानाः प्र रुद्रिया जभिरे यज्ञियासः ।

विदन्मर्तो नेमधिता चिकित्वानग्निं पदे परमे तस्थिवांसम् ॥ ४ ॥

आ¹ रोदसी² बृहती³ वेविदानाः⁴ प्र⁵ रुद्रिया⁶ जभ्रिरे⁷ यज्ञियासः⁸ ।

विदत्⁹ मर्तः¹⁰ नेमधिता¹² चिकित्वान्¹³ अग्निम्¹⁴ पदे¹⁵ परमे¹⁶ तस्थि¹⁷ उवांसम्¹⁷ ॥

4. ⁸The Masters of sacrifice ^{1,4}discovered ³the vast ²Earth and Heaven and ^{5,7}gathered to man (bore) ⁶the powers of the Violent One, and now ¹⁰the mortal ¹³knows and ⁹discovers ¹²by the founder of the (upper) hemisphere ¹⁴the Flame (Agni) ¹⁷where he stands ¹⁵in the world ¹⁶of his supreme session.

संजानाना उप सीदन्नभिज्जु पत्नीवन्तो नमस्यं नमस्यन् ।

रिरिक्वांसस्तन्वः कृण्वत स्वाः सखा सख्युर्निमिषि रक्षमाणाः ॥ ५ ॥

सम्¹उजानानाः¹ उप² सीदन्³ अभि⁴उज्जु⁴ पत्नी⁵उवन्तः⁵ नमस्यम्⁶ नमस्यन्⁷ ।

रिरिक्वांसः⁸ तन्वः⁹ कृण्वत¹⁰ स्वाः¹¹ सखा¹² सख्युः¹³ नि¹⁴मिषि¹⁴ रक्षमाणाः¹⁵ ॥

5. ⁵The gods and their wives ¹altogether (utterly) knew him and ^{2,3}they came to him ⁴kneeling and ⁷bowed ⁶to the one who must be adored; and ⁸they exceeded (emptied) themselves and ¹⁰made ¹¹their own ⁹divine bodies and ¹²each friend ¹⁵was guarded ¹⁴in the gaze ¹³of his friend.

त्रिः सप्त यद् गुह्यानि त्वे इत्पदाविदन्निहिता यज्ञियासः ।

तेभी रक्षन्ते अमृतं सजोषाः पशूञ्च स्थातृञ्चरथं च पाहि ॥ ६ ॥

त्रिः¹ सप्त² यत्³ गुह्यानि⁴ त्वे⁵ इत्⁶ पदा⁷ अविदन्⁸ नि⁹हिता⁹ यज्ञियासः¹⁰ ।

तेभिः¹¹ रक्षन्ते¹² अमृतम्¹³ स¹⁴जोषाः¹⁴ पशून्¹⁵ च¹⁶ स्थातृन्¹⁷ चरथम्¹⁸ च¹⁹ पाहि²⁰ ॥

6. ¹⁰The Masters of sacrifice ⁸found ⁹hidden ⁵in thee ¹the thrice ²seven ⁴secret ⁷seats and ¹⁴with one common will in their hearts ¹²they guard ¹¹by them ¹³the immortality. O Fire, ²⁰keep (protect) ¹⁵the herds ¹⁶and ¹⁷all that stand ¹⁹and ¹⁸all that moves.

विद्वाँ अग्ने वयुनानि क्षितीनां व्यानुषक्शुरुधो जीवसे धाः ।

अंतर्विद्वाँ अध्वनो देवयानानतन्द्रो दूतो अभवो हविर्वाट् ॥ ७ ॥

विद्धान्¹ अग्ने² वयुनानि³ क्षितीनाम्⁴ वि⁵ आनुषक्⁶ शुरुधः⁷ जीवसे⁸ धाः⁹ ।

अन्तः¹⁰ विद्धान्¹¹ अध्वनः¹² देवयानान्¹³ अतन्द्रः¹⁴ दूतः¹⁵ अभवः¹⁶ हविः¹⁷ उवाट्¹⁷ ॥

7. ²O Fire (Agni), ¹thou knowest ³all the revelations of knowledge ⁴of the dwellers upon earth; ^{5,9}hold ⁷their strengths ⁶to uninterrupted continuity ⁸that they may live. And ¹¹thou knowest ¹²the roads ¹⁰between (within), ¹³the paths of the gods, and ¹⁶thou art ¹⁴the sleepless ¹⁵messenger and ¹⁷the bearer of sacrifice.

स्वाध्यो दिव आ सप्त यद्वी रायो दुरो व्यृतज्ञा अजानन् ।

विदद् गव्यम् सरमा दृळ्हमूर्व येना नु कं मानुषी भोजते विट् ॥ ८ ॥

सु७आध्यः¹ दिवः² आ³ सप्त⁴ यद्वीः⁵ रायः⁶ दुरः⁷ वि⁸ ऋत७ज्ञाः⁹ अजानन्¹⁰ ।

विदत्¹¹ गव्यम्¹² सरमा¹³ दृळ्हम्¹⁴ ऊर्वम्¹⁵ येन¹⁶ नु¹⁷ कम्¹⁸ मानुषी¹⁹ भोजते²⁰ विट्²¹ ॥

8. ⁴The seven ¹right-thinking ⁵mighty Rivers ^{3,2}of (from) Heaven ⁹that know the Truth ^{8,10}knew ⁷the doors ⁶of the felicitous treasure: ¹³Sarama ¹¹discovered ¹⁴the strong fortified place, ¹⁵the largeness, ¹²the herded mass of the rays, and ¹⁷now ¹⁹the human ²¹creature ²⁰enjoys (¹⁸bliss) ¹⁶by that wideness of the light.

आ ये विश्वा स्वपत्यानि तस्थुः कृण्वानासो अमृतत्वाय गातुम् ।

महना महद्भिः पृथिवी वि तस्थे माता पुत्रैरदितिर्धायसे वेः ॥ ९ ॥

आ¹ ये² विश्वा³ सु७अपत्यानि⁴ तस्थुः⁵ कृण्वानासः⁶ अमृत७त्वाय⁷ गातुम्⁸ ।

महना⁹ महत्७भिः¹⁰ पृथिवी¹¹ वि¹² तस्थे¹³ माता¹⁴ पुत्रैः¹⁵ अदितिः¹⁶ धायसे¹⁷ वेः¹⁸ ॥

9. ²The great gods (These are they who) ^{1,5}set their steps ³on all things ⁴that have fair issue, ⁶making ⁸our path ⁷to immortality. ¹¹Earth ¹³stood ¹²wide ⁹in her greatness ¹⁰by the great Ones and ¹⁴the Mother ¹⁶Infinite (Aditi) ¹⁸came ¹⁵with her sons ¹⁷to uphold her.

अधि श्रियं नि दधुश्चारुमस्मिन्दिवो यदक्षी अमृता अकृण्वन् ।

अध क्षरन्ति सिन्धवो न सृष्टाः प्र नीचीरग्ने अरुषीरजानन् ॥ १० ॥

अधि¹ श्रियम्² नि³ दधुः⁴ चारुम्⁵ अस्मिन्⁶ दिवः⁷ यत्⁸ अक्षी⁹ अमृताः¹⁰ अकृण्वन्¹¹ ।

अध¹² क्षरन्ति¹³ सिन्धवः¹⁴ न¹⁵ सृष्टाः¹⁶ प्र¹⁷ नीचीः¹⁸ अग्ने¹⁹ अरुषीः²⁰ अजानन्²¹ ॥

10. ¹⁰The Immortals ^{1,3,4}set ⁶in him ²splendour and ⁵beauty ⁸when ¹¹they made ⁹the two eyes ⁷of heaven. (¹²Then) ¹⁴The rivers of Truth ¹³are flowing, ¹⁶they have been let loose to their courses; ^{17,18}their downward waters ²⁰shone and ²¹knew, ¹⁹O Fire.

9 (1.73)

रयिर्न यः पितृवित्तो वयोधाः सुप्रणीतिश्चिकितुषो न शासुः ।

स्योनशीरतिथिर्न प्रीणानो होतेव सद्म विधतो वि तारीत् ॥ १ ॥

रयिः¹ न² यः³ पितृवित्तः⁴ वयः⁵ उधाः⁵ सुप्रणीतिः⁶ चिकितुषः⁷ न⁸ शासुः⁹ ।

स्योनशीः¹⁰ अतिथिः¹¹ न¹² प्रीणानः¹³ होता¹⁴ इव¹⁵ सद्म¹⁶ विधतः¹⁷ वि¹⁸ तारीत्¹⁹ ॥

1. A divine Fire (³who) was the ¹treasure ⁴discovered by our fathers: ⁵he sets on us our birth to knowledge and ⁸is as if ⁶the excellent leading ⁹of a wise teacher, and ¹²he is like ¹¹a guest ¹³well pleased ¹⁰lying happy ¹⁶in our house, and ¹⁵he is like ¹⁴a priest ¹⁶come to our house of session and ^{18,19}brings to safety ¹⁷those that do him worship.

देवो न यः सविता सत्यमन्मा क्रत्वा निपाति वृजनानि विश्वा ।

पुरुप्रशस्तो अमतिर्न सत्य आत्मेव शेवो दिधिषाय्यो भूत् ॥ २ ॥

देवः¹ न² यः³ सविता⁴ सत्य⁵ मन्मा⁶ क्रत्वा⁷ निपाति⁸ वृजनानि⁹ विश्वा¹⁰ ।

पुरु¹⁰ प्रशस्तः¹¹ अमतिः¹² न¹³ सत्यः¹⁴ आत्मा¹⁵ इव¹⁶ शेवः¹⁷ दिधिषाय्यः¹⁸ भूत्¹⁹ ॥

2. ³He (who) is ²like ¹the god ⁴that creates, the Sun; ⁶his thought ⁵is truth and ⁸he guards ¹⁰all ⁹strengths (strong places) ⁷by his will. ¹⁹He is ¹⁴a true ¹²force ¹¹that is expressed ¹⁰by many (or, manifoldly) and ¹⁸is to be pondered on ¹⁶like ¹⁷a blissful ¹⁵self.

देवो न यः पृथिवीं विश्वधाया उपक्षेति हितमित्रो न राजा ।

पुरःसदः शर्मसदो न वीरा अनवद्या पतिजुष्टेव नारी ॥ ३ ॥

देवः¹ न² यः³ पृथिवीम्⁴ विश्वधायाः⁵ उपक्षेति⁶ हित⁷ मित्रः⁸ न⁹ राजा¹⁰ ।

पुरः¹¹ सदः¹² शर्म¹³ सदः¹⁴ न¹⁵ वीराः¹⁶ अनवद्या¹⁷ पतिजुष्टा¹⁸ इव¹⁹ नारी²⁰ ॥

3. ³He (who) is ²as if ¹the Godhead ⁵that foundeth all things ⁶lodging ⁴on the wide earth ⁹like ¹⁰a king ⁷with many loving ⁸friends. ¹⁵He is like ¹⁶a band of heroes ¹²marching ¹¹in our front, ¹⁴marching ¹³to the house of bliss. ¹⁹He is like ²⁰a woman ¹⁷faultless and ¹⁸beloved of her lord.

तं त्वा नरो दम आ नित्यमिद्धमग्ने सचंत क्षितिषु ध्रुवासु ।

अधि द्युम्नं नि दधुर्भूर्यस्मिन्भवा विश्वायुर्धरुणो रयीणाम् ॥ ४ ॥

तम्¹ त्वा² नरः³ दमे⁴ आ⁵ नित्यम्⁶ इद्धम्⁷ अग्ने⁸ सचन्त⁹ क्षितिषु¹⁰ ध्रुवासु¹¹ ।

अधि¹² द्युम्नम्¹³ नि¹⁴ दधुः¹⁵ भूरि¹⁶ अस्मिन्¹⁷ भव¹⁸ विश्व¹⁹ आयुः²⁰ धरुणः²¹ रयीणाम्²² ॥

4. Therefore ³men ^{5,9}cling ²to thee, ⁸O Fire (Agni), ⁷kindled ⁶eternal ⁴in the house, ¹¹in the abiding ¹⁰worlds of thy habitation; ^{14,15}for they have placed ¹²in ¹⁷thee ^{16a}great ¹³light. ¹⁸Be ¹⁹our universal ²⁰life; ²¹be the hold ²²of our treasure.

वि पृक्षो अग्ने मघवानो अश्युर्वि सूरयो ददतो विश्वमायुः ।

सनेम वाजं समिथेष्वर्यो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः ॥ ५ ॥

वि¹ पृक्षः² अग्ने³ मघवानः⁴ अश्युः⁵ वि⁶ सूरयः⁷ ददतः⁸ विश्वम्⁹ आयुः¹⁰ ।

सनेम¹¹ वाजम्¹² सम्दृथेषु¹³ अर्यः¹⁴ भागम्¹⁵ देवेषु¹⁶ श्रवसे¹⁷ दधानाः¹⁸ ॥

5. ³O Fire (Agni), ^{1,5a}let ⁴the masters of the wealth ^{5b}enjoy ²thy satisfying things and (^{1,5a}let) ⁷the illumined seers, ⁸the givers (^{5b}enjoy) ⁹the universal ¹⁰life. ¹⁴Warriors ¹³in the clashes of the battle, ¹¹let us conquer ¹²plenitude, ¹⁸let us set ¹⁵our portion ¹⁶in the gods ¹⁷for an inspired knowledge.

ऋतस्य हि धेनवो वावशानाः स्मदूध्नीः पीपयन्त द्युभक्ताः ।

परावतः सुमतिं भिक्षमाणा वि सिंधवः समया ससुरद्रिम् ॥ ६ ॥

ऋतस्य¹ हि² धेनवः³ वावशानाः⁴ स्मत्दूध्नीः⁵ पीपयन्त⁶ द्युभक्ताः⁷ ।

परावतः⁸ सुमतिम्⁹ भिक्षमाणाः¹⁰ वि¹¹ सिन्धवः¹² समया¹³ ससुः¹⁴ अद्रिम्¹⁵ ॥

6. ³The cows ¹of the Truth, ³the cows ⁷enjoyed in heaven, ⁶have given us to drink ⁴lowing ⁵with happy udders; ¹²its rivers ^{11,14}have flowed ¹³evenly ¹⁵over the mountain and ^{10a}claim ⁹right thinking ^{10b}as an alms ⁸from the Truth's supreme region.

त्वे अग्ने सुमतिं भिक्षमाणा दिवि श्रवो दधिरे यज्ञियासः ।

नक्ता च चक्रुरुषसा विरूपे कृष्णं च वर्णमरुणं च सं धुः ॥ ७ ॥

त्वे¹ अग्ने² सुमतिम्³ भिक्षमाणाः⁴ दिवि⁵ श्रवः⁶ दधिरे⁷ यज्ञियाः⁸ ।

नक्ता⁹ च¹⁰ चक्रुः¹¹ उषसा¹² विरूपे¹³ कृष्णम्¹⁴ च¹⁵ वर्णम्¹⁶ अरुणम्¹⁷ च¹⁸ सम्¹⁹ धुः²⁰ ॥

7. ²O Fire (Agni), ^{4a}praying ¹in thee ³for right thinking ^{4b}as for an alms from on high, ⁸the masters of sacrifice ⁷set ⁶inspired knowledge ⁵in the heavens: ¹¹they made ⁹night ¹⁰and ¹²day ¹³of two different forms ¹⁵and ²⁰joined ¹⁹together ¹⁴the black ¹⁸and ¹⁷the rosy ¹⁶hue.

यान्नाये मर्तान्सुषूदो अग्ने ते स्याम मघवानो वयं च ।

छायेव विश्वं भुवनं सिसक्ष्यापप्रिवान् रोदसी अन्तरिक्षम् ॥ ८ ॥

यान्¹ राये² मर्तान्³ सुसूदः⁴ अग्ने⁵ ते⁶ स्याम⁷ मघडवानः⁸ वयम्⁹ च¹⁰ ।

छाया¹¹ इव¹² विश्वम्¹³ भुवनम्¹⁴ सिसक्षि¹⁵ आपप्रिडवान्¹⁶ रोदसी¹⁷ अन्तरिक्षम्¹⁸ ॥

8. (⁵O Agni), ³The mortals ¹whom ⁴thou makest to haste (speedest) ²to felicity, ⁷make us ⁶of them, even ⁹us ¹⁰and ⁸the masters of riches. ¹⁶Fill(ing) ^{17a}earth and ¹⁸(mid-)air and ^{17b}heaven; ¹⁵cling ¹³to the whole ¹⁴world ¹²like ¹¹a shadow.

अर्वद्भिर्गग्ने अर्वतो नृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्वनुयामा त्वोताः ।

ईशानासः पितृवित्तस्य रायो वि सूरयः शतहिमा नो अश्युः ॥ ९ ॥

अर्वत्डभिः¹ अग्ने² अर्वतः³ नृडभिः⁴ नृन्⁵ वीरैः⁶ वीरान्⁷ वनुयाम⁸ त्वा⁹ ऊताः¹⁰ ।

ईशानासः¹¹ पितृवित्तस्य¹² रायः¹³ वि¹⁴ सूरयः¹⁵ शतडहिमाः¹⁶ नः¹⁷ अश्युः¹⁸ ॥

9. ²O Fire (Agni), ^{9,10}give us thy protection (or, ¹⁰safe-guarded ⁹by you); ⁸may we vanquish ³their war-horses ¹by our war-horses, ⁵their strong men ⁴by our strong men, ⁷their heroes ⁶by our heroes: ^{11a}may ¹⁵the seers ^{11b}have the mastery (or, become masters) ¹³of the riches ¹²discovered by our fathers and ^{14,18}may they enjoy them ¹⁶living a hundred winters.

एता ते अग्न उचथानि वेधो जुष्टानि संतु मनसे हृदे च ।

शकेम रायः सुधुरो यमं तेडधि श्रवो देवभक्तं दधानाः ॥ १० ॥

एता¹ ते² अग्ने³ उचथानि⁴ वेधः⁵ जुष्टानि⁶ सन्तु⁷ मनसे⁸ हृदे⁹ च¹⁰ ।

शकेम¹¹ रायः¹² सुडधुरः¹³ यमम्¹⁴ ते¹⁵ अधि¹⁶ श्रवः¹⁷ देव¹⁸ भक्तम्¹⁹ दधानाः²⁰ ॥

10. ⁵O creator, ³O Fire (Agni), ^{7a}may ¹these ⁴words ^{7b}be ⁶pleasant ²to thy ⁸mind ¹⁰and ²to thy ⁹heart. ¹³Let our yoke be firm and ¹¹(let) our strength ¹⁴control the reins ¹⁵of thy ¹²opulence; ²⁰let us hold ¹⁷the inspired knowledge ¹⁹that is enjoyed (or, distributed) ¹⁸by the gods.